

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 8 Ιανουαρίου 2023 • Έτος 15^ο • Αρ. φύλλου 748

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΚΘΕΣΗΣ Γ.Γ.

Σε αχαρτογράφητα νερά κινείται το Κυπριακό

Το προσχέδιο έκθεσης για την ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ προσδίδει επίσημη υπόσταση στο αίτημα για συνολογόηση συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος (SOFA), μεταξύ ΟΗΕ και ψευδοκράτους. Αφήνει ασολίαστο ένα αίτημα που αφορά μόνο αναγνωρισμένα κράτη και που θα έπρεπε να είχε ήδη απορριφθεί. **Σελ. 7**

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Οι προκλήσεις για τη Λευκωσία το 2023

Η συσσωρευμένη απραξία σε συνδυασμό με τη δημιουργία τετελεσμένων, ιδίως στο Βαρώσι, καθιστούν το Κυπριακό τη δυσκολότερη πρόκληση για τον επόμενο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας. **Σελ. 6**

ΕΞΑΡΣΗ COVID

Κατά μόνας δρουν τα κράτη - μέλη

Διόδους επικοινωνίας με το Πεκίνο αναζητεί η Ε.Ε., με τα κράτη-μέλη να λαμβάνουν μονομερώς προληπτικά μέτρα. Αστάθμητος παράγοντας ο βαθμός συνεργασίας της Κίνας. Η Επιτροπή Υγείας Στέλλα Κυριακίδου μιλάει στην «Κ». **Σελ. 10**

ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Προσέγγιση με Ασαντ μέσω... Μόσχας

Εν όψει των τουρκικών εκλογών οι βασικές επιδιώξεις του Τούρκου προέδρου Ταγίπ Ερντογάν είναι η στήριξη της τουρκικής οικονομίας από τις αραβικές μοναρχίες του Κόλ-που και μαζική επιστροφή Σύρων προσφύγων στη χώρα τους. **Σελ. 20**

ΟΥΚΡΑΝΙΑ

ΗΠΑ και Γερμανία ενισχύουν το Κίεβο

Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ προχώρησαν στην παροχή νέας στρατιωτικής βοήθειας (άρματα μάχης Marder, 2η συστοιχία Patriot). Η ανακοίνωση για την αποστολή της βοήθειας ήρθε μετά το τηλεφώνημα του Τζο Μπάιντεν με τον Ολαφ Σολτς. **Σελ. 23**

Ο ΔΗΣΥ πρέπει να είναι παρών στη διακυβέρνηση του τόπου

Μιλώ με συναγερμικά στελέχη που συμφωνούν με κυβέρνηση ευρείας αποδοχής

«Μιλώ και με στελέχη του ΔΗΣΥ που δεν στηρίζουν την υποψηφιότητά μου και ασπάζονται την ανάγκη την επομένη των εκλογών να κινηθούμε στο πλαίσιο μιας κυβέρνησης ευρείας αποδοχής με τη συμμετοχή και του ΔΗΣΥ» λέει στην «Κ» ο υποψήφιος για την προεδρία Νίκος Χριστοδουλίδης, σημειώνοντας πως σε περίπτωση εκλογής του θα ζητήσει να μιλήσει με τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ, μεταφέροντας την ετοιμότητά του για

σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας αποδοχής. Σχολιάζοντας τη διαγραφή του, σημειώνει ότι «ο ΔΗΣΥ διαχρονικά δεν διώχνει κόσμο, αλλά ενώνει». Σεκαθαρίζει πως συζητάει το Πλαίσιο Γκουντέρες με κάποιες αλλαγές, ενώ αφήνει αιχμές προς τον Ιωάννη Κασουλίδη για την εγκατάλειψη της πολιτικής των κυρώσεων. Αποκαλύπτει πως στην κυβέρνηση του θα έχει συναγερμικά στελέχη και μιλά με πρόσωπα της Αριστεράς. **Σελ. 4, 5**

Τα Γλυπτά του Παρθενώνα και η επανένωσή τους

Την εβδομάδα που μας πέρασε είδε το φως της δημοσιότητας ένα «μπαράζ» δημοσιευμάτων από διεθνή μέσα ενημέρωσης με έδρα τη Βρετανία που αν και όχι με τις ίδιες λέξεις, περιέγραφαν το ίδιο πράγμα: α) ότι οσονούπω κλείνει μια συμφωνία πολιτιστικής ανταλλαγής με την Ελλάδα και β) ότι μέρος των Γλυπτών θα επιστρέψει με μια μορφή δανεισμού. Πηγές της «Κ» από το Μέγαρο Μαξίμου με γνώση του θέματος τονίζουν ότι «το δάνειο δεν υπάρχει ως νομική μορφή» για την ελληνική πλευρά. Αντιθέτως, η ελληνική πρόταση που έγινε στους Βρετανούς ήταν μια συμφωνία που θα έμοιαζε με την επιστροφή του θραύσματος Fagan από το Παλέρμο. **Σελ. 21**

Στην Ελλάδα ψάχνουν τους κατάλληλους

Αγώνας δρόμου για τα επιτελεία

Στην επιλογή των προσώπων για την προεκλογική «βιτρίνα» έχουν επικεντρωθεί τα κομματικά επιτελεία. Για ποια ακροατήρια αναζητεί «πρεσβευτές» η Ν.Δ., σε ποιους ποντάρει ο Τσίπρας προκειμένου να σπάσει τα κομματικά τείχη. **Σελ. 16, 17**

Επένδυσαν 2,6 δισ. ευρώ τα funds

Σημαντικός τομέας για την οικονομία με προοπτικές για την Κύπρο

Στα 2,6 δισ. υπολογίζονται οι συνολικές επενδύσεις που έκαναν τα διάφορα Funds στην Κύπρο και αντιστοιχούν στο 24% των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Τα χρήματα αυτά έχουν διοχετευθεί και παραμένουν στην πραγματική οικονομία καθώς έχουν επενδυθεί σε τομείς όπως η ναυτιλία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,

η εκπαίδευση, η τεχνολογία και τα ακίνητα. Σε συνέντευξη στην «Κ», ο πρόεδρος του CIFA Ανδρέας Γιασεμίδης τόνισε ότι παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες ο τομέας αυτός όχι μόνο άντεξε αλλά και εδραιώθηκε. Συμπληρώνει πως οι προκλήσεις είναι πολλές, όπως πολλές είναι όμως και οι προοπτικές. **Οικονομική, σελ. 4**

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ

Πίσω από τη μάχη εντυπώσεων

Η υποβολή των υποψηφιοτήτων έβριθε από συμβολισμούς για τον κάθε υποψήφιο ξεχωριστά. Έστειλε, όμως, παράλληλα μήνυμα για το πώς θα κυβερνήσουν στο ενδεχόμενο εκλογής τους και δημιούργησε νέα δεδομένα στα κόμματα που τους στηρίζουν. **Σελ. 8**

✓ Το πολιτικό μέλλον του Αχιλλέα. **Σελ. 9**

ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΜΕΛΙΤΟΠΟΛΗΣ

Περιμένουμε στήριξη από όλα τα έθνη

Ο δήμαρχος της Μελιτόπολης, Ιβάν Φεντόροφ, μιλάει στην «Κ» και λέει πως είναι καλύτερα να ζεις χωρίς φως παρά δίπλα από έναν τρελό γείτονα. Ο κ. Φεντόροφ, μαζί με άλλους αξιωματούχους, έλαβαν το βραβείο Ζαχάρωφ 2022 για την Ελευθερία της Σκέψης που απονεμήθηκε στον γενναίο λαό της Ουκρανίας. **Σελ. 10**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΧΡΙΣΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗΣ

Ολη η αλήθεια για την Προδημοτική Εκπαίδευση. **Σελ. 9**

ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ Α. ΟΜΗΡΟΥ

Η παιδεία ως άμυνα στην παγκοσμιοποίηση. **Σελ. 9**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η ουσία και η σημειολογία

Την περασμένη Πέμπτη οι υποψήφιοι για την προεδρία υπέβαλαν και επίσημα την υποψηφιότητά τους. Οι εικόνες που μεταδόθηκαν έδειχναν τους βασικούς τουλάχιστον υποψήφιους να εκπέμπουν μία σιγουριά για το εκλογικό αποτέλεσμα, αλλά και να ποντάρουν στις προοπτικές που τους πρότειναν. Εν ολίγοις, η εθιμοτυπική διαδικασία υποβολής υποψηφιοτήτων θα ήταν χρήσιμο να μην εκλαμβάνεται από το εκλογικό σώμα ως μια αντιπροσωπευτική εικόνα της όποιας νέας κυβέρνησης. Η πολιτική και οι πολιτικοί οφείλουν να εμπεριέχουν ουσία και όχι πρόσκαιρο φαίνεσθαι.

«Τράπεζα της Χρονιάς 2022» στην Κύπρο από το διεθνές έγκυρο οικονομικό περιοδικό The Banker

Τράπεζα Κύπρου

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΣΤΟ ΕΝΘΕΤΟ «ΤΕΧΝΕΣ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Στα άδυτα των Τάφων της Βεργίνας

Ο αρχιτέκτων Ιορδάνης Δημακόπουλος μιλάει στην «Κ» για τον τύμβο που κλείνει μέσα του τους βασιλικούς τάφους της Βεργίνας. «Επιδιώκαμε την αντίθεση μεταξύ του έξω και του μέσα. [...] περνάμε από τον κόσμο των ζωντανών, [...] στον κόσμο των νεκρών», λέει σήμερα ο 83χρονος αναστηλωτής. **Τέχνες, σελ. 1**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Το σύμπαν μιας γυναίκας

Η σκηνοθέτρια Τώνια Μισιαλή και η ηθοποιός Νιόβη Χαλαλάμπους μιλάνε στην «Κ» για τη βραβευμένη ταινία μικρού μήκους «Δάφνη». Είναι η πρώτη ταινία που επελέγη για το διαγωνιστικό του φεστιβάλ μικρού μήκους Clermont-Ferrand τον Ιανουάριο του 2023. **Τέχνες, σελ. 5**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή

Ο Μίνως Ορφανός στο δεύτερο μέρος της συνέντευξής του μιλάει για τη μητέρα του Έλλη Μουρέλου Ορφανού, με αφορμή την έκθεση που παρουσιάζει στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία «Χαράσσοντας τη ζωή: 1944 - 1966 Ιάμπρος Ορφανός - Έλλη Μουρέλου Ορφανού». **Τέχνες, σελ. 4**

ZENITH

TIME TO REACH YOUR STAR

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

DEFY SKYLINE

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τσάι και αντιπάθεια

Η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον αναρωτήθηκε πολλές φορές κατά τη διάρκεια των διακοπών της στην αγγλική πρωτεύουσα: Τι ήταν αλήθεια χειρότερο; Το γεγονός ότι η γρίπη την καθήλωσε στο διαμέρισμα της Binney Street ή ότι αναγκάστηκε να δεχτεί τις φροντίδες της ξινής κουινιάδας της Mary Wilson; «Δεν υπάρχει τίποτε χειρότερο από την ξινή!» αποράνθηκε ομόφωνα το καρέ, στην καθιερωμένη online τους σύνδεση.

Τρία πράγματα κληρονόμησε η Ιουλία από τον άντρα της: το διαμέρισμα στην καρδιά του Mayfair, τον νόθο γιο του Justin και την ετεροθαλή αδελφή του Mary. Το διαμέρισμα της Binney Street διασώθηκε ως εκ θαύματος από τα νύχια των Τραπεζών χάρη στην παρέμβαση του ευρηματικού Justin, γεγονός που έδωσε ακόμα περισσότερη τη χήρα με τον γιο της ερωμένης του άνδρα της. Όσο για τη σχέση της με τη Mary θεωρήθηκε παράπλευρη απώλεια ενός ολέθριου γάμου, υπενθυμιζοντάς της πως το τίμημα που πλήρωσε ως κερατωμένη σύζυγος, όταν ο γέρο Ουίλσον βρισκόταν στη ζωή προφανώς δεν ήταν αρκετό. «Και νεκρός ενικά» σκέφτηκε καθώς η κουινιάδα της σέρβιρε τσάι Royal Blend, με scones, clotted cream και μαρμελάδα από το Fortnum and Mason.

Τσάι και αντιπάθεια! Ανάμεσα στις δύο γυναίκες απλωνόταν το χάος. Τα δυοσίωνα ενδιαφέροντα της Mary, όπως οι απεργίες στην Αγγλία ή η έξαρση του κορωνοϊού στην Κίνα, ουδόλως αφορούσαν την Ιουλία. Κατά τον ίδιο τρόπο που η επίσκεψη της Εύης Βατίδου στη Λαϊκή Αγορά και η συ-γκλο-νι-στική ανακάλυψή της πως δεν μπορούσε να πληρώσει τα μπρόκολα με κάρτα, δεν ανήκαν στο γνωσιολογικό πεδίο της κουινιάδας της. Αν δεν υπήρχε το Zoom για ψυχολογική στήριξη από το καρέ, η Ιουλία

Η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον υποδέχτηκε τη νέα χρονιά κλινήρης, στο διαμέρισμα της Binney street του Mayfair, διασυνδεδεμένη online με την πολιτική επικαιρότητα.

εκτός από πυρετό θα ανέβαζε και πίεση, καθώς οικοουρούσε με μπάστακα την ξενέρωτη Εγγλέζα.

«Καλά να μη γνωρίζει τη Βατίδου. Αλλά ΟΥΤΕ τον Ψινάκη, μάνα μου;» ωρυόταν η χήρα. Η φωτογραφία του bon vivant Ηλία, με τον σούπερ σταρ Αλιάγα και τον πρόεδρο Νίκαρο έκανε μεγάλο σουξέ στο διαδίκτυο. Το ενσταντανέ αποτελεί μέρος της επικής παραγωγής «ο Πρόεδρος λείπει σε ταξίδι για δουλειές», εν προκειμένω στην Αθήνα, όπου ο Νίκος Αναστασιάδης συνδύασε το τερπνόν μετά του ωφελίμου. «Τουτέστιν;» ενδιαφέρθηκε

να μάθει η ξενιτεμένη α. «Τουτέστιν, κοσμικές εξόδους με τους διάσημους φίλους του και γεύμα με το ζεύγος Μπιστοτάκη. Οτιδήποτε μπορεί να τον κρατήσει μακριά από την Κύπρο μέχρι να περάσει η υποβολή των υποψηφιοτήτων».

Ο Αβέρωφ φυσικά και ήθελε τον Αναστασιάδη να τον προτείνει για υποψήφιο πρόεδρο, πλην όμως κατάπιε και αυτή την προσβολή αμάσπη. «Ένας Φούλης ανάδελφος» σχολίασε σκυποτικά η Ιουλία. «Foulis!» αντέδρασε με γνήσια απορία η Εγγλέζα. Άντε τώρα να περιγράψει στην ανυποψίαστη το πολιτικό

Μπεν Χουρ με απλά λόγια. «Ο Φούλης είναι ρόλος» προσπάθησε να της εξηγήσει η χήρα. Και ακολούθως της έδειξε ένα μονόλογο που γνώρισε μεγάλη επιτυχία στο διαδίκτυο της ημέρες των εορτών.

Λόγια Μεγάλων Ανδρών: «Υστερα φέρνει ο φούρνος την πυράν. Εν όπως –ο μη γένοιτο– έχουμε ένα άξτεν τζία λαλούν έπιασεν τον η τζιεγκιά όταν εκρύανεν. Όσπου το τράμμαν εν σε βραστόν σώμα εν γνώθεις τον πόνον. Οι τζιεγκιές οι μεγάλες είναι άμα κρυώσεις». Τα σοφά λόγια, βγαλμένα από την ψυχή του Αβέρωφ, κατάφεραν να αγγίξουν

και αυτήν ακόμα την αλλοδαπή. «Oh Foulis!» ψιθύρισε, εμφανώς ταραγμένη, η συνήθως φλεγματική Mary. «Σου άρεσε μωρή το κυπριώτικο σκετς;» ρώτησε καχύποπτα η Ιουλία. Εκείνη έγνεψε καταφατικά κι έπειτα απάντησε με αφοπλιστική ειλικρίνεια: «Giati, edo rou ta leme, mono o Averof mporei».

Σαν να μην την έφτανε το βάσανο της αρρώστιας της, η Ιουλία έπεσε θύμα και της δήλωσης – απειλής του Νίκου Νουρή: «Αν μου δοθεί η ευκαιρία, θα συνεχίσω από εκεί που φτάσαμε σήμερα». «Ας ληπθεί κάποιος τον άμαχο πληθυσμό»

μουρμούρισε εξουθενωμένη η χήρα, κατά τη διάρκεια ενός ακόμα τελετουργικού «τσάι και αντιπάθεια». Η Mary την κοιτούσε απαθής, αποσβολωμένη ακόμα από την επίδραση του λογυδρίου περί «τζιεγκιών» στον εύθραυστο βρετανικό ψυχισμό της.

Ούτε η απόσυρση του Μάριου Ηλιάδη από την κούρσα των εκλογών στάθηκε ικανή για ν' αφηρηθεί την Εγγλέζα. Έτρωγε βουλιμικά τα scones και κάθε τόσο επαναλάμβανε μηχανικά: «Έδο ρου ta leme, mono o Averof mporei». Όταν αργότερα συνδέθηκαν μέσω Zoom με το καρέ και οι κυρίες τίμησαν τον Μάριο Ηλιάδη με το σουξέ του υπέρτατου Στράτου Διονυσίου «Κύριος ήρθα και κύριος φεύγω», εκείνη το ίδιο απαθής παρέμεινε. «Κύριος ήρθα και κύριος φεύγω, εγώ σ' αγάπησα, εγώ σε τίμησα, εγώ σε πρόσεξα και σε σεβάστηκα. Κύριος ήρθα και κύριος φεύγω...» τραγούδησε μελαγχολικά το καρέ.

Οι ετοιμασίες για την επιστροφή στα άγια χώματα της βραχονησίδας συνέπεσαν με την επίσκεψη της Επιτροπής Παιδείας της Βουλής (πλην του ΑΚΕΛ) στον νέο Αρχιεπίσκοπο. «Σήμερα με συναδέλφους έχουμε επισκεφθεί τον νέο Αρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Γιώργο. Συμφωνήσαμε να έχουμε τακτική επικοινωνία!» διάβασε η Ιουλία την ανάρτηση του βουλευτή του ΔΗΚΟ Χρύσανθου Σαββίδη. Δεν ήταν βέβαιη τι ήταν χειρότερο: Το ότι αποκαλούσε τον Αρχιεπίσκοπο... Γιώργο, ή το γεγονός ότι πήγαν «για το καθιερωμένο γυάλισμα των εξοπτήρων» όπως ευφυώς γράφτηκε στο Twitter. Ούτε αυτό τον προβληματισμό πάντως μοιράστηκε με την Εγγλέζα καθώς εκείνη σέρβιρε το ευωδιαστό Royal Blend στις πορσελάνες του οικογενειακού σερ των Ουίλσον.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

8.1.1933

ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ: Η «Ζουρνάλ» δημοσιεύει την πληροφορία περί καταργήσεως των κατέρων της Γουϊάννης και της νήσου του Διαβόλου. Η κατάργησις θα συνδυασθή με την τροποποίησιν του ισχύοντος Ποινικού Κώδικος, ληξάσης ήδη της σχετικής προπαρασκευαστικής εργασίας. Κατά την «Ζουρνάλ» ο νέος Κώδιξ καταργεί την μεταγωγήν των καταδίκων εις τας Αποικίας, την οποίαν καθιέρωσεν ο ναπολεόντειος Κώδιξ και ενώ διατηρεί την εσχάτην των ποινών, αποστρέφει τας εκτελέσεις του δημοσίου χαρακτήρος. Κατά της διατηρήσεως της θανατικής ποινής ανετάχθησαν δύο μόνον μέλη της προπαρασκευαστικής επιτροπής ήτις ασχολείται με τον καταρτισμόν του νέου Κώδικος από το 1930.

ΕΜΠΝΕΥΣΗ: Επιστρέψασα χθες εις Αθήνας, όπου σκέπτεται να παραπεμπή την διαμονήν της επί τινος εβδομάδας, η [φημισμένη καλλιτέχνις του κινηματογράφου] Ντίτα Πάρλο εδέχθη χθες νέας επιθέσεις εκ μέρους των αντιπροσώπων του αθηναϊκού τύπου, εις των οποίων τας απειραρήτους ερωτήσεις απάντησε μειδίσια: Θα ψυχάσω για λίγον καιρό κάτω από τας θωπείας του ασυγκρίτου ηλίου σας, υπό την σκιάν των αθηναϊκών μνημείων σας, μέσα εις τον θρίαμβον του μεγάλου σας παρελθόντος. Κατά την διάρκεια του ταξιδίου μου εις τους τόπους τους οποίους εξηγίασεν η γέννησις του Χριστού, έγραψα διάφορα ποιήματα, τα οποία και σκοπεύω να δημοσιεύσω εις αμερικανικάς εφημερίδας ή περιοδικά. Από την παραμυθίαν μου όμως εις τας Αθήνας, είμαι βεβαία ότι θα εμπνευσθώ στίχους απείρως εκλεκτοτέρους, διότι το μέρος σας είναι γεμάτο ποιησιν. Αναπνέει κανείς εις την ατμόσφαιραν στίχους διαχύτους, οι οποίοι δεν εγράφησαν ποτέ, δεν θα ην όμως αυτό ότι είναι και λιγώτερον εμπνευσμένοι.

ΑΡΜΕΝΙΟΙ: Ανεχώρησαν διά του ατμοπλοίου «Ελένη Εμπειρίκου» διά την Σοβιετικήν Αρμενίαν αρκετοί Αρμένιοι εκ Θεσσαλονίκης και του εσωτερικού. Ούτοι πριν το ατμόπλοιον απομακρυνθή της προβλήτος ανεπέτασαν ερυθράν σημαίαν και εζητωκραύγασαν υπέρ των Σοβιέτ.

ΣΤΑΘΕΡΑ ΒΗΜΑΤΑ ΠΙΣΩ / Γράφει Ο ΣΠΟΝΔΟΦΟΡΟΣ

Με άριστα το 10

1 **Στις απώλειες.** Η στήλη μελέτησε προσεκτικά τις λίστες με τους προτείνοντες των υποψηφίων. Ως ένδειξη σεβασμού και διερευνητικής δημοσιογραφίας, σας καταγράφουμε αυτούς που έπρεπε να είναι στις λίστες αλλά από σεμνότητα δε αποδέχθηκαν την πρόταση των υποψηφίων.

2 **Στον ογκόλιθο.** Σε μια «γεμάτη» λίστα όπως αυτή του Φούλη λείπουν ηχηρά ονόματα από τους βιοπαλαιστές ανθρώπους που τον σπνρίζουν άοκα καθημερινά. Μεγαλύτερη απ' όλους η απουσία του κουμπάρου και αδερφικού φίλου του Προέδρου, Γιώργου Κούμα. Πληροφορίες πως τον έκοψε ο «Μάος», δεν ευσταθούν.

3 **Στην οικογένεια.** Μπορεί να μην ήταν έκπληξη η παρουσία της «all time classic», ηθοποιού Δέσποινας Μπεμπεδέλη, η απουσία όμως της οικογένειας του ιστορικού ηγέτη της Αριστεράς, Δημήτρη Χριστόφια ήταν ηχηρή. Ο Χρίστος Χριστόφιας θα εμβολίαζε με τις ουμανιστικές του πεποιθήσεις μια κατά τα άλλα προβλέψιμη, έως και βαρετή, θα έλεγα λίστα.

4 **Στην αγορά.** Μπορεί ο Φούλης να συμπεριέλαβε τη μισή οικογένεια Κουλέρημου – Χάσκου στη λίστα του, καλύπτοντας έτσι τον τομέα media, όμως, στη λίστα Χριστοδουλίδη

Στην παρουσία της Βασιλίσσας πάντα επέλεγα ουδέτερα χρώματα για να μην την επισκιάζω στιλιστικά. Meghan Markle.

ήταν η Μαρίνα Παπαέλληνα. Ο «πατριάρχης» της κυπριακής οικονομίας Ανδρέας Παπαέλληνας έκανε αισθητή την απουσία του από τη λίστα του θείου βρέφους. Οι Κυριακές θα μείνουν ανοικτές όπως και να 'χει.

5 **Στην απορία.** Η στήλη από την αρχή τοποθετήθηκε υπέρ του Sugar Ανδρέα, όμως η υπομονή της άρχισε να εξαντλείται. Πού είναι και ποια είναι η νέα πρώτη κυρία της Κύπρου; Ο Sugar οφείλει να την παρουσιάσει στην κοινωνία να γνωρίζουμε ποιο πακέτο υποψηφίου επιλέγουμε. Υπάρχει πρώτη κυρία; Πώς ονομάζεται; Ποια είναι η φωτογραφία της; Πόσο χρονών είναι; Εκτός αν θα πηγαίνει στα ταξίδια στο εξωτερικό μόνος. Και αυτό οφείλουμε να το γνωρίζουμε. Ανδρέα, ο λαός απαιτεί να κάνεις το νεύμα όπως ο άλλος Ανδρέας και να κατεβεί μαζί σου η κυρία τις σκάλες του αεροπλάνου.

6 **Στη διάσπαση.** Οι του ΔΗΣΥ έχουν δικαίο να μιλούν για διάσπαση του κόμματος, όμως αυτή δεν προέρχεται από το νεόκοπο συναγερμό θείο βρέφος αλλά από τη Σελεστίνια Ντι Πέτρο, εγγονή του ιδρυτικού στελέχους του κόμματος Λέανδρου Ζαχαριάδη. Πόσες πισώπλατες μαχαιριές, Φούλη μου.

7 **Στις εντυπώσεις.** Πάντως, τις εντυπώσεις κέρδισαν οι γυναίκες του Αχιλλέα. Όχι της Τροίας, αλλά του Δημητριάδη. Ειδικά το ερωτικό απωθημένο του μεσήλικα Κύπριου, η ηθοποιός κα Πόπη Αβραάμ, η κυρία - ίσον των κυπριακών σκετς του ΡΙΚ. Οϊ μάνα μου.

8 **Στο πρωτόκολλο.** Η θρυλική νύφη του παλατιού, Meghan Markle στην περίφημη σειρά ντοκιμαντέρ του Netflix Harry & Meghan, είχε επανειλημμένα το εξής: «Στην

παρουσία της Βασιλίσσας πάντα επέλεγα ουδέτερα χρώματα για να μην την επισκιάζω στιλιστικά». Ακούς, Αννίτα μου; Που έσκασες μύτη με το παλτό - λάμπαντερ.

9 **Στις διαδρομές.** Αν στις επόμενες έρευνες εκτοξευθεί η ικανοποίηση των Κυπρίων για τη ζωή τους και τη χώρα, ειδικά στις περιοχές των ανατολικών παραλίων, μην ψάχνετε για άλλη εξήγηση. Narcosis.

10 **Στο Bistrot.** Ο αγαπούλας famous Πρόεδρος, όταν οι άλλοι τρέχουν και δεν φτάνουν στα συνεδριακά, αυτός ζει την αγάπη του για την Αθήνα στο νέο προεδρικό café, Chez Michel επί της Ηροδότου. Αν περνάτε από εκεί έχετε περισσότερες πιθανότητες να μάθετε ποιος θα είναι ο επόμενος Πρόεδρος, παρά αν είστε στο υπουργείο Εσωτερικών την ημέρα των εκλογών.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίπλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Wi-Fi
onboard

Καλωσορίζουμε μια νεο εποχή. Το Wi-Fi έφτασε!

aegeanair.com

Το Wi-Fi onboard έρχεται στο νεο στόλο μας και αλλάζει τα δεδομένα. Ολοένα και περισσότερα αεροσκάφη μας θα διαθέτουν Wi-Fi, για να είστε συνδεδεμένοι στο internet καθ' όλη τη διάρκεια της πτήσης σας και να κάνετε το ταξίδι σας ακόμη πιο απολαυστικό.

A STAR ALLIANCE MEMBER

AEGEAN

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ

Συζητούμε Πλαίσιο Γκουτέρες με αλλαγές

Θα δώσουμε έμφαση στη μεσαία τάξη και στην επανεξέταση του κατώτατου μισθού

Συνέντευξη στις
ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΟΥ
και **ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

«Μετά το ναυάγιο στο Κραν Μοντανά δεν άκουσα κανένα να αναφέρεται στον κ. Κασουλίδη που ήταν υπουργός Εξωτερικών. Κανένας δεν του επέρριψε ευθύνες. Δεν ήταν ο πιο άμεσα εμπλεκόμενος, και ούτε αυτός που θα λάμβανε τις τελικές αποφάσεις...» λέει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο υποψήφιος για την Προεδρία Νίκος Χριστοδουλίδης, απαντώντας στην κριτική που δέχεται για τη διολίσθηση του Κυπριακού επί της θητείας του, σημειώνοντας με νόημα πως «είναι πολύ εύκολο να λένε κάποιοι εκ των υστέρων ότι ευθύνονται κάποιοι, ειδικά εάν αυτό εξυπηρετεί προεκλογικούς σκοπούς». Υπεραμύνεται της πολιτικής των κυρώσεων με σαφείς αιχμές προς την πολιτική που ακολούθησε ο διάδοχός του Ιωάννης Κασουλίδης. «Το εργαλείο σταμάτησε να αξιοποιείται, μετά που έφυγα από το ΥΠΕΞ, σε μια περίοδο μάλιστα που οι διενθείς συγκυρίες ενδεχομένων να ευνοούσαν την ενίσχυσή του», σημειώνει χαρακτηριστικά. Θεωρεί πως τα τετράμηνα δεν πέτυχαν τον στόχο τους και ξεκαθαρίζει πως στο ενδεχόμενο εκλογής του θα επιληφθεί προσωπικά του ζητήματος του κατώτατου μισθού. «Ένας υποψήφιος που διεκδικεί την Προεδρία συνήθίζει να παρουσιάζει τις επιτυχίες του από την προηγούμενη θέση του. Έτσι κι αν εξαρτώνται πολλά από την Τουρκία και τις διενθείς εξελίξεις, το Κυπριακό δεν ήταν στα καλύτερά του επί θητείας σας...

—Ο υπουργός Εξωτερικών δεν ασχολείται μόνο με το Κυπριακό. Άλλωστε οι διαπραγματεύσεις γίνονται σε επίπεδο του γκέιτ της ε/κ κοινότητας και γι' αυτό ο Πρόεδρος ορίζει και διαπραγματευτή

που έχει την άμεση ευθύνη. Για παράδειγμα το 2017, μετά το ναυάγιο στο Κραν Μοντανά, δεν άκουσα κανένα να αναφέρεται στον κ. Κασουλίδη που ήταν υπουργός Εξωτερικών. Κανένας δεν του επέρριψε ευθύνες. Δεν ήταν ο πιο άμεσα εμπλεκόμενος, και ούτε αυτός που θα λάμβανε τις τελικές αποφάσεις... —Υπήρξε επί θητείας σας το άνοιγμα των Βαρωσίων και το γεγονός ότι το κυπριακό βρέθηκε ένα βήμα πριν από τη διχοτόμηση....

—Δυστυχώς, θα γίνονται περισσότερα τετελεσμένα όσο το Κυπριακό παραμένει άλυτο. Οι ενέργειες στο Βαρώσι σηματοδότησαν την έναρξη μιας άνευ προηγουμένου προκλητικότητας και αναθεωρητισμού της Τουρκίας απέναντι στην Κύπρο, την Ελλάδα και την ευρύτερη περιοχή. Η κυβέρνηση αξιοποίησε όλα τα διαθέσιμα εργαλεία που είχε προς αποτροπή των εξελίξεων. Εξαντλήσαμε όλα τα μέσα και γι' αποτροπή αλλά και εκ των υστέρων για διεθνή καταδίκη. Το ερώτημα είναι αν μπορούσαν να γίνουν οποιεσδήποτε άλλες ενέργειες, αν υπήρχαν εργαλεία που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για ν' αποφευχθεί και δεν αξιοποιήθηκαν. Είναι πολύ εύκολο να λένε κάποιοι εκ των υστέρων ότι ευθύνονται κάποιοι, ειδικά εάν αυτό εξυπηρετεί προεκλογικούς σκοπούς. Κάναμε ό,τι μπορούσαμε. Θα σας το επιβεβαιώσουν και όλοι οι ξένοι αξιωματούχοι.

—Ούτε όμως η πολιτική των κυρώσεων πέτυχε...

—Ήταν η πρώτη φορά που δημιουργήθηκε νομικό πλαίσιο για επιβολή κυρώσεων στην Τουρκία στο πλαίσιο της Ε.Ε., κάτι που απαιτούσε ομόφωνη απόφαση των 27, πράγμα που εξακολουθεί να έχει πολύ μεγάλη νομική αλλά και πολιτική σημασία. Ξεκινήσαμε την προσπάθεια με τεράστιες αρνήσεις από πλευράς μεγάλων χωρών της

«Εγώ δεν θα το έκανα», λέει σε συνέντευξή του στην «Κ» ο Νίκος Χριστοδουλίδης, κληθείς να απαντήσει αν θεωρεί διαπλοκή το δωρεάν ταξίδι της οικογένειας Αναστασιάδη στις Σεϋχέλλες.

“

Το εργαλείο [σ.σ. επιβολής κυρώσεων] σταμάτησε να αξιοποιείται, μετά που έφυγα από το ΥΠΕΞ, σε μια περίοδο μάλιστα που οι διενθείς συγκυρίες ενδεχομένως να ευνοούσαν την ενίσχυσή του.

Ε.Ε. και με επιμονή και μεθοδικότητα, αποφασιστικότητα και καλό συντονισμό με την Ελλάδα και άλλα κράτη μέλη, πετύχαμε να υπάρχει νομικό πλαίσιο και να μπορεί η Ε.Ε. να επιβάλει κυρώσεις για τις παραβιάσεις της Τουρκίας στην ΑΟΖ της Κύπρου. Το εργαλείο σταμάτησε να αξιοποιείται, μετά που έφυγα από το ΥΠΕΞ, σε μια περίοδο μάλιστα που οι διενθείς συγκυρίες ενδεχομένως να ευνοούσαν την ενίσχυσή του (κυρώσεις εναντίον Ρωσίας εξαιτίας εισβολής σε Ουκρανία).

Κυπριακό με πρωταγωνιστή την Ε.Ε.

—Βεβαίως, ο Αντόνιο Γκουτέρες στην έκθεσή του μιλά για εξασθένιση της όποιας προοπτικής του Κυπριακού. Εσάς ποιο θα είναι το πρώτο βήμα σας για να αρθεί το αδιέξοδο στο ενδεχόμενο που εκλεγείτε;

—Όταν μιλάμε για το Κυπριακό, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη πάντα το διεθνές πλαίσιο στο οποίο θα κληθούμε να κινηθούμε, έτσι ώστε να επισπεύσουμε την επανέναρχη των συνομιλιών. Αυτή τη στιγμή, δεδομένης και της ρωσικής εισβολής στην Ουκρανία, η Ε.Ε. είναι εκείνη που μπορεί να σπάσει το αδιέξοδο στο Κυπριακό. Έχουμε συγκεκριμένο πλάνο και σχέδιο προς την εκτελεστική εξουσία. Μίλησα με τους πρέσβεις της Ε.Ε., τους ενημέρωσα για το πώς αντιλαμβάνομαι εγώ τις προοπτικές που πρέπει να γίνουν, ενημέρωσα και τον Έλληνα Πρωθυπουργό και τον Κυπριακό Εξωτερικών κατά την παρουσία μου στην Αθήνα, είμαι σε επαφή με πρώην ομολόγους μου που είναι ακόμη υπουργοί Εξωτερικών σε χώρες της Ε.Ε. για την ανάγκη η Ε.Ε. να διαδραματίσει

πρωταγωνιστικό ρόλο και άλλους αξιωματούχους. Έχουμε συνεπώς συγκεκριμένη προσέγγιση σε ό,τι αφορά την αξιοποίηση όλων των μέσων και εργαλείων που διαθέτουμε για την επανέναρχη των συνομιλιών με πραγματικά προοπτική επιτυχούς κατάληξης, και ειδικότερα την αξιοποίηση ολόκληρου του πλέγματος των ευρωτουρκικών σχέσεων.

—Γιατί εντοπίσατε τον ρόλο της Ε.Ε. σήμερα και όχι όσο ήσαστε υπουργός Εξωτερικών;

—Βεβαίως και δεν είναι κάτι που εντόπισα τώρα. Άλλωστε γνωρίζω καλά πώς δουλεύουν εκ των έσω τα πράγματα στην Ε.Ε. και τις δυσκολίες. Επιπλέον, από το διεθνές πλαίσιο πολύ περισσότερο από ό,τι το επιπλέον εμείς. Αυτή τη στιγμή, με τον ρόλο που διαδραματίζει η Ε.Ε. και τις ορθές αποφάσεις που έλαβε εναντίον της Ρωσίας, εκτιμώ πως το πλαίσιο στο οποίο πρέπει να κινηθούμε για επανέναρχη των συνομιλιών είναι η Ε.Ε. Με στρατηγική, μεθοδικότητα και επιμονή.

—Ο Αβέρωφ Νεοφύτου είπε πως

θα υπέγραφε αμέσως το πλαίσιο Γκουτέρες. Εσείς θα το κάνατε;

—Το πλαίσιο έχει θετικά, σημαντικά σημεία τα οποία πετύχαμε μέσα από σκληρή δουλειά και διαπραγμάτευση. Υπάρχουν όμως και σημεία με τα οποία δεν συμφωνώ, και θα εργαστούμε για να τα αλλάξουμε.

—Με ποια δεν συμφωνείτε;

—Η αναφορά για παράδειγμα ότι στις περιοχές που θα παραμείνουν υπό τ/κ διοίκηση τον πρώτο λόγο θα έχει ο χρήστης. Είναι κάτι που δεν συμβαδίζει με τις θέσεις της δικής μου φιλοσοφίας ως προς τη λύση του Κυπριακού που ήταν και η γραμμή της ε/κ πλευράς όσο καιρό συμμετείχα σε αυτή τη διαδικασία. Διότι υπάρχει σύγκρουση με το βασικό ανθρώπινο δικαίωμα στην ιδιοκτησία.

—Βεβαίως το πλαίσιο Γκουτέρες το απορρίπτουν τα συνεργαζόμενα μαζί σας μέλη...

—Αυτό που έχει σημασία είναι οι θέσεις μας όπως καταγράφονται στο προεκλογικό μου πρόγραμμα. Και είναι αυτή που σας προανέφερα.

Η διαφθορά, το ταξίδι στις Σεϋχέλλες και τα καλύτερα αντανάκλαστικά

—Ανοίγοντας το ζήτημα της διαφθοράς η αίσθηση της κοινωνίας είναι ότι ενώ η μεσαία τάξη σμικρύνθηκε ένας μικρός κύκλος πλούτισε κατά τη θητεία Αναστασιάδη και με το πρόγραμμα των χρυσών διαβατηρίων...

—Εγώ δεν θα πω στον κόσμο ότι αν εκλεγώ, την επόμενη μέρα δεν θα υπάρχει διαφθορά στην Κύπρο. Είναι ένα συστηματικό πρόβλημα που υπάρχει στη χώρα μας διαχρονικά και το βασικό ζητούμενο είναι πώς θα το αντιμετωπίσουμε. Πρώτο και σημαντικό είναι να υπάρχει διαφάνεια, έλεγχος, λογοδοσία και τιμωρία παντού. Και εδώ καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν όχι μόνο οι διαδικασίες στη δημόσια υπηρεσία αλλά και ο τομέας της δικαιοσύνης. Έχουμε συγκεκριμένες προτάσεις για την καταπολέμηση της διαφθοράς που περιλαμβάνονται μάλιστα στο πρόγραμμα διακυβέρνησής μας για τις πρώτες 100 μέρες. Ψηφιοποίηση, έλεγχος, αποτελεσματικότερη απονομή δικαιοσύνης.

—Θεωρήθηκε πάντως τουλάχιστον ατυχής η ορολογία που δώσατε για τη διαπλοκή.

—Έχετε δίκαιο, μπορούσα να δώσω καλύτερο παράδειγμα.

—Για εσάς είναι διαπλοκή να παίρνει δωρεάν ταξίδι με την οι-

κογένειά του ο Πρόεδρος στις Σεϋχέλλες με το ιδιωτικό τζετ Σαουδάραβα;

—Εγώ δεν θα το έκανα.

—Εκ των υστέρων και ως μέλος του Υπουργικού που ενέκρινε διαβατήρια, θεωρείτε πως έχετε ευθύνη ή ότι έπρεπε να είχατε καλύτερα αντανάκλαστικά;

—Οι αποφάσεις που λαμβάνονταν στο Υπουργικό έρχονταν με συγκεκριμένες εισηγήσεις, που γίνονταν μετά από σχετικό έλεγχο των αρμόδιων υπηρεσιών. Το πρόγραμμα είχε προβλήματα γι' αυτό έγιναν και αρκετές φορές αλλαγές στις διαδικασίες με την εμπλοκή της νομοθετικής εξουσίας. Αν με ρωτάτε αν υπήρξε πρόβλημα, ναι, υπήρξε πρόβλημα και θα έπρεπε να γίνουν διορθωτικές κινήσεις προηγουμένως.

—Οι υποθέσεις των διαβατηρίων λέγεται ότι ενδεχομένως να πέσουν λόγω του ότι της νομικής υπηρεσίας ηγούνται πρώην μέλη του Υπουργικού που υπέγραψαν τα διαβατήρια...

—Όσον αφορά τον διορισμό του γενικού και βοηθού εισαγγελέα θεωρώ σαφώς καλύτερο να αποφεύγονται διορισμοί οι οποίοι είτε προέρχονται από τη νομοθετική είτε από την εκτελεστική εξουσία.

—Πλέον πώς μπορεί να τύχει διαχείρισης το ζήτημα;

—Οι δύο πρώην υπουργοί που βρίσκονται στη Νομική Υπηρεσία δεν είχαν άμεση εμπλοκή στη διαδικασία ή στην εξέταση αιτήσεων για διαβατήρια. Ήταν μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου. Θα πρέπει να γίνει διαχωρισμός του γενικού εισαγγελέα ως νομικού σύμβουλου του κράτους με τον δημόσιο κατήγορο. Γενικά θεωρώ ότι το μοντέλο που ακολουθήθηκε στον διορισμό της Αρχής κατά της Διαφθοράς ως ένα πετυχημένο μοντέλο και εμείς θα ακολουθήσουμε το ίδιο παράδειγμα σε διορισμούς όπως για παράδειγμα στους ημικρατικούς οργανισμούς.

—Με ποιο τρόπο;

—Στην κοινωνία υπάρχει η αντίληψη ότι στην ουσία γίνεται ένας διαμοιρασμός στη βάση των ποσοτών των κομμάτων. Κάτι τέτοιο στη δική μας περίπτωση θα αλλάξει. Θα γίνει ένα δημόσιο κάλεσμα προς όλους όσοι ενδιαφέρονται αφού πρώτα εμείς θα καθορίσουμε ως εκτελεστική εξουσία ένα πλαίσιο όχι με ονόματα αλλά χαρακτηριστικά που πρέπει να διέπουν όσους θα συμμετέχουν σε ημικρατικούς οργανισμούς. Θα υπάρχει μία επιτροπή με τη συμμετοχή της εκτε-

λεστικής εξουσίας, της νομοθετικής, της πανεπιστημιακής κοινότητας και άλλων που θα κάνουν συστάσεις προς την εκτελεστική εξουσία. Συστάσεις που αν δεν ακολουθηθούν θα πρέπει να υπάρχει σαφής αιτιολόγηση από την εκτελεστική εξουσία δημόσια.

—Το θέμα του κατώτατου μισθού θα το δείτε εκ νέου αν εκλεγείτε;

—Ήταν πάρα πολύ σημαντικό ότι φτάσαμε στον καθορισμό του κατώτατου μισθού. Είναι, ένα από τα πρώτα θέματα, τα οποία ήδη περιλαμβάνονται στην προετοιμασία που κάνουμε για τις εκατό πρώτες μέρες της διακυβέρνησής μας, το οποίο θα αγγίζουμε και για το οποίο θα αναλάβω ο ίδιος πρωταγωνιστικό ρόλο στις όποιες συζητήσεις.

—Θα το αγγίξετε και ως προς το πόσο; Πιστεύετε ότι τα 940 ευρώ είναι ικανοποιητικό ποσό για να ζει κάποιος;

—Είναι και θέμα ποσού αλλά έχει και πολλές άλλες διαστάσεις όπως τα ωράρια, τα επαγγέλματα και άλλα. Άρα είναι ένα θέμα με το οποίο ο ίδιος προσωπικά από τις πρώτες μέρες της διακυβέρνησής μου θα ασχοληθώ.

—Οραματίζεστε αναδιάρθρωση δημόσιας υπηρεσίας;

—Υπάρχει ένα πετυχημένο μοντέλο στη δημόσια υπηρεσία, το οποίο ο ίδιος προσωπικά το έχω βιώσει. Υπάρχουν όμως περιθώρια σημαντικής βελτίωσης κυρίως ως προς την ψηφιοποίηση, τη διαφάνεια, τον έλεγχο, τη λογοδοσία άρα και τη συμβολή στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Μαζί με τη μεταρρύθμιση του καθοριστικότατου τομέα της δικαστικής εξουσίας.

—Ο Νίκος Αναστασιάδης αφήνει το Γενικό Σύστημα Υγείας ως παρακαταθήκη. Εσείς τι θα θέλατε να αφήσετε σε περίπτωση ανάδειξης σας φεύγοντας; Ένα άλλο μεγάλο ίσως όραμα εντός της δημόσιας υπηρεσίας;

—Να ξεκαθαρίσω ότι πάντα ήμουν υπέρμαχος του Γενικού Συστήματος Υγείας. Από την πρώτη στιγμή άρα και τη συμβολή στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Μαζί με τη μεταρρύθμιση του καθοριστικότατου τομέα της δικαστικής εξουσίας. —Να ξεκαθαρίσω ότι πάντα ήμουν υπέρμαχος του Γενικού Συστήματος Υγείας. Από την πρώτη στιγμή άρα και τη συμβολή στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Μαζί με τη μεταρρύθμιση του καθοριστικότατου τομέα της δικαστικής εξουσίας.

ακόμα και με το ίδιο το Κυπριακό. Όταν έχετε μια εσωτερική κατάσταση που αφορά την οικονομία σου, το κράτος πρόνοιας, την παιδεία σου και είσαι ισχυρός εσωτερικά, με κοινωνική συνοχή και ευμεροϋσα πολιτεία που φροντίζει όλους, τότε και η διαπραγματευτική σου θέση στα θέματα του Κυπριακού εκ των πραγμάτων ενισχύεται. Άρα όλα τα θέματα είναι αλληλένδετα και γι' αυτό στο επίκεντρο του προγράμματός μας είναι και η ενίσχυση της υπόστασης των κράτους μας. Με προβληματίζουν ιδιαίτερα δύο θέματα. Το γεγονός ότι η μεσαία τάξη, που ήταν η ραχοκοκαλιά της κυπριακής οικονομίας και κοινωνίας, πιέζεται σε μεγάλο βαθμό και έχει σμικρυνθεί. Έχει ν' αντιμετωπίσει σοβαρές προκλήσεις, πλήρωσε κόστος απ' όλες τις αλληπάλληλες κρίσεις. Το δεύτερο που με προβληματίζει πάρα πολύ είναι η νέα γενιά στον τόπο μας που σήμερα βρίσκεται ενώπιον του κινδύνου να έχει λιγότερες ευκαιρίες από ό,τι είχαν οι γονείς της. Αντιλαμβάνεστε ότι αν επιτρέψουμε να συμβεί κάτι τέτοιο, θα πρόκειται για τραγική εξέλιξη. Τα παιδιά μας δεν θα επιστρέφουν στην Κύπρο. Αυτό θα έχει πολύ αρνητικές συνέπειες, κοινωνικές, οικονομικές, πολιτικές.

Στελέχη του ΔΗΣΥ συμφωνούν στο σενάριο συγκυβέρνησης

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης αποκαλύπτει στην «Κ» πως μιλάει και με στελέχη του ΔΗΣΥ που δεν τον στηρίζουν, αλλά που συμφωνούν στην ιδέα κυβέρνησης ευρείας αποδοχής στο ενδεχόμενο εκλογής του. Ξεκαθαρίζει πως δεν υπάρχει καμία δέσμευση με τα κόμματα που τον στηρίζουν, καθώς δεν πρόκειται για μία παραδοσιακή συμφωνία και υπογραμμίζει πως ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να είναι απών από τη διακυβέρνηση του τόπου. Κρατά κλειστά τα χαρτιά του γύρω από τη διαμόρφωση του υπουργικού του συμβουλίου, ωστόσο σημειώνει πως θα έχει στελέχη του ΔΗΣΥ.

–Τι είναι αυτό που σας δεσμεύει απέναντι στα κόμματα που σας στηρίζουν;

–Δεν υπάρχει καμία δέσμευση με τα κόμματα που με στηρίζουν. Δεν είναι μια παραδοσιακή συμφωνία, όπως αυτές που βλέπαμε στο παρελθόν και το έχω εξηγήσει πάρα πολλές φορές. Αυτό έχει άλλωστε αναφερθεί και από τα ίδια τα κόμματα ότι δεν υπήρξαν παραδοσιακού τύπου συμφωνίες. Υπάρχουν θέματα με τα οποία έχουμε κοινές προσεγγίσεις, κοινούς στόχους και ζητήματα στα οποία δεν συμφωνούμε απόλυτα. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι στόχος όλων μας είναι μια σύγχρονη, διαφανής διακυβέρνηση στη βάση ενός ολοκληρωμένου, καινοτόμου προγράμματος που θα πετύχει τωμές και μεταρρυθμίσεις και θ’ αναβαθμίσει την καθημερινότητα όλων των πολιτών.

–Να πιστέψουμε ότι δεν θα βρίσκονται εντός Υπουργικού Συμβουλίου εκπρόσωποι των κομμάτων που σας στηρίζουν;

–Θα δείτε το Υπουργικό μου Συμβούλιο και θα το κρίνετε. Είναι η πρώτη πολιτική πράξη που θα κληθώ να εκτελέσω σε περίπτωση εκλογής μου. Αντιλαμβάνομαι πλήρως τη σημασία αυτής της κορυφαίας πολιτικής πράξης και θα είμαι εδώ για να κριθώ από τον κυπριακό λαό.

–Έχετε πει ότι σας έστειλαν ήδη βιογραφικά...

–Είχα πει για τρία βιογραφικά, στην πορεία στράλθηκαν –κυρίως με email– και άλλα.

–Από άτομα που προέρχονται από τα κόμματα που σας στηρίζουν;

–Όχι, περισσότερο είναι άτομα από την κοινωνία των πολιτών.

–Και είπατε ότι έχετε και εικόνα για άτομα που βρίσκονται εκτός Κύπρου. Θα διορίσετε υπουργούς ανθρώπους από το εξωτερικό;

–Είναι κάτι που δεν το αποκλείω. Στις τελευταίες σελίδες της ατζέντας μου έχω καταγεγραμμένα αρκετά άτομα με τα οποία είμαι σε επαφή, συζητώ τακτικά, τα οποία γνώρισα μέσω της εμπειρογνομosύνης τους, της δουλειάς τους, έχουν έλθει στο γραφείο μου και μιλήσαμε χωρίς να γνωρίζουν τις προθέσεις μου. Είμαι έτοιμος. Έχω στο μυαλό μου ξεκάθαρα τα χαρακτηριστικά και το προφίλ των υπουργών που θέλω να συνθέτουν το κυβερνητικό σχήμα. Άξια άτομα, δοκιμασμένα στους τομείς τους, με όραμα, αποφασιστικότητα, εντιμότητα και ήθος. Έχω και κάποια ονόματα τα οποία δεν θεωρώ ούτε αναγκαίο, ούτε ορθό να δημοσιοποιήσω. Θα το πράξω αμέσως μετά την εκλογή μου.

–Στα άτομα αυτά περιλαμβάνονται και κάποιοι που την παρούσα φάση βρίσκονται εντός του ΔΗΣΥ;

–Φυσικά.

–Έχετε δηλώσει ότι μόλις τελειώσουν οι εκλογές θα μιλήσετε με τον Αβέρωφ Νεοφύτου ζητώντας του να είναι μαζί σας. Την ώρα που είναι αντιπάλος σας και εσείς δεν στηρίζατε την απόφαση του κόμματός στο οποίο ανήκετε δεν είναι κάπως αλαζονικό;

–Θα ήταν αλαζονικό να αποκλείω οποιονδήποτε από τη συζήτηση. Ποιος είμαι εγώ για να αποκλείω τον οποιονδήποτε; Οι εκλογές θα τελειώσουν. Την 1η Μαρτίου η κυβέρνηση που θα προκύψει θα κληθεί να αντιμετωπίσει προκλήσεις και προβλήματα, οι οποίες δεν έχουν ούτε ιδεολογικό,

Δεν υπάρχει καμία δέσμευση με τα κόμματα που με στηρίζουν. Δεν είναι μια παραδοσιακή συμφωνία, όπως αυτές που βλέπαμε στο παρελθόν, λέει στην «Κ» ο Νίκος Χριστοδουλίδης.

Δεν πέτυχε ο στόχος των τετράμηνων

–Είστε υπέρ ή κατά των τετράμηνων;

–Τα τετράμηνα έγιναν για να μειωθεί το μαθησιακό άγχος, να μειωθεί η ύλη και να βελτιωθούν τα μαθησιακά αποτελέσματα. Κανένα από τα τρία δεν έχει επιτευχθεί. Πρέπει να τολμήσουμε ν’ αξιολογήσουμε ξανά το μέτρο αυτό και πρέπει να αποκτήσουμε τη συνήθεια να αξιολογούμε γενικώς τα μέτρα που λαμβάνουμε και αν κάτι δεν αποδίδει να το διορθώνουμε. Αυτό αφορά οριζόντια όλους τους τομείς πολιτικής.

–Και τους εκπαιδευτικούς; Θα τολμήσετε να υπάρχει επί της ουσίας αξιολόγηση; Επειδή με την παρούσα αξιολόγηση φαίνεται να υπάρχουν εκπαιδευτικοί στις σχολικές αίθουσες που δεν θα έπρεπε...

–Φυσικά πρέπει να τολμήσουμε και περιλαμβάνεται στο πρόγραμμά μας το θέμα της συνεκούς αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Το εκπαιδευτικό μας σύστημα είναι προσανατολισμένο στην κάλυψη όσο το δυνατό περισσότερης ύλης. Το βασικό ζητούμενο θα έπρεπε να ήταν πώς βοηθούμε τους μαθητές ν’ αναπτύξουν κριτική σκέψη, να αναπτύξουν τις δεξιότητές τους, να τους συνδέσουμε με την οικονομία μας, με την αγορά εργασίας.

βάση των προσεγγίσεων επί των θεμάτων συζητήσης. Δεν με ανησυχεί αυτό το ζήτημα.

–Πρέπει όμως να υπάρχει η βάση ότι μπορούν να γίνουν συνεργασίες...

–Θεωρείτε ότι θα υπάρξει κάποιο κόμμα το οποίο σε περίπτωση που ο κυπριακός λαός μας επιλέξει να κυβερνήσουμε, θα τοποθετείται αρνητικά, απλά για να τιμωρήσει εμάς; Και θα αρνείται να συνεργασθεί σε αντίθεση με το συμφέρον της κοινωνίας;

–Η ομάδα που στελεχώνει τώρα το επιτελείο σας θα είναι κοντά σας σε θέσεις κλειδιά, θα είναι στο προεδρικό;

–Κάποιοι θα είναι, ναι.

–Υπάρχουν υπουργοί τι δεδομένη στιγμή με τους οποίους συνεργαστήκατε, που θεωρείτε ότι θα μπορούσαν να είναι στην κυβέρνηση σάς;

–Φυσικά. Δεν είμαι εδώ για να μπενίσω τη δουλειά που έγινε. Είμαι εδώ για να προωθήσω την υλοποίηση ενός σύγχρονου προγράμματος που μεταξύ άλλων θα αξιοποιήσει και ό,τι θετικό έγινε μέχρι σήμερα. Όλα τα αρνητικά εννοείται ότι θα προσπαθώ να τα διορθώσω, με τους πιο κατάλληλους ανθρώπους. Υπάρχουν πολλοί υπουργοί που έχουν παράξει έργο, όπως υπάρχουν και πολύ αξιολογα άτομα που δεν είχαν μέχρι σήμερα την ευκαιρία να συνεισφέρουν στα δημόσια.

–Η περίπτωση Φλέσσα και Μανώλη Κυριάκου δημιούργησαν την αίσθηση ότι έχετε κακή κρίση στην επιλογή συνεργατών. Πώς προτιθέστε ν’ αλλάξετε αυτή την εικόνα, δεδομένου ότι δεν ανοίγετε τα χαρτιά σας γύρω από το ποιο θα είναι το υπουργικό σας συμβούλιο;

–Έχω πολλούς συνεργάτες και μάλιστα πολύ ικανούς και αξιόλογους με τους οποίους συνεργάζομαι καθημερινά. Και έχω και πολλούς συνεργάτες που δεν επι-

θυμούν να εμφανιστούν δημόσια, επειδή επικρατεί και ένα κλίμα εκφοβισμού. Ο κόσμος θα επιλέξει Πρόεδρο της Δημοκρατίας, και αυτός, εφόσον λάβει την εντολή και θα έχει την πλήρη εικόνα για τον καθένα και την αντικειμενική αξιολόγησή του, με γνώμονα πάντα το δημόσιο συμφέρον και το έργο που πρέπει να γίνει για το καλό της Κύπρου και του συνόλου του λαού, θα επιλέξει τους καλύτερους για συνεργάτες του νέου Προέδρου. Να μην υπάρχει καμία κατάρσας και τότε του είχα απαντήσει, ανάμεσα σε άλλα, ότι δεν είχα λάβει ακόμη συγκεκριμένες αποφάσεις. Κάποιοι ήθελαν να γνωστοποιήσω τις προθέσεις μου, κάτι το οποίο δεν μπορούσε να γίνει, γιατί δεν υπήρχαν τελικές αποφάσεις. Να σας θυμίσω όταν έγινε το διευρυμένο Πολιτικό Γραφείο του ΔΗΣΥ τότε, ακούστηκαν διάφορα από συναδέλφους μου, που αναπόφευκτα επηρέαζαν. Ήμασταν στο ίδιο Υπουργικό Συμβούλιο.

–Επειδή λέτε συχνά πως είστε Συναγερμικός. Εκτός από δι-καιώματα έχετε και την υποχρέωση να ακολουθείτε το καταστατικό όμως...

–Να σας θυμίσω πως δεν έχουμε βουλευτικές εκλογές.

–Ασχέτως αυτού, επικρίνεστε ότι δεν σεβαστήκατε το καταστατικό του κόμματός σας.

–Οι διαδικασίες που έγιναν στο κόμμα δεν ήταν αυτές που είχαν ανακοινωθεί. Οι διαδικασίες επισημειώθηκαν για να αποτραπούν κάποιες υποψηφιότητες. Αλλά αυτό θα το κρίνει ο κυπριακός λαός και οι ψηφοφόροι του ΔΗΣΥ. Ανήκω στον Δημοκρατικό Συναγερμό και σε καμία περίπτωση δεν θα έβγαينا να κατηγορώ το κόμμα μου, σεβόμενος πάντα τον ίδιο τον κόσμο του ΔΗΣΥ, επειδή έκρινα, σε συνείδηση του διαλόγου μου με την κοινωνία, ότι θα ήταν πιο ωφέλιμο για τον τόπο μου να υποβάλω τη δική μου ανεξάρτητη πρόταση για τις προεδρικές εκλογές.

–Το πολιτικό γραφείο του ΔΗΣΥ αποφάσισε πάντως πως με την υποβολή της υποψηφιότητάς σας, είστε πλέον εκτός του μπτρώου του ΔΗΣΥ.

–Το θεωρώ μία λανθασμένη ενέργεια που πραγματικά με στενοχωρεί. Ο ΔΗΣΥ διαχρονικά δεν διώχνει κόσμο, αλλά ενώνει. Και ο ιστορικός ηγέτης του κόμματος, ο Γλαύκος Κληρίδης, έπαιρνε αποφάσεις με κύριο γνώμονα την ενότητα της κυπριακής κοινωνίας, χωρίς ποτέ να δημιουργεί διαχωριστικές γραμμές.

Ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να είναι απών από τη διακυβέρνηση

–Είπατε πως στο ενδεχόμενο εκλογής σας, θα μιλήσετε την επομένη με τον Αβέρωφ Νεοφύτου ωστόσο ο ίδιος απορρίπτει από τώρα το ενδεχόμενο συγκυβέρνησης...

–Θεωρώ ότι ο ρόλος του ΔΗΣΥ, κατά την ταπεινή μου άποψη, είναι να είναι παρών στη διακυβέρνηση του τόπου, με μια συμμετοχή επωφελή προς αντιμετώπιση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει η κυπριακή κοινωνία. Ο ΔΗΣΥ δεν πρέπει να είναι απών.

–Με δεδομένο ότι διεκδικείτε απέναντί του και τώρα μιλάτε για συμμετοχή του στη διακυβέρνηση να υποθέσουμε ότι δεν έχετε πολιτικές διαφωνίες αλλά καθαρά προσωπικές;

–Δεν είναι καθόλου προσωπικές, είναι πολιτικές οι διαφωνίες, και σίγουρα μέσα στον ΔΗΣΥ, διαχρονικά, υπάρχουν διαφορετικές προσεγγίσεις και τάσεις. Να σας θυμίσω ότι στο πιο κορυφαίο θέμα, την επίλυση του Κυπριακού, η πλειοψηφία των μελών τοποθετήθηκαν εναντίον της θέσης του ιστορικού ηγέτη Γλαύκου Κληρίδη και του Νίκου Αναστασιάδη που υποστήριξαν το σχέδιο Ανάν. Ούτε διαγραφές μελών έγιναν, ούτε διώξεις από τον ΔΗΣΥ και πολύ σωστά έπραξαν. Λίγο καιρό μετά, ο ΔΗΣΥ ήταν πρώτος στις εκλογές για ανάδειξη μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Άρα ο ΔΗΣΥ δεν είναι κόμμα αποκλεισμών, ποτέ δεν λειτουργήσε με αυτό τον τρόπο.

–Με δεδομένο όμως ότι ο Αβέρωφ Νεοφύτου απορρίπτει την κυβέρνηση εθνικής ενότητας, ίσως με κάποιον άλλο πρόεδρο του ΔΗΣΥ να ήταν καλύτερη η συνένωση;

–Σας είπα ότι δεν είναι προσωπικές οι διαφωνίες με τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Δεν είναι ούτε προσωπική αντιπαράθεση, ούτε προσωπική βεντέτα. Δεν μπορώ να μιλήσω εκ μέρους του κ. Νεοφύτου αλλά δεν θεωρώ πως και ο ίδιος το προσεγγίζει διαφορετικά.

–Για να μιλάτε για κυβέρνηση εθνικής ενότητας να υποθέσουμε πως μιλάτε με στελέχη του ΔΗΣΥ που βλέπουν θετικά μία τέτοια εξέλιξη;

–Μιλώ με στελέχη του ΔΗΣΥ που στηρίζουν την υποψηφιότητά μου, μιλώ και με στελέχη του ΔΗΣΥ που δεν στηρίζουν την υποψηφιότητά μου και ασπάζονται την ανάγκη την επομένη των εκλογών να κινηθούμε στο πλαίσιο μιας κυβέρνησης ευρείας αποδοχής με τη συμμετοχή και του ΔΗΣΥ. Οι αποφάσεις που θα ληφθούν στο τέλος της ημέρας είναι αποφάσεις που θα ληφθούν από τα συλλογικά σώματα του ΔΗΣΥ. Εγώ μπορώ να σας πω ότι σε περίπτωση εκλογής μου θα ζητήσω

να μιλήσω με τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ, μεταφέροντας την ετοιμότητά μου για σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας αποδοχής.

–Κάτι τέτοιο δεν θα φέρει σε δύσκολη θέση τα συνεργαζόμενα μέρη που σας στήριξαν εξ αρχής;

–Τα κόμματα που με στήριξαν εξ αρχής γνωρίζουν πολύ καλά την πρόθεσή μου για τον σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας αποδοχής. Τους το είχα μεταφέρει εξάλλου στο πλαίσιο της πρώτης μας συνάντησης, όταν ανέλυσα το ιδεολογικοπολιτικό μου πλαίσιο αλλά και την πρόθεσή μου για σχηματισμό ευρείας αποδοχής.

–Στο ενδεχόμενο που μείνει εκτός το ΑΚΕΛ; Θα μιλήσετε μαζί τους για κυβέρνηση εθνικής ενότητας;

–Δεν μπορώ να μιλήσω για υποθετικά σενάρια. Εκείνο που με εν-

Υπάρχουν ήδη προσωπικότητες από τον χώρο της Αριστεράς και του ΑΚΕΛ που στηρίζουν την υποψηφιότητά μου και είμαι σε συνεχή επαφή μαζί τους.

διαφέρει στην παρούσα φάση είναι πώς εμείς θα διασφαλίσουμε, όχι απλά να είμαστε στον δεύτερο γύρο, αλλά να επικρατήσουμε με σημαντικό διαφορά. Το τι θα γίνει στον δεύτερο γύρο είναι μια άλλη διαδικασία, για την οποία θα αποφασίσουμε εκείνη στιγμή βάσει των δεδομένων. Υπάρχουν βεβαίως ήδη προσωπικότητες από τον χώρο της Αριστεράς που στηρίζουν την υποψηφιότητά μου και είμαι σε συνεχή επαφή μαζί τους.

–Από το ΑΚΕΛ ή την ευρύτερη Αριστερά;

–Και από το ΑΚΕΛ. Είμαι σε επαφή και με προσωπικότητες από την Αριστερά που δεν στηρίζουν την υποψηφιότητά μου.

–Ποια στελέχη της Αριστεράς;

–Υπάρχουν και στελέχη που έχουν δημόσια τοποθετηθεί υπέρ της υποψηφιότητας, υπάρχουν και άλλοι με τους οποίους είμαι σε επαφή.

–Τελευταίως διακινείται η ψευθολογία ότι στηρίζει την υποψηφιότητά σας ο Δημήτρης Σουλούρης. Ισχύει κάτι τέτοιο;

–Δεν είχα καμία συνάντηση με τον κ. Σουλούρη και ούτε γνωρίζω τι θα στηρίξει στις εκλογές.

Απραξία και εκλογές κρίνουν τις αλλαγές

Οι προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η Λευκωσία το 2023

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Μεταβατική, σε κάθε περίπτωση, κρίνεται η νέα χρονιά για τις προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει η Κυπριακή Δημοκρατία σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο αλλά και σε σχέση με το εθνικό πρόβλημα. Και κρίνεται ως τέτοια τόσο για την αλλαγή στην Προεδρία της Δημοκρατίας, αρχής γενομένης από τις προεδρικές του Φεβρουαρίου, όσο και γιατί δυνάμικα αντίστοιχη αλλαγή μπορεί να υπάρξει και σε Ελλάδα και Τουρκία, με τις εκλογές στη δεύτερη περίπτωση να είναι τεκτονικές σε σχέση με τη σημασία τους ως προς τη διατήρηση ή απομάκρυνση από την εξουσία, μετά από δύο και πλέον δεκαετίες, του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν. Στο διεθνές και περιφερειακό επίπεδο υπάρχουν πολλές και ενδιαφέρουσες δυναμικές που άμεσα ή έμμεσα επηρεάζουν και την Λευκωσία, με αυτές στην Ανατολική Μεσόγειο και τις χώρες MENA να έχουν ξεχωριστή σημασία.

Το Κυπριακό

Το 2023 κρίνει, ίσως και καταληκτικά, αν θα υπάρξει μια τελευταία προσπάθεια επίλυσης του Κυπριακού στη βάση συνομιλιών

που θα είχαν την προοπτική κορύφωσης. Η νέα χρονιά σηματοδοτεί τον έκτο χρόνο απουσίας διαλόγου στο Κυπριακό μετά το ναυάγιο του Κραν Μοντανά, διάστημα που αν περιοδολογήσει κανείς αξιολογικά, συμπίπτει με τετελεσμένα σε ΑΟΖ, Βαρώσι αλλά και ως προς την επιμονή της Άγκυρας και της τουρκοκυπριακής ηγεσίας για αλλαγή της βάσης επίλυσης του Κυπριακού (κυριαρχική ισότητα, λύση δύο κρατών).

Υπό αυτό το βάρος η προοπτική επανέναρξης του διαλόγου δείχνει να έχει και χρονισμό και προϋποθέσεις και εξ ορισμού μετατίθεται για το δεύτερο εξάμηνο του χρόνου αφού θα υπάρχει αποτέλεσμα στις τουρκικές εκλογές -με το timing να συνέπιπτε με την επόμενη ημέρα της «παραδοσιακής διπλωματίας» του Κυπριακού στο περιθώριο της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη το φθινόπωρο. Ωστόσο οι εκλογές στη Τουρκία, σε σχέση με τον διάλογο στο Κυπριακό, αποκτούν ξεχωριστό ενδιαφέρον για σειρά λόγων:

- Σε σχέση με το αν, στο σενάριο της επανεκλογής Ερντογάν, η Άγκυρα θα επέμενε στην προοπτική αλλαγής της βάσης της λύσης ή αν θα έδινε μια τελευταία ευκαιρία

Η συσσωρευμένη απραξία σε συνδυασμό με τη δημιουργία τετελεσμένων, ιδίως στο Βαρώσι, που ο ίδιος ο Ερσίν Τατάρ έσπευσε να χαρακτηρίσει το 2023 ως «τη χρονιά του» σε σχέση με το τι δρομολογείται, καθιστούν το Κυπριακό τη δυσκολότερη πρόκληση για τον επόμενο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η προοπτική επανέναρξης του διαλόγου στο Κυπριακό εξ ορισμού μετατίθεται για το δεύτερο εξάμηνο του χρόνου αφού θα υπάρχει αποτέλεσμα στις τουρκικές εκλογές.

στην ΔΔΟ. Η τάση μέχρι στιγμής και το πώς η Τουρκία του Ερντογάν χειρίζεται τον φάκελο «ΤΔΒΚ» δεν δημιουργεί αισιοδοξία.

- Σε σχέση με το πώς, αν οι Κεμαλιστές κερδίσουν την εξουσία, θα υπάρξει ένα παράθυρο ευκαιρίας

σε συνομιλίες με εγκατάληψη εκ μέρους της Άγκυρας της ισχυρής ρητορικής για λύση δύο κρατών. Αυτό που εκτιμάται πάντως είναι πως στο σενάριο της απομάκρυνσης Ερντογάν από την εξουσία, η Τουρκία θα προσέγγιζε άμεσα τόσο την Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να επανακαθορίσει τις ευρωτουρκικές σχέσεις όσο και το ΔΝΤ προκειμένου να υπάρξει μια προσπάθεια διάσωσης της τουρκικής οικονομίας. Η τάση εδώ δείχνει προς την κατεύθυνση της συγκρατημένης αισιοδοξίας και

- Ένα σενάριο παρατεταμένων πολιτικών κρίσης στο εσωτερικό της Τουρκίας, ιδίως στην περίπτωση ήττας Ερντογάν, που δεν θα επέτρεπε στην Άγκυρα να δώσει έμφαση στο Κυπριακό.

Σε κάθε περίπτωση η συσσωρευμένη απραξία σε συνδυασμό με τη δημιουργία τετελεσμένων, ιδίως στο Βαρώσι που ο ίδιος ο Ερσίν Τατάρ έσπευσε να χαρακτηρίσει το 2023 ως «τη χρονιά του» σε σχέση με το τι δρομολογείται, καθιστούν το Κυπριακό τη δυσκολότερη πρόκληση για τον επόμενο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας και ίσως εντός του νέου χρόνου να καταστεί σαφές πως δεν υπάρχει περίπτωση επιστροφής «εκεί που μείναμε στο Κραν Μοντανά». Μια τέτοια πραγματικότητα αναπόφευκτα δημιουργεί όχι μόνο διλήμματα στην ε/κ πλευρά αλλά μεταφέρει και το βάρος της αποδοχής -σιωπηρά ή μη- της συζήτησης του Κυπριακού σε άλλη βάση.

Πίεση στα Κατεχόμενα

Το 2023 αναμένεται να είναι έτος προκλήσεων και για τον συνεχιζόμενο μετασχηματισμό, σε πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, στα Κατεχόμενα. Τρεις είναι οι πτυχές που πρέπει ν' απασχολήσουν τη Λευκωσία σε σχέση με τις εξελίξεις (στην άλλη πλευρά). Η πρώτη εδράζεται φυσικά στην τ/κ κοινότητα, η οποία παρά τις αντιστάσεις της, όπως εκφράστηκαν πρόσφατα και στις δημοτικές «εκλογές», στις επιδιώξεις της Άγκυρας εξακολουθεί να πιέζεται οικονομικά και να αναζητεί διεξόδους -μεταξύ άλλων- και στις ελεύθερες περιοχές. Η δεύτερη πτυχή αφορά στη συνδυασμένη προσπάθεια Άγκυρας - Τατάρ για κανονικοποίηση της λεγόμενης ΤΔΒΚ μέσα από διαδικασίες αναβάθμισής της, που εκτείνονται πέραν της αναγνώρισής της από κάποιο κράτος ή σειρά κρατών. Το 2023 θα κρίνει σε μεγάλο βαθμό τι μπορεί να επιτύχει σε αυτό το επίπεδο η Τουρκία. Τέλος, μια σημαντική πτυχή που συχνά περνά απαρατήρητη στη δημόσια σφαίρα είναι το πώς η Τουρκία επενδύει στην κατεχόμενη Κύπρο για πτυχές προβολής ισχύος που δεν συνδέονται με το Κυπριακό αλλά με την Ανατολική Μεσόγειο (βλέπε βάσεις σε Λευκόνοικο και Καρπασία). Σε αυτό πρέπει να προστεθεί και η δημιουργία μιας «πίσω αυλής» (Turkey's backyard) στα Κατεχόμενα που θα συνδέονταν με τις δραστηριότητες τόσο του συστήματος εξουσίας ΑΚΡ/Ερντογάν όσο και με τις οικονομικές «δραστηριότητες» του τουρκικού βαθέως κράτους.

Στο προσκήνιο θα παραμείνει και το 2023 η Ανατολική Μεσόγειος

Η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει και εντός του 2023 ένας γεωπολιτικός χώρος με συνεχόμενες αλλαγές που επηρεάζουν την Κύπρο με πολλαπλούς τρόπους. Ειδικά αν δει κανείς την περιοχή σε συνδυασμό με τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, τρεις κυρίαρχες δυναμικές αποκτούν ξεχωριστό ενδιαφέρον για τη Λευκωσία:

1. Η συνέχιση της ομαλοποίησης των σχέσεων του Ισραήλ, ξανά με τον Νετανιάχου στην κυβέρνηση, με τα αραβικά κράτη της περιοχής αλλά και την εμπέδωση της επαναπροσέγγισης Τελ Αβιβ - Τουρκίας, η οποία έχει πολλαπλές επεκτάσεις πέραν της προσωπικής κόντρας «Μπίμπι»-Ερντογάν.

2. Η διατήρηση της δυναμικής των ανταγωνισμών σε περιφερειακό επίπεδο των κρατών της περιοχής με το Ιράν

3. Οι συνεχιζόμενες προκλήσεις για τον γειτονικό Λίβανο, που στο ζήτημα του καθορισμού των θαλασσιών ζωνών δημιουργεί ένα ενδιαφέρον τρίγωνο με την Κύπρο, το Ισραήλ και τη Συρία.

4. Η επαναπροσέγγιση Τουρκίας -

Συρίας που αν και διπλωματικά έχει πολύ δρόμο να διαβεί δεν πρέπει να αφήνει τη Λευκωσία αδιάφορη σ' ένα σενάριο καθορισμού θαλασσιών ζωνών Άγκυρας - Δαμασκού, που η πρώτη θα εργαλειοποιούσε ως προς τις επιδιώξεις της στην Ανατολική Μεσόγειο και ως προς την ερμηνεία της σε σχέση με την κυριαρχία επί θαλάσσιων ζωνών. Εξέλιξη που θα παρέπεμπε σε ένα «μνημόνιο» τύπου Λιβύης (GNA) - Τουρκίας του Δεκεμβρίου του 2019.

Οι εξελίξεις στην περιοχή δημιουργούν αναπόφευκτα προκλήσεις ασφάλειας για την Κύπρο, με παραδοσιακή ή υβριδική μορφή, που εκτείνονται από την διαχρονική απειλή της τρομοκρατίας (και δη επί στόχων ξένων συμφερόντων επί κυπριακού εδάφους) και φτάνουν μέχρι τις πτυχές του προσφυγικού-μεταναστευτικού.

Περισσότερη Δύση;

Το 2022 σφράγισε τις σχέσεις Κύπρου-ΗΠΑ με την ιστορική απόφαση της Ουάσινγκτον να άρει το εμπάργκο για φονικά όπλα προς

Οι εξελίξεις στην περιοχή δημιουργούν αναπόφευκτα προκλήσεις ασφάλειας για την Κύπρο,

Η Ανατολική Μεσόγειος παραμένει και εντός του 2023 ένας γεωπολιτικός χώρος με συνεχόμενες αλλαγές που επηρεάζουν την Κύπρο με πολλαπλούς τρόπους.

την Κυπριακή Δημοκρατία, μια πραγματικότητα που ίσχυε για δεκαετίες. Μεσολάβησε βέβαια και ο

πόλεμος στην Ουκρανία, που θα συνεχιστεί εντός του 2023, επιταχύνοντας ορισμένες διαδικασίες για την Κύπρο, ιδίως στο πώς είχαν διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια οι ρωσο-κυπριακές σχέσεις. Εκτός από το 2023 θα αποτελέσει μεταβατική χρονιά στην οποία θα δοκιμαστούν -απροβλημάτιστα μεν- οι αναβαθμισμένες σχέσεις ΗΠΑ - Κύπρου χωρίς προβλήματα ως προς την ανανέωση της απόφασης για άρση του εμπάργκο. Ως προς τις ρωσο-κυπριακές σχέσεις ωστόσο η τάση που θα δημιουργη-

θεί αποκτά ξεχωριστό ενδιαφέρον τόσο αναφορικά με το πώς η Λευκωσία θα παραμείνει αξιόπιστος εταίρος εντός του ευρωατλαντικού συγκείμενου όσο και σε σχέση με το αν η Μόσχα λειτουργήσει το επόμενο διάστημα «τιμωρητικά» έναντι της Κ.Δ. σε δύο επίπεδα: Τον ΟΗΕ και σε σχέση με την «ΤΔΒΚ». Το μόνο σίγουρο είναι πως το 2023 το επενδυτικό πεδίο σε σχέση με τους Ρώσους στην Κύπρο δεν θα μοιάζει, σε καμία περίπτωση, ούτε με το 1996 αλλά ούτε και με το 2017, με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Κυπριακές Αξίες,
Παγκόσμιας Αποδοχής

46
ΧΡΟΝΙΑ

Φροντίδα για τον Άνθρωπο
και την Υγεία

Διολίσθηση δια χειρός Κόλιν Στιούαρτ

Σε πορεία αυτονομίσης προχωράει το ψευδοκράτος – Σε αχατογράφητα νερά το Κυπριακό και ο νέος πρόεδρος της Δημοκρατίας

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΑ**

Για πρώτη φορά στην ιστορία του Κυπριακού, το προσχέδιο έκθεσης για την ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ τείνει να καταστεί εντελώς απροκάλυπτα, πλατφόρμα προώθησης τουρκικών επιδιώξεων, καταγράφοντας και συνεπώς προσδίδοντας επίσημη υπόσταση στο αίτημα για συνομολόγηση συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος (SOFA), μεταξύ ΟΗΕ και ψευδοκράτους. Το προσχέδιο έκθεσης που ετοίμασε ο Κόλιν Στιούαρτ και υπογράφει ο γ.γ. Αντόνιο Γκουτέρες, φροντίζει μάλιστα να μην απορρίψει την τουρκική αξίωση, αφήνοντας ασχολίαστο και άρα ανέγγιχτο ένα αίτημα που αφορά μόνο αναγνωρισμένα κράτη και συνεπώς θα έπρεπε να είχε απορριφθεί εν τη γενέσει του και βεβαίως να μην εισαχθεί στην έκθεση για ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Ωστόσο, η επιλογή εισαγωγής του τουρκικού αιτήματος στο σχέδιο έκθεσης των υπηρεσιών του ΟΗΕ, δημιουργεί μια εικόνα, η οποία όσο κομψά και να το θέσουμε, ρίχνει νερό στον μύλο των τουρκικών επιδιώξεων, για εδραίωση χωριστής οντότητας στα Κατεχόμενα, όχι μόνο διατηρώντας ζωντανό το αίτημα για μια χωριστή συμφωνία ΟΥΝΦΙΚΥΠ - ψευδοκράτους, αλλά κυρίως «δίνοντας του βήμα», μέσω της έκθεσης ανανέωσης της Ειρηνευτικής Δύναμης, με κάθε δηλαδή δυνατή επισημότητα. Αν μάλιστα στην εξέταση αυτή προστεθεί και το γεγονός ότι η βάση λύσης του Κυπριακού, η διζωνική, δικονομικά ομοσπονδία, έχει εξαφανιστεί και δεν περιλαμβάνεται στην έκθεση, τότε γίνεται κατανοητό ότι ο δρόμος αφήνεται ανοικτός για οποιαδήποτε άλλη μορφή λύσης, περιλαμβανομένης και αυτής των δύο οντοτήτων, σχηματίζοντας ένα παζλ που δεν είναι καθόλου ενθαρρυντικό.

Η επόμενη μέρα της έκθεσης για την ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ βρίσκει σε πρώτο χρόνο το υπουργείο Εξωτερικών να είναι εξαιρετικά προβληματισμένο γύρω από τις αναφορές που έχει φροντίσει να περιλάβει στο κείμενο ο ειδικός αντιπρόσωπος του γ.γ. ΟΗΕ. Ενώ παράλληλα παραπέμπει το Κυπριακό σε αχατογράφητα νερά και μαζί και τον όποιο νέο πρόεδρο εκλεγεί, στις επικείμενες προεδρικές εκλογές, καθώς θα έχει να αντιμετωπίσει μια πολύ δύσκολη και ενδεχομένως μη αναστρέψιμη κατάσταση.

Η όλη εικόνα δεν επιτρέπει ιδιαιτέρη αισιοδοξία, καθώς πληροφορίες της «Κ» αναφέρουν ότι ο κ. Στιούαρτ είχε δεσμευθεί προς την τουρκική πλευρά ότι θα περιελάμβανε συγκεκριμένη αναφορά στην έκθεση ανανέωσης της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, αναφορικά με το αίτημα για συνομολόγηση χωριστής συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος, μεταξύ ΟΗΕ και ψευδοκράτους. Ο κ. Στιούαρτ τήρησε την υπόσχεσή του προς την τουρκική πλευρά και κα-

τέγραψε στην έκθεση το τουρκικό αίτημα, προσδίδοντάς του «επίσημη υπόσταση» και αποφεύγοντας να το απορρίψει, εξίσου επισήμως, ως θα όφειλε. Παράλληλα, υποβάθμισε και παρέκαμψε την άρνηση της Λευκωσίας να συναινέσει στην εκχώρηση τμήματος της νεκρής ζώνης για το ζήτημα του «γνιπέδου Τσετίνκαγια», ως να μην έχει καταστεί δέκτης διαβημάτων. Αντίθετα μάλιστα φόρτωσε ευθύνες στη Λευκωσία, χαρακτηρίζοντας ως «σημαντική παραβίαση» της νεκρής ζώνης την επιτήρηση και τις περιπολίες για αποτροπή της παράτυπης μετανάστευσης. Για το ζήτημα αυτό, η έκθεση ανανέωσης της ΟΥΝΦΙΚΥΠ προκρίνει όπως ακριβώς και ο Ερσίν Τατάρ, συνδιαχείριση από

Η προσπάθεια για εξασφάλιση αυτονομίσης και κυριαρχικής ισότητας του ψευδοκράτους είναι τουλάχιστον προφανής και μέσω της αξίωσης για συνομολόγηση χωριστής συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος μεταξύ «ΤΔΒΚ» και ΟΥΝΦΙΚΥΠ.

τα «μέρη», ξεχνώντας αφενός ότι το ζήτημα της παράτυπης μετανάστευσης αποτελεί κρατική αρμοδιότητα και αφετέρου ότι η διοίκηση των ροών οργανώνεται και δρομολογείται σε απόλυτο συντονισμό και συνεργασία της Άγκυρας και του ψευδοκράτους.

Αυτό πάντως το οποίο ξεχωρίζει

Η επόμενη μέρα της έκθεσης για την ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, βρίσκει σε πρώτο χρόνο το υπουργείο Εξωτερικών να είναι εξαιρετικά προβληματισμένο γύρω από τις αναφορές που περιλαμβάνονται στο κείμενο.

στην έκθεση ανανέωσης της ΟΥΝΦΙΚΥΠ είναι η εξέχουσα θέση που προσδίδει στις τεχνικές επιτροπές, οι οποίες με βάση τα όσα αναφέρονται, τείνουν να υποκαταστήσουν τις όποιες προσδοκίες στο Κυπριακό, εγκαθιδρύοντας και μονιμοποιώντας μια σχέση μεταξύ δύο γειτόνων, οι οποίοι ρυθμίζουν και διαχειρίζονται

θέματα πολιτικής και ζητήματα καθημερινότητας, ως να είναι νόμιμοι, εξ ημισείας συνδιοκτικές, του κυπριακού κράτους. Ο κ. Στιούαρτ δεν δίστασε, παρά τις παραστάσεις της Λευκωσίας, να συντηρήσει στο κείμενο αναφορά περί «απομόνωσης» της τουρκοκυπριακής κοινότητας, προβάλλοντας μεταξύ άλλων,

την ανάγκη ενίσχυσης του εμπορίου μέσω του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής.

Διπλωματικές πηγές χαρακτηρίζαν δικαίως την έκθεση για την ανανέωση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ, ως ένα από τα χειρότερα κείμενα για το μέλλον του κυπριακού προβλήματος, παραπέμποντας σε αρκετά

παραδείγματα, περιλαμβανομένων και των εξής:

Το επίσημο βήμα που παρείχε στο τουρκικό αίτημα για χωριστή συμφωνία στρατιωτικού καθεστώτος μεταξύ ΟΗΕ και ψευδοκράτους, με την επισήμανση ότι «τουρκοκυπριακή αντιπροσωπεία παρουσίασε στη Γραμματεία ένα σχέδιο εγγράφου πλαίσιο, που φέρεται (supported) ότι θα επισημοποιηθεί τη σχέση μεταξύ της ΟΥΝΦΙΚΥΠ και των τουρκοκυπριακών αρχών».

Η καθ' υπέρβαση εκχώρηση τμήματος της νεκρής ζώνης από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ στις κατοχικές αρχές, παρακάμπτοντας τις ενστάσεις και τα διαβήματα του υπουργείου Εξωτερικών. Επί του προκειμένου, η έκθεση που συνέγραψε ο Κόλιν Στιούαρτ αρκείται να αναφέρει ότι σε σχέση με το γνιπέδο Τσετίνκαγια, «βρέθηκε μια λύση που θα διασφαλίζει ότι το καθεστώς της νεκρής ζώνης δεν θα διαφοροποιηθεί με κανένα τρόπο». Λύση, με την οποία πάντως δεν είχε συμφωνήσει ποτέ η Λευκωσία.

Οι τεχνικές επιτροπές, οι οποίες είχαν στόχο να στηρίζουν τη διαδικασία των απευθείας διαπραγματεύσεων, έχουν πλέον αυτονομηθεί και τείνουν να υποκαταστήσουν όχι μόνο τη διαδικασία αλλά και το ίδιο το κυπριακό πρόβλημα. Επί του προκειμένου, ο κ. Στιούαρτ αναφέρει στην έκθεση της ΟΥΝΦΙΚΥΠ που συνέγραψε για λογαριασμό του Αντόνιο Γκουτέρες, ότι: «Είναι κρίσιμο, ειδικά σε μια εποχή αυξημένου διχασμού, οι ηγέτες και οι εκπρόσωποί τους να συνεχίσουν να παρέχουν στις τεχνικές επιτροπές την πολιτική υποστήριξη που χρειάζονται για να διατηρήσουν τον εποικοδομητικό διάλογο τους και να προσφέρουν απτά αποτελέσματα. Οι τεχνικές επιτροπές, ως ένας από τους λίγους μηχανισμούς με τις δύο κοινότητες μπορούν ελεύθερα να συζητήσουν και να αντιμετωπίσουν θέματα κοινών ανησυχιών, και με τον τρόπο αυτό να δημιουργήσουν ευνοϊκότερες συνθήκες για μια μελλοντική διευθέτηση, πρέπει να προστατεύονται και να απομονώνονται από μεγαλύτερες πολιτικές εντάσεις». Ενδιαφέρουσα είναι και η παρότρυνση του ειδικού αντιπροσώπου του γ.γ., σε άλλο σημείο της έκθεσης Γκουτέρες, ότι: «[...] ανησυχίες για την αναγνώριση (σ.σ. του ψευδοκράτους) δεν πρέπει από μόνες τους να αποτελούν εμπόδιο για μια αυξημένη συνεργασία» των δύο πλευρών.

Στο ζήτημα της περικλείσις πόλης της Αμμοχώστου, η έκθεση αρκείται να επαναλάβει τις κλασικές επισημάνσεις των Ηνωμένων Εθνών, τηρώντας προκλητική στάση και αποφεύγοντας να λάβει υπόψη τις κινήσεις που δρομολογούνται για πλήρες άνοιγμα του Βαρωσιού. Το οποίο σύμφωνα με τουρκικούς κύκλους εκτιμάται ότι θα δρομολογηθεί «όντομα», πριν από τις εκλογές στην Τουρκία.

Κλειστό το Κυπριακό για τον Τατάρ

Ίκνος παρερμηνείας για τις θέσεις, τις στοχεύσεις και τις μεθοδεύσεις της τουρκικής πλευράς δεν αφήνει ο Τουρκοκύπριος ηγέτης Ερσίν Τατάρ, ο οποίος μέσω του υπομνήματος που έστειλε προς τα Ηνωμένα Έθνη, καθιστά σαφές ότι η αυτονομίση του ψευδοκράτους και η αναγνώριση χωριστής υπόστασης, αποτελούν αδιαπραγμάτευτους όρους για λύση του Κυπριακού. Στο υπόμνημα 13 σελίδων που επισυνάφθηκε στην έκθεση Καλών Υπηρεσιών του γ.γ. (όπως και αντίστοιχο του Προέδρου Αναστασιάδη), ο Ερσίν Τατάρ αξιώνει «κυριαρχική ιδιότητα και ισότιμο διεθνές καθεστώς» για τη λεγόμενη «ΤΔΒΚ», προβαίνοντας σε μια αναδρομή από το 1960 μέχρι και σήμερα.

Η προσπάθεια για εξασφάλιση αυτονομίσης και κυριαρχικής ιδιότητας του ψευδοκράτους είναι τουλάχιστον προφανής και μέσω

της αξίωσης για συνομολόγηση χωριστής συμφωνίας στρατιωτικού καθεστώτος μεταξύ «ΤΔΒΚ» και ΟΥΝΦΙΚΥΠ. Επί του προκειμένου ο κ. Τατάρ επισημαίνει ότι «πρέπει να επιδιωχθεί η συγκατάθεσή μας για τις επιχειρήσεις της ΟΥΝΦΙΚΥΠ στη χώρα μου και να επιτευχθεί επειγόντως νομικό πλαίσιο. Οι αρχές μου συνεχίζουν τις συζητήσεις με τα Ηνωμένα Έθνη για να προωθήσουν την πρότασή μας που παρουσιάστηκε στον ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, τον περασμένο Σεπτέμβριο». Προσθέτει ότι «η συγκατάθεσή μας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη λειτουργία της ΟΝΦΙΚΥΠ στην «ΤΔΒΚ» και συνεχίζουμε τη δέσμευσή μας με τον ΟΗΕ με ρεαλιστικό και προσανατολισμένο στα αποτελέσματα τρόπο». Η εκπλήρωση αυτής της θεμελιώδους αρχής της διατήρησης της ειρήνης από τον ΟΗΕ στο πλαίσιο της νή-

σου Κύπρου θα έχει επωφελές αποτέλεσμα για όλους τους ενδιαφερόμενους. Αυτή η συμφωνία θα μας φέρει πιο κοντά στην αποκατάσταση της κλονισμένης ισορροπίας», αναφέρει χαρακτηριστικά στο υπόμνημά του ο κ. Τατάρ.

Αναφορικά με το ζήτημα ανοίγματος της περικλείσις πόλης της Αμμοχώστου, ο κατοχικός ηγέτης αναφέρει ότι οι ελληνοκυπριακές αιτήσεις προς την «επιτροπή ακίνητης ιδιοκτησίας», αζητήθηκαν σε 470. Κάτι που, όπως ισχυρίστηκε, αποτελεί σαφή απόδειξη ότι η πολιτική για το άνοιγμα του Βαρωσιού τυγχάνει θετικής υποδοχής από τους Ελληνοκυπρίους. Υποστήριξε ότι η «επιτροπή» θ' αξιολογήσει έγκαιρα αυτές τις αιτήσεις, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία καθώς και τις διεθνείς υποχρεώσεις, δηλώνοντας «αποφασισμένος» να εφαρμόσει αυτή την πολιτική με τρόπο που να αν-

τιμετωπίζει τις απαιτήσεις των ιδιοκτητών ακινήτων.

Παράλληλα, επαναλαμβάνει τις προτάσεις του για έξι τομείς συνεργασίας μεταξύ της «ΤΔΒΚ» και της «ελληνοκυπριακής διοίκησης», παραπέμποντας μεταξύ άλλων, στον διαμοιρασμό υδρογονανθράκων, στην πράσινη ενέργεια και την ηλεκτρική συνδεσιμότητα της νήσου με την Ε.Ε., μέσω Τουρκίας και στον διαμοιρασμό νερού, επίσης μέσω Τουρκίας, η οποία με βάση τις προτάσεις Τατάρ, καθίσταται ρυθμιστής στην Κύπρο, ακόμη και μετά από μια υποθετική λύση δύο χωριστών οντοτήτων. «Όλος τυχαίως», ο κ. Τατάρ συγκλίνει με τις προτάσεις του ΟΗΕ για συνδιαχείριση του ζητήματος της παράτυπης μετανάστευσης στην Κύπρο, προσβλέποντας σε διαμοιρασμό των αρμοδιοτήτων του νομίμου κράτους στο νησί.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΓΟΥΛΑΤΟΥ***

Από το 2022 στο 2023, οι μεγάλες μετατοπίσεις

Οι αλλαγές επέρχονται με διαφορετικούς τρόπους. Σταδιακά, στον μακρό ορίζοντα. Ή ξαφνικά, με γεγονότα που ενίοτε αποκαλούμε «ιστορικά». Ή καρκινωβατώντας και παλινδρομώντας, άλλοτε σε πολυδεκαετείς κύκλους, άλλοτε με μπρος-πίσω, που σε βάθος χρόνου αθροίζονται σε σημαντική μετατόπιση. Επέρχονται οι αλλαγές ορατά ή αδιόρατα, ενίοτε σε αντίθετες κατευθύνσεις. Η είσοδος του 2023 προσφέρει ευκαιρία αποτίμησης των εξελισσόμενων αλλαγών.

Μια μετακίνηση στοιβάδων προς αντίθετες κατευθύνσεις είναι για την Ευρώπη ο πόλεμος στην Ουκρανία. Οι επιφανειακές στοιβάδες κινήθηκαν προς ενδυνάμωση της Ευρώπης: άμεσες οι αποφάσεις, ταχεία η ενεργειακή απεξάρτηση από τη Ρωσία, ουσιαστική η βοήθεια στην Ουκρανία, ενόπλητα Ευρώπης και Δύσης στις εκτεταμένες κυρώ-

σεις, γενναίες αποφάσεις αξιακής συνέπειας για τη δημοκρατούμενη δημοκρατική Ευρώπη ενάντια στη βαρβαρότητα της παράνομης εισβολής. Όμως, οι βαθύτερες στοιβάδες κινούνται στην αντίθετη κατεύθυνση, αποδυναμώνουν και διαίρεσης της Ευρωπαϊκής Ενωσης: σύγκρουση διαρκείας στην ανατολική της γειτονία, που η Ε.Ε. δεν κατάφερε να αποτρέψει, με δυσθεώρητο κόστος για την Ευρώπη, με εσωτερικές διαίρεσεις που θα ενταθούν, με μετατόπιση ισχύος προς τα ΒΑ κράτη της Ε.Ε. και αποδυνάμωση του γαλλογερμανικού κέντρου, χωρίς το οποίο δεν νοείται ευρωπαϊκή ενοποίηση. (Βλ. «Πρόβλεψες του ΕΛΙΑΜΕΠ για το 2023»).

Παρόμοια όμως η πορεία και για τις ΗΠΑ. Οι επιφανειακές στοιβάδες

κινούνται ευνοϊκά: η Ρωσία, παγιδευμένη σε πόλεμο χωρίς τέλος, με ορατή την οικονομική και στρατιωτική αποδυνάμωσή της, η Δύση ενωμένη υπό τις ΗΠΑ, η Ε.Ε. ευθυγραμμισμένη με το ΝΑΤΟ, που κερδίζει δύο νέα μέλη, οι αμερικανικές εταιρείες ενέργειας κερδισμένες. Όμως –ειρωνεία της Ιστορίας– οι βαθύτερες στοιβάδες κινούνται αντίθετα: οι κυρώσεις στέλνουν τη Ρωσία ως junior εταίρο στην αγκαλιά της Κίνας, ενεργοποιούν τον συντονισμό αυταρχικών καθεστώτων και μεσαίων δυνάμεων (BRICS+), που κατηγορούν τη Δύση για υποκρισία και διατάραξη του παγκόσμιου εμπορίου εις βάρος του αναπτυσσόμενου κόσμου. Προχωρούν σε απεξάρτηση από τη Δύση, ανοίγοντας έδαφος στην Κίνα να διευρύνει την επιρροή της. Σειρά χωρών αυτονομούνται στρατηγικά, ακόμη κι αν τύποις αποτελούν σύμ-

μαχο της Δύσης. Η Τουρκία του Ερντογάν εκμεταλλεύεται τη γεωπολιτική της αναβάθμιση λόγω πτώσης του Ουκρανία για να αποκλίνει επιδεικτικά σε σειρά ζητημάτων. Η Σαουδική Αραβία αύξησε τις τιμές πετρελαίου αφηφώντας τον Μπάιντεν και τον Δεκέμβριο συναντήθηκε με τον Κινέζο ηγέτη, προανέκρουσμα στενής ενεργειακής συνεργασίας Κόλπου - Κίνας. Οι δυτικές κυρώσεις απομακρύνουν τους BRICS από το δολάριο –οι συναλλαγές τους στο πετρέλαιο περνάνε σε κινεζικό νόμισμα («πετρογούαν» αντί «πετροδολαρίου»). Η απομείωση του παγκόσμιου μεριδίου του δολαρίου μειώνει την αμερικανική ισχύ – και δεν φαίνεται το ευρώ να καλύπτει μέρος του κενού. Είναι αυτός ο κατακερματισμός μακροπρόθεσμα προς όφελος της Δύσης; Πολύ αμφιβάλλω.

Είναι πραγματικά προς όφελος

των ΗΠΑ η διάρρηξη της παγκοσμιοποίησης (των φθηνών αγαθών και υψηλών ανισοτήτων – για τις οποίες όμως ευθύνονταν δημοσιονομικές επιλογές των κυβερνήσεων) και ένας Ψυχρός Πόλεμος με την Κίνα (ακόμη κι αν ενώνει διακομματικά την Αμερική); Είναι, ακόμη περισσότερο, προς όφελος της Ευρώπης; Δεν νομίζω. Οι ψυχροί πόλεμοι έχουν τη διαβολεμένη τάση να ανεβάζουν ανεξέλεγκτα θερμοκρασία, όταν η αντιπαράθεση κλιμακώνεται σε αυτοεκπληρούμενη προφητεία.

Και οι ορατές μετατοπίσεις; Περνάμε από ένα δυσλειτουργικό διεθνές σύστημα σε μια πιο άναρχη, χομσιανή παγκόσμια κατάσταση, που διέπεται από τον ανταγωνισμό των μεγάλων δυνάμεων, την αδρανοποίηση διεθνών οργανισμών. Τι νόημα έχει η λειτουργία του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ όταν

ένα μόνιμο μέλος έχει εισβάλει παράνομα σε ένα άλλο κράτος; Τι νόημα έχει το παγκόσμιο εμπόριο όταν το δευτεροβάθμιο δικαστήριο του ΠΟΕ δεν λειτουργεί;

Σωρευτικά εις βάρος του παγκόσμιου Νότου θα εξελισσεται το 2023: ισχυρό δολάριο και αυξημένα επιτόκια οδηγούν σε κρίση χρέους τον αναπτυσσόμενο κόσμο, το κόστος ενέργειας και τροφίμων σε επισιτιστικές κρίσεις και κοινωνικές εκρήξεις, σε χώρες εκτεθειμένες σε εμφύλιες συγκρούσεις και στην κλιματική αλλαγή.

Μακροχρόνια, σιωπηρά, διαβρωτικά, η δημογραφική γήρανση και συρρίκνωση του πληθυσμού της Ελλάδας επείγει να αντιμετωπιστεί. Καλή χρονιά!

* Ο κ. Γιώργος Παγουλάτος είναι καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, γενικός διευθυντής του ΕΛΙΑΜΕΠ.

Πίσω από τη μάχη των εντυπώσεων

Τα κρυφά μηνύματα πίσω από τους υποστηρικτές των υποψηφίων για την προεδρία και η σημειολογία της εικόνας

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Η **κοινή** παρουσία του Νικόλα Παπαδόπουλου με τον Μάριο Καρογιάν στο Συνεδριακό Κέντρο, όταν ο Νίκος Χριστοδουλίδης υπέβαλλε και επίσημα την υποψηφιότητά του, ήταν αναμφίβολα μία δυνατή στιγμή μίας ημέρας που κυριαρχού-

σαν μόνο οι συμβολισμοί. Δεν ήταν η πρώτη βεβαίως κοινή συνάντησή τους, αφού την προηγούμενη μόλις μέρα, οι δύο βρέθηκαν στο γραφείο του Νίκου Χριστοδουλίδη για να συζητήσουν μεταξύ άλλων την περιβόητη λίστα των 100. Εκείνη η εικόνα ωστόσο, επιβεβαίωσε πως τα πάντα ρει στην πολιτική, καθώς δύο πολιτικοί

αντίπαλοι μπορούν πλέον να βρίσκονται στο ίδιο μετερίζι και γιατί όχι, να έχουν και κοινούς στόχους.

Σε αυτό το πλαίσιο των συμβολισμών κινήθηκαν όλοι οι υποψήφιοι, καθώς τα πρόσωπα που επέλεξαν να τους περιβάλουν είχαν τη δική τους σημασία. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου έκανε ξεκάθαρη επίδειξη

δύναμης, στέλνοντας το μήνυμα ότι αυτός είναι ο ΔΗΣΥ, κουβαλώντας σύσσωμη την κυβέρνηση και τον Δημοκρατικό Συναγερμό στο Φιλοξένια.

Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης επικερίρησε μέσω των επιλογών του να στείλει το μήνυμα της πολυσυλλεκτικότητας, με τη δυναμική ωστόσο παρουσία και ΑΚΕΛικών

στελεχών. Πίσω όμως από τη μάχη εντυπώσεων που διαρκούν για μία μόλις μέρα, τη δική του σημασία έχει και το τι έπεται της υποβολής των υποψηφιότητών, καθώς με την επίσημη έναρξη του προεκλογικού ξεκινούν αναπόφευκτα και οι πολιτικές προεκτάσεις που επηρεάζουν τα κόμματα και τους υποψηφίους.

Ο **Αβέρωφ Νεοφύτου** θέλησε να στείλει το μήνυμα ότι είναι ο υποψήφιος που στηρίζει κυβέρνηση και ΔΗΣΥ, θέλοντας να κάψει την ψιθυρολογία συνεννόησης κάποιων με τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Ο **Νίκος Χριστοδουλίδης** θέλησε να στείλει το μήνυμα της ταύτισης με τον μέσο πολίτη μέσω των προσώπων που τον περιτοίχιζαν κατά την υποβολή της υποψηφιότητάς του.

Ο **Ανδρέας Μαυρογιάννης** ήθελε να στείλει το μήνυμα της κυβερνησιμότητας, επιλέγοντας πρόσωπα από τον επιχειρηματικό κόσμο σε συνδυασμό με εκπρόσωπο της λύσης.

Επίδειξη δύναμης και η συναγερμική σφραγίδα

Η **άφιξη** του Αβέρωφ Νεοφύτου στο συνεδριακό κέντρο το πρωί της Πέμπτης ήταν ομολογουμένως εντυπωσιακή και όπως φάνηκε καλά σχεδιασμένη μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια. Δεν ήταν μόνο το γεγονός ότι βρέθηκε σύσσωμη η κυβέρνηση Αναστασιάδη –πλην του Κώστα Καδή– στο πλευρό του αλλά και ολόκληρη η κοινοβουλευτική ομάδα του ΔΗΣΥ. Μία κίνηση που ήθελε να στείλει το μήνυμα πως ο Δημοκρατικός Συναγερμός εκπροσωπείται μόνο από την υποψηφιότητα του Αβέρωφ Νεοφύτου. Θέλησε να στείλει παράλληλα και το μήνυμα ότι το κόμμα δεν διασπάται ανάμεσα

νομικοί παράγοντες, όπως ο Χριστόδουλος Αγκαστινιώτης και ο Κόδρος Παλακούτας. Αν και η λίστα ήταν καθαρά συναγερμική υπήρξαν τρεις προσωπικότητες από άλλους χώρους που υπέγραψαν την υποψηφιότητά του και συγκεκριμένα ο δήμαρχος Λεμεσού Νίκος Νικολαΐδης, η Αθηνά Κυριακίδου, που τον πλαισίωσε κατά τη διάρκεια των τοποθετήσεών του αλλά και ο πρώην υπουργός Γεωργίας επί διακυβέρνησης Αναστασιάδη και αντιπρόεδρος του ΕΥΡΩΚΟ Νίκος Κουγιάλδης. Στόχος του επιτελείου Νεοφύτου ήταν να βγει το μήνυμα πως νίκης, καθώς οι δημοσκοπήσεις των τελευταίων ημερών έχουν ρίξει την ψυχολογία αρκετών στελεχών και έχουν ενισχύσει την ανησυχία στην Πινδάρου ότι θα ξεκινήσουν οι διαρροές προς την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη. Καθόλου τυχαία τα παρατεταμένα χειροκροτήματα των υποστηρικτών αλλά και τα συνθήματα της νεολαίας «μόνο με τον Αβέρωφ» για να αποτινάξουν άλλωστε και τη σεναριολογία στήριξης στο ενδεχόμενο β' γύρου. Στο ίδιο πλαίσιο και οι τοποθετήσεις του Αβέρωφ Νεοφύτου ότι η τενέκκα θα δείξει το αποτέλεσμα και πως ο ίδιος θα είναι νικητής.

Η **πολιτική των διαγραφών, η σημειολογία του περίγυρου και η απουσία του Αναστασιάδη και του περιβάλλοντός του.**

στον ίδιο και την υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη. Έστειλε παράλληλα το μήνυμα πως απευθύνεται καθαρά στο συναγερμικό ακροατήριο και σε κανέναν άλλο.

Οι επιλογές

Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο, η επιλογή της Αννίτας Δημητρίου έχει τη δική της πολιτική σημασία. Όχι μόνο επειδή θεωρείται από τα πλέον δημοφιλή πολιτικά πρόσωπα αλλά και για τον θεσμικό του χαρακτήρα της. Η κα Δημητρίου υπενθυμίζει άλλωστε με την παρουσία της τη νίκη Νεοφύτου, όταν ο ίδιος ο Αβέρωφ Νεοφύτου την πρότεινε για την προεδρία της Βουλής και κατά συνέπεια φρόντισε ούτως ώστε ΔΗΠΑ και ΕΛΑΜ να τη στηρίξουν. Σε κάποιους βεβαίως έστειλε το μήνυμα πως η επιλογή Αβέρωφ για την επόμενη μέρα του ΔΗΣΥ, εάν αυτός εκλεγεί είναι η πρόεδρος της Βουλής, η οποία έχει βλέςεις για την ηγεσία του κόμματος. Η δική της παρουσία, η επιλογή να τον πλαισιώσουν μόνο γυναίκες κατά την τοποθέτησή του αλλά και η επιλογή 51 γυναικών 50 ανδρών στη λίστα, ήθελε να στείλει το μήνυμα πως η υποψηφιότητα Νεοφύτου έχει ως στόχο την ισότιμη μεταχείριση και αξιοποίηση των δύο φύλων. Ιδιαίτερη προετοιμασία υπήρξε και κατά τη διαμόρφωση της λίστας με τους 100 υποστηρικτές, δεδομένου ότι υπήρξαν ιστορικά στελέχη του Συναγερμού, όπως ο Ιωάννης Κληρίδης, η Καίτη Κληρίδου που τον πλαισίωνε, ο Λεόντιος Ιεροδιακόνου, ο Φρίξος Κουλέριος και ο Παναγιώτης Δημητρίου. Το 25% των υποστηρικτών προέρχονταν από τη νεολαία, υπήρξαν εκπρόσωποι της ΕΟΚΑ, αλλά και οικο-

Σκληρά κομματικά...

Την ίδια ώρα όμως που ο Αβέρωφ Νεοφύτου μιλούσε για ικανή ηγεσία ωστόσο, θεωρήθηκε τουλάχιστον αυτοαναίρεση η σκληρή κομματική γραμμή που απέκλειε οποιονδήποτε άλλο ψηφοφόρο. Δεν ήταν μόνο η αναφορά ότι υπάρχουν δύο υποψηφιότητες: η δική του και όλων των υπολοίπων, που έστειλε το μήνυμα πως αλαζονείας. Το κυριότερο ήταν η περικαράκωση και η καταγγελία, φωτογραφίζοντας τον Νίκο Χριστοδουλίδη ότι επικειρεί τοιμήντωμα της δικοτόμησης μέσω της διάσπασης του ΔΗΣΥ. «Όσοι έχουν σκέψη για τοιμήντωμα της κατοχής διαμέσου της διάσπασης του ιστορικού, Κληρικτικού Δημοκρατικού Συναγερμού, θα πάρουν την απάντηση στην τενέκκα, στις 12 Φεβρουαρίου» ενισχύοντας την αίσθηση ότι η Πινδάρου έχει απωλέσει την ψυχραιμία της.

Ενότητα μέσω διαγραφών

Η απώλεια της ψυχραιμίας επιβεβαιώθηκε, όταν, μετά την υποβολή των υποψηφιότητών, η «Κ» αποκάλυψε ότι ο ΔΗΣΥ προχωρά κανονικά με τη διαγραφή του Νίκου Χριστοδουλίδη από το μπρώ του κόμματος όπως και άλλων μελών που τον στήριξαν. Μία κίνηση που αναπόφευκτα ενισχύει την εσωστρέφεια εν τη μέσω του προεκλογικού και στρέφει τη συζήτηση οπουδήποτε αλλού πέραν της υποψηφιότητας του προέδρου του ΔΗΣΥ.

Η **απόφαση** του Πολιτικού Γραφείου να διαγράψει μέλη, πάντως, φαίνεται πως επηρέασαν στην τελική διαμόρφωση της λίστας των 100 υποστηρικτών του Νίκου Χριστοδουλίδη. Είτε τα ίδια τα πρόσωπα που στηρίζουν τον τένος υπουργό Εξωτερικών επέλεξαν να τηρήσουν χαμηλούς τόνους, είτε ο Νίκος Χριστοδουλίδης θέλησε να αποφύγει την όποια πρόκληση νέων διενέξεων με τον ΔΗΣΥ εν τη μέσω του προεκλογικού. Καθόλου τυχαίο ότι από τη λίστα έλειπαν ηχηρά συναγερμικά ονόματα που πολλοί ανέμεναν, αν ληφθεί υπόψη ότι ο

Η **επιλογή της 18χρονης Ιωάννας, η απουσία ηχηρών συναγερμικών ονομάτων και η διαγραφή.**

Νίκος Χριστοδουλίδης έχει σημαντικό έρεισμα στον ΔΗΣΥ. Ενώ για παράδειγμα ακούγεται πως βρίσκεται στο πλευρό του ο πρώτος απείθαρκος, ο δήμαρχος Στροβόλου Ανδρέας Παπαχαράλαμπος, στη θέση του είδαμε τη σύζυγό του Μικαέλλα Μέσσιου. Αυτό ακριβώς έχει δύο ερμηνείες: είτε ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης θέλησε να μην πυροδοτήσει τη συναγερμική έριδα, προσβλέποντας σε στήριξη του ΔΗΣΥ στον επόμενο γύρο, είτε ότι οι Συναγερμικοί που τον στηρίζουν θέλουν να πατούν και σε δύο βάρες. Υπήρξε βεβαίως έντονο το στοιχείο των αγωνιστών της ΕΟΚΑ, ενώ αίσθηση έκαναν τα ονόματα των πρώην υπουργών Γιώργου Λακκοτρύπη, Μάρκου Κυπριανού και Μάκη Κερανού αλλά και των Γιώργου Αρέστη και Θεοφίλου της ΔΕΑ. Στους 100 υποστηρικτές και το όνομα της Αναστασίας Παπαδόπουλου που επισφραγίζει το οικογενειακό περιβάλλον του Τάσσου Παπαδόπουλου στηρίζει την υποψηφιότητά του, αλλά και καλλιτέχνες όπως ο Μιχάλης Χατζηγιάννης που το 2013 είχε στηρίξει σθεναρά την υποψηφιότητα Νίκου Αναστασιάδη.

Πρόταση στην οικογένεια

Σε αντίθεση με τη φαντασμαγορική άφιξη του κ. Νεοφύτου, ο οποίος ήταν πλαισιωμένος με πρωτοκλασάτα στελέχη και πολιτικά πρόσωπα, ο Νίκος Χριστοδουλίδης επέλεξε να πλαισιωθεί από την οικογένειά του. Μία πολιτική κίνηση που βλέπουμε πε-

ρισσότερο στις αμερικανικές προεδρικές εκλογές που προτάσσεται η οικογένεια παρά στην Κύπρο, με την επιλογή της κόρης του Ιωάννας να τον προτείνει να έχει πολλαπλές ερμηνείες. Στα κομματικά πηγάδια δεν πέρασε απαρτηρήτη και η αναφορά της κόρης του Ιωάννας ότι χωρίς τη μητέρα της Φιλίππα, κανένας δεν θα βρισκόταν εκεί. Ενεργοποιώντας εκείνη τη ψιθυρολογία που θέλει τη σύζυγο του Νίκου Χριστοδουλίδη και διπλωμάτη να είναι ο ιθύνων νους της προεκλογικής. Το ερώτημα είναι αν ο μέσος Κύπριος ψηφοφόρος της Δεξιάς θα ταυτιστεί και εν πολλοίς θα νιώσει περισσότερη ασφάλεια με έναν «υποψήφιο της διπλανής πόρτας» που προτάσσει την οικογένειά του όπως άλλωστε επικερίρησε ο τέως υπουργός Εξωτερικών ή με έναν υποψήφιο που πλαισιώνεται από τα ηχηρά ονόματα της πολιτικής σκηνής του σήμα. Ερώτημα είναι αν τα ηχηρά ονόματα της κυβέρνησης και του ΔΗΣΥ θα τους κερδίσουν ή αν η συμπλέυση σύσσωμης της υφιστάμενης κυβέρνησης με τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ είναι ένας από τους λόγους που θα επιλέξουν την υποψηφιότητα Χριστοδουλίδη.

Πέραν όμως της προώθησης του οικογενειακού προτύπου, η παρουσία των Παπαδόπουλου, Ζιζόπουλου και Καρογιάν στην υποβολή των υποψηφιότητών, ήθελε να στείλει το μήνυμα πως η υποψηφιότητα Νίκου Χριστοδουλίδη συνενώνει, ακόμη και Θεοφίλου της ΔΕΑ. Στους 100 υποστηρικτές της ΔΕΑ, ενώ αίσθηση έκαναν τα ονόματα των πρώην υπουργών Γιώργου Λακκοτρύπη, Μάρκου Κυπριανού και Μάκη Κερανού αλλά και των Γιώργου Αρέστη και Θεοφίλου της ΔΕΑ. Στους 100 υποστηρικτές και το όνομα της Αναστασίας Παπαδόπουλου που επισφραγίζει το οικογενειακό περιβάλλον του Τάσσου Παπαδόπουλου στηρίζει την υποψηφιότητά του, αλλά και καλλιτέχνες όπως ο Μιχάλης Χατζηγιάννης που το 2013 είχε στηρίξει σθεναρά την υποψηφιότητα Νίκου Αναστασιάδη.

Ο ρόλος του Αναστασιάδη και οι ηχηρές απουσίες

Η **αλήθεια** είναι πως ο Αβέρωφ Νεοφύτου επεδίωκε να προταθεί από τον Νίκο Αναστασιάδη, κάτι το οποίο δεν κατέστη εφικτό, προφανώς γιατί ο ίδιος ήθελε να διατηρήσει τον θεσμικό του ρόλο ή γιατί όπως λένε στα κομματικά πηγάδια δεν είναι ένθερμος υποστηρικτής της υποψηφιότητας Νεοφύτου. Αυτό βεβαίως που θα αναμενόταν ήταν πρόσωπα του στενού περι-

γυρου του Νίκου Αναστασιάδη να στηρίζουν τον εκλεκτό του. Δεν είδαμε για παράδειγμα το οικογενειακό περιβάλλον ή τους πολύ στενούς συνεργάτες του προέδρου να υποστηρίζουν είτε τον Νίκο Χριστοδουλίδη είτε τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Ούτε βεβαίως είδαμε πρόσωπα όπως τον Κωνσταντίνο Ιωάννου, έναν ομολογουμένως δημοφιλή υπουργό να υπογράφει την υπο-

ψηφιότητα κάποιου εκ των δύο. Αισθητή και η απουσία του Ιωάνη Νικολάου του οποίου το όνομα ως μεταβατικού προέδρου του ΔΗΣΥ την επόμενη μέρα βρίσκεται στο τραπέζι των συζητήσεων και ο οποίος διαφώνησε στην τελευταία συνεδρία του Πολιτικού Γραφείου με την απόφαση διαγραφής του Νίκου Χριστοδουλίδη και όσων υπογράψουν τη λίστα υποψηφιότητάς του.

Με έκφραση στο πολυσυλλεκτικό

Ο **Ανδρέας Μαυρογιάννης** κράτησε μέχρι την ούατη κλειστά τα χαρτιά του για το ποιος θα τον προτείνει, καθώς ήθελε να είναι ένα πρόσωπο που να στείλει το μήνυμα της πολυσυλλεκτικότητας της προσήλωσης στη λύση και κυρίως της κυβερνησιμότητας. Η επιλογή του δικηγόρου Χαράλαμπου Προύντζου φαίνεται πως ικανοποίησε τις προσδοκίες, δεδομένου ότι ο γνωστός δικηγόρος, προέρχεται από την Κεντροδεξιά, είχε στηρίξει τον Νίκο Αναστασιάδη το 2013 και προέρχεται από τον επιχειρηματικό κόσμο. Αυτό

Η **επιλογή Προύντζου, η παρουσία του Σταύρου Μαλά και η διασκόρπιση των Νέων Δυνάμεων.**

ακριβώς σε συνδυασμό με το ότι είναι ένθερμος υποστηρικτής της λύσης, φαίνεται να προσέδωσε πόντους στην υποψηφιότητα Μαυρογιάννη και να βελτίωσε την ψυχολογία. Ο κ. Μαυρογιάννης έχει ν' αντιμετωπίσει τις διαρροές ενός ένθερμου ακροατηρίου της λύσης προς τον Αχιλλέα Δημητριάδη. Η παρουσία του Τουμάζου Τσελεπί στην υποβολή των υποψηφιότητών αλλά και στη λίστα των υποστηρικτών είχε τη δική του πολιτική σημασία για όσους βλέπουν με καχυποψία τη θέληση Ανδρέα Μαυρογιάννη για λύση.

Ιδιαίτερα συμβολική η παρουσία στη λίστα του πρώην προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Γιώργου Βασιλείου, του Σταύρου Μαλά αλλά και άλλων που αγωνίζονται για την επίλυση του Κυπριακού, όπως οι Τάκης Χατζηδημητρίου, Σούλα Χατζηκυριακού και η ακαδημαϊκός Μα-

ρία Χατζηπαύλου. Σημαντικό βεβαίως είναι το γεγονός ότι πρόσωπα του πολιτισμού, όπως οι Χαμπής Τσαγκάρης, Δέσποινα Μπεμπεδέλη, Αννίτα Σαντοριναίου, Προκόπης Αγαθοκλέους, η συγγραφέας Νάσια Διονυσίου, η σκηνοθέτρια Αλεξία Παπαλάζου και η Γεωργία Ντέτσερ στηρίζουν την υποψηφιότητά του στέλνει το μήνυμα πως ο κόσμος του πολιτισμού βρίσκεται κοντά του.

Σημαντική και η σημειολογία ίσως εκπροσώπησης των δύο φύλων στη λίστα των υποστηρικτών, αλλά και η παρουσία δημοσιογράφων όπως η Αντιγόνη Δρουσιώτου και η Χρυστάλλα Χατζηδημητρίου.

Ο Ανδρέας Μαυρογιάννης ήθελε να στείλει το μήνυμα κυβερνησιμότητας με την επιλογή προσώπων από τον επιχειρηματικό κόσμο, θέλοντας έτσι να αποτινάξει από πάνω του την καχυποψία ότι δεν μπορεί να κυβερνήσει. Μία καχυποψία που ενισχύθηκε σε κύκλους με την επιλογή της Άννας Θεολόγου και την –για πολλούς– ριζοσπαστική οικονομική προσέγγιση του Στέλιου Πλατού. Ανάμεσα σε αυτούς, πέραν του Χαράλαμπου Προύντζου, είναι η Βαρβάρα Πετροπούλου Λιλλήκα, ο Ανδρέας Ασσιώτης, ο Χαράλαμπος Έλληνας, οι γνωστοί δικηγόροι Νίκος Παπαευσταθίου, Ελένη Χρυσοστομίδου και Αλεξία Κουντούρη.

Σημαντική η παρουσία πολιτικών προσωπικοτήτων από άλλους χώρους με προεξάρχουσες τις Αλεξάνδρα Ατταλίδου, Έφη Ξάνθου και την ακαδημαϊκό Καλλιόπη Ιωσφιδίου. Δεν πέρασε πάντως απαρτηρήτη η πλήρης απουσία της οικογένειας Χριστόφια. Και από τη λίστα των 100 υποστηρικτών αλλά και κατά τη διάρκεια υποβολής υποψηφιότητών.

Το πολιτικό μέλλον του Αχιλλέα Δημητριάδη

Οι παρουσίες στη λίστα που προετοιμάζουν για νέα πλατφόρμα στην κοιμματική σκηνή

Της **MARINAE OIKONOMIDOU**

Η **άφιξη** του Αχιλλέα Δημητριάδη στο συνεδριακό κέντρο κατά την επίσημη υποβολή των υποψηφιότητων, μπορεί να μην προκάλεσε εκπλήξεις ως προς τα πρόσωπα που τον περιστοιχίζουν. Η Ερατώ Κοζάκου Μαρκουλλή είχε ήδη ξεκαθαρίσει πως στηρίζει την υποψηφιότητά του και συμφωνεί πλήρως μαζί του στο Κυπριακό, ενώ και η «Κ» είχε αποκαλύψει μέρες προηγουμένως πως η Τίτινα Λοϊζίδου θα ήταν το πρόσωπο που θα τον πρότεινε, ενισχύοντας τους συμβολισμούς. Ενδιαφέρον ωστόσο στην υποψηφιότητά του ήταν η λίστα των 100 προσώπων που υπέγραφαν την υποψηφιότητά του και που προετοιμάζαν αυτό που είχε πει και σε πρόσφατη συνέντευξή του στην «Κ» ο υποψήφιος για την προεδρία: ότι ήρθε για να μείνει στην πολιτική, ιδρύοντας την δική του πολιτική πλατφόρμα. Με αυτό τον τρόπο θέλει να δεσμεύσει όσο μπορεί εκείνο το ακροατήριο που ήδη τον έχει στηρίξει, να μείνει μέχρι τέλους κοντά του και να μην επεκεντρωθεί στην αδυναμία της υποψηφιότητάς του που δεν είναι άλλη από την χαμένη ψήφο.

Οι προσωπικότητες

Κοινό στοιχείο όλων των υποστηρικτών είναι η έμφαση που δίδουν στην προσπάθεια λύσης του

Κυπριακού. Υπάρχουν σημαντικές προσωπικότητες πέραν της κας Λοϊζίδου και κας Μαρκουλλή, όπως η Άννα Μαραγκού, ο Αλέκος Μοδινός, ο πρώην πρύτανης του Πανεπιστημίου Κύπρου Σταύρος Ζένιος, αλλά και ο Κωνσταντής Καντούνας μαζί με πληθώρα γνωστών δικηγόρων, ακαδημαϊκών και ακτιβιστών. Ενδιαφέρον έχει και η παρουσία του ΟΠΕΚ (Ομάδα Προβληματισμού για τον Εξουχρονισμό της Κοινωνίας μας) στη λίστα των υποστηρικτών του κ. Δημητριάδη. Πιο συγκεκριμένα μεταξύ των υποστηρικτών βρίσκεται το όνομα της προέδρου της Ομάδας Θεανώς Καλαβανά, του Λάρκου Λάρκου και του Γιώργου Ευσταθίου. Κοντά στον κ. Δημητριάδη βρίσκεται ο Κυριάκος Πιερίδης, ενώ σύσσωμη παρουσιάζεται η παρουσία του νεοουσταθέντος κινήματος Αμμόχωστος για την Κύπρο. Δεν πέρασε απαρατήρητη και η παρουσία στελεχών από τους Οικολόγους όπως ο τέως αντιπρόεδρος του Κινήματος Άδωνις Γιάγκου και γνωστοί περιβαλλοντολόγοι.

Μία ακτινογραφία της λίστας καταδεικνύει πως οι πλείστοι των υποστηρικτών προέρχονται από τη δεξαμενή των ένθερμων οπαδών της λύσης του Κυπριακού αλλά και της πιο φιλελεύθερης τάσης σε ζητήματα οικονομίας. Πρόκειται δηλαδή ως επί το πλείστον για πρώην συναγερμικούς ψηφοφόρους που

Ο Αχιλλέας Δημητριάδης έχει ήδη ξεκαθαρίσει πως την επόμενη μέρα των εκλογών θα βρίσκεται στο πολιτικό σκηνικό προφανώς με την ίδρυση πλατφόρμας.

Βάσει της λίστας που τον υποστηρίζει, διαφαίνεται πως συγκεντρώνει ένα ακροατήριο υπέρ της λύσης και με έμφαση στον φιλελευθερισμό.

απομακρύνθηκαν από το κόμμα λόγω της στάσης του κόμματος στο Κυπριακό, αλλά κυρίως των πολιτικών του Νίκου Αναστασιάδη. Με αυτό ως δεδομένο και με τις θέσεις του Αχιλλέα Δημητριάδη για σαφή διαχωρισμό κράτους - Εκκλησίας, σαφώς προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, έμφαση στην πάταξη της διαφθοράς και η εξέταση του ενδεχομένου αποποινικοποίησης της κάνναβης για ψυχαγωγικούς λόγους όπως αποκά-

λυψε στο podcast με τον Αντώνη Πολυδώρου Pints of Politics, καταδεικνύει πως ο πολιτικός χώρος στον οποίο θα αλιεύσει ψήφους ο γνωστός νομικός είναι το φιλελεύθερο ακροατήριο που πλέον αισθάνεται πως δεν έχει θέση.

Οι Νέες Δυνάμεις

Το ερώτημα είναι κατά πόσο θα έχει κοντά του και πρόσωπα που βρίσκονται στην Αριστερά. Ήδη στο παρασκήνιο διαρρέεται πως στόχος είναι να στηριχθεί όποιος βρεθεί απέναντι από τον Νίκο Χριστοδουλίδη στον β' γύρο, ενώ η απουσία αντιπαράθεσης με τον Αβέρωφ Νεοφύτου ενίσχυσε εκείνη την ψιθυρολογία που τον θέλει πιο κοντά στον συναγερμικό Πρόεδρο παρά στο ΑΚΕΛ και τον Ανδρέα Μαυρογιάννη. Η παρουσία της Ερατώης Κοζάκου Μαρκουλλή αυτό προαναγγέλλει. Καταδεικνύει παράλληλα και την αποτυχία του θε-

Στόχος της υποψηφιότητάς Αχιλλέα είναι να στείλει το μήνυμα πως δεν πρόκειται για χαμένη ψήφο, αλλά για αρχή της δημιουργίας ενός νέου πολιτικού μορφώματος.

σμού των Νέων Δυνάμεων του ΑΚΕΛ που σε αυτή την εκλογική μάχη παρουσιάζεται απύσχα. Εκτός από τον Σταύρο Μαλά, που όχι μόνο στήριξε τον Ανδρέα Μαυρογιάννη αλλά βρέθηκε και στο πλευρό του κατά τη διάρκεια της υποβολής υποψηφιότητων, παρατηρείται σχετική απροθυμία μελών να συστρατευθούν με την υποψηφιότητα Ανδρέα Μαυρογιάννη. Ήδη η ηθοποιός και επιλαχούσα για τη Βουλή Πόπη Αβραάμ στήριξε την υποψη-

φιότητα του Αχιλλέα Δημητριάδη και έδωσε με αυτό τον τρόπο την ευκαιρία στο ΑΚΕΛ να παραδώσει τη βουλευτική έδρα, όταν σύντομα θα αποχωρήσει ο Άντρος Κυπριανού, στον αμέσως επόμενο σε σταυρούς προτίμησης, Λεόντιο Φιλοθέου. Η απουσία των Νέων Δυνάμεων έχει ήδη προβληματίσει το ΑΚΕΛ ιδιαίτερα σε συνδυασμό με την πικρή απουσία της Ειρήνης Χαραλαμπίδου από τον προεκλογικό. Η δημοφιλής βουλευτρια είχε δείξει εξ αρχής την απροθυμία της να συστρατευθεί με το κόμμα, πρώτα με το κάψιμο του χαρτιού του Γιώργου Παμπορίδη και στη συνέχεια με την απόσταση που κρατά από τον προεκλογικό Μαυρογιάννη. Το αν αυτό θα αλλάξει –βάσει και του ότι τα ποσοστά του Ανδρέα Μαυρογιάννη βελτιώνονται– και θα συστρατευθεί έτσι και στην τελική ευθεία με το κόμμα, θα διαφανεί το επόμενο διάστημα.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΦΙΔΗ**

Όλη η αλήθεια για την Προδημοτική Εκπαίδευση

Την **ευθύνη** για την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί με τη νομοθεσία για την προδημοτική εκπαίδευση, τη φέρει ο υπουργός Παιδείας, Πρόδρομος Προδρόμου. Με απαράδεκτους, αντιφατικούς και πρωτόγνωρους χειρισμούς οδήγησε τα πράγματα σε αδιέξοδο. Με μια πρωτόγνωρη συμπεριφορά, η οποία ξεπερνά κάθε όριο πολιτικής δεοντολογίας, προσπαθεί να τρομοκρατήσει τους εμπλεκόμενους.

Ας ξεκαθαρίσουμε τα πράγματα:

- Από την αρχή της συζήτησης του νομοσχεδίου της κυβέρνησης, το ΥΠΙΑΝ ζήτησε την επέκταση της προδημοτικής από τα τέσσερα χρόνια και σε αυτό υπήρξε ομοφωνία. Ουδέποτε όμως παρουσιάστηκε στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής ή αλλού οποιοδήποτε ολοκληρωμένο σχέδιο για το πώς αυτό θα επιτευχθεί.
- Αυτό που ζήτησε ουσιαστικά ο ΥΠΙΑΝ από τη Βουλή ήταν «λευκή επιταγή» για το πώς θα εφαρμοστεί η επέκταση της προδημοτικής εκπαίδευσης και για το πώς το ΥΠΙΑΝ θα διαθέσει τα 12 εκατομμύρια από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης για τον σκοπό αυτό, χωρίς σχέδιο και λογοδοσία.
- Το ΑΚΕΛ κατέθεσε τροπολογία που επιμαχόταν άρθρου, η οποία δεν συγκέντρωσε πλειοψηφία για να ενσωματωθεί στο κείμενο της Επιτροπής Παιδείας της Βουλής και καταψηφίστηκε στην Ολομέλεια.
- ΔΗΚΟ και ΕΔΕΚ κατέθεσαν δύο άλλες τροπολογίες τις οποίες υποστήριξε ένθερμα ο ΔΗΣΥ, με ενμέρωση εντός της Επιτροπής Παιδείας ότι οι τροπολογίες αυτές είχαν και τη στήριξη του ΥΠΙΑΝ. Είναι αυ-

τές τις τροπολογίες που επικαλούνται σήμερα οι Αβέρωφ Νεοφύτου και Πρόδρομος Προδρόμου για να τρομοκρατήσουν τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία, ότι τάχατες απαγορεύεται η εγγραφή μαθητών της Προδημοτικής Εκπαίδευσης στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία. Στην Ολομέλεια της Βουλής το μόνο κόμμα που ψήφισε ενάντια σε συγκεκριμένες τροπολογίες ήταν το ΑΚΕΛ. Η δημόσια παραδοχή της ηγεσίας του ΔΗΣΥ κατά τη συζήτηση στην Ολομέλεια ότι έκαναν λάθος, δεν μετριάει τις ευθύνες της.

- Κατά τη συζήτηση της αναπομπής της νομοθεσίας από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας στην Επιτροπή Παιδείας, η οποία συνεδρίασε στην παρουσία του κυρίου Προδρόμου υπήρχαν συνταγματικά τρεις επιλογές:
 - α. Αποδοχή της αναπομπής του Προέδρου, κάτι που θα σήμαινε αποδοχή της αρχικής πρότασης της κυβέρνησης, την παραχώρηση δηλαδή «λευκής επιταγής» στο ΥΠΙΑΝ για να χειριστεί το θέμα και τα 12 εκατομμύρια όπως θέλει.
 - β. Καταψήφισή της αναπομπής, εξέλιξη η οποία δίνει τη δυνατότητα πλέον στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να αναφέρει το νόμο στο Ανώτατο χωρίς να τον υπογράψει ή να τον υπογράψει.
 - γ. Να γίνουν τροπολογίες, οι οποίες μπορούν να ισχύουν όμως μόνο με τη σύμφωνη γνώμη της κυβέρνησης. Σε κανένα σημείο της συζήτησης στην Επιτροπή Παιδείας ο υπουργός Παιδείας δεν ζήτησε διόρθωση των επιμαχών διατυπώσεων αλλά επέμεινε δογματικά και απόλυτα στην αποδοχή της αρχικών του προτάσεων.

- Μετά από αυτή την εξέλιξη σε μια προκλητική κίνηση ξεπερνά κάθε όριο προκλητικότητας, ο ΥΠΙΑΝ απέστειλε εγκύκλιο σε όλα τα ιδιωτικά νηπιαγωγεία, ισχυριζόμενος ότι αυτό που ψήφισε η Βουλή (το οποίο υπερψήφισε ο ΔΗΣΥ, υποστήριξε ο ίδιος και καταψήφισε το ΑΚΕΛ) απαγορεύει σε οποιοδήποτε μαθητή να εγγραφεί, αν το επιλέξει, σε ιδιωτικό νηπιαγωγείο. Είναι η πρώτη φορά στα χρονικά της κυπριακής εκπαίδευσης που ο ΥΠΙΑΝ αποστέλλει εγκύκλιο πριν να υπάρξει νομοθεσία, πριν να υπογραφεί δηλαδή η νομοθεσία από τον Πρόεδρο. Υπενθυμίζουμε την αναφορά στον «Ο περί δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης (υποχρεωτική φοίτηση και παροχή δωρεάν παιδείας) νόμος του 1963 (24 (Ι)/1993): «Η δημοτική εκπαίδευση περιλαμβάνει την προδημοτική και δημοτική εκπαίδευση και παρέχεται στα νηπιαγωγεία και δημοτικά σχολεία αντίστοιχα, δημόσια και ιδιωτικά εγγεγραμμένα στον Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού».

Η ευθύνη πλέον είναι στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για το πώς θα χειριστεί το όλο θέμα.

Ο κύριος Προδρόμου και η ηγεσία του ΔΗΣΥ με τους άγαρμπους και ερασιτεχνικούς τους χειρισμούς μένουν για ακόμη μία φορά τρομερά εκτεθειμένοι, μετά το φιάσκο των εξετάσεων τετραμήνων και της σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης στο σχολείο. Είναι οι απαράδεκτοι τους χειρισμοί που οδηγούν για ακόμα μια φορά τα πράγματα σε αδιέξοδο.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΓΙΑΝΝΑΚΗ Α. ΟΜΗΡΟΥ**

Η παιδεία ως άμυνα στην παγκοσμιοποίηση

Στην **Κύπρο** οι συζητήσεις για θέματα παιδείας αναλύονται συνήθως σε ζητήματα που σχετίζονται με την οργάνωση της εκπαίδευσης στις διάφορες βαθμίδες της, όπως τελευταία με τα τετράμηνια και τα της προδημοτικής, όχι όμως με το μείζον, που είναι ο ρόλος, οι κατευθύνσεις και η ποιότητα της παιδείας στη σημερινή εποχή.

Και όμως. Η πολυδιάστατη κρίση που πλήττει σήμερα την ανθρωπότητα, είναι πρωτίτως κρίση του ίδιου του ανθρώπινου πολιτισμού που έχει τις ρίζες στην παγκοσμιοποίηση των οικονομικών σχέσεων, στη θεαματική τεχνολογική εξέλιξη και τη κατάρρευση των κοινωνικών και πολιτισμικών προτύπων.

Η αχαλίνωτη κερδοσκοπία οδηγεί στην κοινωνική αποσύνθεση, την κοινωνική στέρηση, την περιθωριοποίηση και τη συντριβή. Η ανεξέλεγκτη οικονομία της αγοράς, συνδεδεμένη με τις χωρίς προηγούμενο τεχνολογικές καινοτομίες και ειδικότερα με την παγκοσμιοποίηση της τεχνολογίας και την κοινωνία των πληροφοριών δημιουργεί νέα πολιτιστικά πρότυπα και σχήματα, τα οποία απειλούν την ύπαρξη της παραδοσιακής πολιτιστικής φυσιογνωμίας και την έννοια της εθνικής ταυτότητας που συνδέεται άμεσα μαζί τους.

Το πιο σημαντικό ίσως απ' όλα είναι ότι οι σαρωτικές τεχνολογικές αλλαγές και η παγκοσμιοποίηση συνθέτουν στο να αποδίδεται όλο και πιο παρωχημένος ρόλος στο Έθνος – Κράτος. Και αυτό όχι μόνο σε σχέση με τη διαχείριση

της οικονομίας αλλά και της ιδιαιτέρως πολιτιστικής και εθνικής φυσιογνωμίας. Η αποτελεσματικότητα του σύγχρονου Έθνους – Κράτους τείνει να εκλείψει οριστικά μετά την κατάρρευση των συνόρων που ακολούθησε την παγκοσμιοποίηση.

Η αποτελεσματική απάντηση σε αυτές τις προκλήσεις είναι μια ισχυρή παιδεία, η οποία απέναντι στο φαινόμενο μιας απάνθρωπης

Χρέος μας να ξανακτίσουμε μια νέα αντίληψη κοινωνικής αλληλεγγύης και συλλογικότητας. Με ευαισθησία και αποφασιστικότητα.

παγκοσμιοποίησης θ' αντιπαραβάλει την ανάγκη εξανθρωπισμού της. Που θα προτάξει αρχές και αξίες, την αλληλεγγύη, την ανακατανομή του πλούτου, την υποταγή της οικονομίας της αγοράς στις ανάγκες της κοινωνίας και των ανθρώπων, την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τη δύναμη της γνώσης, τον διάλογο, τον πολιτισμό, την αντιμετώπιση των αιτίων της βίας και της τρομοκρατίας, τη βιώσιμη ανάπτυξη απέναντι στην ανατροπή της οικολογικής ισορροπίας. Τον δημοκρατικό έλεγχο απέναντι στην παντοδυναμία των Μ.Μ.Ε. και την κοινωνική λογοδοσία απέναντι στα φαινόμενα διαφθοράς και αδιαφάνειας.

Φαινόμενα που δεν αντιμετωπίζονται μόνο με «αρχές κατά της διαφθοράς» αλλά πρωτίστως με την καλλιέργεια μιας κουλτούρας στο συνολικό εκπαιδευτικό σύστημα.

Χρέος της Παιδείας μας η συλλογική μας άμυνα απέναντι σε αυτά τα φθοροποιά φαινόμενα. Χρέος μας να ξανακτίσουμε μια νέα αντίληψη κοινωνικής αλληλεγγύης και συλλογικότητας. Με ευαισθησία και αποφασιστικότητα, έχοντας πάντοτε στο μυαλό ότι ένα σύστημα που ελέγχεται αποκλειστικά από την αδιόρατη κερδοσκοπία, αλλά και κοσμοπολίτικες θεωρίες και ιδεολογήματα, εξασθενίζουν τους άτυπους κοινωνικούς δεσμούς. Τους δεσμούς, οι οποίοι στηρίζουν τις κοινωνίες και αποτρέπουν εγκληματικές παρανομιές, αντικοινωνικές συμπεριφορές, που οδηγούν στην εθνική απονεύρωση, την πολιτιστική ερήμωση, την εκπαιδευτική άπνοια, και την αποδυνάμωση του Έθνους και του Κράτους. Ο μεγάλος κίνδυνος από την παγκοσμιοποίηση των οικονομιών είναι μια ισοπέδωση των κοινωνιών, χωρίς αρχές, αξίες και οράματα. Και η απάντηση είναι μια παιδεία που θα προωθεί την αλληλεγγύη, την ελευθερία, την ισότητα, την κοινωνική δικαιοσύνη. Αλλά και θα εσέβεται την ιστορία, τον πολιτισμό, τις εθνικές και πολιτιστικές μας ρίζες και παραδόσεις μακριά από ιδεολογήματα, σκοπιμότητες και κοσμοπολίτικους νεωτερισμούς.

Ο κ. Γιάννακης Α. Ομήρου είναι πρώην πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων.

Συστάσεις... φέρνει η αύξηση κρουσμάτων

Διόδους επικοινωνίας με το Πεκίνο
αναζητεί η Ευρωπαϊκή Ένωση

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Η άρση των μέτρων στην Κίνα ήταν αρκετή να αρχίσει ξανά η εξάπλωση του SARS-CoV-2 στη χώρα, και μαζί της να αρχίσει να πλανάται ξανά το φόσμα της ασυνεννοησίας πάνω από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αν και οι ειδικοί, μεταξύ άλλων και από το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων (ECDC), επιμένουν να υπογραμμίζουν πως τα στελέχη του ιού που κυκλοφορούν στην Κίνα μπορούν να αντιμετωπιστούν στην Ευρώπη χάρη στους εμβολιασμούς και την ανοσία που έχει επιτευχθεί, τα κράτη μέλη έσπευσαν μονομερώς να πάρουν προληπτικά μέτρα.

Από την πρώτη στιγμή οι εξελίξεις αυτές προκάλεσαν ανησυχία στις Βρυξέλλες, όχι γιατί υπάρχει ουσιαστική διαφωνία για την ανάγκη περισσότερης επαγρύπνησης, αλλά λόγω της εμπειρίας των πρώτων εβδομάδων της πανδημίας, όταν οι χώρες της Ε.Ε. περιόριζαν τη διακίνηση στο εσωτερικό της Ευρώπης. Ένα σενάριο το οποίο η Κομισιόν δεν θέλει να επαναληφθεί, τόσο για πρακτικούς λόγους όσο και για πολιτικούς, ώστε να διατηρήσει τον νέο της ρόλο ως συντονιστή σε περιόδους κρίσεων.

Η συμφωνία την οποία ανέπτυξαν εκπρόσωποι των υγειονομικών αρχών των κρατών μελών σε διαδοκικές συναντήσεις, και που κλείδωσε την Τετάρτη σε επίπεδο του μηχανισμού πολιτικής αντιμετώπισης κρίσεων (IPCR) του Συμβουλίου της Ε.Ε. (δηλαδή των κρατών μελών), ουσιαστικά θέτει κάποιες βάσεις για συντονισμό απέναντι στις τρέχουσες και πιθανές μελλοντικές εξελίξεις στην Κίνα, ιδιαίτερα όσον αφορά τους ελέγχους

σε ταξιδιώτες από τη χώρα.

Ωστόσο, οι βάσεις αυτές ακολουθούν το *modus operandi* της Ε.Ε. στα θέματα όπου δεν υπάρχει κεντρική αρμοδιότητα, την πρακτική των συστάσεων και των εισηγήσεων. Χωρίς δηλαδή, σε αυτό το στάδιο, αναγκαστικών μέτρων ή υποχρεώσεων συντονισμού. Ο πραγματικός αστάθμητος παράγοντας παραμένει ο βαθμός συνεργασίας ο οποίος μπορεί να υπάρξει με την Κίνα, ειδικά λόγω του ιστορικού κατά την έναρξη της πανδημίας, όταν η μυστικοπάθεια των κινεζικών αρχών φέρεται να έπαιξε σημαντικό ρόλο στο πώς εξελίχθηκε η πανδημία.

Μιλώντας στην «Κ» η Επίτροπος Υγείας Στέλλα Κυριακίδου, ανέφερε πως η Κομισιόν έχει επικοινωνήσει με το Πεκίνο «για να προσφέρει αλληλεγγύη και στήριξη με τον κάθε απαραίτητο τρόπο, εφόσον χρειαστεί». Αφήνοντας έτσι να βοηθεί πως οι Βρυξέλλες είναι αυτές που έχουν τα περισσότερα χαρτιά ώστε να αναλάβουν τις επαφές με τη χώρα, ως υπερεθνικός θεσμός της Ε.Ε.

Ζητείται διαφάνεια

Η απόφαση των κρατών μελών «θα βοηθήσει να ενισχύσουν τη δυνατότητά τους να παρακολουθήσουν την εξάπλωση του ιού και να προστατεύσουν τους πολίτες μας» ανέφερε στην «Κ» η Επίτροπος Κυριακίδου. Η Επίτροπος πρόσθεσε επίσης πως η Ε.Ε. θα συνεχίσει να εργάζεται με τα κράτη μέλη της και τους διεθνείς της εταίρους για να παρακολουθήσει στενά την κατάσταση και να αντιδράσει ανάλογα. «Αυτό πρέπει να γίνει σε πνεύμα αλληλεγγύης, εμπιστοσύνης και διαφάνειας. Είναι λοιπόν απαραίτητο οι κινεζικές αρχές να μοιράζονται τακτικά με τους παγκό-

Δεν έχουν εντοπιστεί νέες παραλλαγές του ιού, ενώ οι παραλλαγές που κυκλοφορούν στην Κίνα ήδη κυκλοφορούν στην Ε.Ε., και ως εκ τούτου δεν αποτελούν πρόκληση για την ανοσολογική αντίδραση των πολιτών στην Ε.Ε., σύμφωνα με τον ECDC.

Η Επίτροπος Υγείας Στέλλα Κυριακίδου ανέφερε στην «Κ» πως η Κομισιόν έχει επικοινωνήσει με το Πεκίνο «για να προσφέρει αλληλεγγύη και στήριξη με τον κάθε απαραίτητο τρόπο, εφόσον χρειαστεί».

σμιους εταίρους αξιόπιστα δεδομένα αναφορικά με την εξέλιξη των δεικτών για την COVID και την αλληλούχιση» σημείωσε η κ. Κυριακίδου, προσθέτοντας πως «αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος να προετοιμαστούμε για την όποια κατάσταση και δυνητικά να εντοπίσουμε

Ο πραγματικός αστάθμητος παράγοντας παραμένει ο βαθμός συνεργασίας ο οποίος μπορεί να υπάρξει με την Κίνα, ειδικά λόγω του ιστορικού κατά την έναρξη της πανδημίας.

νέες και επικίνδυνες παραλλαγές». Επίσης, υπογράμμισε πως η Κομισιόν έχει επικοινωνήσει με την Κίνα για να προσφέρει αλληλεγγύη και στήριξη με τον κάθε απαραίτητο τρόπο, εφόσον χρειαστεί.

Η κινεζική πλευρά έχει ήδη αντιδράσει, και αυτή προληπτικά σε πιθανά μέτρα, χαρακτηρίζοντας τους όποιους περιορισμούς στα ταξίδια από την Κίνα απαράδεκτους. Πάντως, ήδη, αρκετές χώρες, όπως η Ιταλία, το Βέλγιο, η Ισπανία, η Σουηδία και η Γαλλία, αλλά και το Ηνωμένο Βασίλειο, έχουν εφαρμόσει περιοριστικά και άλλα μέτρα για ταξίδια από την Κίνα.

Ρεκόρ και αβεβαιότητα

Πάντως, ο ECDC ήταν καθησυχαστικός την Τρίτη στις εκτιμήσεις που δημοσιοποίησε για τους πιθανούς κινδύνους που ενέχει για την Ε.Ε. η αύξηση των περιστατικών COVID-19 στην Κίνα, παρά το γε-

γονός πως στις 2 Δεκεμβρίου καταγράφηκε ο υψηλότερος αριθμός νέων μολύνσεων στην ηπειρωτική Κίνα μέχρι εκείνη τη στιγμή. Όπως αναφέρεται, μετά από τρεις εβδομάδες μειωμένων καταγεγραμμένων κρουσμάτων, ενδεχομένως λόγω της διενέργειας λιγότερων τεστ, τα κρούσματα έφτασαν σε αριθμούς ρεκόρ, τη στιγμή που «συνεχίζει να υπάρχει έλλειψη αξιόπιστων δεδομένων για κρούσματα COVID-19, εισαγωγές στα νοσοκομεία, θανάτους καθώς και τις δυνατότητες και την πληρότητα των Μονάδων Εντατικής Θεραπείας στην Κίνα», σύμφωνα με τον ECDC.

Παρ' όλα αυτά, προστίθεται, δεν έχουν εντοπιστεί νέες παραλλαγές του ιού ενώ «οι παραλλαγές που κυκλοφορούν στην Κίνα ήδη κυκλοφορούν στην Ε.Ε., και ως εκ τούτου δεν αποτελούν πρόκληση για την ανοσολογική αντίδραση των πολιτών» στην Ε.Ε., οι οποίοι έχουν «σχετικά υψηλά επίπεδα ανοσοποίησης και εμβολιασμού». Γι' αυτό, προστίθεται, δεδομένης της μεγαλύτερης ανοσίας του πληθυσμού, καθώς και το γεγονός πως οι παραλλαγές που κυκλοφορούν στην Κίνα κυκλοφόρησαν και αντικαταστάθηκαν ήδη στην Ε.Ε. από άλλες απαλλαγές, «μία αύξηση των περιπτώσεων στην Κίνα δεν αναμένεται να επηρεάσει την επιδημιολογική κατάσταση» στην Ε.Ε.

Στη νεότερη ενημέρωση από τον ECDC την Πέμπτη καταγρά-

φεται πως η νεότερη παραλλαγή, η XBB.1.5 η οποία αυξάνεται στη Βόρεια Αμερική και σε χώρες της Ευρώπης θα μπορούσε να επηρεάσει την επιδημιολογική κατάσταση, όχι όμως αυτόν τον μήνα καθώς καταγράφει πολύ χαμηλά επίπεδα.

Και πάλι συστάσεις

Όπως μεταδόθηκε στα μέσα της εβδομάδας, τα κράτη μέλη συμφώνησαν όπως συστήνουν σε όλους τους επιβάτες των πτήσεων από και προς την Κίνα να φορούν ιατρική μάσκα ή ειδικές μάσκες FFP2/N95/KN95. Επίσης καταγράφεται «ισχυρή ενθάρρυνση» στα κράτη μέλη να ζητούν αρνητικό τεστ COVID-19 που να λαμβάνεται το πολύ 48 ώρες πριν από την αναχώρηση από όλους τους ταξιδιώτες από την Κίνα.

Τα κράτη μέλη προτρέπονται ακόμα να εφαρμόσουν μέτρα όπως τυχαίο έλεγχο των επιβατών που φθάνουν από την Κίνα κατά την άφιξη στα κράτη μέλη, ανάλογα με την περίπτωση, και την αλληλούχιση όλων των θετικών αποτελεσμάτων, ελέγχους στα υγρά απόβλητα από αεροδρόμια με διεθνείς πτήσεις και αεροσκάφη από την Κίνα, και συνέχιση της προώθησης της ανταλλαγής εμβολίων και των εμβολιασμών, συμπεριλαμβανομένων των αναμνηστικών δόσεων, ιδιαίτερα μεταξύ των ευάλωτων ομάδων.

Μία αντίσταση που δεν περίμενε κανείς

Ο δήμαρχος της Μελιτόπολης, Ιβάν Φεντόροφ, μιλάει στην «Κ» για τη φρίκη του πολέμου και την ενότητα των Ουκρανών

Συνέντευξη στην
ΙΩΑΝΝΑ ΚΥΡΙΑΚΟΥ

«Είναι καλύτερα να ζεις χωρίς φως παρά δίπλα από έναν τρελό γείτονα» είπε ο Ιβάν Φεντόροφ, δήμαρχος της Μελιτόπολης της ουκρανικής πόλης που δέχθηκε βαριά πλήγματα από τη ρωσική εισβολή στη χώρα, διαμνύοντας ότι είναι γι' αυτό τον λόγο που ο ουκρανικός λαός είναι πιο ενωμένος από ποτέ και ότι το μόνο που προσμένει είναι η απελευθέρωση της πατρίδας του. Η «Κ» συνάντησε τον κ. Φεντόροφ στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Στρασβούργο, λίγο μετά την απονομή του βραβείου Ζαχάρωφ 2022 για την Ελευθερία της Σκέψης στον γενναίο λαό της Ουκρανίας.

Απελευθέρωση τώρα ή ποτέ

Μιλώντας για την ανάγκη περαιτέρω στρατιωτικής στήριξης στην Ουκρανία, ο κ. Φεντόροφ τόνισε ότι οι Ρώσοι δεν θα σταματήσουν ποτέ εάν δεν απελευθερωθούν όλα τα ουκρανικά εδάφη τα επόμενα δύο με τρία χρόνια και αναφέρθηκε στο γεγονός ότι πολλοί αξιωματούχοι στα αρχικά στάδια του πολέμου δεν πίστευαν ότι η Ουκρανία θα μπορούσε να αμυνθεί απέναντι στη Ρωσία, αναμένοντας συνθηκολόγηση μία εβδομάδα μετά και

σημείωσε ότι οι Ουκρανοί μπορούν να απελευθερώσουν τα εδάφη τους, φέρνοντας ως παράδειγμα την απελευθέρωση του Χαρκόβου και της Χερσώνας από τους ήρωες, όπως τους χαρακτήρισε, Ουκρανούς στρατιώτες. «Η απελευθέρωση των εδαφών μας πρέπει να γίνει γρήγορα κάτι το οποίο απαιτεί περαιτέρω στρατιωτικό εξοπλισμό» εξή-

“

Οι Ρώσοι δεν θα σταματήσουν ποτέ, εάν δεν απελευθερώσουμε όλα μας τα εδάφη τα επόμενα δύο με τρία χρόνια.

γησε και πρόσθεσε ότι «όλα τα έθνη πρέπει να καταλάβουν ότι υπερασπιζόμαστε εσάς και πληρώνουμε το μεγαλύτερο τίμημα, κάνουμε τη ζωές μας. Γι' αυτό περιμένουμε στήριξη». Ερωτηθείς για το κατά πόσο είναι ικανοποιημένοι με τη στήριξη που λαμβάνουν από την Ευρωπαϊκή Ένωση ο κ. Φεντόροφ

«Θέλαν να περάσουν το μήνυμα του τι μπορούν να κάνουν εάν ένας πολιτικός εκπρόσωπος δεν στηρίζει τη Ρωσία» είπε ο δήμαρχος της Μελιτούπολης Ιβάν Φεντόροφ, αναφερόμενος στην απαγωγή του.

είπε ότι η ικανοποίηση θα έλθει μόνο όταν τελειώσει ο πόλεμος, με νίκη της Ουκρανίας.

Welcome to Ukraine

Μία από τις πιο χαρακτηριστικές φράσεις που χρησιμοποίησε ο κ. Φεντόροφ, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ήταν το «καλωσόρισε στην Ουκρανία» ως απάντηση στο σχόλιο Φιλανδής δημοσιογράφου ότι αυτό που οι συμπολίτες της φοβούνται τώρα είναι τυχόν διακοπές ρεύματος και η έλλειψη ενέργειας. Πρόσθεσε, μάλιστα, ότι «είναι καλύτερα να ζεις χωρίς φως παρά μ' έναν τρελό γείτονα» και ότι αυτός είναι ο λόγος «που οι Ουκρανοί είναι τώρα πιο ενωμένοι από ποτέ – από τη Λβιβ μέχρι τη Ζαπορίζια, από το Τσερνίβιχ μέχρι και το Μικολάιβ». Αναφέρθηκε στις έρευνες κοινωνικών ερευνητών για το κατά πόσο οι πολίτες προτιμούν να συνεχίσουν να αμύνονται ή να παραδώσουν εδάφη, με το 90% των Ουκρανών να απαντά ότι ακόμη και χωρίς θέρμανση ή ηλεκτρισμό θέλουν να υπερασπιστούν την πατρίδα τους.

Στο ερώτημα τι χρειάζεται να γίνει για να τελειώσει ο πόλεμος και τι σημαίνει μια νίκη για την Ουκρανία, ο κ. Φεντόροφ είπε ότι πως είναι μεν μια καλή ερώτηση

για την οποία ωστόσο δεν έχει απάντηση. Παρέπεμψε στη διεθνή κοινότητα για απάντηση. Εξήγησε, ωστόσο, ότι το πρώτο βήμα που πρέπει να γίνει είναι να απελευθερωθούν όλα τα ουκρανικά εδάφη και το δεύτερο να τιμωρηθούν όλα τα εγκλήματα πολέμου που διέπραξε η Ρωσία. «Όμως πριν από την απελευθέρωση δεν μπορούμε να μιλάμε για τίποτα», διευκρίνισε.

Η απαγωγή και το μήνυμα

Ο δήμαρχος της Μελιτόπολης μίλησε για την απαγωγή του από τις ρωσικές δυνάμεις. Ο κ. Φεντόροφ παρέμεινε υπό κράτηση για έξι ημέρες προτού απελευθερωθεί και σύμφωνα με την εκτίμησή του, οι Ρώσοι ήθελαν να περάσουν το μήνυμα του τι μπορούν να κάνουν εάν ένας δήμαρχος ή πολιτικός εκπρόσωπος δεν στηρίζει τη Ρωσία. «Ήθελαν να δώσουν αυτό το παράδειγμα, χρησιμοποιώντας εμένα, καθώς η Μελιτόπολη είναι κεντρική περιοχή και ένα πολύ καλό κέντρο ανάπτυξης» πρόσθεσε, λέγοντας ότι σκοπός τους ήταν να του μιλήσουν και να καταλήξουν σε συμφωνία, κάτι το οποίο ήταν αδύνατο. «Εκλεγόμαστε από Ουκρανούς πολίτες και μόνο με αυτούς κάνουμε συμφωνίες» ήταν το καταληκτικό σχόλιο του κ. Φεντόροφ.

Ζητείται

Ζητείτε ορθογραφία στο πανεπιστήμιο

Φοιτητές, ακόμη και της Φιλολογίας, δυσκολεύονται να συντάξουν γραπτό χωρίς λάθη – Πού το αποδίδουν οι καθηγητές

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΛΑΚΑΣΑ

Χαμένοι σε ένα δάσος λέξεων, στίξης και παρερμηνειών όπου βρίθουν ορθογραφικά λάθη βρίσκονται, όχι μόνον μαθητές, αλλά και φοιτητές. Οι μαθητές σκοτώνάφτουν στη σωστή χρήση των επιθέτων και των επιρρημάτων, στις ρηματικές καταλήξεις, στους χρόνους, στους τόνους, στα σημεία στίξης. Ένας επιβαρυντικός παράγοντας για μαθητές και φοιτητές είναι η υπερχρήση της νέας τεχνολογίας. Δάσκαλοι, καθηγητές και πανεπιστημιακοί μιλούν στην «Κ» για... ακραία περιστατικά, τονίζοντας την ανάγκη διορθωτικών κινήσεων, καθώς η ορθογραφία δεν είναι μόνον η ορθή γραφή των λέξεων αλλά και η κατανόηση του νοήματός τους. Το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής έχει διαγνώσει το θέμα και ετοιμάζει παρεμβάσεις μέσα στο 2023.

Ο Βασίλης Γούναρης, καθηγητής στη Φιλοσοφική Σχολή του ΑΠΘ, υπαγόρευσε στους φοιτητές του ένα κείμενο που περιείχε τη λέξη «εκτιμάται/ε», αλλά χωρίς να προσδιορίσει το υποκείμενο. Πώς έπρεπε να γράψουν οι φοιτητές τη λέξη; Το υποκείμενο προσδιορίζει και την κατάληξη του ρήματος: «Γενικά εκτιμάται» ή «εσείς εκτιμάτε». Από τη συνέχεια της υπαγόρευσης από τον κ. Γούναρη προέκυπτε το υποκείμενο και άρα η ορθογραφία του ρήματος. Αλλά φευ: ένας στους τέσσερις φοιτητές έγραψε τη λέξη λανθασμένα. «Πλέον είναι αδύνατον να βρεις ένα πλήρως ορθογραφημένο γραπτό στα γραπτά των φοιτητών», παρατηρεί στην «Κ» ο κ. Γούναρης.

Κάποιοι θα πιθανολογούσε ότι το πρόβλημα είναι έντονο στις σχολές θετικών επιστημών. Ωστόσο, παρατηρείται αυξανόμενο και στις φιλοσοφικές σχολές και τα τμήματα φιλολογίας, οι φοιτητές των οποίων θεωρείται πως γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα. Ενδεικτικά, η καθηγήτρια της Φιλοσοφικής Σχολής Κρήτης Αγγέλα Καστρινάκη έχει συντάξει προς τους φοιτητές της κατάλογο με λάθη που πρέπει (οφείλουν) να αποφεύγουν, ενώ στη σχολή υπάρχει κέντρο γραφής που ασχολείται και με αυτό το θέμα. Αντίστοιχα, η Ελένη Καραμαλέγκου της Φιλοσοφικής Αθηνών επισημαίνει με την έναρξη κάθε εξαμήνου τα συνήθη λάθη των φοιτητών. Το πρόβλημα ξεκινάει από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, όπου έχει αλλάξει η βαρύτητα της διδασκαλίας ορθογραφίας και ο τρόπος ελέγχου της. Όπως παρατηρούν πανεπιστημιακοί, στην εποχή της υπερχρήσης των κινητών τηλεφώνων και των τάμπλετ, το

σημαντικό είναι να φθάνει στον άλλον το μήνυμα που θέλουμε να εκπέμψουμε.

«Προσοχή, χωρίς τη γνώση ορθογραφίας μεταδίδεται και εκλαμβάνεται λάθος μήνυμα», λένε δάσκαλοι δημοτικών σχολείων, οι οποίοι μίλησαν στην «Κ», προτείνοντας την ενίσχυση του ειδικού βάρους της διδασκαλίας της ορθογραφίας με νέες μεθόδους και, παράλληλα, την εξοικείωση των παιδιών με τον γραπτό λόγο. Όπως ανέφερε στην «Κ» ο πρόεδρος του Ιν-

Εδώ και δύο δεκαετίες στο μάθημα της Γλώσσας υπήρξε στροφή προς τη διδασκαλία του κειμένου, εις βάρος της συστηματικής διδασκαλίας της γραμματικής και του συντακτικού.

στιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) Γιάννης Αντωνίου, «εδώ και δύο δεκαετίες στο μάθημα της Γλώσσας υπήρξε στροφή του άξονα προς τη διδασκαλία του κειμένου και η γραμματική ήταν ενταγμένη στην προσέγγιση του κειμένου. Πλέον στα νέα προγράμματα σπουδών που θα εφαρμοστούν από τον επόμενο Σεπτέμβριο, χωρίς να υπάρξει μετακίνηση από την κειμενοκεντρική προσέγγιση στη διδασκαλία της Γλώσσας, φροντίζουμε να τη συνδυάσουμε με τη συστηματική διδασκαλία της γραμματικής και του συντακτικού».

«Η γνώση της ορθογραφίας είναι δεξιότητα που αναπτύσσεται σε φάσεις κατά τη διάρκεια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μετράει και η διδασκαλία της στο σχολείο, αλλά επίσης σημαντικό είναι εάν τα παιδιά διαβάζουν βιβλία, εφημερίδες, έχουν παραστάσεις σωστά ορθογραφημένων κειμένων. Και αυτό διότι στις μικρές ηλικίες η μάθηση γίνεται φωτογραφικά»,

παρατηρεί στην «Κ» ο Λάμπρος Γιαννούχος, δάσκαλος με εμπειρία 35 ετών στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. «Οι προηγούμενες γενιές μαθητών, ακόμη και μέσω της αποστήθισης μάθαιναν ορθογραφία. Το μάθημα ήταν διακριτό και εξεταζόταν μέσω της αντιγραφής κειμένων από τους μαθητές. Τώρα, παρότι στο μάθημα της Γλώσσας δίνονται οι περισσότερες ώρες σε εβδομαδιαία βάση, μας ενδιαφέρει η επεξεργασία της γλώσσας, η καλλιέργεια της κριτικής σκέψης. Εως τη Δ΄ Δημοτικού υπάρχει ελευθερία στον εκπαιδευτικό πώς θα διδάξει την ορθογραφία», προσθέτει από την πλευρά του ο Αλέξανδρος Κυπαρίσσης, δάσκαλος επίσης με πολυετή εμπειρία στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.

«Σήμερα δεν δίνεται η δυνατότητα στους μαθητές να εκφραστούν γραπτώς, τα παιδιά δεν αναπτύσσουν τον γραπτό λόγο που είναι η έκφραση του προφορικού. Αποτέλεσμα είναι να

μη δίνεται βάση και στην ορθογραφία. Παράλληλα, τα παιδιά περνούν πολλές ώρες στους υπολογιστές και χρησιμοποιούν αυτόματους διορθωτές των λέξεων. Με τον τρόπο αυτό δεν εστιάζουν στην ορθογραφία των λέξεων, ενώ και η χρήση των greeklish στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης τα μπερδεύουν ακόμη περισσότερο. Το πρόβλημα έχει ενταθεί τα τελευταία χρόνια», λέει η Χαρά Μπούτα, διευθύντρια δημοτικού σχολείου στην Αγία Παρασκευή Αττικής.

«Η κλασική ερώτηση των μαθητών μας σε κάθε εξέταση είναι εάν στην αξιολόγηση του γραπτού μετρούν τα ορθογραφικά λάθη», παρατηρεί εκπαιδευτικός της μέσης εκπαίδευσης.

«Η κλασική ερώτηση των μαθητών μας σε κάθε εξέταση είναι εάν στην αξιολόγηση του γραπτού μετρούν τα ορθογραφικά λάθη. Και αυτό δείχνει το άγχος των μαθητών που έρχονται στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση», παρατηρεί η φιλόλογος σε γυμνάσιο Λαμρινή Κουφάκη. «Τα παιδιά δεν προλαβαίνουν να εμβαθύνουν, δεν νοιάζονται να εμβαθύνουν. Τα παιδιά μαθαίνουν και οπτικά. Για την ορθογραφία, σωστό είναι να αναπτυχθεί η δεξιότητα της παρατηρητικότητας σε συνδυασμό με τη γνώση των κανόνων. Όμως, αυτό στο σχολείο γίνεται με ελλιπή τρόπο διότι τα παιδιά δεν μπορούν να εμβαθύνουν στην ύλη», προσθέτει η ίδια.

«Για την καλή ορθογραφία χρειάζεται και η γνώση των αρχαίων, ενώ μπερδεύει και η παραβολή λέξεων της καθαρεύουσας στο λεξιλόγιό μας. Για παράδειγμα, σήμερα οι χρήστες τείνουν να αλλάζουν τα τριτόκλιτα. Ας πούμε η “διαφανής” έχει καταλήξει “διάφανη” και το “διαφανές” σε “διάφανο”, παρατηρεί η κ. Καστρινάκη.

«Η βασική δουλειά γίνεται στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το ζητούμενο είναι πώς η εκπαίδευση επιτρέπει στα παιδιά να αναπτύξουν το αισθητήριο της ορθογραφίας στη σύγχρονη εποχή. Το πανεπιστήμιο δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις δύο πρώτες βαθμίδες», δηλώνει στην «Κ» ο καθηγητής της Φιλοσοφικής Αθηνών Βαγγέλης Καραμανωλάκης, σημειώνοντας ότι «προφανώς τα παιδιά επηρεάζονται από τη χρήση του Διαδικτύου, ενώ δημιουργούν και νέες λέξεις. Θα με ενδιέφερε μια παιδεία που θα εστίαζε στο νόημα».

«Εχουμε ενσωματώσει νέες λέξεις από τους υπολογιστές, όπως συνέβη παλαιότερα π.χ. από την τουρκική κουζίνα», λέει ο κ. Γούναρης. Όπως τονίζει ο ίδιος: «Πρέπει να αποφασίσουμε εάν θεωρούμε ότι η ορθογραφία είναι σημαντική για την εγκύκλιο παιδεία. Εχω την εντύπωση ότι το ζήτημα της πλημμελούς αξιολόγησης των μαθητών και της γενικότερης καλαρότητας που ακολουθεί το σχολείο, έχει αφήσει αποτύπωμα. Είναι υποκριτικό να ζητάμε τη διδασκαλία των αρχαίων στο γυμνάσιο και να κάνουν χοντρά ορθογραφικά λάθη οι μαθητές από το δημοτικό σχολείο. Η ανορθογραφία είναι το πιο εμφανές πρόβλημα, αλλά αυτό συνοδεύεται από κακή σχέση με τη γλώσσα. Και αυτό αφορά και την κατανόηση των κειμένων. Σε λίγο δεν θα μπορούμε να διαβάσουμε ένα κείμενο του ‘50!».

Όταν το ΑΕΙ έρχεται αντιμέτωπο με τα κενά του γυμνασίου

Πότε πρέπει να χρησιμοποιηθεί το «πολύ» και πότε το «πολλά»; Πώς χρησιμοποιούμε τα σημεία στίξης, πώς χρησιμοποιούμε τα τριτόκλιτα επίθετα, πώς χρησιμοποιείται το επίσημα «αρκετά», πότε το ρήμα βάλλω θέλει ένα και πότε δύο λ; Είναι ορισμένα από τα πιο συνηθισμένα λάθη που παρατηρούνται σε γραπτά φοιτητών, ακόμη και φιλολογικών τμημάτων. Ενδεικτικά, η Αγγέλα Καστρινάκη έχει συντάξει λίστα προς τους φοιτητές της «με μερικά από τα τυπικά λάθη που από δω και πέρα πρέπει να αποφεύγονται», όπως λέει. Μάλιστα, με τα χρόνια ο δεκάλογος, δυστυχώς, εμπλουτίζεται! Μερικές από τις επισημάνσεις της κ. Καστρινάκη προς τους φοιτητές της:

Πολύ ή πολλή

Όταν γράφετε «πολύ», τότε είναι επίρρημα. Για παράδειγμα, «πολύ καλή εντύπωση». Όταν γράφετε «πολλά», τότε είναι επί-

θετο: «πολλά ζάχαρη / αυτοπεποίθηση / ψυχία».

Οτι ή ότι

Να θυμάστε ότι το ό,τι ισοδυναμεί με το οτιδήποτε, ενώ το ότι είναι σύνδεσμος (πως). Δύο παραδείγματα: «μου είπαν ότι με αγαπάς /αγόρασε ό,τι θέλεις».

Προβάλλω ή προβάλω

Προβάλλω, πρόβαλ[λ]α, να προβάλ[λ]ω: ο τύπος που φαίνεται να μας δυσκολεύει είναι κυρίως ο τρίτος, γιατί δεν είναι εύκολο πολλές φορές να ξεχωρίσουμε αν πρόκειται για υποτακτική ενεστώτα ή αορίστου. Για να καταλάβετε τον σωστό χρόνο και να χρησιμοποιήσετε σωστή ορθογραφία, προτείνω να βάζετε στη θέση του ρήματος ένα άλλο ρήμα. Για παράδειγμα: επιθυμώ να προβάλλω τον εαυτό μου = επιθυμώ να τον αναδεικνύω διαρκώς. Επιθυμώ να προ-

βάλω τον εαυτό μου = επιθυμώ να τον αναδείξω.

Γραφόταν ή γράφονταν

Πότε χρησιμοποιείται σε ένα ρήμα η κατάληξη -όταν και πότε -όνταν; Για να το βρίσκετε πιο εύκολα θυμηθείτε τα εξής: «ο ποταμός κυνόταν (ενικός) / τα νερά χύνονταν (πληθυντικός)».

Μεο΄ ή μες

Μεο΄ ή μες: το επίρρημα μέσα γράφεται χωρίς απόστροφο με τελικό -s όταν ακολουθείται από λέξη που αρχίζει από σύμφωνο. Για παράδειγμα: λέμε «μες στο μάτι». Όταν όμως ακολουτάται από λέξη που αρχίζει από φωνήεν, τότε το μέσ΄ γράφεται με απόστροφο.

Η παγίδα των συννέφων

Προσέξτε τον τονισμό στη γενική πτώση. Για παράδειγμα, το σωστό είναι «συννέφων» ή

«σύννεφων»; Στην πρώτη περίπτωση ακολουθούμε την κλίση της αρχαίας ελληνικής γραμματικής, πιο λόγιο, ενώ ο τονισμός στην προπαραλήγουσα είναι πιο λαϊκό (της δημοτικής γλώσσας). Άλλο παράδειγμα: η πεταλούδα των πεταλούδων: ακολουθούμε τους κανόνες τονισμού της 1ης κλίσης, όπου ο τόνος κατεβαίνει στη λήγουσα. Τρίτο παράδειγμα η φράση, «του δεύτερου παγκόσμιου πολέμου»: το επίθετο δεν κατεβάζει τον τόνο, ενώ το ουσιαστικό τον κατεβάζει.

Η πώση του ευγενούς

Προσέξτε τα τριγενή και δικατάληκτα οξύτονα σε -ής, -ές. Τα επίθετα αυτά έχουν τους ίδιους τύπους για το αρσενικό και το θηλυκό. Για παράδειγμα, «ο ευγενής», του ευγενούς, τον ευγενή». Και «η ευγενής [όχι η ευγενή], της ευγενούς [όχι της ευγενή], την ευγενή».

* Το ευγενής αλλά και το συγγενής, όταν χρησιμοποιούνται

ως ουσιαστικά στο αρσενικό γένος, σχηματίζουν τη γενική: του συγγενή, του ευγενή.

Παράδοση στα λάθη

Από την πλευρά της, η καθηγήτρια της Φιλοσοφικής Σχολής Αθηνών Ελένη Καραμαλέγκου έχει καθιερώσει στην αρχή κάθε εξαμήνου να αναφέρει στους φοιτητές της τα λάθη που κάνουν συνήθως οι παλαιότεροι. Μιλώντας στην «Κ» για το θέμα, επισημαίνει τα πιο συχνά λάθη των φοιτητών:

– Κάνουν λανθασμένη γραφή ρηματικού τύπου στον πληθυντικό ([εσείς] παρουσιάζεται αντί [εσείς] παρουσιάζετε).

– Εκείνα τα γένη και οι καταλήξεις τους μεγάλος ποнокέφαλος: «ο ψήφος» αντί για το σωστό «η ψήφος». Από την άλλη, «το ύπαιθρο» και «η ύπαιθρος» γιατί να έχουν διαφορετική σημασία και να μας ταλαιπωρούν;

– Όσο για το λανθασμένο «άμεσα» αντί για το «αμέσως», έχει πια καθιερωθεί και δεν τολ-

μούμε να το θεωρήσουμε λάθος.

Οι δύο καθηγήτριες συμφωνούν με έμφαση στη λανθασμένη χρήση σημείων στίξης ή στίξης που παρατηρούν στα γραπτά των φοιτητών τους. Η κ. Καστρινάκη θυμίζει στους φοιτητές της τα χρόνια του δημοτικού και του γυμνασίου: «Μην παραλείπετε τη στίξη! Χωρίζουμε τις κύριες προτάσεις με κόμμα, αν δεν συνδέονται με το και ή το ή. Χωρίζουμε τις κύριες προτάσεις από τις δευτερεύουσες (εκτός εάν είναι ειδικές). Χωρίζουμε συνήθως την πρόταση από τη μετοχή σε -οντας: έκανε ποδήλατο, θαμάζοντας τη φύση. Χωρίζουμε την προσφώνηση από το υπόλοιπο κείμενο: σου εξήγησα, μαμά, πως δεν πεινάω».

Πώς περιγράφει η κ. Καραμαλέγκου τη συμπεριφορά πολλών φοιτητών απέναντι στα σημεία στίξης; «Τελεία και κόμμα και άνω τελεία, τι μπέρδεμα και πόσο περιττά έως άχρηστα, τα καταργούμε και ψουχάζουμε!».

Πανήγυρις εντυπώσεων

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Όλα όσα ζήσαμε τα τελευταία χρόνια και τα οποία αναποδογύρισαν την καθημερινότητα και τις όποιες εναπομεινάσες βεβαιότητές μας, σ’ αυτό αλήθεια το αποτέλεσμα μας οδήγησαν; Να γινόμαστε θεατές μιας πανηγύρεως επικοινωνιακών τακτικών, ενώ αγνοείται το πολιτικό ήθος και ταυτόχρονα διακυβεύεται το μέλλον της χώρας μας; Αυτό πετύχαμε τελικά; Να δίνουμε την εντύπωση πως εκείνο το οποίο μας ενδιαφέρει πρωτίστως είναι η εικόνα και όχι η ουσία; Και πως σε αυτή καλά κάνουν να επενδύσουν όσοι διεκδικούν την ψήφο μας, αφού το επίπεδο της σκέψης μας δεν αρέσκεται σε εμβάθυνσεις και ούτε επιζητεί τις υπερβάσεις, τις καιρίες τομές που υπαγορεύει μια βαθύτερη ανάγνωση της εποχής μας; Σε τι αναφερόμαι; Μα στην «παρέλαση» των υποψηφίων που είδαμε να συμβαίνει τις προάλλες στο Συνεδριακό. Εκείνο που υπερνικούσε και κυρίως σε ό, τι αφορά στους τρεις μονομάχους, ήταν η «μελετημένη» τους προσπάθεια να κερδίσουν τις εντυπώσεις με επικοινωνιακά τρικ που έβγαζαν μάτι. Θα μου πείτε –και δικαίως– πως αυτό συμβαίνει σε όλες τις χώρες και πως μ’ αυτό τον τρόπο διεξάγονται πλέον οι προεκλογικές στην εποχή των σόσιαλ και της αβάσταχτης ελαφρότητας. Δεν πρόκειται ωστόσο να υιοθετήσουν αυτό το επιχείρημα απλώς και μόνο επειδή αποτελεί υποκείμενο νόσημα του καιρού μας, διότι, αν αντιλαμβάνομαστε την κρισιμότητα της εποχής, τότε οφείλουμε να διαχωρίσουμε μια και καλή την ουσία από την εικόνα. Και να θυμάσουμε με την προκθεσινή παρωδία στην οποία οι τρεις κύριοι υποψήφιοι ακολουθούσαν παρόμοιο τύπου αμερικανιές για να μας πείσουν πόσο αξιόπιστοι είναι. Πρώτος και καλύτερος ο κ. Νεοφύτου ο οποίος εισήλθε στην αίθουσα με την πρόεδρο της Βουλής, τα πρωτοκλασάτα στελέχη του ΔΗΣΥ και το μισό υπουργικό για να μας υποδείξει ότι το κόμμα παραμένει δυνατό και ενωμένο λες και αυτή η εικόνα, που παράπεμπε περισσότερο σε συμμορία τύπου Ocean 11 (βλέπε γυαλί Πετρίδη) είναι αρκετή για να πειστούμε πως το κόμμα δεν έχει τα χάλια του. Και πως όσοι πρωτοκλασάτοι κι αν πλαισιώσουν τον κ. Νεοφύτου αυτό δεν αναιρεί την απογοήτευση των οριζώνων συναγερμικών που βλέπουν το κόμμα να μεταλλάσσεται σε μια φτηνή και κακή απομίμηση εκείνου που κάποτε υπήρξε. Επίσης, είναι αδιανόητο σε μια περίοδο που οι θεσμοί μπάζουν από παντού, να περιπλέκεται ο θεσμός του προέδρου της Βουλής στα προεκλογικά, δεν χρειάζεται ιδιαίτερο μυαλό για να αντιληφθείς πως κάτι τέτοιο μόνο συντήρηση της δυσπιστίας στους θεσμούς του κράτους πετυχαίνει. Σε ό, τι αφορά τον κ. Μαυρογιάννη η πολυσυλλεκτικότητα, η ισορροπία μεταξύ γυναικών και αντρών στη λίστα στήριξης του και η επίκληση των ποιητών, επίσης μόνο την επιφάνεια εξυπηρετήσαν. Κανέναν σκεπτόμενος πολίτη δεν θεωρεί πως η παρουσία των άνωθεν στοιχείων σε μια εικόνα φιλτραρισμένη μελετημένα είναι επαρκής ένδειξη προοδευτικής αλλαγής. Ειδικά όταν το κόμμα που στηρίζει τον εν λόγω υποψήφιο προσπαθεί ακόμα να απεγκλωβιστεί από τον παρωχημένο του εαυτό χωρίς αξιοσημείωτη επιτυχία. Και τέλος ο κ. Χριστοδουλίδης, ο οποίος κατέφθασε με όλη του την οικογένεια, σε μια εικόνα που θα ήθελαν όλα τα λάιφσταιλ περιοδικά της προηγούμενης δεκαετίας, γιατί το χρειαζόταν στ’ αλήθεια αυτό; Και γιατί χρειαζόταν να τον προτείνει η κόρη του για να πείσει πως είναι ένας πολιτικός που απευθύνεται και στη νεολαία; Αρκεί μια εικόνα οικογενειακής αρμονίας για να πείσει τον νέο ψηφοφόρο (και τον παλιό) πως όντως είναι ο πολιτικός που θα φέρει την ανανέωση; Ιδιαίτερα όταν πιο πίσω στην ίδια εικόνα χαμογελούν πλάι πλάι οι κ. Παπαδόπουλος και Καραγιάν, ως πρώην εχθροί που αμφότεροι μυρίστηκαν εξουσία και είπαν να αγαπηθούν ξανά; Αν είναι λοιπόν να επικαλεστούμε τον Σεφέρη για τα όσα εκτυλίχθηκαν στο Συνεδριακό καλύτερα να διαλέξουμε τον σωστό στίχο και όχι εκείνον που διάλεξε ο κ. Μαυρογιάννης. Γιατί αυτός που ταιριάζει καλύτερα είναι ο εξής: «Σ’ αυτό τον τόπο όπου όλοι είμαστε τόσο τραγικά αυτοδίδακτοι»...

elenixenou11@gmail.com

ΕΡΑ ΜΑΣΣΙΜΟ ΠΕΡΟΣΣΙ

Μία «Befana» κρέμεται από τη σκάλα ενός πυροσβεστικού οχήματος, καθώς πετάει πάνω από πολίτες και επισκέπτες που συγκεντρώνονται για τον παραδοσιακό εορτασμό των Θεοφανίων στην Piazza Navona στη Ρώμη. Η «Befana», στην ιταλική λαογραφία, είναι μια ηλικιωμένη γυναίκα που φέρνει γλυκά στα καλά παιδιά και κομμάτια κάρβουνου στα άτακτα.

Η επόμενη μέρα του ΔΗΣΥ

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Όταν την παραμονή της υποβολής των υποψηφιότητων, ο Νικόλας Παπαδόπουλος και ο Μάριος Καραγιάν είχαν συνάντηση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, στο επιτελείο του, είχαν αναλύσει διεξοδικά τη λίστα των 100 υποστηρικτών και είχαν συνεννοηθεί για το πώς θα κινούνταν οι δύο πολιτικοί αρχηγοί την επομένη στο Συνεδριακό Κέντρο. Η εικόνα του Νικόλα Παπαδόπουλου πλάι στον Μάριο Καραγιάν να εξηγούν από κοινού για ποιο λόγο επικεντρώνονται σε όσα τους ενώνουν ήταν ίσως ο μεγαλύτερος συμβολισμός της ημέρας. Για κάποιους η ένδειξη πως η πολιτική προϋποθέτει παραμερισμό των προσωπικών αντιπαλοτήτων, για άλλους η ένδειξη πως η εξουσία αποτελεί το χάπι στην όποια πολιτική ασθένεια. Ήταν όμως και ένα προμελετημένο μήνυμα που ήθελε να στείλει ο Νίκος Χριστοδουλίδης προς τον Αβέρωφ Νεοφύτου και τον ΔΗΣΥ. Ότι, όπως η υποψηφιότητά του κατάφερε να ενώσει δύο ορκισμένους πολιτικούς αντίπαλους, με τον ίδιο τρόπο θα μπορούσε να διαγράψει την έχθρα που αναπτύχθηκε από τη στιγμή που επέλεξε να κατέλθει ως υποψήφιος για την προεδρία.

Έχθρα, δεδομένου ότι όταν ο Αβέρωφ Νεοφύτου εξήγγειλε την υποψηφιότητά του, φωτογράφιζε τον Νίκο Χριστοδουλίδη ως το χρυσόψαρο που δεν θα μπορούσε να επιβιώσει σ’ έναν «ωκεανό καρχαριών». Αμφισβητούσε τις ικανότητες του μέχρι πρότινος υπουργού Εξωτερικών της κυβέρνησής του και εξηγούσε πως οι προεδρικές εκλογές δεν είναι διαγωνισμός δημοφιλίας. Στο ίδιο μοτίβο, ο υπουργός Οικονομικών Κωνσταντίνος Πετρίδης έλεγε σε συνέντευξή του στην «Κ» ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν τσαλακώθηκε ποτέ, αλλά έκτιζε προεδρικό προφίλ. Δεν ήταν λίγες και οι αιχμές συναγερμικών στελεχών πως από τη στιγμή που επέστρεψε ο Ιωάννης Κασουλίδης η εξωτερική πολιτική της κυβέρνησης βελτιώθηκε. Ούτε αμελητέες οι αναφορές στην έλλειψη πολιτικής ηθικής λόγω του copy paste της εξαγγελίας Κασουλίδη αλλά και των αποκαλύψεων περί fake accounts. Και όταν μάλιστα επισφραγίστηκε η στήριξη του Νίκου Χριστοδουλίδη από τον ενδιάμεσο χώρο, ο ΔΗΣΥ συντεταγμένα μιλούσε για πολιτικό ακταρμά που θα οδηγήσει τη χώρα στα βράχια.

Η κορύφωση όλης αυτής της αντιπαράθεσης ήταν η κίνηση διαγραφής του Νίκου Χριστοδουλίδη από το κόμμα και η προειδοποίηση του Αβέρωφ Νεοφύτου ότι «όσοι έχουν σκέψη για

τοιμέντωμα της κατοχής διαμέσου της διάσπασης του ιστορικού, Κληριδικού Δημοκρατικού Συναγερμού, θα πάρουν την απάντηση στην τεχνέκκα». Υποστήριζε στην ουσία ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης και τα συνεργαζόμενα μέρη, ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ ΔΗΠΑ, πρόκειται να τοιμεντώσουν την κατοχή.

Η κίνηση του Αβέρωφ Νεοφύτου να παρουσιάσει όλα τα υπόλοιπα κόμματα ως δυνάμεις που «θα τοιμεντώσουν την κατοχή» δεν είναι χαρακτηριστικό ενός κόμματος εξουσίας. Ούτε δείγμα ενός μεγαλόθυμου ηγέτη, να απευθύνεται, κατά την υποβολή της υποψηφιότητάς του, μόνο στο συναγερμικό κοινό, μέρος του οποίου προτίθετο να διαγράψει στη συνέχεια, επειδή δεν τον στηρίζει.

Όμως σε αυτό το κλίμα διαγραφών, κατακτηρισμών και προσωπικών πλέον επιθέσεων, ο Νίκος Χριστοδουλίδης υποστηρίζει πως ο ΔΗΣΥ πρέπει να είναι παρών στη διακυβέρνηση του τόπου. Αποκαλύπτει, μάλιστα, στην «Κ» ότι στελέχη του ΔΗΣΥ που στηρίζουν αυτή τη στιγμή την υποψηφιότητα Αβέρωφ Νεοφύτου βρίσκονται σε επαφή μαζί του, συμφωνώντας στο σενάριο μιας κυβέρνησης ευρείας αποδοχής στο σενάριο που ο Αβέρωφ Νεοφύτου δεν εκλεγεί.

Η πολιτική προφανώς οφείλει να είναι διαλεκτική, τα κόμματα οφείλουν να προσαρμόζονται, αν αυτό επιτάσσει το καλό του τόπου. Όμως θα πρέπει να έχουν και θέσεις αρχών και να βάζουν τις κόκκινες γραμμές τους. Και σίγουρα να μη συμμετέχουν σε μία κυβέρνηση, αν τη θεωρούν επικίνδυνη για τον τόπο.

Και γι’ αυτό ακριβώς τον λόγο πολύ καλά έκανε ο πρόεδρος του ΔΗΣΥ που ξεκαθάρισε ευθύς εξ αρχής πως στο ενδεχόμενο ήττας του, το κόμμα του δεν μπορεί να βρίσκεται σε μία συγκυβέρνηση με τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Όχι μόνο γιατί θα είναι ανακόλουθο, αφού θα συγκυβερνά με έναν Πρόεδρο «χρυσόψαρο» και με δυνάμεις που «έχουν σκέψη για τοιμέντωμα της κατοχής».

Αλλά γιατί ένα κόμμα εξουσίας οφείλει να σέβεται τη λαϊκή βούληση, όταν η πλειοψηφία του εκλογικού σώματος το απορρίπτει. Οι όποιες μυστικές επαφές και σκέψεις, πως ο ΔΗΣΥ θα χωρέσει μαγικά στην εξουσία, αν ο Αβέρωφ Νεοφύτου χάσει, πέρα από τον πολιτικό αμοραλισμό, ενισχύεται η αίσθηση ότι ο ΔΗΣΥ, από κόμμα αρχών που υποστηρίζει ότι είναι, αργά και μεθοδικά αλλοιώνεται και παραφράζοντας την Κατερίνα Γώγου, καθορίζει τη στάση του στην ζωή από το στυλ της καρέκλας.

economidoum@kathimerini.com.cy

Η υστεροφημία Αναστασιάδη

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Χαλαρός φαινόταν ο Πρόεδρος στο κατώφλι του 2023. Τόσο στη φωτογραφία με το βραδινό ένδυμα, στο δείπνο με τους Ψινάκη και Αλιάγα, όσο και στη φωτογραφία που φοράει ζιβάγκο, στο γεύμα με το ζεύγος Μπτσστάκ, ο Νίκος Αναστασιάδης εκπέμπε την ηρεμία του ηγέτη ο οποίος αποχωρεί από την εξουσία έχοντας τακτοποιήσει τις εκκρεμότητές του.

Το πρώτο που είχε να κάνει ήταν να δημιουργήσει ένα απολογιστικό αφήγημα με θετικό πρόσημο για τον ίδιο και τη διακυβέρνησή του. Αφήγημα το οποίο ξεδίπλωσε στον Φιλελεύθερο, όπου (ξανά) υποστήριξε πως παραδίδει ένα κράτος καλύτερο απ’ αυτό που παρέλαβε. «Ασφαλώς δεν αισθάνεστε ευτυχής να σας χαρακτηρίζουν ως τον πιο διεφθαρμένο Πρόεδρο της Κυπριακής Δημοκρατίας...», τον ρώτησαν οι συνάδελφοι. «Όχι μόνο δεν αισθάνομαι ευτυχής, αλλά με σκοτώνει αυτή η ανυπόστατη αναφορά» απάντησε ο Πρόεδρος. Προηγήθηκε ένα μάλλον κλωμό mea culpa για το ταξίδι με το αεροπλάνο του Σαουδάραβα φίλου του, καθώς η όποια παραδοχή λάθους συνοδεύτηκε και αυτή τη φορά από τη διαπίστωση ότι «δεν έχει βρεθεί τίποτε μεμπτό».

Στο αφήγημα που κατασκεύασε ο Νίκος Αναστασιάδης για τον εαυτό του άλλωστε δεν υπάρχει ούτε μία ρωγμή. Η διακυβέρνησή του έχει να επιδείξει μόνο επιτυχίες κι αν δεν το καταλαβαίνουμε κακό του κεφαλιού μας. Και τα περί διαφθοράς; Και οι κατηγορίες ότι ελέω διαβατηρίων κατάντησε η Κύπρος να έχει τη φήμη χώρας με σημαία ευκαιρίας; Και το επαναλαμβανόμενο εύρημα των δημοσκοπήσεων ότι το 70% του λαού μας πιστεύει πως βαδίζουμε σε λάθος κατεύθυνση; Τα ερωτήματα, όσο ενοχλητικά κι αν είναι, παραμένουν αναπάντητα. Σε κάθε περίπτωση πάντως δεν θα απαντηθούν από τον Νίκο Αναστασιάδη, ο οποίος, χαλαρός και αυτάρκης, παπαγαλίζει το γνωστό του αφήγημα. Το βάρος της απόδειξης, εάν παρ’ ελπίδα οι κατηγορίες περί θεσμικής διαφθοράς αποκτήσουν περιεχόμενο, πέφτει στους ώμους των δύο πρώην υπουργών του που διόρισε ως γενικό και βοηθό γενικό εισαγγελέα. Αυτοί πρέπει να αποδείξουν ότι δεν βάζουν στο συρτάρι πορίσματα και δεν φρενάρουν έρευνες που μπορεί να αγγίζουν τον πρόεδρο. Ο Αναστασιάδης εκείνο που όφειλε να κάνει ήταν να διορίσει τα κατάλληλα πρόσωπα στις κατάλληλες θέσεις. Απ’ εκεί και πέρα ας κάνει ο καθένας τη δουλειά του καταπώς επιβάλλει η συνείδηση και ο θεσμικός του ρόλος.

Είναι αρκετό ένα αφήγημα για να προστατεύσει ένας ηγέτης την υστεροφημία του; Προφανώς και όχι. Απαιτούνται κάποιες επιπλέον ενέργειες τις οποίες γνωρίζει καλά ως παλιά караβάνα της πολιτικής ο νυν πρόεδρος. Κατ’ ακρίβεια δύο κινήσεις, σε δύο παράλληλα επίπεδα: Να συνεχίσει να ελέγχει το κράτος και να καθορίσει την επόμενη ημέρα στο κόμμα. Για το πρώτο είμαστε όλοι ενήμεροι μετά το συναισθηματικό ξέσπασμα του Αβέρωφ για τον ελέφαντα στο δωμάτιο. Ή για να το πούμε λαϊκά, το δίπορτο που επέλεξε να παίζει ο Νίκος Αναστασιάδης στις επερχόμενες προεδρικές εκλογές με την υπόθαλψη της υποψηφιότητάς του Νίκου Χριστοδουλίδη. Όσο για το κόμμα, εκεί πια φαίνεται ότι το παιχνίδι κοντριναίει...

Ακούγονται πολλά για τις εσωκομματικές εξελίξεις στον Δημοκρατικό Συναγερμό. Εάν ο Αβέρωφ Νεοφύτου καταφέρει να περάσει στον δεύτερο γύρο τα περισσότερα από αυτά θα αποδεικτούν ασκήσεις επί χάρτου. Εάν όμως επιβεβαιωθούν οι δυσοίωνες εκτιμήσεις των δημοσκόπων και ο επίσημος υποψήφιος του ΔΗΣΥ μείνει εκτός δεύτερου γύρου τότε ανοίγει το μεγάλο κεφάλαιο της διαδοχής. Σύμφωνα με ένα σενάριο, που διεκδικεί περγαμνές αξιοπιστίας, οι αλλαγές στο κόμμα θα φέρουν τη σφραγίδα Αναστασιάδη. Ο οποίος, σύμφωνα με το συγκεκριμένο σενάριο πάντα, ευνοεί τη λύση να παίζει ο Ιωάννης Νικόλαος τον ρόλο του μεταβατικού προέδρου για ν’ αναλάβει στη συνέχεια τα νήια του κόμματος ο Νίκος Νουρής. Με αυτό τον τρόπο ο Συναγερμός θα παραμείνει ένα «Αναστασιαδικό» κόμμα και ο Αναστασιάδης θ’ απολαύσει την πολιτική του συνταξιοδότηση ήσυχος πως οι άνθρωποι του φυλάνε τα νότα του.

Υγ. Δυστυχώς για τον Νίκο Αναστασιάδη η υστεροφημία είναι άτιμο πράγμα και δεν ιθασεύεται από στρατηγικούς σχεδιασμούς. Αφορά κυρίως στη συλλογική μνήμη, η οποία ενίοτε αποδεικνύεται αμείλικτη για τακτικιστές πολιτικούς.

stavros.christodoulou@gmail.com

Κινδυνεύει η Ευρωπαϊκή Ένωση από την Κίνα;

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Το ερώτημα που τίθεται στον τίτλο δεν είναι ρητορικό και η απάντηση θα μπορούσε εύκολα να είναι μονολεκτική και καταφατική. Ναι, η Ε.Ε. κινδυνεύει από την Κίνα. Όχι τόσο λόγω της ανεξέλεγκτης κατάστασης που προκλήθηκε με τα κρούσματα Covid, αλλά κυρίως λόγω των παραπλανητικών στοιχείων που διοχετεύει το Πεκίνο και τα οποία καταδεικνύουν ότι οι κινεζικές Αρχές, όσο κομψά και να το θέσουμε, δεν αποτελούν ούτε πορτρέτο συνεργασίας, αλλά ούτε και πορτρέτο ειλικρίνειας, για ανακαίτιση της πανδημίας.

Η Κίνα, ενώ γράφονταν αυτές οι γραμμές, είχε «παραδεχθεί» επισήμως ότι από τις 7 Δεκεμβρίου μέχρι τα τέλη του 2022, είχαν χάσει τη ζωή τους, λόγω Covid, 15 άνθρωποι, στη χώρα. Στη συνέχεια και αφού ήταν σαφές ότι υποτιμούσε τη νοσηρότητά του υπόλοιπου πλανήτη, αναγκάστηκε να αφήσει να διαρρεύσει ότι οι αριθμοί των κρουσμά-

των και των θυμάτων είναι μεγαλύτεροι, χωρίς όμως να δώσει ακριβή στοιχεία. Οι εικόνες που έκαναν τον γύρο του κόσμου, τα ασφυκτικά γεμάτα νοσοκομεία της χώρας και η συνεχής λειτουργία των αποτεφρωτήριων, σε συνδυασμό με τις εκτιμήσεις έγκυρων εταιριών ιατρικών αναλύσεων, είχαν καταδείξει ότι δυστυχώς η εμπιστοσύνη είναι έννοια που δεν μπορεί να αποδοθεί στο Πεκίνο, το οποίο δείχνει να αδιαφορεί για τις συνέπειες των παραπλανητικών στοιχείων που διοχετεύει, αλλά και των αποφάσεων που λαμβάνει. Σύμφωνα λοιπόν με τη βρετανική εταιρεία ιατρικών αναλύσεων Airfinity, τα δεδομένα δεν είναι αυτά που μας έχει σερβίρει η κυβέρνηση του Πεκίνου, καθώς στην Κίνα καταγράφονται καθημερινά 1,8 εκατ. μολύνσεις και 11.000 θάνατοι από covid, ενώ αναμένονται 1,7 εκατομμύρια θάνατοι, έως το τέλος Απριλίου. Κάτι που ενισχύεται από πληροφορίες που φέρουν το 70% των 25 εκατομμυρίων ανθρώπων που διαβιούν στη Σαγκάη να έχουν

μολυνθεί, όπως και σε άλλες πόλεις και επαρχίες της Κίνας. Όλα αυτά απέχουν έτη φωτός από την τακτική συκοφάνηση που επιχειρήσε να επιβάλει το Πεκίνο, ως επίσης και από τα ανακριβή στοιχεία, τα οποία εμμένουν να διοχετεύουν οι κινεζικές Αρχές. Οι οποίες, στα μέσα της εβδομάδας που πέρασε, αρνούνταν ακόμη και τη δωρεάν βοήθεια της Ε.Ε., περιλαμβανομένων και από τα ανακριβή στοιχεία που μπορούσαν μόνης τους να διαχειριστούν την κατάσταση.

Αυτή λοιπόν η δραματική κατάσταση που αντιμετωπίζει σήμερα η Κίνα, αποτελεί εκ των πραγμάτων μια εστία κινδύνου. Ενός κινδύνου, ο οποίος ενισχύεται και αγγίζει τον υπόλοιπο πλανήτη, περιλαμβανομένων και της Ε.Ε., εξαιτίας της άρνησης του Πεκίνου να παραδεχθεί το πρόβλημα και να τοποθετηθεί με απόλυτη ειλικρίνεια. Και εξαιτίας της άνεσης με την οποία η κυβέρνηση της Κίνας διοχετεύει δεδομένα και αριθμούς που δεν έχουν καμία σχέση με την πραγματικότητα. Η κριτική λοιπόν

προς το Πεκίνο δεν αφορά την επιδείνωση της κατάστασης στη χώρα, η οποία ακόμη και εάν αποδοθεί σε άγαρμπους χειρισμούς, θα πρέπει να μας βρει όλους ενωμένους και υποστηρικτικούς. Αφορά σε αυτά καθεαυτά τα παραπλανητικά στοιχεία που παρέχει κατ’ εξακολούθηση η χώρα προς τον υπόλοιπο πλανήτη, από το πρώτο κύμα, πριν από τρία χρόνια μέχρι και σήμερα, τα οποία δημιουργούν την εντύπωση ότι η κυβέρνηση του Πεκίνου αδιαφορεί για τις επιπτώσεις που δύνανται να προκαλέσουν.

Όπως μάλιστα γίνεται κατανοητό, η Κίνα, προκειμένου να παραπλανήσει και να κρατήσει χαμηλά τους αριθμούς των θανάτων από Covid, καταγράφει μόνον όσους προκλήθηκαν από πνευμονία ή από αναπνευστική ανεπάρκεια, ενώ αποδίδει σε άλλα αίτια όσους προκλήθηκαν από επιπλοκές συνεπεία του Covid και λόγω υποκείμενων νοσημάτων. Ως αποτέλεσμα, ο αριθμός των αυστηρώς επιβεβαιωμένων θανάτων από Covid παραμένει εξαιρετικά

μικρός, δημιουργώντας αφενός λανθασμένες εντυπώσεις και καθιστώντας αφετέρου τις κινεζικές Αρχές αναξιόπιστες. Άλλωστε, η μάχη κατά του Covid δεν είναι θέμα δημοσίας εικόνας. Ειδικά εάν βασίζεται σε ψευδή στοιχεία. Αλλά, προϋποθέτει συνεργασία σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη. Και οι κινεζικές Αρχές, οι οποίες ευθύνονται για τη διασπορά του ιού πριν από τρία χρόνια, φλογμόντος με ψέματα την παγκόσμια κοινότητα, οφείλουν έστω και τώρα, ν’ αλλάζουν ρότα, να συντονιστούν και να συνεργαστούν με απόλυτη ειλικρίνεια με τον υπόλοιπο πλανήτη.

Και να κατανοήσουν ότι η λογική των απειλών και των αντιπoiνων, δεν εξυπηρετεί. Και ότι η Ε.Ε. οφείλει να διασφαλίσει τη δημόσια υγεία των πολιτών της και να επιβάλει όσα μέτρα απαιτηθούν προς αυτή την κατεύθυνση. Και αυτό δεν είναι σχήμα λόγου. Είναι υποχρέωση.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Οι ειδήσεις και ο «θόρυβος»

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Σας κουράζουν τα «νέα»; Νιώθετε ενίοτε την ανάγκη να απομακρυνθείτε για μεγάλο διάστημα από την τηλεόραση, το ραδιόφωνο, την εφημερίδα ή να αποφύγετε να μπειτε σε ένα σάιτ από το κινητό ή τον υπολογιστή σας; Υποθέτω συχνά. Δεν είστε οι μόνοι, και απ’ ό,τι αντιλαμβάνομαι πρόκειται για παγκόσμιο φαινόμενο.

Ζούμε στην εποχή της υπερπληροφόρησης. Οι ειδήσεις που κάποτε χρειάζονταν μέρες ή εβδομάδες για να φτάσουν σ’ εμάς, τώρα μας κυνηγούν αδυσώππτα σε εικονιτετραύωρη βάση. Δεν το βλέπω μόνο στον εαυτό μου, που επισήμως είμαι εθισμένος λόγω επαγγέλματος, του παρατηρώ και σε καλούς φίλους, που εντελώς μηχανικά ελέγχουμε, τακτικά, μην τυχόν και μας έχει διαφύγει κάτι σημαντικό. Η τηλεοπθφία είμαστε εξαρτημένοι από την «είδηση», αλλά πιστεύω ότι υπάρχει σωτηρία.

Καμιά φορά σκέπτομαι ότι οι άνθρωποι που έκαναν τη δική μου δουλειά πριν από 30-40 χρόνια ζούσαν πολύ έντονες περιόδους, γεμάτες πολύκροτα γεγονότα. Αν έπρεπε να μάθουν κάποια εξέλιξη, άφηναν στο γραφείο τους τον αριθμό της ταβέρνας στην οποία πλγαιναν να γευματίσουν και κάποιος τους τηλεφωνούσε με τα νεότερα. Ήταν λιγότερο ενημερωμένοι από εμάς; Δεν νομίζω.

Τα νέα αποζητούν την προσοχή μας και η πρόκληση είναι μεγάλη όταν το κινητό ανά χείρας δίνει άμεση πρόσβαση σε ό,τι νεότερο. Το αντίδοτο ή το μοναδικό που μπορεί να ανταγωνιστεί και να κερδίσει είναι η έμπνευση της ου-

σιαστικής παρέας, και αν αυτή βρίσκεται σε ένα μοναδικό σκηνικό, ακόμη καλύτερα. Η καλή παρέα απαιτεί την προσήλωσή μας.

Η άμεση κατανάλωση «ειδήσεων» μας στερεί την ικανότητα να αποστασιοποιούμαστε από τα γεγονότα. Ο εγκέφαλός μας αντιδρά με υπερβολική ένταση στα σκανδαλώδη, θορυβώδη και θεαματικά τα οποία μεταλλάσσονται αδιάκοπα. Μας κάνει επίσης ενόλωτους στην υπερβολή. Κάθε είδους υπερβολή. Το κυριότερο, μας στερεί την ικανότητα να αναλύουμε τα πιο ευαίσθητα και σύνθετα ζητήματα.

Η συνεχής ροή της ενημέρωσης και η υπερβολή, τίτλοι και κρότος δηλαδή, που την επομένη ξεφουσκώνουν, φαίνεται ότι έχουν οδηγήσει ένα κομμάτι της κοινωνίας στην επιλογή να μην... ενημερώνεται. Πιστεύω όμως ότι για την κατανόηση του κόσμου χρειάζεται η ουσιωστική πληροφόρηση και το βάθος της ανάλυσης. Σε αυτά μπορούν να συνδράμουν μονάχα τα καλά βιβλία, τα αξιόπιστα άρθρα ή το «φίλτρο» της καλής κουβέντας.

Δύσκολη εποχή τόσο για την ενημέρωση όσο και για όσους ενδιαφέρονται να ενημερωθούν. Και γίνεται ακόμη πιο δύσκολη γιατί τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν εκτοπίσει από τη δημόσια σφαίρα και τον διάλογο, τον κοινό νου και το μέτρο. Κανένα από τα δύο δεν πουλάει, σε αντίθεση με τις φωνές και το πάθος. Οποιος θέλει να νιώθει ότι ανήκει σε «κερκίδα» ικανοποιείται άμεσα, όποιος θέλει να βλέπει τα πράγματα πιο ψυχραιμα πρέπει να βρει τη «γωνιά» του. Οπότε; Ψυχραιμία, και ενημέρωση όταν πραγματικά χρειάζεται...

Ετος δοκιμασίας το 2023

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Εάν υπάρχει ιδιότητα που να χαρακτηρίζει το έθνος των Ελλήνων, είναι η ικανότητα αφορισθήσεως στα κύματα της Ιστορίας. Είναι αυτή ακριβώς η δεξιότητά μας που θα δοκιμασθεί στη διάρκεια του 2023. Και ίσως –κατά την άποψη ορισμένων– εκεί που θα κριθούν τα μείζονα είναι η εξέλιξη των σχέσεων Ελλάδος και Τουρκίας.

Σημαντικό επίσης ότι αυτό συμβαίνει σε μια περίοδο που βρίσκεται σε εξέλιξη μια στρατιωτική σύγκρουση της Δύσεως –εκπροσωπούμενης στο πεδίο της μάχης από τους Ουκρανούς– με τη Ρωσία του προέδρου Πούτιν. Αξιο μνείας βέβαια ότι ο πόλεμος διά αντιπροσώπων δεν είναι γεωεπικρικό φαινόμενο. Από την άνοδο και την εδραίωση του Στάλιν στην εξουσία, τα κομμουνιστικά κόμματα στη Δυτική Ευρώπη πάντοτε αποτέλεσαν μηχανισμούς υπονομεύσεως με στόχο την ανατροπή της αστικής καθεσπικνίας τάξεως.

Αντίστοιχη υπήρξε η πρακτική που υιοθέτησε και η Δύση με επικεφαλής τις ΗΠΑ όταν ενίσχυναν την αντικαθεστωτικές ομάδες στις χώρες του παραπετάσματος έως ότου την «εξομάλυνση» της καταστάσεως ανελάμβαναν τα σοβιετικά άρματα μάχης. Αυτά βεβαίως ίσχυσαν έως την πολωνική εξέγερση, οπότε άρχισε και η σταδιακή κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας.

Από τα μέσα της δεκαετίας του ’50, οπότε άρχισε ο σταδιακός εκτροχιασμός των σχέσεων Αθηνών– Αγκύρας, η ελληνοτουρκική αντιπαράθεση είχε χαρακτηριστικά διμερούς εθνικής αντιπαράθεσης, ιστορικός εδραιωμένος, που κορυφώθηκε με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο και εξακολούθησε για χρόνια, με κρίσιμους σταθμούς την κρίση του 1987 και στη συνέχεια των Ιμίων.

Ποιητική αλλαγή στα δεδομένα που ίσχυαν επί δεκαετίες επήλθε με την εκλογή Μπάιντεν στο προεδρικό αξίωμα των ΗΠΑ. Ήδη στην τελευταία φάση της προεκλογικής εκστρατείας δημοσιοποιήθηκε βίντεο όπου ο κ. Μπάιντεν δήλωνε σε δημοσιογράφους αμερικανικής εφημερίδος ότι ο Τούρκος πρόεδρος Ερντογάν θα έπρεπε να ανατραπεί – όκι με στρατιωτικό πραξικόπημα αλλά με δημοκρατικές διαδικασίες.

Μετά την εκλογή του, τον Νοέμβριο του 2020, και πριν ακόμη αναλάβει τα προεδρικά καθήκοντά του, ο κ. Μπάιντεν σε τηλεοπτική συνέντευξη του χαρακτήριζε τον πρόεδρο Πούτιν της Ρωσίας «δολοφόνο». Δύο ηγέτες –οι κ. Πούτιν και Ερντογάν– δύο πρώην αυτοκρατοριών που επί αιώνες συγκρούονταν ανηλεώς, βρέθηκαν στο στόχαστρο του Αμερικανού ηγέτη.Ετσι, όταν ξεσπασε ο πόλεμος Ρωσίας – Ουκρανίας, ο κ. Ερντογάν αντί να ευθυγραμμισθεί με την Ουδαίον τον ανέλαβε ρόλο διαμεσολαβητού της Δύσεως με τη Μόσχα, δίδως να διαταράξει τις σχέσεις του με το Κίεβο και δίδως φυσικά να επιβάλει κυρώσεις στη Ρωσία. Η κρίση είναι μια ευκαιρία για την προώθηση θεμάτων ασφαλείας, όπως τα αντιλαμβάνεται η Αγκυρα.

Η ελληνική κυβέρνηση από την πλευρά της αξιοποίησε τη συγκυρία τασομένη «στη σωστή πλευρά της Ιστορίας», ακολουθώντας την παράδοση του Ελευθερίου Βενιζέλου. Η σύμπτωση με τις ΗΠΑ είναι απόλυτη, οι σχέσεις της Ουδαίονκτον με την Αγκυρα «παγωμένες» και η ελληνοτουρκική αντιπαράθεση εμπλέκεται σταδιακάς στο πλαίσιο μιας μεταίχνης περιφερειακής ανακατατάξεως, που ανέλαβε ο πρόεδρος Μπάιντεν. Ζούμε σε μια «ενδιαφέρουσα εποχή» και ό,τι τελικώς προκύψει.

Η ευκαιρία για επανένωση των Γλυπτών του Παρθενώνα

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Παλιότερα διατηρούσα τις αμφιβολίες μου. Πρώτον, γιατί πίστευα πως ο ρόλος των μεγάλων μουσείων είναι να ανοίγουν διάλογο ανάμεσα στα αριστουργήματα της τέχνης. Έτσι αναδεικνύεται η πραγματική τους αξία. Η Αφροδίτη της Μήλου στο Λούβρο αναδεικνύει το μεγαλείο της επειδή συγκρίνεται με την Τζοκόντα – τα δύο δημοφιλέστερα εκθέματα. Το πιθανότερο είναι ότι αν είχε μείνει στο χωραφάκι του Γιώργου Κεντρωτά στη Μήλο όπου γεννήθηκε, θα παρέμενε ένα ακόμη άγαλμα της ελληνιστικής εποχής. Είναι η θεωρία του Αντρέ Μαλρό για τα μουσεία στον Πρώτο Παγκόσμιο Πολιτισμό της Ιστορίας. Δεύτερον, δεν μπορώ να αγνοήσω τον ρόλο που έπαιξαν στη διάρκεια του 19ου αλλά και μεγάλου μέρους του 20ού αιώνα στις ελληνικές υποθέσεις. Πριν από την αίσουσα με τα Μάρμαρα υπάρχει ένα κρητικό πηθάρι που το ονομάζουν «το πηθάρι του Καλοκαιρινού». Ο πρώτος ανασκαφέας της Κνωσού έστειλε ευρήματα εκτός Κρήτης για να πείσει τη διεθνή κοινότητα για την αξία τους. Όλα αυτά τα αριστουργήματα λειτούργησαν ως πρώτης τάξεως προπαγανδιστικά εργαλεία για τον φιλελληνισμό.

Εξάλλου ήταν εποχές που το ταξίδι στην Ελλάδα ήταν προνόμιο ορισμένων τολμηρών.

Αρχισα να αμφιβάλλω για την άποψή μου όταν διάβασα μια συνέντευξη του προηγούμενου διευθυντή του Βρετανικού Μουσείου, Νιλ Μακ Γκρέγκορ. Είχε πει ότι το σημαντικότερο έκθεμα των συλλογών του ήταν μια πολυθρόνα φτιαγμένη από τα όπλα του εμφυλίου πολέμου στη Μοζαμβίκη. Διότι έδειχνε τις εμπορικές σχέσεις που υπήρχαν πίσω από τον εμφύλιο και διάφορες άλλες μεταμοντέρνες μπουρδες. Προκειμένου να συγκρίνονται μ’ αυτήν τα Γλυπτά του Παρθενώνα, καλύτερα να συγκρίνεται με την αρχιτεκτονική του Ικτινίου. Αυτό ήταν πάντα και παραμένει το ισχυρό επιχείρημα της Ελλάδας: τα Γλυπτά του Παρθενώνα είναι μέλη ενός αρχιτεκτονικού συνόλου από το οποίο αποκόπηκαν βιαίως. Ενα από τα επιχειρήματα των Βρετανών σε παλαιότερους καιρούς ήταν ότι στο Λονδίνο είναι ασφαλέστερα από όσο θα ήσαν στην Αθήνα. Να θυμίσω απλώς ότι το Λονδίνο βομβαρδίστηκε στον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, ενώ η Αθήνα όχι, και ότι ακόμη και σήμερα στο Λονδίνο η βαριά ισλαμική τρομοκρατία παραμένει ενεργή. Και ξε-

ρουμε πολύ καλά πώς φέρονται οι ισλαμιστές στην αρχαία τέχνη. Ας προσθέσω ότι όλη η υπόθεση των Μαρμάρων του Παρθενώνα και του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης μας έκανε να αμελήσουμε τη σημασία του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου. Αυτά για την Ιστορία.

Μέχρι πριν από μερικά χρόνια, για τους Βρετανούς η επιστροφή των Γλυπτών στην Ελλάδα δεν ήταν καν ζήτημα. Κι ας το είχε ανοίξει πρώτος ένας Αγγλος βουλευτής ήδη τον 19ο αιώνα. Η κυβέρνηση έλεγε πως είναι θέμα του Βρετανικού Μουσείου και το μουσείο έλεγε πως ο νόμος του απαγορεύει την εξαγωγή των θησαυρών του. Είναι βέβαιο πως κάτι άλλαξε ριζικά έκτοτε και φρονώ ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να το αφήσει να περάσει ανεκμετάλλευτο. Κατ’ αρχάς υπήρξε μια μεταστροφή της κοινής γνώμης ως προς το ζήτημα. Και μόλις προχθές οι Times συνεχάρησαν τον διευθυντή του μουσείου, Τζορτζ Οσμπορν, για τη συμβιβαστική πρόταση που έκανε στον Κυριάκο Μητσοτάκη. Να τα δανείσει το Βρετανικό Μουσείο στο Μουσείο της Ακρόπολης με ανοικτή τη διάρκεια του δανεισμού και αντάλλαγμα ορισμένα εκθέματα δικά μας. Η ελληνική πλευρά επι-

μένει στην άποψη ότι αν δεχθεί τον δανεισμό θα παραδεχθεί ότι τα Γλυπτά δεν της ανήκουν. Είναι η λεία της κλοπής του Ελγιν.

Δεν θα ασχοληθώ με τις γελοιότητες του Συλλόγου Ελλήνων Αρχαιολόγων –όσων είναι διορισμένοι στο Δημόσιο για την ακρίβεια–, που προσπαθεί να τρομοκρατήσει το κοινό ότι θα δώσουμε τον Ερμή του Πραξιτέλη για αντάλλαγμα. Ούτε με τη μικροψυχία της αξιωματικής αντιπολίτευσης, που μιλάει για μυστικές συνομιλίες ενόψει των εκλογών. Και ας γίνονται ενόψει των εκλογών, τι μας νοιάζει; Εκείνο που μας νοιάζει είναι η επιστροφή των Γλυπτών του Παρθενώνα και ο τρόπος με τον οποίο θα πραγματοποιηθεί. Όπως και να το κάνουμε, τα «Μάρμαρα» ή τα «Γλυπτά» ή τα «Ελγίνεια» είναι εθνικό θέμα. Και δεν θα πρέπει να το αντιμετωπίσουμε με τον μαζικισμό που μας διακρίνει οπότε έχουμε να αντιμετωπίσουμε ένα εθνικό θέμα. Ή όλα ή τίποτε. Γι’ αυτό πιστεύω ότι θα πρέπει να ριζούμε το βάρος μας στις διαπραγματεύσεις για τους όρους του δανεισμού. Οι Βρετανοί υποχώρησαν από την αδιαλλαξία τους. Θα πρέπει να υποχωρήσουμε κι εμείς από τη δική μας. Γι’ αυτό και το λέμε «διαπραγματεύση».

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

«Να κάνουμε τα ζώπυρα φωτιά»

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΓΙΑΝΝΑΡΑ**

Αντιγράφω από αδημοσίευτο κείμενο του Θεόδωρου Παντούλα: «Στη φετινή επέτειο του Πολυτεχνείου (17 του Νοέμβρη) κανόνιζαν φίλοι μου προσυγκέντρωση, για την καθιερωμένη πορεία. Ζήτησα από τους νεώτερους να έχουν μαζί τους σημαίες – made in China, βεβαίως, αλλά ελληνικές σημαίες. Αντέδρασαν ομοθυμως: “Οχι σημαίες, θα μας την πέσουν” – ήσαν κατηγορηματικοί στην άρνησή τους.

Τις μέρες που προηγήθηκαν της επετείου, σε ένα ατελιέ γραφικών τεχνών, παρακολούθησα μιαν ακόμη λαλέουσα απρέπεια. Ένας εκπαιδευτικός ετοίμαζε την αφήσα για τον σχολικό εορτασμό του Πολυτεχνείου, ζητώντας από την γραφίστρια να μεγαλώσει την ιστορική εικόνα της πύλης του Πολυτεχνείου, τόσο όσο να μην φαίνονται οι σημαίες που βρίσκονταν αμφιπλευρώς της πύλης – “να μην μας πούνε και εθνικία”, όπως δικαιολογήθηκε. Έμεινα ενεδος και μετανιώνω για την αμχανία μου. Εξομολογήθηκα το περιστατικό σε φίλη, που ήταν επίσης υπεύθυνη για τον εορτασμό στο σχολείο της. Κι αυτή με τη σειρά της μου επιβεβαίωσε τον σκανδαλισμό των συναδέλφων της, όταν τους ανακοίνωσε ότι η γιορτή θα τελείωνε με τον εθνικό ύμνο: “Ε, όχι και τον εθνικό ύμνο στην επέτειο του Πολυτεχνείου!” αντέδρασαν ομοφώνως.

Όλα αυτά τα αναφέρω για να σας θυμίσω ότι την ώρα που το τανκ έριχνε την πόρτα του Πολυτεχνείου, ο νεαρός εκφωνητής του παράνομου ραδιοσταθμού του απήγγειλε τον εθνικό ύμνο –λυπάμαι που σας κακοκαρδίζω, αλλά δεν απήγγειλε ούτε τα “Στρουμφάκια” ούτε τη “Διεθνή”. Διονύσιο Σολωμό απήγγειλε ο άνθρωπος. Αυτά το ’73. Σήμερα σκιαζόμαστε μην “μας την πέσουν”. Ποιοι θα μας την πέσουν, ποιοι είναι αυτοί που μας την πέφτουν; Ποιοι είναι οι πορτιέρηδες, οι νταβατζήδες του Πολυτεχνείου; Τους μνημόνευσα πριν από λίγο. Οι άνθρωποι της διπλανής πόρτας είναι. Και κάποιοι νέοι, που είναι λιγότερο κομφοπρεπείς και πολύ πιο ειλικρινείς στην αρνησιπατρία τους: “ότο Διάολο η οικογένεια, στο Διάολο η πατρίς, η Ελλάδα να πεθάνει, να ζήσουμε εμείς”.

Αν πίστευα ότι όλα αυτά είναι υπερβολές μιας βολεμένης νεότητας, δεν θα τα ανέφερα. Αν πίστευα ότι ανήκουν σε ένα περιθώριο, δεν θα τα κουβένταζα. Δεν ανήκουν όμως. Ενα “παλιόπανο” είναι η σημαία μας, που όταν δεν το παίρνει ο άνεμος, το κάνουμε προσάνμα μόνοι μας! Ξερέτε γιατί σας μιλά. Οι μαρτυρίες δεν λείπουν. Οι διαφεύσεις, ναι, λείπουν. Όπως λείπει και η ντομπροσύνη να παραδεχτούμε πως η πανα μην είναι ακριβώς στον Διάολο, που τη στέλνουν τα καλόπαιδα, αλλά είναι, μετά βεβαιότητας,

καθ’ οδόν. Αμφότερα βρίσκονται σε αποδρομή...

...Επί των ημερών μας, απλώς ολοκληρώνεται η τυμβωρυχία. Λογαριάστε πόση Ελλάδα μας απέμεινε και, κυρίως, ποια –αναφέρομαι στη μεταβίβαση της δημόσιας και της ιδιωτικής περιουσίας σε ξένα χέρια... στη διακομματική, αριστεροδεξιά φιλοδοξία να γίνει το Ελληνικό, το εκθαμβωτικό διαμάντι της Αττικής, ναός του τζόγου, να γίνει μπαρμπαμπά. Και τι μένει των Ελλήνων; Τους μέλλει να γίνουν γκρουπέρηδες, παρκαδόροι και δανειολήπτες... Λοιπόν, σε ποια ακριβώς πατρίδα να ακουμπήσει ο πατριωτισμός; Κατάπαμε πολύ ευρωπαϊσμό και δυσκολευόμαστε στη χώνεψή του. Κάθε τρεις και λίγο ρευόμαστε την αποστέρησή μας για τον εαυτό μας και όχι για την έκπτωσή μας. Θέλουμε να ανήκουμε στη Δύση, όχι στη Γεωγραφία και στην Ιστορία μας. Αλλά, όποιος δεν ανήκει στην Ιστορία και στη Γεωγραφία, είναι φτερό στον άνεμο, άθωρο, έρμαιο στον μεταμοτέρνο κυλό, που κατά τα λοιπά αυτορρυθμίζεται μια χαρά, πουλώντας κι αγοράζοντας τα πάντα. Τι μας μένει να υπερασπίσουμε; Την εθνική μας μοναξιά ή τον ΑΦΜ μας; Ποίων βωμών και ποίων εστιών να υπερασπινοθούμε; Θυμάστε τα λεβεντόπαιδα της ΕΟΚΑ, που πήραν τις ανηφοριές και η αποικιοκρατία τους πήρε τα κεφάλια; Λοιπόν, αυτή η λεβεντιά τους,

σήμερα μένει ακατάληπτη. Ενα όραμα κινόμας και ευζωίας και ανόδοι έγινε το μέτρο ολονών μας.

...Ο πατριωτισμός δεν είναι ανιστόρητος κομπασμός, είναι ιστορημένη περηφάνια. Δεν είναι κουλγκανισμός, είναι η από τα κόκαλα βγαλμένη ελευθερία, που δεν την έκανε ζάφτι καμιά αγχόνη... Είναι μια περίξ του ιερού συγκρότηση, ένα πρόσφορο, μια προσφορά. Δεν είναι μια “απρόσωπη αγάπη” η πατρίδα. Είναι μια αγάπη που, για να το πω με λόγια του πάλα πο-τέ Σαβδόπουλου, “έχει σώμα και θρησκεία”. Η θρησκεία έχει ακό-μη θέση στις παράτες, αλλά έχει ξεθωριάσει. Τι υπολείπεται από το “σώμα”; Οι “σπασμένες σκέψεις από ξένες γλώσσες”; Το κακό μάς βρήκε αδελφοί μου, και δεν μνημονεύουμε ούτε Διονύσιο Σολωμό ούτε Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη... Το πανελλνίο ξεβράχψε κάνοντας τους Έλληνες από ακέρατους ανθρώπους, ανάπηρους μικροεπενδυτές. Κι οι μικροεπενδυτές, όπως θα έζρετε, κάνουν μίτηγκ, δεν κάνουν συνάξεις γιορτινές. Εδώ είναι ο καθεός και η οθόνη του, τηλεκράτια, επικουρούμενη επί’ εσχάτοις από την τηλεγραφσία. Μένουμε ασφαλείς και αποστειρωμένοι. Τι μένει να κάνουμε; Να σηκώσουμε ψηλά τα χέρια και να παραδωθούμε αμαχητί. Ή να σηκώσουμε τα μανίκια και να κάνουμε τα ζώπυρα φωτιά».

Το σκιάδεσ υπουργικό

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Στην Κύπρο η εκ προοιμίου ανακοίνωση των μελών του υπουργικού συμβουλίου που θα απαρτίζουν την κυβέρνηση ενός υποψήφιου Προέδρου δεν είναι διαδεδομένη πρακτική. Τα σκιάδεσ υπουργικά που γνωρίζουμε καλά στις εναλλαγές κυβερνήσεων-αντιπολίτευσης των προηγμένων, πολιτικά, χωρών της Ευρώπης στην Κύπρο αποτελούν μια άγνωστη πολιτική πρακτική, η οποία συνδέεται με τη νομή της εξουσίας και την πολιτική –από τα κόμμα-τα– στήριξη η οποία συνήθως αποτελεί και το κατ’ εξοχήν αντικείμενο συναλλαγής μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου.

Κανείς δεν γνωρίζει, εξ αρχής, ποια στελέχη θα απαρτίζουν την εκάστοτε κυβέρνηση αυτού που θα επιλέξουν για να ψηφίσουν. Και σε κρίσιμα –για την Κύπρο– υπουργεία όπως αυτό των Οικονομικών, των Εξωτερικών και το Άμυνας καθώς και το υπουργείο Εσωτερικών, που στην Κύπρο όποιος το ελέγχει, ελέγχει ένα μεγάλο μέρος των πελατειακών σχέσεων, στη βάση των οποίων στήθηκε και εξακολουθεί να λειτουργεί αυτό το κράτος.

Στον πρόσφατο προεκλογικό είδαμε τον υποψήφιο του ΔΗΣΥ, Αβέρωφ Νεοφύτου, να αναφέρει πως στα υπουργεία Οικονομικών και Εσωτερικών θα διατηρήσει τους υφιστάμενους υπουργούς. Μια κίνηση που ωστόσο δεν δείχνει να εξυπηρετεί την αρχή της διαφάνειας αλλά να προσπαθεί να κλειδώσει, την επόμενη ημέρα τόσο σε κομματικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ιδεολογικού στίγματος, δεδομένου ότι ο κ. Νουρής με τις πολιτικές του στο μεταναστευτικό τυγχάνει αποδοχής κι από δεξιότερους ψηφοφόρους. Την ίδια στιγμή στο στρατόπεδο του «ανεξάρτητου» υποψηφίου Νίκου Χριστοδουλίδη ακούσαμε τόσο για τη δημιουργία υπουργικού με τη συμμετοχή του ΔΗΣΥ, όσο και για τεκνοκράτες υπουργούς από το εξωτερικό καθώς και για συμπατριώτες που έσπυσαν να του δώσουν, για θέσεις, το βιογραφικό τους. Με τη φημολογία των παραπολιτικών να κάνουν λόγο, σε αυτή την περίπτωση, για υποσχετικά υπουργικών θώκων που θα ικανοποιούσαν όλο το ετερόκλητο φάσμα υποστηρίχης της υποψηφιότητας (ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ, Θεοχάρους, κ.λπ.). Τέλος, αναφορικά με την υποψηφιότητα Μαυρογιάννη, ακόμη κι αν δεν έχει ακουστεί κάποιο όνομα ρεπορταζιακά ή παραπολιτικά, είναι εμφανές ότι το ΑΚΕΛ θα κυριαρχούσε στη σύσταση ενός υπουργικού στο σενάριο της εκλογής του.

Στην Κύπρο η απουσία γνώσης της πλήρους εικόνας μιας κυβέρνησης, που είναι αναπόφευκτα το υπουργικό συμβούλιο, πριν από την εκλογή ενός υποψηφίου δεν είναι μόνο μια πρακτική που συνδέεται με την ωριμότητα του πολιτικού μας συστήματος, αλλά μια αντίληψη που υπάρχει βαθιά αναπτυγμένη στην κοινότητα της έλλειψης διαφάνειας. Το παρακολουθούμε σε κάθε προεδρική εκλογική αναμέτρηση, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο εκλέγεται ο εκάστοτε πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων. Είναι φαινόμενο που το βλέπουμε επίσης και στους ημικρατικούς οργανισμούς αλλά και σε πολλές άλλες εκφάνσεις, όπως π.χ. οι προαγωγές σε τομείς της δημόσιας υπηρεσίας ή η πλήρωση θέσεων στη Βουλή ή την Ευρωβουλή σε σχέση με το ποιος κερδίζει την έδρα. Η αδιαφάνεια όχι μόνο διατηρεί ένα σύστημα κα-κιοκρατίας αλλά επιβεβαιώνει και έναν εκ των βασικών κανόνων της πολιτικής στην Κύπρο: Ότι η πλειοψηφία όσων ασχολούνται ενδιαφέρονται για τα οφέλη παρά για την ειλικρίνη και ανιδιοτελή προσφορά προς τον τόπο. Η ύπαρξη διαφάνειας εξάλλου σε αυτό το επίπεδο, να γνωρίζεις το υπουργικό έξι μήνες ή ακόμη και ένα χρόνο πριν, θα αποτελούσε κορυφαία πράξη εκσυγχρονισμού και ηγεσίας διά του παραδείγματος που όχι μόνο θα περιποιούσε τιμή προς τους υποψήφιους αλλά θα έδινε κι ένα παράδειγμα από τα πάνω προς τα κάτω ως προς τη διαφάνεια, με εφαρμογή σε όλους τους τομείς του δημόσιου βίου. Ψηφίζεις τον Χ υποψήφιο για Πρόεδρο; Παίρνεις για υγεία, άμυνα, εξωτερική πολιτική, εργασιακά και δικαιοσύνη, τους Ζ, Υ και Ω ως χαράκτες κι εφαρμοστές της πολιτικής, σε κρίσιμα πεδία, του εν λόγω υποψηφίου.

Και σε αυτές τις εκλογές οι υπουργοί που θα απαρτίσουν την επόμενη κυβέρνηση θυμίζουν εκείνο το παγωτό-κυπέλακι με το «δωράκι-έκπληξη» από τα ’90s. Μπορεί να σου τύχει το ωραίο μπρελόκ που θέλεις αλλά μπορεί να σου τύχει και εκείνη η... βλακεία. Μέχρι η συναλλαγή, ωστόσο, στη βάση του κομματικού συστήματος να εκλείψει, μην έχετε αμφιβολίες για το ποιος θα είναι ο επόμενος υπουργός –και για το πλέγμα των δυνατοτήτων του– πριν από την εκλογή. Εξάλλου, η απομάκρυνση από το ταμείο επιβαρύνει –σχεδόν πάντα– τους πελάτες.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Παρέλαση στους δρόμους της Κρακοβίας, στη νότια Πολωνία, κατά τη διάρκεια της πομπής των Θεοφανίων στις 6 Ιανουαρίου 2023. Σύμφωνα με την πολωνική παράδοση, η περιφορά των Τριών Σοφών τελείται στις περισσότερες πόλεις και κωμινόλεις της Πολωνίας.

Ο Γκουτέρες «σβήνει» το αφήγημα Αναστασιάδη

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

ΟΝ. Αναστασιάδης γυρίζει από κανάλι σε κανάλι και λέει πως τα έκανε όλα σωστά και «έχει ήσυχη τη συνειδησή του». Ωστόσο, κανένας στο διεθνές πεδίο δεν πιστεύει το «αφήγημά» του. Ο Α. Γκουτέρες δεν διαβάζει κυπριακές εφημερίδες και δεν βλέπει κυπριακά κανάλια, ιδιαίτερα μεταξύ 8 με 9 μ.μ. Έτσι στις 4/1 ως γ.γ. του ΟΗΕ στην Έκθεσή του για την ΟΥΝ-ΦΙΚΥΠ, έγραψε τα πράγματα αλλιώς:

1. Α.Γ.: «Διαπιστώνω άνοδο της σκληρής ρητορικής και από τις δύο πλευρές, ενώ οι προοπτικές για μία αμοιβαία αποδεκτή διευθέτηση εξακολουθούν να εξασθενούν». Γνωστά σε όλους: ο Ν. Αναστασιάδης από τις ιδεοθυέλλες για «δύο κράτη» έφτασε στον Νιχάτ Ερίμ το 1956 και ο Ε. Τατάρ στη στρόφη στα «δύο κράτη».

2. Α.Γ.: «Όσο οι δύο κοινότητες βασίζονται σε δικαστικά αφηγήματα, θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί συμφιλίωση». Ακόμα και ένα γήπεδο προπόνησης στη νεκρή ζώνη έγινε αντικείμενο κριτικής με πρωταγωνιστή τον Ι. Κασουλίδη.

3. Α.Γ.: «Αν και υπήρχε κάποια ελπίδα ότι οι δύο πλευρές θα διπλοσίζαν τις προσπάθειές τους για συνεργασία, αυτές οι ελπίδες διαφεύστηκαν μέσα σε λίγους μήνες». Με έργα η διπλοσίασαν, αλλά από την ανάποδη. Πρότεινε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν φωτοβολταϊκό πάρκο στη νεκρή ζώνη –σιωπή. Πέρασε η πανδημία και κάτι σημαντικό ως κοινή κληρονομιά (λ.χ. ένα νοσοκομείο) δεν έμεινε.

4. Α.Γ.: «Προτρέπω τους ηγέτες να παράσχουν υποστήριξη στις πρωτοβουλίες συνεργασίας, όπως ζητήθηκε από το Σ.Α. ως απόδειξη της γνήσιας

δέσμευσής τους για λύση». Από τον Σεπτέμβριο του 2017 και μετά, ο Α. Γκουτέρες λέει δύο φορές τον χρόνο, ακριβώς τα ίδια. Αλλά στου κουφού την πόρτα κ.λπ.

5. Α.Γ.: «Έκκληση στις δύο πλευρές να συνεργαστούν για την αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης με τεχνική εμπειρογνώμοσύνη από τον παιχνίδι στις κοινοτικές υποθέσεις, αφού πρώτα εξόντωσαν (με διαφορετικές μεθόδους ο καθένας) έναν παίκτη με παγκύπρια ματιά, τον Μ. Ακιντζί.

6. Α.Γ.: «Κάθε κοινότητα έτεινε να εστιάζει την προσοχή της στις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις». Ακριβώς αυτό. Αναστασιάδης - Τατάρ γύρισαν το παιχνίδι στις κοινοτικές υποθέσεις, αφού πρώτα εξόντωσαν (με διαφορετικές μεθόδους ο καθένας) έναν παίκτη με παγκύπρια ματιά, τον Μ. Ακιντζί.

7. Α.Γ.: «Σε σχέση με το καθεστώς των Βαρωσίων, η ΟΥΝΦΙΚΥΠ καθοδηγείται από τα σχετικά ψηφίσματα του Σ.Α. Τα Η.Ε. θεωρούν την κυβέρνηση της Τουρκίας υπεύθυνη για την κατάσταση στα Βαρώσια». Σημαντική από κάθε άποψη η αναφορά αυτή, ιδιαιτέρως χρήσιμη στα σημερινά αδιέξοδα.

8. Α.Γ.: «Το εμπόριο μέσω της Πράσινης Γραμμής, ένα από τα φωτεινά σημεία για τη διακοινοτική αλληλεπίδραση, θα σημειώσει νέα ρεκόρ φέτος». Σωστά σημειώνει η Έκθεση πως ο Κανονισμός της Π.Γ. «ρυθμίζεται από την ευρωπαϊκή νομοθεσία». Προφανώς γι’ αυτό και αντέχει!

Συνολικά, η Έκθεση σβήνει το αφήγημα Αναστασιάδη στο Κυπριακό. Βάση δεν υπάρχει, η καθημερινή ρητορική περιορίζει τη προοπτικές, η δικαιοκοινοτική συνεργασία παραπαίει. Η τραγωδία των κοινών. Ο γ.γ. επιμερίζει τις ευθύνες για τη στασιμότητα

στον Ν. Αναστασιάδη και τον Ε. Τατάρ. Πάρα ταύτα, ο πρώτος δηλώνει πως έχει ήσυχη τη συνειδησή του που εξισώνεται με τον δεύτερο! Αλλάζει την ατζέντα, παριστάνει ότι το Κυπριακό βρίσκεται στο 2017 και συμβουλεύει τον διάδοχό του. Ερωτά «ο Φιλελεύθερος» τον Ν. Αναστασιάδη 2/1: «Ποιες κόκκινες γραμμές να μην τις περάσει ποτέ ο διάδοχος σας;». Η απάντηση Αναστασιάδη: «Η διασφάλιση της ανεξαρτησίας και κυριαρχίας έτσι ώστε να μην υπάρχουν παρεμβάσεις τρίτων. Για να επιτευχθεί τούτο απαιτείται η κατάργηση του αναχρονιστικού συστήματος των εγγυήσεων και των επεμβατικών δικαιωμάτων. Απαιτείται η αποχώρηση των τουρκικών στρατευμάτων».

Ο Α. Γκουτέρες, γ.γ. του ΟΗΕ τοποθετείται επί των πιο πάνω σημείων. Σημείο 1 του Πλαισίου του, 30/6/2017: «Πιστεύω ότι χρειαζόμαστε τον терματισμό του μονομερούς επεμβατικού δικαιώματος και της Συνθήκης Εγγυήσεως. Αυτή πρέπει να αντικατασταθεί από ένα στιβαρό σύστημα διασφαλίσεων». Α. Γκουτέρες, σημείο 2 του Πλαισίου του: «Σχετικά με τα στρατεύματα, δραστηριτική μείωση από την πρώτη ημέρα. Και μετά σε ένα χαμηλό αριθμό, αντίστοιχο με αυτό που προβλέπει η παλαιά Συνθήκη Συμμαχίας (χρονοδιάγραμμα για να φτάσουμε τα επίπεδα των στρατευμάτων του 1960)». Σημειώνει ο γ.γ. του ΟΗΕ, σημείο 2: «Σε ό,τι αφορά το θέμα της ύπαρξης ρήτρας λήξεως ισχύος (sunset clause), η της ύπαρξης ρήτρας επανεξέτασης (review clause) (σημ. για τα επίπεδα των στρατευμάτων του 1960), αυτό είναι κάτι που πρέπει να συζητηθεί στο υψηλότερο δυνατό επίπεδο». Το υψηλότερο δυνατό επίπεδο,

αφορούσε τις τρεις «εγγυήτριες δυνάμεις» σε επίπεδο πρωθυπουργών. Ο Ν. Αναστασιάδης με τη συνδρομή Κοτζιά, επέτρεψε τη μετάβαση Τσίπρα και έτσι ναυάγησε το εγχείρημα της ολοκλήρωσης της διάσκεψης.

Ο «Φιλελεύθερος» ερωτά τον Ν. Αναστασιάδη σχετικά με το τι έκανε από το Κραν Μοντάνα και μετά. Η απάντηση: «Δεν ξέρω εάν χρειάζεται να απαριθμήσω τις συναντήσεις και τις επιστολές προς τον γ.γ., τις προσπάθειες προς την Ε.Ε., τον διορισμό ειδικού απεσταλμένου... Να θυμίσω τη συνάντησή με τον γ.γ. στο Βερολίνο το 2019». Η πραγματικότητα δεν συμπίπτει με το αφήγημα Αναστασιάδη, έκανε ιδεοθυέλλες για δύο κράτη, μάλιστα είδε και τον Τσαβούσογλου δύο φορές επ’ αυτού. Έκανε πως ο ΟΗΕ έχασε τα πρακτικά των συνομιλιών, ως επίσης έκανε ότι υπήρχε και δεύτερο πλαίσιο Γκουτέρες, της 4ης Ιουλίου. Επίσης έκανε πως δεν άκουσε την πρόταση Ακιντζί να υπογράψουν το Πλαίσιο Γκουτέρες ως στρατηγική συμφωνία. Επιπρόσθετα, η Ε.Ε. είχε ειδικό απεσταλμένο στις συνομιλίες, τον Πίτερ Βαν Νούφελ, προσωπικό απεσταλμένο του Γιούνκερ με έδρα τη Λευκωσία...

Η συνεχής προσπάθειά του να αναποδογυρίσει την κοινή λογική δεν συνδέεται με την υστεροφημία του. Βλέποντας τις δημοσκοπήσεις για τις προεδρικές εκλογές, διαβάζει με ικανοποίηση τα σενάρια που εξ αρχής ευνόμοσε. Έτσι, αντί να ελέγχεται για το πώς από το παρά πέντε της λύσης, φτάσαμε στο παρά πέντε της διχοτόμησης, παρέχει «συμβουλές» στον διάδοχό του επί καθημερινής βάσεως!

www.larkoslarkou.org.cy

Ζούμε στο μέλλον (2)

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Ξεκινώντας το 2023, στην Κύπρο αντλούμε ακόμα αφηγήματα για το μέλλον της χώρας (ως ενωμένου δυνητικά χώρου) από τους ιδρυτικούς μύθους που μάθαμε στα σχολεία, αυτούς που αφορούν την καταγωγή των ευρύτερων εθνών με τα οποία ταυτίζονται ή νιώθουν εγγύτητα σημαντικός αριθμός ανθρώπων και στις δύο κοινότητες. Στη σύγχρονη ιστορία, το πιο λογικό σημείο εκκίνησης για ένα σύγχρονο αφήγημα είναι η ανεξαρτησία ως η πρώτη φορά όπου μιλάμε για αυτοκυβέρνηση από τους κατοίκους της χώρας για τους κατοίκους της χώρας. Όμως η ανεξαρτησία, αντή εργασία του μέλλοντος και σημείο έναρξης κάτι καινούργιου, ερμηνεύτηκε με τα εργαλεία του παρελθόντος που χρησιμοποιούνταν τότε, στον τότε

παρόντα χρόνο. Ερμηνεύτηκε σε αντιπαράθεση με τις ιδέες για τη σύσταση των εθνών που είχαν αναπτυχθεί τους προηγούμενους αιώνες, και που είχαν ως λογικό αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κόσμου τον 20ό αιώνα όπου κάθε εθνικότητα αντι-στοικούσε σε ένα κράτος.

Στις χώρες και περιοχές όπου η περίπλοκη πραγματικότητα δεν ταίριαζε με ευκολία σε αυτό το πλαίσιο αναφοράς και τις ίδιες του γραμμές, η ένταση εκφραζόταν και εκτονωνόταν ως ανταλλαγές πληθυσμών, εγκλήματα πολέμου και εθνοκάθαρση.

Στην Κύπρο, το υπόβαθρο αυτής της ανακολουθίας μεταξύ προσδοκιών και πραγματικότητας βρισκόταν στην πεποίθηση των Ελλήνων-κυπρίων για αδιάλειπτη συνέχεια του ελληνικού στοιχείου στην Κύπρο της οποίας ως φυσική συνέχεια ερ-

μηνεύτηκε η προσχώρηση στο σύγχρονο ελληνικό κράτος (ή μετέπειτα η κυριαρχία της εθνικότητας αυτής στον γεωγραφικό χώρο του νησιού) και στην πεποίθηση των Τουρκοκυπρίων πως το νησί παρέμενε μέρος ή παρακλάδι του τουρκικού έθνους (ή μετέπειτα πως η εθνικότητα αυτή έχει δικαιώματα που πηγάζουν από την ταυτότητά της ακόμα και αν αριθμητικά είναι μικρότερη).

Τα πράγματα βέβαια δεν είναι τόσο απλοϊκά όσο τα παρουσιάζει: υπήρχε και υπάρχει μεγάλη γκάμα προσλήψεων και αντιλήψεων και μεγάλες διαφορές ανάλογα με τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες ακόμα και σε προσωπικό επίπεδο. Όλα αυτά επιπράζονταν από τις πολιτικές και κοινωνικές επιρροές από την Ελλάδα και την Τουρκία αλλά και το Ηνωμένο Βασίλειο. Όμως στην καρδιά του πειράματος της

ανεξαρτησίας υπάρχει ένας πυρήνας νομικισμού και προσήλωσης στο Σύνταγμα και τον νόμο, ως των αρχών που υπερβαίνουν των εθνικών ταυτότητων. Υπάρχει λοιπόν ένας άλλος ιδρυτικός μύθος που κρύβεται στα γεγονότα της περιόδου 1960 - 1963, πριν από τις δικαιοκοινοτικές συγκρούσεις (τις οποίες θα μπορούσαμε να δούμε ως εμφύλιο – άλλωστε αφορούσε πολίτες του ίδιου κράτους και κατοίκους της ίδιας χώρας).

Πρόκειται για την ιστορία ενός γεωγραφικού χώρου που στήνεται κράτος χωρίς να χρειάζεται ενιαίο έθνος, για να απαντήσει στις ανάγκες και τα τοπικά συμφέροντα ενός νησιού που δεν αποτελεί υποκειμενικό κοινωνικό κατασκεύασμα αλλά έναν απτό ρότο μες στη θάλασσα, με ανθρώπους πάνω του.

Οι πολιτικές συνθήκες και ανάγκες της κάθε εποχής πάντα αντλούν

αφηγήματα από το παρελθόν τα οποία μπορούν να αναπροσαρμόσουν, τραβώντας ευθείες γραμμές μεταξύ διαφορετικών ιστορικών σημείων και τάσεων, ώστε να δημιουργήσουν από τις ίδιες ψηφίδες που απλώνονται στο χρονολόγιο της κυπριακής ιστορίας ένα άλλο μοτίβο, πιο χρήσιμο στη σημερινή εποχή.

Αυτό το μοτίβο θα ήταν εξίσου ανθρώπινο κατασκεύασμα με αυτά που ξέρουμε. Αλλά αυτή τη φορά θα ήταν συνειδητή και ενεργή επιλογή εργαλείων του παρελθόντος για να χτίσουμε το μέλλον που θέλουμε, και όχι παθητική αποδοχή της πιο εύκολης ερμηνείας.

Αν θέλουμε, μπορούμε να βρούμε στην ιστορία στοιχεία για την ακροβασία της ανεξαρτησίας του νησιού μεταξύ των περιφερειακών δυνάμεων, μεταξύ του ανήκειν σε μεγα-

λύτερες αυτοκρατορίες και κράτη και της προσπάθειας χάραξης ανεξάρτητου δρόμου με το ρίσκο του μικρομεγαλισμού.

Η μυθολογία διηγείται μια τέτοια προσπάθεια από τον Κινύρα και τα 49 πάλινα πλοία του. Στην καταγεγραμμένη ιστορία μπορούμε να διαβάσουμε με αυτόν τον τρόπο και τις περιπτώσεις του Ισαάκιου Κομνηνού, του Πέτρου Α΄ (πόσοι ξέρουμε ότι το Βασίλειο της Κύπρου επιτέθηκε και κράτησε για κάποιες ημέρες την ίδια την Αλεξάνδρεια;) και φυσικά του Μακαρίου Γ΄.

Αν θέλουμε να ζήσουμε μία μέρα στο μέλλον, είναι καλύτερα να δούμε το ιστορικό της Κύπρου ως αυτόνομο χώρο, με τα ψηλά και τα χαμηλά του σημεία, αντί ως πεδίου συμπερόντων άλλων.

ykakouris@gmail.com

Το «αουτσάντερ» νέος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΙΣ

Ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β΄ φαίνεται ότι έκανε το θαύμα του από τον άλλο κόσμο και το «αουτσάντερ» ο Πάφου Γεώργιος εξελέγη Αρχιεπίσκοπος Κύπρου. Οι φήμες έλεγαν ότι ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος δεν εγκατέλειπε τον Θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα, παρόλη την επιθυμία του, μετά την ανέγερση του νέου καθεδρικού ναού και την ασθένειά του, γιατί ο εκλεκτός του, ο Πάφου Γεώργιος, δεν μπορούσε να εισέλθει στο τριπρόσωπο. Δημοσκοπικά φαβορί ήταν πάντα ο Λεμεσού Αθανάσιος, ακολουθούσε ο Ταμασού Ησαΐας και ο Μόρφου Νεόφυτος. «Η γλώσσα του Θεού είναι σιωπή» λένε πατέρες της Εκκλησίας και άλλα είναι τα κριτήρια του Θεού. Και όταν οι άνθρωποι σχεδιάζουν ο Θεός γελά, όπως λέει και ο Λαός.

«Πάντα κορηγεί το Πνεύμα το άγιον, βρῦν προφητείας, ιερὰς τελειοί, αγραμμάτους σοφίαν εδίδαξεν, αλιεῖς θεολόγους ανέδειξεν, όλον συγκροτεῖ τον θεσμόν της Εκκλησίας...». Το Άγιο Πνεύμα ξέρει μυστικά να κατευθύνει την Εκκλησία και στα μικρά και στα μεγάλα και στα προσωπικά ζητήματα και στα συλλογικά προβλήματα. Όταν εξελέγη ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Β΄, με τον τρόπο με τον οποίο ανήλθε στον Θρόνο και τι δεν λέχθηκε και τι δεν γράφτηκε από φίλους και εχθρούς. Τελικά ο άνθρωπος εισήλθε στον παράδεισο, αν δεχθούμε τις μαρτυρίες για το οσιακό του τέλος και θα μείνει στην ιστορία, ως ο Αρχιεπίσκοπος ο οποίος τόλμησε να αποκαταστήσει ουσιαστικά το Αυτοκέφαλο της Εκκλησίας της Κύπρου, ύστερα από 800 χρόνια και «μυστικά» προώθησε σπουδαία έργα, τα οποία προβλημάτιζαν για δεκαετίες.

Ο νέος Αρχιεπίσκοπος Κύπρου, γόνος ιερατικής οικογένειας, έχει τη φήμη ενός αυστηρού παραδοσιακού ιεράρχη, ο οποίος αρέσκεται στην τάξη. Ο Μακαριότατος αναλαμβάνει τα νήια της Εκκλησίας της Κύπρου σε μια πάρα πολύ δύσκολη περίοδο, τόσο στην Κύπρο, όσο και διεθνώς, όπως αναφέρουν αναλυτές, πολιτικοί, ακόμη και φωτισμένοι γέροντες και γερόντισσες. Οι παγκόσμιες ανακατατάξεις, με τον πόλεμο στην Ουκρανία, προκαλούν φόβο και τρόμο, ακόμη και για ένα νέο μεγάλο παγκόσμιο πόλεμο. Η φτώχεια και η ανέχεια κτυπούν την πόρτα εκατομμυρίων ανθρώπων στις πλούσιες δυτικές χώρες. Ακόμη και οι ψυχασθένειες ήδη χαρακτηρίζονται ως η νέα πανδημία. Το Άγιο Πνεύμα μάλλον ξέρει ότι μόνο οι «στιβαροί» ώμοι του νέου Αρχιεπισκόπου και η μεγάλη του ποιμαντική πείρα θα μπορούσαν να ανταπεξέλθουν στα δύσκολα χρόνια τα οποία έρχονται.

Η παρέμβαση του Αγίου Πνεύμα-

τος δεν απουσίαζε ούτε κατά την προεκλογική εκστρατεία για τον Θρόνο του Αποστόλου Βαρνάβα, ό,τι και να έλεγαν δημοσιογράφοι, θεολόγοι και άλλοι τηλεαστέρες. Για πρώτη φορά οι προεκλογικές εκστρατείες περνούσαν μέσα από τις τηλεοράσεις και τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης. Αποτέλεσμα ήταν, άλλους να απομυθοποιηθούν και άλλους να αναδείξουν στη συνείδηση των πιστών, ανατρέποντας και αυτές τις δημοσκοπήσεις. Οι παραδοσιακοί «υποστηρικτές» των υποψηφίων παρέμειναν πιστοί, αλλά τη διαφορά την έκαναν οι λεγόμενοι «μετακινούμενοι» ψηφοφόροι.

Ο Αρχιεπίσκοπος Γεώργιος κατέγραψε την απόλυτη επιτυχία. Εκμεταλλεύτηκε το προνόμιο του Τοποτηρητή, είχε συνεχείς προβολές στις τηλεοράσεις, έγινε γνωστός στους ψηφοφόρους και κάλυψε το κενό των δημοσκοπήσεων. «Στρογγύλεψε» τον αυστηρό του λόγο, απέφυγε ακραίες θέσεις, ακόμη και στο Κυπριακό. «Έταξε» στήριξη στα νέα ζευγάρια και νέες φοιτητικές εστίες. Εκπληκτική ήταν και η ηρεμία η οποία εξέπεμπε, ακόμη και σε μεγάλες εκκλησίες, όπου ο θόρυβος και τα κλάματα των μαρών, πολλές φορές προκαλούν ένταση στους ομιλητές.

Ο Ταμασού Ησαΐας αντέγραψε ουσιαστικά πολιτειακές προεκλογικές εκστρατείες, με συγκεντρώσεις, με υποστηρικτές λεγόμενους επώνυμους ανθρώπους, χωρίς να έχουν πάντα την έξωθεν καλή μαρτυρία, με ταμπέλες στους δρόμους και με ένα λόγο ο οποίος θυμίζει πολιτικούς και σίγουρα όχι τον κηρυκτικό του λόγου. Εικόνα, ξένη και από τη δική του εικόνα.

Ο Λεμεσού Αθανάσιος ακολούθησε την πεπατημένη, η οποία τον ανέδειξε πρώτο στις προτιμήσεις των πιστών, αναθέτοντας τα πάντα στη βούληση του Θεού. Ωστόσο, άνθρωποι γύρω από αυτόν, εξέπεμπαν φανατικό λόγο, προκαλώντας αισθήματα φόβου σε πολλούς πιστούς, γεγονός το οποίο οδήγησε και στη μείωση των αναμενόμενων ποσοστών του.

Ο Μόρφου Νεόφυτος δεν εκμεταλλεύτηκε το ρητορικό του χάρισμα, με την ουσιαστική αποχή του, από τα Μέσα Ενημέρωσης. Ακολούθησε, με επικοινωνιακά κριτήρια, μια πορεία διαχείρισης ήττας. Ο Μητροπολίτης Κωνσταντίας Βασίλειος οχυρώθηκε πίσω από τον ακαδημαϊκό του λόγο. Με το βάρος της σκοποβολής των κληρικών της Μητρόπολης και με θέσεις διφορούμενες και δυσνόητες, δεν μπόρεσε να αγγίξει τις μάζες.

Ο Μητροπολίτης Κυρηνείας Χρυσόστομος διεκδίκησε τον Θρόνο χωρίς να αντιληφθεί κανένας τον λόγο. Δεν εμφανίστηκε στα Μέσα Ενημέρωσης, επέλεξε ταμπέλες στους δρόμους, ενώ περιορισμένες ήταν και οι συγκεντρώσεις του.

kaparispan@yahoo.gr

Κοκκίνισα. Όταν με ρώτησε ο θεολόγος τι γιορτάζουμε τα Θεοφάνια και δεν ήξερα, δεν με λένε. Εξάλλου, δεν έτυχε να γνωρίσω κανέναν στη ζωή μου που να τον λένε Θεοφάνη. Όχι πως είμαι και κανένας μεγάλος κύριος με πολλά χρόνια στην πλάτη. Είμαι μόλις δώδεκα χρόνων. Δεν γνωρίζω κανέναν Θεοφάνη και δεν γνωρίζω τι γιορτάζουμε τα Θεοφάνια. Και ένιωσα τόσο άβολα εκείνη τη μέρα που δεν ήξερα, που, ενώ ο θεολόγος εξήγησε τελικά το νόημα της εορτής των Φώτων, εγώ δεν κατάφερα να παρακολουθήσω και να απορροφήσω την πληροφορία. Αγχώνομαι. Αγχώδης διαταραχή. Έτσι το είπε ο γιατρός. Από το δημοτικό ξεκίνησε. Σταματούσε η αναπνοή μου και άρχιζαν όλα να γυρίζουν. Τότε έκλαιγα, γιατί δεν ήξερα τι άλλο να κάνω και οι δάσκαλοι τηλεφωνούσαν στη μάνα μου να έρθει να με πάρει από το σχολείο. Τώρα ντρέπομαι να κλάψω. Μόνο κοκκινίζω. Είμαι και γυμνασιόπαιδο πια. Ντροπή να κλαίω σαν νιάνιαιο.

Το μόνο που ξέρω είναι πως δεν είμαι και ο πρώτος μαθητής και ούτε κανένας από αυτούς που στο μάθημα γνωρίζουν όλες τις απαντήσεις σε αυτό που ρωτά ο καθηγητής. Ξέρω πολύ καλά, δηλαδή, πως δεν είμαι και κανένας φωτεινός παντογνώστης. Ούτε καν τι ακριβώς γιορτάζουμε τα

Σχολική έκθεση: Ποιος είναι ο πιο φωτεινός παντογνώστης;

Της ΚΟΥΛΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

Φώτα δεν ξέρω. Ξέρω, βέβαια, πως την ημέρα των Φώτων ρίχνει ένας παπάς τον σταυρό στο νερό και κάτι τολμηρά παλικάρια πέφτουν μέσα στην παγωμένη θάλασσα για να τον βρουν. Δεν ξέρω γιατί το κάνουν αυτό και τι συμβολίζει, μα και να μου το έχουν εξηγήσει, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα στα επόμενα λεπτά να το έχω ξεχάσει.

Η μεγάλη ατυχία είναι πως φέτος ξεκινούν οι εξετάσεις τετραμήνων. Είμαστε άτυχα τα φετινά πρωτάκια, είπε η μητέρα μου. Επειδή ξεκινούν αυτές οι εξετάσεις τώρα που εγώ πάω στην Α΄ Γυμνασίου. Όλο αγχώνεται η μάνα μου. Και με έχει γράψει σε χίλια φροντιστήρια. Αγχώνεται μήπως δεν περάσω την τάξη λόγω των προβλημάτων μου. Είμαστε άτυχοι τα φετινά πρωτάκια, λένε συνέχεια και οι καθηγητές μας. Δεν υπήρχε αυτή η πίεση με την ύλη πέρυσι. Όλο αγχώνονται οι καθηγητές μας. Κι όλο ζητούν συγγνώμη που δεν μπορούν να απαντήσουν στις ερωτήσεις που τους κάνουν οι οπασίκλες συμμαθητές μου, γιατί, αν απαντούσαν, δεν θα προλάβαιναν την ύλη. Αγχώνεται η μάνα μου, αγχώνεται η μάνα του κολλητού μου, αγχώνονται οι καθηγητές μου και μετά λέει ο ψυχολόγος πως έχω εγώ αγχώδη διαταραχή. Εκτός κι αν αυτή η αγχώδης διαταραχή είναι κολλητική όπως ο κορωνοϊός.

Οι ευγενείς άνθρωποι συστή-

νονται, λέει η μάνα μου. Εγώ ακόμα δεν σας συστήθηκα. Κι όμως είναι λες και με ξέρετε, αφού ξέρετε το μεγάλο μου πρόβλημα. Μπορεί, δηλαδή, να πείτε πως δεν είμαι ευγενικός και πως δεν είμαι φωτεινός παντογνώστης και πως δεν ξέρω τι γιορτάζουμε τα Φώτα. Και θα έχετε δίκιο. Και μπορείτε να μου βάλετε κακό βαθμό. Και να με αξιολογήσετε κάτω από τη βάση. Έχω συνθησίου να εξετάζομαι και να αξιολογούμαι κάτω από τη βάση. Όμως, δεν μπορείτε να πείτε πως δεν προσπάθησα να σας εξηγήσω το πρόβλημά μου. Μπορεί να μην τα γράφω τόσο όμορφα και οργανωμένα όπως τα θέλει η φιλόλογός μου στην έκθεση για το ποιες είναι οι εντυπώσεις μας από τις πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο, μα προσπάθησα να με νιώσετε. Και σας ρωτώ, κυρία φιλόλογε, πιο πολύ σας νοιάζει το τι νιώθω στο Γυμνάσιο ή αν θα σας τα γράψω με πρόλογο, κύριο θέμα και επίλογο; Εγώ δεν είμαι φωτεινός παντογνώστης, μα ποιος φωτεινός παντογνώστης αποφάσισε να ξεκινήσουμε να εξετάζομαστε ως φοιτητές πανεπιστημίου από τα δώδεκά μας χρόνια; Εμένα, αν μου βάλετε κακό βαθμό, δεν θα με πειράξει, γιατί έχω συνθησίου να παίρνω κακό βαθμό (μα πια δεν κλαίω σαν νιάνιαιο. Μόνο κοκκινίζω). Σε αυτούς, όμως, που μας έβαλαν σε αυτή την αγχώδη κατάσταση να εξετάζομαστε συνέχεια για να βρουνε τον

πιο φωτεινό παντογνώστη, τι βαθμό θα βάζατε; Αν έχω κι εγώ δικαίωμα να πω γνώμη, όπως λέτε, να σας την πω. Μηνδέν βάζετε εσείς σε μένα, μηνδέν βάζω κι εγώ σε σας και πήγαμε πάτσι. Κι αν μου ζητήσει η κυρία φιλόλογος να πω το γιατί έχω αυτή τη γνώμη, ξέρω βέβαια να πω. Σας βάζω μηνδέν, γιατί ξεχάσατε πως στο σχολείο υπάρχουν κι εμείς. Οι αγχώδεις τύποι που μόλις δούμε γραπτή εξέταση ξεχνάμε το όνομα της μάνας μας, του πατέρα μας και το δικό μας. Σας βάζω μηνδέν, γιατί συμφωνώ με την καθηγήτρια της ιστορίας που λέει πως η γνώση δεν αγοράζεται από το φαστφουντάδικο. Υπάρχουν υλικά που θέλουν χρόνο να βράσουν και να μαγειρευτούν. Δεν είναι όλα τα υλικά το ίδιο. Άσε που το προτηγανισμένο φαστφουντ είναι ανθυγιινό.

Αν έμαθα κάτι πολύ καλά τις πρώτες μέρες στο Γυμνάσιο είναι πως εγώ δεν είμαι φωτεινός παντογνώστης, μα σίγουρα αυτοί που σκέφτηκαν να εφαρμόσουν με αυτόν τον τρόπο το σύστημα των τετράμηνων εξετάσεων, ε δεν είναι και τα πρώτα μυαλά!

Η κα Κούλα Στυλιανού είναι φιλόλογος.

Κορίτσι ανάβει κεριά στον πατριαρχικό ναό του Αγίου Γεωργίου στην Κωνσταντινούπολη, κατά την λειτουργία της των Θεοφανείων.

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Επιθετικότητα και διάλογος

Στο κλασικό του έργο «Η επιθετικότητα: μια φυσική ιστορία του κακού» (1963), ο Αυστριακός ζωολόγος και ορνιθολόγος, μελετητής της κοινωνικής συμπεριφοράς των ειδών, Konrad Lorenz, αποδεικνύει ότι η καθεαυτού επιθετικότητα δεν έχει τίποτε το παθολογικό ή το «κακό». Είναι απλά ένας ενστικτώδης μηχανισμός ο οποίος, όπως και πολλοί άλλοι, αποτελεί μέρος του οπλοστασίου για την επιβίωση των ειδών. Παρόλο δε που η επιθετική συμπεριφορά κάποιες φορές απομακρύνεται από τον στόχο της και γίνεται υπερβολική και επιζήμια, η εξέλιξη του είδους έχει αναπτύξει ευφυείς μηχανισμούς για να συγκρατεί αυτή την υπερβολή και να διατηρεί σε ασφαλή επίπεδα την επιθετική συμπεριφορά. Έτσι φροντίζει ώστε η βία να μην αποβαίνει ολέθρια και αυτοκαταστροφική. Στο ανθρώπινο είδος φαίνεται να μην λειτουργούν τέτοιοι μηχανισμοί ασφαλείας. Το επιθετικό ένστικτο μοιάζει να έχει ξεπεράσει την όποια βιο-

λογική ή ιστορική χρησιμότητά του σε σημείο να απειλείται το ανθρώπινο είδος με εξαφάνιση από ένα θερμοπυρηνικό ολοκαύτωμα. Με ελάχιστες εξαιρέσεις, στην ανθρώπινη καθημερινότητα, η επιθετικότητα δεν πηγαίνει πλέον από τις ανάγκες βιολογικής επιβίωσης, αλλά από την ανάγκη για κυριαρχία, για επιβολή της θέλησής μας στον άλλο. Σύμφωνα με τον Ζαν Ζακ Ρουσσώ, η επιθετικότητα δεν πηγαίνει από το ένστικτο αυτοσυντήρησης (amour de soi) αλλά από τη φιλαυτία (amour propre). Η φιλαυτία μας ωθεί να χειραγωγήσουμε τον άλλο με σκοπό να υπερβούμε τις επιθυμίες μας. Συνεπώς, στον άνθρωπο αποκλειστικός στόχος της επιθετικής συμπεριφοράς είναι να καμφθούν οι αντιστάσεις του άλλου, προκειμένου να γίνει το πειθνίο όργανο του επιτιθέμενου. Αυτή είναι η ρίζα της ιστορικής και κοινωνικής βίας των ανδρών εις βάρος των γυναικών, της φυλετικής βίας, της βίας του νόμου των πλουσίων εναντίον των φτωχών, όπως ορθά έδειξε ο Ρουσσώ – και μας το υπενθυμίζει το Qatar-

gate– της βίας, τέλος, των ολοκληρωτικών συστημάτων πάνω σε ολόκληρες κοινωνίες και έθνη. Αυτή είναι και η ρίζα της καθημερινής επιθετικότητας και της καθημερινής βίας που αφήνει το αποτυπώμά της στον Τύπο και τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης.

Μολονότι δύσκολα γίνεται σαφής διάκριση των κοινωνιών ως προς την επιθετικότητα, θα μπορούσε κανείς να ισχυριθεί ότι το πέρασμα από τη σωματική στη λεκτική βία και από τον σωματικό καταναγκασμό στη χρήση της πειθούς είναι ένας κοινωνικός μηχανισμός που επιφέρει να αναχαιτίσει την υπερβολική επιθετικότητα. Επιπλέον, θα μπορούσε ενδεχομένως να γίνει διάκριση ανάμεσα σε κοινωνίες της βίας, σωματικής, λεκτικής ή ψυχολογικής, και κοινωνίες του διαλόγου. Ο διάλογος είναι το τελευταίο «τέχνασμα» στην προσπάθεια απενεργοποίησης της κοινωνικής βόμβας της επιθετικότητας. Δυστυχώς, ο διάλογος δεν είναι ένα φυσικό γεγονός που υπάρχει εγγενώς στον άνθρωπο και στις ανθρώπινες κοινωνίες.

Είναι το σπουδαιότερο πολιτισμικό αγαθό, το οποίο καλλιεργείται ή θα έπρεπε να καλλιεργείται από τα εκπαιδευτικά μας συστήματα. Είναι το πολυτιμότερο κομμάτι της δικής μας Δυτικής παράδοσης, του πολιτισμικού και θεσμικού μας κεφαλαίου. Είναι δε και ένα από τα κριτήρια για το αν μια κοινωνία είναι ή όχι δημοκρατική. Ο ουσιαστικός διάλογος που είναι ικανός να περιορίσει την επιθετικότητα και να τη μετατρέψει σε ατομική και συλλογική δημιουργικότητα, εμπεριέχει τουλάχιστον δύο στοιχεία, το λογικό και το ηθικό. Για να ανοίξουμε διάλογο με τον άλλο, πρέπει και να μπορούμε και να το θέλουμε. Πρέπει να χειριζόμαστε με άνεση τη γλώσσα, ώστε να είμαστε σε θέση να εκφράσουμε τα συναισθήματά και τις σκέψεις μας. Πρέπει να μπορούμε να επιχειρηματολογούμε, να διακρίνουμε το λογικό από το άλογο ή το παράλογο και ανάλογα να δομούμε τον λόγο μας. Πάνω απ' όλα, για να ανοίξουμε διάλογο με τον άλλο, πρέπει να έχουμε αποδεχθεί ότι ο συμπολίτης μας

είναι ισότιμος συνομιλητής. Η επιθετική συμπεριφορά και η συναθροίβη είναι η έκφραση της σπαινουν ένα πράγμα: ότι ο επιτιθέμενος αισθάνεται ότι όποιος έρχεται σε αντιπαράθεση μαζί του είναι κατώτερος ιεραρχικά και επομένως πρέπει να συνετισθεί. Σε κοινωνίες που δεν έχει ακόμη εδραιωθεί η αρχή της δημοκρατικής ισότητας, η μη συμμόρφωση του άλλου στη θέλησή μας ερμηνεύεται ως «προσβολή». Αυτή η «προσβολή» πυροδοτεί τον επιθετικό μηχανισμό, οδηγώντας μοιραία σε χρήση αλόγιστης, τυφλής βίας. Όταν ο επιτιθέμενος αισθάνεται ότι η ανυπακοή και η διαφοροποίηση του άλλου από τη δική του θέση απειλούν, «προσβάλλουν», το αδικαιολόγητα υπερμεγέθες εγώ του, πράττει αναλόγως με οδυνηρές συνέπειες τόσο για τον ίδιο όσο και για τους άλλους.

Τα πρόσφατα περιστατικά καθημερινής τυφλής βίας στις γειτονιές, στα σχολεία, στα σπίατα αποδεικνύουν περίτρανα ότι το εκπαιδευτικό μας σύστημα απέτυχε να προσφέρει στον πολίτη

τα απαραίτητα συστατικά μύησης τόσο στη χρήση του λόγου και της γλώσσας όσο και στο δημοκρατικό ήθος του διαλόγου. Δυστυχώς δεν πρόκειται για αμελητέα προβλήματα, τα οποία εύκολα θα μπορούσαν να διευθετηθούν. Πρόκειται για αστοχία της ίδιας της αρχής της εκπαιδευτικής μας πολιτικής. Οι θύτες θα πουν ότι διεπράξαν τα εγκλήματά τους σε κατάσταση «σύγχυσης». Η «σύγχυση» όμως αυτή είναι η μόνιμη ψυχική κατάσταση ενός ανθρώπινου όντος, το οποίο αδυνατεί να εκφράσει και να επικοινωνήσει γλωσσικά με τον κόσμο του. Σε μια τέτοια «συγκεχυμένη» κατάσταση παραμένει όποιος δεν μνείται από μικρός στην ποίηση, την τέχνη και τη λογοτεχνία, στη λογική και τη φιλοσοφία. Η καθαρότητα του λόγου και της έκφρασης είναι η πραγματική αρχή της παιδείας και οφείλει να είναι στόχος κάθε εκπαιδευτικού συστήματος.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Πολύ ψιλό το κόσκινο για τις λίστες

Στις λίγες διαθέσιμες θέσεις η Ν.Δ. αναζητεί πρόσωπα που μπορούν να τη συνδέσουν με δυσπρόσιτα για εκείνη κοινά

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Το 2019 όταν η αντιπολιτευόμενη τότε Ν.Δ. ερχόταν με φόρα προς την εξουσία, υπήρχε συνωστισμός επίδοξων υποψηφίων. Η νέα ηγεσία είχε άλλωστε διαλαλήσει την πρόθεσή της να ανανεώσει τα ψηφοδέλτια, δίνοντας το στίγμα της «νέας εποχής» του Κυριάκου Μητσοτάκη. Σήμερα, έπειτα από τέσσερα χρόνια στην εξουσία και διαθέτοντας 156 εν ενεργεία βουλευτές, τα περιθώρια για ανανέωση είναι αντικειμενικά μικρότερα.

Το δείχνουν οι αριθμοί. Το 2019 η Ν.Δ. ανακοίνωσε συνολικά 419 υποψηφίους βουλευτές σε όλη τη χώρα. Από αυτούς, μόλις οι 78 ήταν τότε οι εν ενεργεία βουλευτές. Ήμεναν 341 θέσεις εκ των οποίων, σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκέντρωσε η «Κ», οι 243 έθetaan για πρώτη φορά υποψηφιότητα. Ποσοστό ανανέωσης 72%. Οι 43 από τους νεοφώτιστους προέρχονταν από το λεγόμενο μπτρώο στελεχών, την πρωτοβουλία που είχε καθιερώσει τότε ο Κυριάκος Μητσοτάκης, απευθύνοντας δημόσια πρόσκληση πολιτικές συμπόρευσης σε πρόσωπα που δεν είχαν ποτέ στο παρελθόν ασχοληθεί με την ενεργό πολιτική.

Σήμερα τα πράγματα είναι πολύ διαφορετικά. Κατ' αρχάς οι βουλευτές είναι 156. Συνεπώς οι υπόλοιποι υποψήφιοι βουλευτές θα είναι συνολικά 263. Χωρίς να έχει ολοκληρωθεί η κατάρτιση των ψηφοδελτίων, από αυτούς υπολογίζεται να είναι νέα πρόσωπα περίπου 100, δηλαδή ποσοστό περίπου 40%, καθώς η φιλοδοξία του 50% νέοι υποψήφιοι και 50% παλαιοί μοιάζει αρκετά φιλόδοξη. Αν στους υποψηφίους βουλευτές συνυπολογίσει κανείς και τους 156 εν ενεργεία, τότε το ποσοστό συνολικής ανανέωσης της Ν.Δ. σε σχέση με το 2019 θα κινηθεί πέριξ του 25%, όταν το αντίστοιχο του 2019 σε σχέση με τις εκλογές του 2015 έφθασε το 58%.

Θέσεις-κλειδιά

Οι επιλογές του Κυριάκου Μητσοτάκη σε θέσεις - κλειδιά, που θα εκπέμπουν συμβολισμούς και θα πολλαπλασιάζουν το εκλογικό όφελος, πρέπει να γίνουν με μεγάλη προσοχή, καθώς οι θέσεις είναι περιορισμένες. Το ψηφοδέλτιο Επικρατείας και η θέση του εκπροσώπου είναι

Ανήμερα τα Θεοφάνια ο Κυριάκος Μητσοτάκης επισκέφθηκε την ακριτική Γαύδο, σε μια κίνηση ισχυρών συμβολισμών (στη φωτογραφία με γερóντισσα του νησιού). Συμβολισμούς θα εκπέμπουν και οι προεκλογικές επιλογές του, τόσο για το ψηφοδέλτιο Επικρατείας όσο και τον εκπρόσωπο της Ν.Δ.

58%

επί του συνόλου των υποψηφίων της Ν.Δ., ήταν το ποσοστό όσων συμπεριλήφθηκαν για πρώτη φορά σε ψηφοδέλτιο του κόμματος στις βουλευτικές εκλογές του 2019.

25%

υπολογίζεται ότι θα είναι το αντίστοιχο ποσοστό στις επερχόμενες κάλπες.

263

θα είναι φέτος οι υποψήφιοι της Ν.Δ. πέραν των εν ενεργεία βουλευτών. Το 2019 ήταν 341.

τέτοια πόστα πρώτης προβολής, για τα οποία θα αποφασίσει ο ίδιος ο κ. Μητσοτάκης.

Όσον αφορά τον εκπρόσωπο, που πάντα αποτελεί πρόσωπο - κλειδί, ο πρωθυπουργός αναζητεί το πρόσωπο που θα συμβολίζει πολλά και διαφορετικά πράγματα, αλλά ακόμη δεν το έχει βρει. Μεταξύ των σεναρίων που υπάρχουν για τον διάδοχο του Γιάννη Οικονόμου, είναι των δημοσιογράφων Δημήτρη Οικονόμου και Νίκης Λυμπεράκη, για τους οποίους ο πρωθυπουργός έχει πολύ θετική άποψη. Η επιλογή ωστόσο της Πόπης Τσαπανίδου από τον Αλέξη Τσίπρα για τη θέση του εκπροσώπου του ΣΥΡΙΖΑ, μειώνει κατά πολλούς τις πιθανότητες επιλογής δημοσιογράφου, καθώς η Ν.Δ. θα φανεί πως μιμείται την αξιωματική αντιπολίτευση. Συνεπώς το επικρατέ-

στερο σενάριο είναι η θέση να καλυφθεί «εκ των έσω», δηλαδή πρόσωπο που είναι ήδη στην κυβέρνηση να κληθεί να σπκώσει αυτό το βάρος.

Ο Άκης Σκέρτσος είναι πάντα ένα πρόσωπο που συζητείται, καθώς γνωρίζει άριστα το κυβερνητικό έργο και μπορεί να απαντήσει θεσμικά στα πάντα. Στα μειονεκτήματά του είναι πως η αμιγώς τεχνοκρατική πορεία του έρχεται σε πλήρη αντιδιαστολή με το «γήινο» προφίλ της Πόπης Τσαπανίδου. Σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει η σκέψη, την οποία είχε καταγράψει η «Κ» εδώ και καιρό, να πάει η κυβέρνηση σε ένα διαφορετικό μοντέλο, όπου όλοι όσοι συμμετέχουν στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας θα έχουν ρόλο «μίνι εκπροσώπων». Πιγές πάντως που πρόσκεινται στον πρωθυπουργό σημειώνουν πως όλα τα σενάρια

είναι ανοιχτά και θα μπορούσε ο εκπρόσωπος να είναι και κάποιος από την Κ.Ο., με το πρόβλημα να είναι σε αυτή την περίπτωση ότι ο εκλεκτός θα πρέπει να αφήσει την περιφέρειά του.

Τα τέσσερα ακροατήρια

Το μείγμα πάντως που πρέπει να βρει ο πρωθυπουργός, κυρίως όσον αφορά την προεκλογική βιτρίνα, είναι δύσκολο καθώς πρέπει να απευθυνθεί σε ετερόκλητα κοινά. Χαρακτηριστικό είναι πως η Νέα Δημοκρατία θέλει να προσεγγίσει έως τις εκλογές διαφορετικά ακροατήρια, τα οποία, σύμφωνα με τις αναλύσεις που έχουν στο Μαξίμου, μπορούν να «κλειδώσουν» την αυτοδυναμία. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», πρόκειται για τα εξής target groups:

• **Η γυναίκεια ψήφος:** Η επιλογή

της Πόπης Τσαπανίδου, ενός προσώπου ιδιαίτερα δημοφιλούς στο γυναικείο κοινό, κάνει πιο επιτακτική την ανάγκη της κυβέρνησης να ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό. Αξίζει να σημειωθεί πως στις εκλογές του 2019 η Ν.Δ. είχε λάβει 40% στο γυναικείο κοινό και ο ΣΥΡΙΖΑ 36%, ενώ σήμερα η διαφορά είναι ακόμη μικρότερη.

• **Βόρεια Ελλάδα:** Αντιεμβολιαστικό κίνημα, φιλικά αισθήματα προς τη Ρωσία, έντονος οπαδισμός και υποβόσκουσα αντιπάθεια στο «κράτος των Αθηνών». Η Βόρεια Ελλάδα αποτελεί μία πολύ ιδιαίτερη περιοχή, όπου οι διαρροές της κυβερνητικής παράταξης προς τα δεξιά είναι πιο ορατές. Κυβερνητική πηγή έλεγε στην «Κ» πως υπάρχει ένα μεγάλο ποσοστό στη Βόρεια Ελλάδα, που προσεγγίζει το 10%, το οποίο κινείται στα δεξιά της Νέας Δημοκρατίας και η κυβέρνηση πρέπει να το προσεγγίσει. Ο πρωθυπουργός ετοιμάζει πολλές περιόδους το επόμενο διάστημα στα βόρεια, με πρώτο σταθμό την Κομοτηνή και την Αλεξανδρούπολη στις 13-14 Ιανουαρίου.

• **Νέοι:** Στις εκλογές του 2019 οι ηλικίες 17-24 είχαν δώσει τη μεγαλύτερη διαφορά από κάθε άλλη στον ΣΥΡΙΖΑ, ψηφίζοντας τον σε ποσοστό 38%, ενώ τη Ν.Δ. μόλις 30%. Σήμερα η διαφορά παραμένει, καθώς στις τελευταίες μετρήσεις ο ΣΥΡΙΖΑ λαμβάνει 26% και η Ν.Δ. 20% αποτυπώνοντας παρόμοια τάση. Για πολλούς στο Μαξίμου η υπόθεση «νέοι» είναι καμένη, αλλά την άποψη αυτή δεν συμμερίζεται ο πρωθυπουργός, που θα επικειρήσει να ανατρέψει την κατάσταση. Στα ψηφοδέλτια της Ν.Δ. θα βρίσκονται πολλά πρόσωπα της γενιάς των 30άρηδων και των 40άρηδων, ενώ θα υπάρξουν και καμπάνιες στα social media που είναι κατ' εξοχήν τα μέσα που βλέπουν οι νεότερες γενιές.

• **Η τάξη των 1.000 ευρώ τον μήνα:** Τέλος, για τη Νέα Δημοκρατία είναι πολύ βασική η κατηγορία των πολιτών με μεσαία εισοδήματα, που ξεκινάνε από τα 12.000 και φθάνουν τα 18.000 ευρώ. Πρόκειται για μια κατηγορία η οποία υπέστη μεγάλη οικονομική καθίζηση από την κυβέρνηση του ΣΥΡΙΖΑ και αποτέλεσε δύναμη πυρός για τη Ν.Δ. στις εκλογές του 2019. «Και αυτή η δυναμική πρέπει να διατηρηθεί», αναφέρει στην «Κ» κυβερνητική πηγή.

ΑΠΟΨΗ

Γιατί είναι «παγωμένη» η εικόνα των δημοσκοπήσεων

Του ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ*

Η Νέα Δημοκρατία πέρασε πρώτο κόμμα στις δημοσκοπήσεις στις αρχές του 2016, λίγο μετά την εκλογή του κ. Μητσοτάκη στην ηγεσία της. Επί 7 χρόνια καταγράφει ένα ευρύ και σταθερό δημοσκοπικό προβάδισμα. Από τη δεκαετία του '90, όταν οι δημοσκοπήσεις έγιναν αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών συζητήσεων και αναλύσεων, κανένα κόμμα δεν έχει εμφανίσει ανάλογη ανθεκτικότητα. Ακόμη και κόμματα που κυβέρνησαν επί μακρόν –όπως π.χ. το ΠΑΣΟΚ την περίοδο 1993-2004–, στο μεσοδιάστημα είχαν απολέσει, πρόσκαιρα έστω, το δημοσκοπικό προβάδισμα. Ενώ ο ΣΥΡΙΖΑ, που σε 9 μήνες το 2015 κέρδισε τρεις αναμετρήσεις (δυο βουλευτικές εκλογές και ένα δημοψήφισμα), έχασε το προβάδισμα 4 μήνες μετά τη νίκη του τον Σεπτέμβριο 2015, στην πιο ραγδαία σπατάλη πολιτικού κεφαλαίου στην εκλογική μας ιστορία.

Ακόμη και την περίοδο της κυβερνητικής της θητείας η δημοσκοπική εικόνα της Ν.Δ. μοιάζει αρκετά στέρεη. Οι λόγοι αυτής της σταθερότητας εντοπίζονται

τόσο σε δομικά χαρακτηριστικά του σημερινού πολιτικού τοπίου, όσο και σε ζητήματα πολιτικής διαχειρίσις.

Από τις εκλογές του Ιουνίου 2012 έχει ουσιαστικά διαμορφωθεί ένα νέο πολιτικό τοπίο στη χώρα. Τον

Από τη δεκαετία του '90, όταν οι δημοσκοπήσεις έγιναν αναπόσπαστο μέρος των πολιτικών αναλύσεων, κανένα κόμμα δεν έχει εμφανίσει ανθεκτικότητα ανάλογη αυτής της Ν.Δ.

εκλογικό σεισμό του Μαΐου 2012, με την καταβαράθρωση των παλαιών κομμάτων, την ενίσχυση των πιο ριζοσπαστικών και τον πρωτόγνωρο πολυκερματισμό, ακολούθησε –μέσα σε 40 μέρες μάλιστα– η ανάδειξη ενός νέου, «ήπιου» δικομματισμού. Στην πάροδο αυτών των 10-12 χρόνων οι νέες κοινωνικές συμμαχίες και οι ανάλογες ψυχικές ταυτίσεις σε μεγάλο βαθμό παγιώθηκαν.

Επειδή μάλιστα οι διεργασίες συντελέστηκαν σε δραματικές συνθήκες, ήταν έντονες και προσέδωσαν στους δύο νέους πόλους ισχυρά συνεκτικά στοιχεία.

Αυτό επέτρεψε στον ΣΥΡΙΖΑ να καταγράψει υψηλό ποσοστό στις εκλογές του 2019 και να διατηρεί ακόμη αυξημένη επιρροή στις ομάδες που ριζοσπαστικοποιήθηκαν την περίοδο εκείνη (ιδίως στις νεότερες ηλικίες), διαψεύδοντας όσους προσδοκούσαν την κατάρρευσή του. Αλλά και στη Ν.Δ., αντίστοιχα, να συσπειρώνει ακόμη γύρω της τους πολίτες που την ταραγμένη περίοδο 2010-15 εκφράστηκαν από το λεγόμενο «ευρωπαϊκό τόξο», τους οπαδούς της λεγόμενης «κανονικότητας», καθώς και εκείνους που παλαιότερα θα αποκαλούσαμε απλώς «νοικοκυραίους». Τα παραπάνω, σε συνδυασμό με την παραδοσιακή, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ανθεκτικότητα των κεντροδεξιών κομμάτων στις μεγαλύτερες ηλικίες, δημιουργούν για τη Ν.Δ. μια στέρεη εκλογική βάση.

Πέραν των όποιων δομικών στοιχείων, καθοριστικά αναδεικνύονται και κάποια δεδομένα που αφορούν την πολιτική διαχείριση:

• **Πρώτον**, ο χειρισμός αλληπάλων κρίσεων. Το γεγονός ότι οι κρίσεις θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό εξωγενείς, δημιουργούν και μια αντίστοιχη ανοχή προς την κυβέρνηση. Η δε επιτυχημένη διαχείριση δύο μεγάλων κρίσεων τον πρώτο χρόνο διακυβέρνησης (Έβρος, πρώτη φάση πανδημίας) τις προσέδωσε πολιτικό κεφάλαιο, που στην πορεία λειτούργησε ως «μαξιλαράκι».

• **Δεύτερον**, η διάψευση ανησυχιών. Αρκετές κοινωνικές ομάδες (π.χ. δημόσιοι υπάλληλοι ή οι δικαιούχοι επιδομάτων) ανησυχούσαν για την πολιτική που θα ακολουθούσε η Ν.Δ. ως κυβέρνηση. Οι φόβοι τους, όχι μόνον δεν επιβεβαιώθηκαν, αλλά αντιθέτως –είτε λόγω μείωσης φόρων - εισφορών είτε λόγω έκτακτων επιδομάτων, με αφορμή την πανδημία και την ενεργειακή κρίση– είχαν επιπλέον εισοδήματα. Αυτό ερμηνεύει και το ότι η Ν.Δ. έχει ακόμη εισροές ψηφοφόρων από τον ΣΥΡΙΖΑ.

• **Τρίτον**, τομείς υψηλής κυβερνητικής αποδοχής. Υπάρχουν τομείς όπου η αίσθηση ότι έχει όντως υπάρξει σημαντική πρόοδος είναι ευρεία. Εξωτερική πολιτική και εξοπλιστικά. Ψηφι-

ποίηση του κράτους. Επενδύσεις. Δημόσια έργα. Τουρισμός. Μείωση ανεργίας και επίλυση του προβλήματος των εκκρεμών συντάξεων (ζήτημα που ακουμπάει 500.000 οικογένειες). Η διαπίστωση αυτή στηρίζει το συνολικό αφήγημα της κυβέρνη-

Η κυβέρνηση έχει σημάδια φθοράς και κάθε λάθος είναι πλέον πολλαπλώς επικίνδυνο για εκείνη. Ένα απρόοπτο γεγονός μπορεί πάντα να επηρεάσει τα δεδομένα.

νης και δίνει πάτημα σε επιμέρους κοινά –παρά την όποια δυσαρέσκεια– να συσπειρώνονται γύρω της.

• **Τέταρτον**, η τακτική της αντιπολίτευσης. Παρά το ότι ο ΣΥΡΙΖΑ δεν θεωρείται πλέον ριζοσπαστικό κόμμα, εξακολουθεί να απευθύνεται, κατά κύριο λόγο, σε ένα ολοένα και πιο φανατισμένο εκλογικό ακροατήριο. Αυτό όμως τον δυσκολεύει να συνο-

μιλήσει με το κοινό που κρίνει τις εκλογές, ειδικά το πιο μετριοπαθές, που δεν συμμερίζεται αφοριστικές προσεγγίσεις.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις ερμηνεύουν τη δημοσκοπική σταθερότητα των τελευταίων ετών. Δεν προεξοφλούν, ωστόσο, το εκλογικό αποτέλεσμα. Η κυβέρνηση έχει σημάδια φθοράς και κάθε λάθος είναι πλέον πολλαπλώς επικίνδυνο για εκείνη. Η πληθωριστική κρίση πλήττει την καθημερινότητα των νοικοκυριών και υπονομεύει το κυβερνητικό αφήγημα. Ενώ ένα απρόοπτο γεγονός, μπορεί πάντα να επηρεάσει τα δεδομένα.

Η Ν.Δ. πάντως μοιάζει σήμερα να συνομιλεί καλύτερα με τους πολίτες που έχουν ξεκάθαρη θέση για τον προσανατολισμό της χώρας, αναγνωρίζουν ότι γίνονται βήματα και αισθάνονται εντός των τειχών του «κάστρου» που λέγεται Ελλάδα. Το αν αυτοί επαρκούν και το πώς θα συμπεριφερθούν τα πιο ριζοσπαστικοποιημένα κοινά, μένει να φανεί.

* Ο κ. Ευτύχης Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος Στρατηγικής και Επικοινωνίας.

Δύο εκλογικές βιτρίνες στήνει ο Τσίπρας

Πρόσωπα εκτός των κοιμματικών τειχών σε Επικρατείας και εκλογικό επιτελείο

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ**

Την κατά Μπέρναρντ Σο σιωπή που «δεν κάνει λάθη» έχει επιβάλει ο Αλέξης Τσίπρας στην τριάδα Σβίγκου, Καλογήρου, Βασιλειάδη, που κρατούν ακόμη στο συρτάρι τους τα νέα ψηφοδέλτια του ΣΥΡΙΖΑ. Για τις λίστες που απαιτούν σταυρό, τα κομματικά στελέχη υπόσχονται πολλές εκπλήξεις. Το τελικό φιλτράρισμα δεν έχει γίνει ακόμη, ενώ αναμένεται να πραγματοποιηθεί πολύ σύντομα συνεδρίαση της Πολιτικής Γραμματείας. «Ψιλοβελονιά θα κεντηθεί» προσωπικά από τον πρόεδρο το ψηφοδέλτιο Επικρατείας.

Η εικόνα που έχει η «Κ» είναι πως μεγαλύτερο ενδιαφέρον από τους 4-5 που θα καταλάβουν εκλόγιμες θέσεις θα έχουν τα πρόσωπα από την 6η θέση και κάτω. Σε αντίθεση με ό,τι συνέβαινε παλαιότερα, ο Αλέξης Τσίπρας εκτιμάται ότι επιθυμεί να αποτυπώσει σε μεγάλο βαθμό, μέσω της συγκεκριμένης τιμτικής λίστας, το κυβερνητικό του ρόστερ. Τη μία από τις δύο «βιτρίνες», δηλαδή, του κόμματος την οποία θα χρησιμοποιήσει για να δείξει τον τρόπο με τον οποίο επιθυμεί να κυβερνήσει. Θα του φανεί χρήσιμη, αν δεν αποφευχθεί η προσφυγή και σε δεύτερες κάλπες. Για τον τέως πρωθυπουργό, άλλωστε, το ψηφοδέλτιο Επικρατείας ήταν πάντα ένας «προθάλαμος αναμονής» για νέα στελέχη. Λίγοι θυμούνται πως το 2012 τοποθετήθηκε σε μη εκλόγιμη θέση η Ράνια Σβίγκου, το 2015 η Εφφ Αχτισιόγλου και το 2019 ο Νάσος Ηλιόπουλος.

Από τη στιγμή που δεν υπάρχουν ανατροπές, τρεις θέσεις του Επικρατείας που οδηγούν στη Βουλή, φέρεται πως έχουν

καλυφθεί από τον Θώνα Ηλιόπουλο, τον Ευάγγελο Αποστολάκη και την Πόπη Τσαπανίδου. Ο καθηγητής Ιατρικής του Χάρβαρντ σηματοδοτεί μαζί με τον Ανδρέα Ξανθό την αναγέννηση του ΕΣΥ. Ο πρώην υπουργός Αμυνας τη διείσδυση και τις αλλαγές που επιθυμεί να κάνει ο ΣΥΡΙΖΑ στα Σώματα Ασφαλείας, συνεπικουρούμενος από την αντιστράτηγο Ζαχαρούλα Τσιριγώτη. Η γνωστή και επιτυχημένη δημοσιογράφος συμβολίζει το σπάσιμο του «καλουπιού», που ήθελε τον ΣΥΡΙΖΑ να τοποθετεί στη συγκεκριμένη θέση αυστηρά ένα κομματικό στέλεχος.

Όπως είχε γράψει η «Κ», Ευάγγελος Αποστολάκης και Πόπη

Τεχνοκράτες, καλλιτέχνες και αθλητές θα κληθούν να μεταδώσουν το μήνυμα ότι «ο ΣΥΡΙΖΑ αλλάζει».

Τσαπανίδου είχαν ένα σύντομο τετ α τετ στα γραφεία της Κουμουνδούρου, όταν έγινε γνωστή η νέα εκπρόσωπος Τύπου. Οι φωνές περί «αποϊδεολογικοποιημένης επιλογής» σήγησαν σύντομα, με τον Αλέξη Τσίπρα να δείχνει πως ο «νέος ΣΥΡΙΖΑ του 2023» ή αλλιώς ο «εκλογικός ΣΥΡΙΖΑ» σπάει τα κομματικά τείχη. Ο τέως πρωθυπουργός έδειξε με την επιλογή της κ. Τσαπανίδου πως είναι έτοιμος να πάρει ρίσκα προκειμένου να γυρίσει το παιχνίδι. Ενδεχομένως το ταξίδι στη Βραζιλία και η συνάντηση με τον Λούλα και τους άλλους ηγέτες να ήρθε την κατάλληλη στιγμή για να καθιστάσει τις αγωνίες της αριστερής πτέρυγας.

Νεοφύτιστους υποψηφίους, που δεν θα αναδίδουν οσμή κομματικής γραφειοκρατίας, αναζητεί ο Αλέξης Τσίπρας - που φροντίζει πρώτος να κινείται έξω από τα στεγανά του ΣΥΡΙΖΑ, όπως μαρτυρεί και το στιγμιότυπο από τον προχθεσινό αγιασμό των υδάτων στο λιμάνι του Πειραιά.

Ικανοποίηση για Πολάκη

Πολλά στελέχη της Κουμουνδούρου υποστηρίζουν πως οι υποθέσεις του Ανδρέα Πάτσι και του Θέμη Χειμάρρα έχουν «μουτζουρώσει» το προφίλ της Νέας Δημοκρατίας και, σε συνδυασμό με τις υποκλοπές, επιτρέπουν στον ΣΥΡΙΖΑ να επικαλεστεί το ηθικό πλεονέκτημα της Αριστεράς. Ο Αλέξης Τσίπρας έχει μπροστά του περίπου 100 ημέρες μέχρι να φθάσει στην άκρη του νήματος. Στο παρά πέντε των εκλογών αισθάνεται, λένε, δικαιωμένος για την επιλογή του να δείχνει μεγαλοψυχία τα τελευταία χρόνια στα διαδικτυακά και όχι μόνο «αποπήματα» του Παύλου Πολάκη. Ο βουλευτής Χανίων έχει κεντρικό ρόλο στις αποκαλύψεις κατά των γαλάζιων στελεχών και δεν είναι πλέον ο ακούσιος «επιταχυνητής» της ανασύνταξης του αντι-ΣΥΡΙΖΑ μετώπου.

Η δεύτερη «βιτρίνα» της αξιωματικής αντιπολίτευσης τώρα σχηματίζεται και θα είναι πιο ευέλικτη και με πιο ελκυστικά χαρακτηριστικά. Η νέα εκλογική ομάδα θα αποτελείται, πέρα από την Πόπη Τσαπανίδου, που μπορεί να συνομιλεί και να απευθύνεται με ευχέρεια από το Κέντρο έως την Αριστερά, από παλιά και νέα στελέχη. Κερδίζοντας την κατάλληλη προβολή, θα πλαισιώσουν τον πρόεδρο μέχρι τις κάλπες. Με απλά

λόγια, ο Αλέξης Τσίπρας θέλει να διαλύσει την εντύπωση ότι «ο ΣΥΡΙΖΑ δεν αλλάζει».

Πρόσωπα από έναν ευρύ κοινωνικό και εργασιακό χώρο που θα μοιραστούν στα ψηφοδέλτια θα αποτελέσουν ξεχωριστά μπλοκ, που στην πορεία προς τις εκλογές θα ενωθούν για να προτείνουν λύσεις στα προβλήματα του κλάδου τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα οι καλλιτέχνες. Μάριος Αθανασίου, Μαριάννα Τουμασάτου,

Σταμάτης Κραουνάκης, Τάνια Τσανακλίδου, Κλέλια Ρένεση, Μιθριδάτης, Μαρία Κανελλοπούλου, Κώστας Καλδάρas, Ελένη Τσαλιγοπούλου μπορεί να μην μπουν όλοι στις λίστες του ΣΥΡΙΖΑ, ωστόσο ορθώνουν τη φωνή τους απέναντι στην κυβέρνηση για την πολιτική που ακολουθεί στον χώρο του πολιτισμού. Κάπως έτσι κινείται το κόμμα και στον αθλητισμό - με πρόσωπα όπως ο μπασκετμπολίστας του Παναθηναϊκού Νίκος Παππάς και ο Χουάν Ραμόν Ρότσα, που συμμερίζονται τις ιδέες της Αριστεράς-, αλλά και στον συνδικαλισμό με τον Γιώργο Γαβρίλη, που ξέρει καλά τα προβλήματα του Πειραιά κ.ά.

Όνειρο το '93

Ο Αλέξης Τσίπρας επιθυμεί να κάνει τη μεγάλη επιστροφή, όπως ο Ανδρέας Παπανδρέου το 1993. Είναι μια δύσκολη εξίσωση που έχει ως κεντρικό σύνθετο την αποκατάσταση της κοινωνικής δικαιοσύνης στη χώρα. Ο δημοσκοπικός αέρας είναι αυ-

τό που του λείπει. Η προοδευτική διακυβέρνηση πρέπει να πάρει «σάρκα και οστά», για αυτό αναμένεται τα πρόσωπα που θα βρεθούν στο πλευρό του προέδρου να είναι και οι εκφραστές της. Αυτό προϋποθέτει οι τόνοι με το ΠΑΣΟΚ να πέσουν όσο είναι δυνατόν. Οποιαδήποτε άλλη εικόνα δεν θα μπορεί να κάνει πιστευτό το αφήγημα της μετεκλογικής συνεργασίας και το ρήγμα της Χαριλάου Τρικούπη με την Πειραιώς δεν είναι αρκετό. Αυτό βεβαίως εξαρτάται από το πώς θα πολιτευθεί ο Νίκος Ανδρουλάκης και κατά πόσο θα ισχυροποιήσει τη γραμμή πως η Νέα Δημοκρατία πρέπει να βρεθεί στη θέση της αντιπολίτευσης.

Οι τρεις περιφέρειες που θα επιλέξει να είναι υποψήφιος ο Αλέξης Τσίπρας δεν έχουν «κλειδώσει». Ο αρχηγός της αξιωματικής αντιπολίτευσης φέρεται να βρίσκεται μέχρι στιγμής ανάμεσα σε Αχαΐα, Ηράκλειο, κάποια περιφέρεια της Αττικής ή βόρεια της χώρας.

ΑΠΟΨΗ

Για μια νέα βιομηχανική εποχή μετά τον νεοφιλελευθερισμό

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ***

Γεννήθηκα, μεγάλωσα και υπηρέτησα ως πολιτικός για μακρά περίοδο στην Κεντρική Μακεδονία, όπου για τρεις περίπου δεκαετίες συντελέστηκε ένας οικονομικός άθλος που διέκυσε οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Η ανάπτυξη αυτή είχε, γεωγραφικά, ως κέντρο της τις βιομηχανικές ζώνες της ευρύτερης Θεσσαλονίκης και δορυφόρους τις αντίστοιχες οικονομικές ζώνες της σημερινής Περιφέρειας της Κεντρικής Μακεδονίας. Η επιτυχία αυτή στηρίχθηκε σε τρεις βασικές αρχές: υψηλής ποιότητας ανταγωνιστική παραγωγή - μεταποίηση, εξειδικευμένη εργασία, εξωστρέφεια. Πάνω σε αυτές τις αρχές αναπτύχθηκαν ομόκεντροι κύκλοι χιλιάδων συναφών επιχειρήσεων, αξιοποιώντας τις οργανωμένες οδικές μεταφορές, αλλά και τον σιδηρόδρομο που έφτανε σε όλες τις σπουδαίες αγορές της Ευρώπης. Ξεχωριστή αναφορά αξίζει στην κλωστοϋφαντουργία, όπου εκατοντάδες μεγάλες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις, απολύτως εξαγωγικές, απασχολούσαν χιλιάδες εργαζομένους, κυρίως εξειδικευμένες εργαζόμενες γυναίκες, που αποτελούσαν υψηλό επιπέδο εργατικό δυναμικό.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 η ευημερία αυτή κατέρρευσε, σχεδόν αιφνίδια, ως απόρροια των πολιτικών της παγκοσμιοποίησης

Κάποια στιγμή θα τελειώσουν η πανδημία και ο πόλεμος, αλλά η παγκοσμιοποίηση δεν θα επιστρέψει στα προηγούμενα επίπεδα. Οι χώρες θέλουν πλέον αποτελεσματικότερες αλυσίδες εφοδιασμού.

και της Ε.Ε., που εισέβαλαν ραγδαία μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου. Βουτηγμένοι στα βαθιά της νεοφιλελεύθερης οικονομικής σκέψης, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ, δυστυχώς απορρύντησαν αιφνιδώς τις αγορές, κατάργησαν τη σημασία της γεωγραφίας και παρότρυναν τις επιχειρήσεις να μεταναστεύσουν σε μέρη όπου η εργασία ήταν φθηνότερη. Μάλιστα, σε πολλές περιπτώσεις, η Ε.Ε. επιδόθηκε τη μετεγκατάσταση παραγωγικών επιχειρήσεων από χώρες-μέλη της σε τρίτες χώρες, που μόλις είχαν ενταχθεί στην ελεύθερη οικονομία. Το αποτέλεσμα ήταν κυριολεκτικά τραγικό.

Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων κατέρρευσε και χάθηκαν μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα χιλιάδες θέσεις εργασίας. Υπολογίζεται ότι

σε δύο χρόνια, αρχές της δεκαετίας του 1990, χάθηκαν -μεταξύ των άλλων- πάνω από 20.000 θέσεις εξειδικευμένων εργαζομένων γυναικών στην κλωστοϋφαντουργία στην ευρύτερη περιοχή της Κεντρικής Μακεδονίας. Αυτές οι εργαζόμενες ουδέποτε επανήλθαν στις δουλειές τους. Πέρασαν οριστικά στην ανεργία.

Τα αποτελέσματα αυτών των νεοφιλελεύθερων πολιτικών είχαν, βέβαια, ορισμένες ευεργετικές συνέπειες για τους καταναλωτές, που απολάμβαναν τους καρπούς της φθηνής ξένης παραγωγής, ενώ επίσης δισεκατομμύρια άνθρωποι βγήκαν από τη φτώχεια σε αναπτυσσόμενες χώρες. Καθώς οι αναδυόμενες αγορές εντάχθηκαν στο σύστημα της ελεύθερης οικονομίας, η παγκόσμια ανισότητα μειώθηκε και μια νέα παγκόσμια μεσαία τάξη γεννήθηκε. Οι μεγαλύτεροι ωφελούμενοι από τη νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση είναι η Κίνα και οι πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Αλλά οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές δημιούργησαν, ωστόσο, ισχυρές περιφερειακές ανισότητες στο εσωτερικό των κρατών-μελών της Ε.Ε. και των ΗΠΑ. Ο νομπελίστας οικονομολόγος Τζόζεφ Στίγκλιτζ, που μεγάλωσε στη «ζώνη της σκουριάς» στην Ιντιάνα, έλεγε ότι εάν έχεις μεγαλώσει σε μια περιοχή σαν τη γενέτειρά του, οι αγορές δεν είναι αποτελεσματικές

για τους ανθρώπους. Η Ιντιάνα φιλοξενούσε θηριώδη χαλυβουργία, που κατέρρευσε λόγω της παγκοσμιοποίησης. Αντίστοιχη ήταν η περίπτωση της Βόρειας Ελλάδας, που ενώ μέχρι τη δεκαετία του 1990 ήταν η παραγωγική - βιομηχανική μηχανή της χώρας με σημαντικότερη συμμετοχή στο ΑΕΠ, βίωσε καταστροφική απόληξη θέσεων εργασίας και επιχειρήσεων. Ανάλογα αποφιλώθηκε η παραγωγική βάση ολόκληρης της χώρας. Αυτά είναι τα οικονομικά αποτελέσματα. Η δε απότομη πτώση του βιοτικού και κοινωνικού status, η απογοήτευση, ο θυμός, αλλά και ο κοινωνικός διασμός, καταγράφηκαν πολιτικά με την άνοδο αντιδημοκρατικών συμπεριφορών, δυνάμεων του λαϊκισμού και του εξτρεμισμού.

Αρχίζει, κατά συνέπεια, να κερδίζει έδαφος η ιδέα ότι η παγκόσμια οικονομία πρέπει να ξανατεθεί στην υπηρεσία των εθνικών και περιφερειακών αναγκών. Είναι ξεκάθαρο ότι η παγκοσμιοποίηση βρίσκεται σε υποχώρηση, τουλάχιστον στον τομέα του εμπορίου και της ροής κεφαλαίων. Η οικονομική κρίση του 2008-9, η πανδημία, ο πόλεμος στην Ουκρανία, ανέδειξαν τα τρωτά της σημεία, από την ενεργειακή κρίση μέχρι τα προβλήματα στην εφοδιαστική αλυσίδα. Κάποια στιγμή θα τελειώσουν η πανδημία και ο πόλεμος, αλλά η παγκοσμιοποίηση δεν θα επιστρέψει στα

Η «περιφερειοποίηση» θα αντικαταστήσει προοδευτικά την παγκοσμιοποίηση ως κυρίαρχη οικονομική τάξη, γεγονός που αποτελεί ευκαιρία για την Ελλάδα να χαράξει μια γενναία βιομηχανική πολιτική.

προηγούμενα επίπεδα. Οι χώρες θέλουν πλέον αποτελεσματικότερες αλυσίδες εφοδιασμού. Πολύ πρόσφατο παράδειγμα για το πού οδήγησε η αποβιομηχάνιση της Ευρώπης είναι η έλλειψη κρίσιμων φαρμακευτικών προϊόντων, λόγω ελλείψεως εφοδιασμού πρώτων υλών από αγορές της Ασίας. Η δε κλιματική αλλαγή μαζί με τη διδυμη αδελφή της, την ενέργεια, καθώς και η αύξηση των μισθών σε πολλές αναδυόμενες αγορές, μειώνουν τα κίνητρα για αποστολή προϊόντων χαμηλού περιθωρίου κέρδους, όπως έπιπλα ή κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα.

Αλλωστε, τι νόημα έχει να μιλάμε για καινοτομία χωρίς παραγωγή; Η καινοτομία αφορά σχεδόν αποκλειστικά τη βιομηχανική παραγωγή, καθώς και αποτελέσματά της, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας. Για παράδειγμα, η τρισδιάστατη εκτύπωση επιτρέπει την

παραγωγή προϊόντων γρήγορα, εύκολα και φθηνά, με τον τόπο κατασκευής κατά το δυνατόν εγγύτερα στις αγορές.

Όλες αυτές οι αλλαγές υποδηλώνουν ότι η «περιφερειοποίηση» θα αντικαταστήσει προοδευτικά την παγκοσμιοποίηση ως κυρίαρχη οικονομική τάξη. Η Ε.Ε. δημοσιοποιεί πριν από λίγους μήνες τη Νέα Βιομηχανική Στρατηγική, με διττό στόχο, δηλαδή την ανάπτυξη της βιομηχανίας σε συνδυασμό με τους στόχους της κλιματικής αλλαγής και ενέργειας.

Οι προοπτικές αυτής της νέας πραγματικότητας είναι λαμπρές. Η νέα οικονομική τάξη αποτελεί ευκαιρία για την Ελλάδα να χαράξει μια γενναία βιομηχανική πολιτική, με στόχο την κατακόρυφη άνοδο του ποσοστού της βιομηχανικής παραγωγής στο ΑΕΠ της χώρας. Καλούμαστε να διαδραματίσουμε σημαντικό ρόλο στην εθνική ανταγωνιστικότητα, στην ανθεκτικότητα της οικονομίας και, κατ' επέκταση, της κοινωνίας. Αυτό σημαίνει, μεταξύ των άλλων, να απαγκιστρωθούμε από την οικονομική σκέψη της απορρύθμισης, να αγκαλιάσουμε την επερχόμενη περιφερειοποίηση και να εργαστούμε για τη δημιουργία παραγωγικών οικονομικών ευκαιριών.

* Ο κ. Μιχάλης Χρυσόχοϊδης είναι πρώην υπουργός.

Θεσμοί με... ράμπες για τις βαλίτσες

Πέρα από το Qatargate: ακόμη και για τους 12.426 καταγεγραμμένους λομπίστες των Βρυξελλών οι έλεγχοι είναι προσχηματικοί

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

Δεν μήπκε με το δεξί το νέο έτος για τους Σοσιαλιστές ευρωβουλευτές Μαρκ Ταραμπέλα και Αντρέα Κοτσολίνο. Την περασμένη Δευτέρα, 2 του μηνός, κατόπιν αιτήματος των βελγικών εισαγγελικών αρχών, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κίνησε διαδικασίες άρσης της ασυλίας τους ώστε να διερευνηθεί η εμπλοκή τους στο πολύκροτο Qatargate.

Η συγκεκριμένη ιστορία –με την αντιπρόεδρο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που «τα είχε όλα», με τις βαλίτσες γεμάτες χαρτονομίσματα, με τα ιδιαίτερα γαλλικά του συνηγόρου εξ Αθηνών κ.ο.κ.– έχει συγκινήσει αρχισυντάκτες, τηλεπαρουσιαστές και την κοινή γνώμη. Ωστόσο, το ζήτημα της επιρροής ισχυρών συμφερόντων επί των αποφάσεων των ευρωπαϊκών θεσμών είναι πολύ ευρύτερο. Ακόμα και στη νόμιμη ή έστω γκριζα μορφή του, το lobbying όπως διεξάγεται στις Βρυξέλλες –σε αίθουσες συνεδρίων, σε πάνελ ειδικών αλλά και σε συναντήσεις σε λόμπι ξενοδοχείων, εστιατόρια και δεξιώσεις– εγείρει κρίσιμα ερωτήματα για την ποιότητα της ευρωπαϊκής δημοκρατίας και την άνιση πρόσβαση που αγοράζει η οικονομική ισχύς.

Το lobbying ορίζεται στην Ε.Ε. ως «όλες οι δραστηριότητες [...] που εκτελούνται με σκοπό την άμεση ή έμμεση επιρροή στη διαμόρφωση ή την εφαρμογή πολιτικών και των διαδικασιών λήψης αποφάσεων των θεσμών της Ε.Ε., ανεξαρτήτως του που λαμβάνουν χώρα και του δικτύου ή μέσου επικοινωνίας που χρησιμοποιείται». Στο επίκεντρο των κανόνων που δίδουν το ευρωπαϊκό lobbying βρίσκεται το Μπτρώο Διαφάνειας (Transparency Register) της Ε.Ε., μια δημοσίως διαθέσιμη βάση δεδομένων η οποία επικαιροποιείται διαρκώς με τα πρόσωπα και τις οργανώσεις που επιχειρούν να επηρεάσουν τις πολιτικές της Ενωσης.

Το μπτρώο, το οποίο διαχειρίζονται από κοινού η Επιτροπή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ε.Ε., έχει σήμερα 12.426 μέλη. Η μεγαλύτερη κατηγορία λομπιστών (3.486) είναι οι ΜΚΟ. Ακολουθούν οι επιχειρήσεις (3.038) και οι εμπορικές και επιχειρηματικές ενώσεις (2.628). Ωστόσο, τα εγγεγραμμένα μέλη που εκπροσωπούν τα συμφέροντα τρίτων χωρών είναι μόλις δύο. Επιπλέον, οι θεωρητικά αυστηροί κανόνες που δίδουν το μπτρώο υπονομεύονται συχνά στην εφαρμογή τους. Η ίδια η εγγραφή στο μπτρώο πα-

Το Μέγαρο της Δικαιοσύνης των Βρυξελλών σκοτεινό. Ο αρχιτεκτονικός νεωτερισμός φρόντισε ώστε οι εγκαταστάσεις της Ε.Ε. να είναι πολύ καλύτερα φωτισμένες. Γεγονός που φαίνεται ότι δεν βοήθησε στη διαύγεια των θεσμών που στεγάζουν.

Η ίδια η εγγραφή στο Μπτρώο Διαφάνειας παρότι συνοδεύεται από σημαντικά προνόμια, όπως η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις της Ε.Ε., παραμένει προαιρετική.

ρότι συνοδεύεται από σημαντικά προνόμια, όπως η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις των θεσμών και τη δυνατότητα επίσημων συναντήσεων με υψηλόβαθμα στελέχη, παραμένει προαιρετική, όχι υποχρεωτική, παρά τη σχετική τριμερή συμφωνία του 2021.

«Το μπτρώο θα έπρεπε να γίνει υποχρεωτικό», δηλώνει στην «Κ» η Εμίλια Κορκέα-Αχο, καθηγήτρια Ευρωπαϊκού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο της Ανατολικής Φινλανδίας και ειδική σε θέματα lobbying. «Ως έχει, αν κάποιες οργανώσεις δεν εγγραφούν, δεν μπορεί η Ε.Ε. να κάνει παρά ελάχιστα γι' αυτόν». Δεύτερον, οι λομπίστες «πρέπει να υποχρεωθούν να αναρτούν πολύ περισσότερες λεπτομέρειες για τη δραστηριότητά τους στο μπτρώο, όπως συμβαίνει σε ορι-

σμένα από τα εθνικά μπτρώα». Τρίτον, απαιτείται «καλύτερη εφαρμογή και επιβολή», που προϋποθέτει «αύξηση των πόρων και του προσωπικού της γραμματείας του μπτρώου».

«Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να παρακάμψει κανείς τους κανόνες και να αποφύγει την καταγραφή των ευαίσθητων συναντήσεων», εξηγεί στην «Κ» λομπίστας με πολυετή εμπειρία στην έδρα των ευρωπαϊκών θεσμών. «Ο,τι γίνεται εκτός των επίσημων γραφείων μπορεί εύκολα να μείνει μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας». Για παράδειγμα, λομπίστες που δεν είναι εγγεγραμμένοι στο μπτρώο μπορούν να εισέλθουν στο Berlaymont (έδρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) ή στο Κοινοβούλιο ως επισκέπτες, υπογράφοντας ότι δεν θα ασκήσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα. Κανείς δεν ελέγχει τι κάνουν αφού εισέλθουν στο κτίριο.

Κρίσιμος είναι ο ρόλος των εταιρειών συμβουλευτικής – 549 καταγράφονται στο Μπτρώο Διαφάνειας της Ε.Ε. Όπως εξηγεί η ίδια πηγή, οι συγκεκριμένες εταιρείες πληρώνονται άδρα από τους πελάτες τους, που μπορεί να είναι πολυεθνικοί κολοσσοί ή τρίτες χώρες, ώστε να οργανώνουν εκδηλώσεις όπου γίνονται οι επιθυμητές ζυμώσεις, χωρίς να φα-

νερώνονται οι πραγματικοί χρηματοδότες.

Το φαινόμενο της «περιστροφόμενης πόρτας» (revolving door) και η δεοντολογική ομίχλη που το περικλείει αναδείχθηκαν προσφάτως με τη συμμετοχή του Δημήτρη Αβραμόπουλου στο συμβούλιο της ΜΚΟ Fight Impunity, που βρίσκεται στο επίκεντρο του Qatargate. Ο κ. Αβραμόπουλος, που έλαβε 60.000 ευρώ από τη ΜΚΟ μεταξύ Φεβρουαρίου του 2021 και Φεβρουαρίου του 2022, χρειάστηκε την έγκριση της τριμελούς επιτροπής δεοντολογίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για να αναλάβει τη θέση. Ο λόγος είναι ότι, όταν του έγινε η πρόταση, δεν είχαν ολοκληρωθεί δύο χρόνια από το τέλος της θητείας του («cooling off period»), κατά την οποία οι επιτροπικοί πρέπει να απέχουν από δραστηριότητες που συνδέονται με τα προηγούμενα καθήκοντά τους. Η επιτροπή δεοντολογίας έδωσε το πράσινο φως, σημειώνοντας ωστόσο ότι η συγκεκριμένη ΜΚΟ δεν είναι εγγεγραμμένη στο Μπτρώο Διαφάνειας. Σε δήλωσή του για την υπόθεση ο κ. Αβραμόπουλος σημείωσε ότι δεν είχε «καθόλου εκτελεστικές ή διαχειριστικές αρμοδιότητες» ως μέλος του επίτιμου συμβουλίου της Fight Impunity.

Λομπίστες μπορούν να εισέλθουν στο Berlaymont (έδρα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) ή στο Κοινοβούλιο ως επισκέπτες. Κανείς δεν ελέγχει τι κάνουν εντός.

Τον περασμένο Ιούλιο, εν τω μεταξύ, αποκαλύφθηκε ότι η Νίλι Κρους, πρώην αντιπρόεδρος της Κομισιόν με αρμοδιότητα για ψηφιακά ζητήματα, είχε δραστηριοποιηθεί ποικιλοτρόπως υπέρ της Uber στη Χάγη και στις Βρυξέλλες πριν εκπνεύσει η δική της «περίοδος αγρανάπαυσης» (τότε ήταν 18 μήνες). Ο ρόλος της κ. Κρους ως αφανούς υποστηρίκτριας της Uber έγινε τον περασμένο Σεπτέμβριο αντικείμενο έρευνας της OLAF, της ευρωπαϊκής υπηρεσίας καταπολέμησης της απάτης.

Νωρίτερα, το 2016, η ανακοίνωση της πρόσληψης του πρώην προέδρου της Επιτροπής Ζοζέ-Μανουέλ Μπαρόζο από την Goldman Sachs είχε προκαλέσει κι αυτή αντιδράσεις. Η επιτροπή δεοντολογίας τον Νοέμβριο του 2016 είχε κρίνει υπέρ του Μπαρό-

ζο. Ωστόσο το 2018 προκλήθηκε νέα αναταραχή όταν προέκυψε ότι ο πρώην πρόεδρος της Κομισιόν, ως μη εκτελεστικός πρόεδρος της αμερικανικής επενδυτικής τράπεζας, είχε συνάντηση με τον Γίρκι Κατάινεν, αντιπρόεδρο τότε της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ανάπτυξη, την Απασχόληση, τις Επενδύσεις και την Ανταγωνιστικότητα. Ο Κατάινεν ισχυρίστηκε ότι η συνάντηση δεν είχε ως αντικείμενο την πολιτική της Ε.Ε. και την απόπειρα να επηρεαστεί, λαμβάνοντας την υποστήριξη του Ζαν-Κλοντ Γιούνκερ.

Στα διαγραμμένα

Η διαφάνεια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο τέθηκε επί τάπητος με έντονο τρόπο στις διαπραγματεύσεις για την αγορά εμβολίων κατά της COVID-19, που ανέλαβε το 2020 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για λογαριασμό των 27 κρατών-μελών. Η Επιτροπή, υπό την πίεση της Ευρωπαϊκής Συνηγόρου του Πολίτη Εμίλι Ο'Ράιλι, σταδιακά έδωσε στη δημοσιότητα δεκάδες έγγραφα σχετικά με τις διαπραγματεύσεις, επιδεικνύοντας ωστόσο σημαντική κωλυσιεργία. Κατά την πρώτη καραντίνα, η Κομισιόν αποφάσισε να περιλαμβάνει τις τηλεδιασκέψεις μέσω βιντεοκλήσης στις συναντήσεις που πρέπει να καταγράφονται στο Μπτρώο Διαφάνειας. Το ίδιο δεν ίσχυσε, ωστόσο, για τις τηλεφωνικές τηλεδιασκέψεις.

Το περασμένο έτος, η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν δέχθηκε κριτική για την αδυναμία της να δώσει στη δημοσιότητα τα SMS που είχε ανταλλάξει με τον διευθυνόντα σύμβουλο της Pfizer Άλμπερτ Μπουράλ καθώς εξελισσόνταν οι σχετικές διαπραγματεύσεις. Η κ. Φον ντερ Λάιεν, κατόπιν δημοσιογραφικού αιτήματος για τη δημοσιοποίηση των μηνυμάτων, γνωστοποίησε ότι δεν ήταν πλέον στη διάθεσή της, εισπράττοντας μομφή περί «κακοδιοίκησης» από την Ευρωπαϊκή Συνήγορο του Πολίτη. Στη σχετική επιστολή προς την Ευρωπαϊκή Συνήγορο, η αρμόδια επίτροπος Βέρα Γιούροβα ισχυρίστηκε ότι δεν υφίσταται υποχρέωση τήρησης αρχείου για τα γραπτά μηνύματα, καθώς αποτελούν «βραχύβια, εφήμερα έγγραφα». Εξυπακούεται ότι σε μια εποχή όπου μεγάλο μέρος της επικοινωνίας λαμβάνει χώρα μέσω SMS ή κρυπτογραφημένων εφαρμογών, η εξαίρεση από αιτήματα ελευθερίας πληροφόρησης κι αυτή αντιδράσεις. Η επιτροπή δεοντολογίας τον Νοέμβριο του 2016 είχε κρίνει υπέρ του Μπαρό-

«Υπάρχει ευρωβουλευτής με 17 παράλληλες δραστηριότητες»

Το πραγματικό πάρτι επιρροής, ωστόσο, λαμβάνει χώρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Όπως αναφέρει στην «Κ» ο Βίτορ Τεϊξείρα, στέλεχος της Διεθνούς Διαφάνειας που ασχολείται με τους ευρωπαϊκούς θεσμούς, «οι κανόνες για τους ευρωβουλευτές είναι ανεπαρκείς, ο έλεγχος περίπου ανύπαρκτος και οι κυρώσεις, τις σπάνιες φορές που επιβάλλονται, εξαιρετικά ήπιες».

Για παράδειγμα, σημειώνει, δεν προβλέπονται καθόλου «περίοδοι αγρανάπαυσης» (cooling off) μετά τη λήξη της βουλευτικής θητείας. Οι δηλώσεις επαγγελματικής δραστηριότητας μπορούν να είναι εξαιρετικά ασαφείς («κάποιος μπορεί να δηλώνει δικηγόρος χωρίς να δηλώνει αν έχει πελάτες που επηρεάζονται άμεσα από νομοθεσία την οποία επεξεργάζεται»), ενώ δεν υπάρχουν περιορισμοί στην παράλληλη επαγγελματική δραστηριότητα. «Υπάρχει ευρωβουλευτής με 17 παράλληλες δραστηριότητες, ενώ μία Φινλανδή ευρωβουλευτής είναι μέλος της επιτροπής Βιομηχανίας, Έρευνας και Ενέργειας, αν και κατέχει θέσεις επί αμοιβή στα διοικητικά συμβού-

λια δύο εταιρειών ενέργειας στη χώρα της», προσθέτει ο Τεϊξείρα.

Το (εθελοντικό) μπτρώο των δώρων για την τρέχουσα κοινοβουλευτική περίοδο, που ξεκίνησε το 2019, περιλαμβάνει μόνο 8 από τους 705 ευρωβουλευτές. Σύμφωνα με έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου (2019), οι περιορισμένοι έλεγ-

Η βαρύτερη ποινή που μπορεί να επιβάλει το Ευρωκοινοβούλιο στα μέλη του είναι η μη χορήγηση για 30 ημέρες του επιδόματος διαβίωσης, 338 ευρώ ημερησίως.

χοι στις δηλώσεις οικονομικών συμφερόντων των ευρωβουλευτών έχουν σκοπό μόνο να διαπιστώσουν τη «γενική ευλογοφάνειά» τους. Η συμμετοχή της ΜΚΟ Fight Impunity σε υποεπιτροπή του Κοινοβουλίου, παρά τη μη εγγραφή της στο μπτρώο, αποτελεί κι αυτή ένδειξη

του πλημμελούς τρόπου με τον οποίο εφαρμόζονται οι κανόνες.

Στην προηγούμενη θητεία του Κοινοβουλίου (2014-19), η συμβουλευτική επιτροπή δεοντολογίας του σώματος (που αποτελείται από ευρωβουλευτές), συνέστησε την επιβολή κυρώσεων σε μόλις 24 περιπτώσεις για παραβίαση του κώδικα δεοντολογίας. Σε καθμία από αυτές τις περιπτώσεις, η προεδρία του Κοινοβουλίου αποφάσισε κατά της επιβολής κυρώσεων. Η βαρύτερη ποινή, ούτως ή άλλως, είναι η μη χορήγηση για 30 ημέρες του επιδόματος διαβίωσης (338 ευρώ ημερησίως), χωρίς να αγγίζονται ο μισθός (περίπου 9.400 ευρώ ακαθάριστα) και τα άλλα επιδόματα. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται και το επίδομα γενικών δαπανών (4.778 ευρώ τον μήνα). Μόλις τον περασμένο Οκτώβριο η ηγεσία του Κοινοβουλίου κατήργησε την υποχρέωση των ευρωβουλευτών να διατηρούν αποδείξεις για τις δαπάνες αυτές.

Η Κομισιόν, όπως εξηγεί υψηλόβαθμο στέλεχος της που δεν ανήκει στο μόνιμο προσωπικό, διαθέτει έναν ισχυρό γραφειοκρατικό μηχανισμό αντικει-

μενικής ανάλυσης και φίλτραρίσματος των απόψεων που υποβάλλονται σε σχέση με υπό διαμόρφωση νομοθετήματα. Οι ευρωβουλευτές έχουν σαφώς πιο περιορισμένους θεσμικούς πόρους και είναι πιο ευάλωτοι στη γραμμή που επιχειρούν να περάσουν, όχι και τόσο ανεξάρτητες δεξαμενές σκέψης και εξωτερικοί σύμβουλοι.

Όπως αναδεικνύεται και με την περίπτωση του συντρόφου της Εύας Καϊλή, Φραντσέσκο Τζόρτζι, ο αδύναμος κρίκος στην αλυσίδα της διαφθοράς είναι συχνά οι κοινοβουλευτικοί βοηθοί. Το κανονιστικό πλαίσιο για τη δραστηριότητά τους είναι πολύ πιο χαλαρό, ακόμη και στα χαρτιά. Οι πιο φιλόδοξοι εξ αυτών λειτουργούν εξαρχώς ως άτυπα όργανα των λόμπι, στα οποία πολλοί φιλοδοξούν να απασχοληθούν επικερδώς, αφού λήξει η θητεία τους στην Ευρωβουλή.

Το 2016, ο Σβεν Γκίγκολντ, ευρωβουλευτής τότε των Γερμανών Πρασίνων και σήμερα υφυπουργός Οικονομίας της γερμανικής κυβέρνησης, είχε καταθέσει έκθεση με προτάσεις που θα καθι-

στούσαν σημαντικά αυστηρότερο το πλαίσιο επαφών μεταξύ των λομπιστών και των μελών του Κοινοβουλίου. Μεταξύ άλλων, πρότεινε την καταγραφή της επιρροής των διαφόρων ομάδων πίεσης στη νομοθεσία μέσω των εργαλείου του «νομοθετικού αποτυπώματος», ενώ έθετε την περίοδο αγρανάπαυσης για τους ευρωβουλευτές στα τρία χρόνια. Με τη σύμφωνη γνώμη των επικεφαλής και των τριών μεγαλύτερων πολιτικών σχηματισμών του Κοινοβουλίου (ΕΡΡ, Σ&Δ, Αλδε), οι προτάσεις του Γερμανού ευρωβουλευτή δεν τέθηκαν ποτέ σε ψηφοφορία.

Απόφαση - σοκ

Παράλληλα, σιωπηλά στα τέλη του περασμένου Νοεμβρίου, μια απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ενωσης κατέφερε βαρύτατο πλήγμα κατά της διαφάνειας και της καταπολέμησης του οικονομικού εγκλήματος στην Ε.Ε. Η υπόθεση αφορούσε προσφυγές από μων και εταιρειών, τα ονόματα των οποίων ήταν αναρτημένα στο δημόσιο μπτρώο επιχειρήσεων και των μετόχων τους στο

Λουξεμβούργο. Τα μπτρώα αυτά εισήχθησαν στην Ε.Ε. βάσει της 4ης οδηγίας κατά του ξεπλύματος μαύρου χρήματος το 2015. Η 5η οδηγία, το 2018, όρισε ότι η πρόσβαση στα δεδομένα των μπτρώων πραγματικών ιδιοκτητών θα πρέπει να είναι ανοιχτή στο κοινό.

Το δικαστήριο έκρινε ότι «η πρόσβαση του κοινού σε πληροφορίες για τους πραγματικούς ιδιοκτήτες συνιστά σοβαρή παρέμβαση στο θεμελιώδες δικαίωμα για τον σεβασμό της ιδιωτικής ζωής και για την προστασία των προσωπικών δεδομένων». Μετά τη δημοσιοποίηση της ετυμολογίας, πολλές χώρες της Ε.Ε. που είχαν εφαρμόσει τους σχετικούς κανόνες, ανέστειλαν την πρόσβαση των πολιτών στα μπτρώα τους. Στην Ελλάδα, το μπτρώο θα άνοιγε στο κοινό την 1η Δεκεμβρίου. Στις 29 Νοεμβρίου, με απόφαση του υπουργού Οικονομικών Χρ. Σταϊκούρα και του υπουργού Επικρατείας Κυριάκου Πιερρακάκη, ανεστάλη η δυνατότητα πρόσβασης έως την 31η Ιανουαρίου, προκειμένου να «αξιολογηθεί πλήρως» το νόημα της απόφασης του ΔΕΕ.

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ

ΜΕΓΑΛΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Disney

ΤΑ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΥ ΡΟΜΑΝΟ ΣΚΑΡΠΑ

© 2022 Disney

Ο ΣΕΛΗΝΙΑΚΟΣ
ΑΝΤΙΛΑΛΟΣ

Κυριακή
15/01

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Τι κρύβουν οι μετάνοιες Ερντογάν πριν από την κάλπη

Προσέγγιση με Ασαντ μέσω Μόσχας

Τον **ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Από τη στιγμή που ξέσπασε η Αραβική Άνοιξη, το 2011, και για τουλάχιστον μία δεκαετία, ο Ταγίπ Ερντογάν δεν είχε ηπιότερους χαρακτηρισμούς για τον Μπασάρ Ασαντ από τις λέξεις «φονιάς» και «δικτάτορας». Εχοντας ποντάρει στο άλογο των Αδελφών Μουσουλμάνων, ο Τούρκος πρόεδρος στήριξε την ισλαμική αντιπολίτευση στον Σύρο πρόεδρο και έγινε ο βασικός σπόνσορας του λεγόμενου «Ελεύθερου Συριακού Στρατού» (FSA). Αλλά έχει ο καιρός γυρίσματα...

Τον περασμένο Αύγουστο ο Ερντογάν δήλωσε ότι δεν επιδιώκει πλέον την ανατροπή του Ασαντ. Το επόμενο βήμα έγινε στο περιθώριο της τελετής έναρξης του Μουντιάλ, στο Κατάρ. Εκεί ο Τούρκος πρόεδρος αντάλλαξε χειραφτίες και χαμόγελα με τον Αιγύπτιο ομόλογό του Αμπντελφάτχ αλ Σίσι, τον οποίο επίσης χαρακτήριζε μέχρι πρότινος δικτάτορα, ύστερα από την αιματηρή ανατροπή της κυβέρνησης των Αδελφών Μουσουλμάνων από τον στρατό. Επιστρέφοντας στην Τουρκία, δήλωσε: «Όπως ομαλοποιήθηκαν τα πράγματα με την Αίγυπτο, έτσι μπορούν να την Αίγυπτο, έτσι σχέσεις μας με τη Συρία».

Αμ' έπος, αμ' έργον. Στις 28 Δεκεμβρίου ο Τούρκος υπουργός Αμυνας Χουλουσί Ακάρ συναντήθηκε στη Μόσχα με τον Σύρο ομόλογό του Αλί Μαχμούντ Αμπάς, παρουσία του Ρώσου

υπουργού Αμυνας Σεργκέι Σοϊγκού. Η συνέχεια αναμένεται με ενδιαφέρον, καθώς παραμονή Πρωτοχρονιάς ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου δήλωσε ότι η Αγκυρα «βλέπει θετικά» πρόταση του Σεργκέι Λαβρόφ για συνάντησή του με τον υπουργό Εξωτερικών της Συρίας εντός Ιανουαρίου. Όπως δήλωσε ο ίδιος ο Ερντογάν την Πέμπτη, κάτι τέτοιο θα ήταν το τελικό βήμα για μια επόμενη συνάντηση κορυφής του ίδιου με τους Ασαντ και Πούτιν.

Η «παγωμένη» εισβολή

Αν έτσι εξελιχθούν τα πράγματα, θα πρόκειται για θεαματική μεταστροφή της Αγκυρας. Από τον Νοέμβριο ο Ερντογάν έχει προαναγγείλει νέα τουρκική εισβολή στη βόρεια Συρία εναντίον της κουρδικής πολιτοφυλακής YPG, που ελέγχει μεγάλο μέρος της περιοχής, με στόχο τη δημιουργία «ασφαλούς ζώνης» πλάτους τριάντα χιλιομέτρων, κατά μήκος των τουρκικών συνόρων. Η προαναγγελθείσα επιχείρηση είχε έντονα προεκλογική οσμή, ενόψει των πολύ κρίσιμων (και δύσκολων για τον Ερντογάν) φετινών προεδρικών και βουλευτικών εκλογών, καθώς η τουρκική κοινή γνώμη θα την υποστήριζε και η αντιπολίτευση δεν θα είχε περιθώριο να εναντιωθεί. Ωστόσο η Ρωσία, ο καθοριστικός στρατιωτικός παράγοντας στη Συρία και η δύναμη που ελέγχει τον συριακό εναέριο χώρο, δεν έδωσε το πράσινο φως στον Ερντογάν, απαιτώντας πριν από οποιαδήποτε κίνηση να έρθει σε

Ο Ταγίπ Ερντογάν με τον πρώην εμίρη του Κατάρ, Χαμάντ μπιν Χαλίφα αλ Θάνι, στον εναρκτήριο αγώνα του πρόσφατου Μουντιάλ. Ο Τούρκος πρόεδρος, που έχει κάνει θεαματικές αλλαγές στην εξωτερική πολιτική του, χρησιμοποιεί κάθε ευκαιρία για να προσεγγίσει χώρες της περιοχής.

Στήριξη της τουρκικής οικονομίας από τις αραβικές μοναρχίες του Κόλπου και μαζική επιστροφή Σύρων προσφύγων στη χώρα τους, οι βασικές επιδιώξεις του.

συμφωνία με τον Ασαντ.

Οι ενδείξεις επικείμενης συνδιαλλαγής Αγκυρας - Δαμασκού θορυβήσαν τις ΗΠΑ (το Στέιτ Ντιπάρτμεντ κάλεσε την Τουρκία «να σκεφθεί δύο φορές» μια τέτοια κίνηση), καθώς θα σήμαινε, πιθανότατα, την έξοδο των αμερικανικών στρατευμάτων από τη Συρία. Παράλληλα, προκάλεσαν μεγάλη ανησυχία στους κόλπους της φιλοτουρκικής συριακής αντιπολίτευσης, με τον FSA να οργανώνει διδηλώσεις διαμαρτυρίας κατά του Ερντογάν, καθώς οι ηγέτες του φοβούνται ότι μπορεί να γίνουν τα αυριανά θύματα ενός ματωμένου γάμου συμφέροντος. Κάτι τέτοιο, σε συνδυασμό με τη ματαιώση της τουρκικής εισβολής, θα επιφέρει πολιτική ζημιά για

τον Ερντογάν μεταξύ των εκτός συνόρων συμμάχων του. Ωστόσο τα κέρδη στο εσωτερικό πολιτικό ακροατήριο της Τουρκίας μπορεί να είναι πολύ μεγαλύτερα.

Ο Τούρκος πρόεδρος φιλοδοξεί να έρθει σε συνεννόηση με τον Ασαντ για τον επαναπαρισμό τουλάχιστον ενός από τα 3,7 εκατομμύρια των Σύρων προσφύγων που ζουν σήμερα στην Τουρκία – ήδη τουρκικές κατασκευαστικές επιχειρήσεις εργάζονται πυρετωδώς για την κατασκευή συγκροτημάτων κατοικιών στις περιοχές που ελέγχονται από τον τουρκικό στρατό. Το θέμα έχει εξαιρετική σημασία ενόψει εκλογών, καθώς οι Τούρκοι, στην πλειονότητά τους, έχουν αναπτύξει αρνητικά αισθήματα έναντι των προσφύγων υπό την επίδραση της οικονομικής κρίσης. Επιπλέον, η συνεννόηση με τον Ασαντ (και τη Ρωσία) θα μπορούσε να γίνει οριστική ταφόπλακα στις κουρδικές φιλοδοξίες για αυτόνομη ζώνη στη βόρεια Συρία, κάτι που αποτελεί στρατηγική επιδίωξη για το σύνολο των τουρκικών ελίτ.

Αλλά οι οβιδιακές μεταμορφώσεις του Ερντογάν δεν περιόριζονται στη Συρία. Οι πρόσφατες κινήσεις συμφιλίωσής του με τον Σίσι, αλλά και με τους ηγέ-

τες της Σαουδικής Αραβίας, των Εμιράτων, ακόμη και του Ισραήλ έχουν εξίσου έντονο προεκλογικό άρωμα. Με το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών να έχει εκτιναχθεί στα 110 δισ. δολάρια, η Τουρκία θα χρειαστεί 216 δισ. για να εξυπηρετήσει το χρέος της εντός του 2023. Προκειμένου να αποφύγει την προσφυγή στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κάτι που θα μπορούσε να αποτελέσει το πολιτικό του τέλος, ο Ερντογάν υποχρεώθηκε να καταφύγει στα πετροδολάρια των αραβικών μοναρχιών του Κόλπου, βάζοντας στο «ψυγείο» την υπόθεση Κασόγκι και τις σχέσεις του με τους Αδελφούς Μουσουλμάνους και τη Χαμάς.

Τα αποτελέσματα ήταν ενθαρρυντικά. Εμιράτα και Σαουδάραβες έριξαν αρκετά δισ. στην τουρκική κεντρική τράπεζα, η λίρα αναθεροποιήθηκε, ο πληθωρισμός ήταν τον Δεκέμβριο γύρω στο 1% και σε ετήσια βάση 64% (έναντι 85% τον προηγούμενο μήνα), ενώ ο Ερντογάν μπόρεσε να ανακοινώσει διπλασιασμό του κατώτατου μισθού. Βέβαια, ο Τούρκος πρόεδρος εξακολουθεί να κινείται πάνω σε τετατωμένο σκονί, χωρίς προστατευτικό δίχτυ. Οι Αραβες ηγέτες δεν ξεχνούν τον ρόλο που έπαιζε μέχρι

χθες ο Ερντογάν, ενισχύοντας τους πιο απειλητικούς εχθρούς τους και ειδικά ο Ασαντ δεν έχει κανέναν λόγο να νομιμοποιήσει την τουρκική κατοχή στη βόρεια Συρία, αντίθετα είναι μάλλον βέβαιο ότι θα επιμείνει στην απομάκρυνση των τουρκικών στρατευμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, είναι αμφίβολο αν η φθορά που έχει υποστεί το AKP είναι αναστρέψιμη στους λίγους μήνες που απομένουν μέχρι τις κάλπες, χωρίς κάποιου είδους δικαστικό-πολιτικό πραξικόπημα. Αυτό υποδηλώνουν οι πρόσφατες δηλώσεις Ερντογάν περί ενδεχόμενης επίσκεψης των εκλογών (πιθανόν τον Απρίλιο), σε συνδυασμό με τις κινήσεις για να κηρυχθεί εκτός νόμου το φιλοκουρδικό κόμμα HDP (η σχετική δικαστική απόφαση είναι πιθανό να ανακοινωθεί την Τρίτη) και για να εμποδιστεί η υποψηφιότητα του πιο επικίνδυνου αντιπάλου του Τούρκου προέδρου, Εκρέμ Ιμάμογλου. Ούτε το ενδεχόμενο να επενδύσει ο Ερντογάν σε μια νέα ελληνοτουρκική κρίση μπορεί να αποκλειστεί, αν και ο μεγαλομανής, αλλά όχι τυχοδιώκτης, πρόεδρος αντιλαμβάνεται ότι θα επρόκειτο για ένα παιχνίδι με τη φωτιά.

Στρατηγός Ισαάκ Μπεν Ισραέλ, πρόεδρος της Ισραηλινής Υπηρεσίας Διαστήματος και καθηγητής του Πανεπιστημίου του Τελ Αβίβ

Μπορεί ένα λείζερ να προστατεύσει τα νησιά του Αιγαίου;

Πώς το Ισραήλ κατόρθωσε να αναπτύξει την ταχύτατη και φθηνή άμυνα σε επιθέσεις με drones

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

Τέσσερις δεκαετίες μετά το δόγμα Ρέιγκαν και την έναρξη του προγράμματος «Πόλεμος των Αστρων» για τη χρήση προηγμένων όπλων, συμπεριλαμβανομένων της χρήσης δεσμίδων υψηλής ενέργειας (λείζερ) για την αντιμετώπιση εχθρικών βαλλιστικών πυρηνικών επιθέσεων, το Ισραήλ κατόρθωσε να μετουσιώσει τη στρατηγική σκέψη Ρέιγκαν σε υπαρκτή αμυντική τεχνολογία, αναπτύσσοντας το σύστημα αεράμυνας κατευθυνόμενης ενέργειας «σιδερένια δέσμη» (Iron Beam). Το νέο σύστημα, έχοντας αναπτυχθεί από την εταιρεία Rafael και έχοντας δοκιμαστεί στο πεδίο, έδωσε στις ισραηλινές ένοπλες δυνάμεις τη δυνατότητα αναχαίτισης drones, βολών πυροβολικού και ρουκετών σε ακτίνα 7 χιλιομέτρων. Ο πρόεδρος της Ισραηλινής Υπηρεσίας Διαστήματος και καθηγητής του Πανεπιστημίου του Τελ Αβίβ, στρατηγός Ισαάκ Μπεν Ισραέλ αναλύει στην «Κ» πώς επιτεύχθηκε η νέα αμυντική ασπίδα.

– Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της νεότερης αμυντικής ανάπτυξης του Ισραήλ, της τεχνολογίας λείζερ, και πόσο λειτουργική μπορεί να είναι;

– Το νέο σύστημα αφορά την αναχαίτιση των ρουκετών με τη χρήση λείζερ υψηλής ισχύος. Όταν αρχίσαμε να ψάχνουμε λύσεις τη δεκαετία του '90 κα-

τά της επίθεσης με πυραύλους ξεκινήσαμε με το λείζερ υψηλής ισχύος. Εκείνη την εποχή οι μόνοι που μπορούσαν να έχουν αυτή την τεχνολογία ήταν οι Αμερικανοί. Έτσι είχαμε το κοινό πρόγραμμα μεταξύ του κράτους του Ισραήλ και του αμερικανικού στρατού. Για να χρησιμοποιήσουμε λείζερ υψηλής ισχύος κατά των ρουκετών, έπρεπε να αποδείξουμε την ιδέα, οπότε φέραμε ρουκέτες από το Ισραήλ, τις εκτοξεύσαμε και το λείζερ που τοποθετήθηκε στην Καλιφόρνια κατέρριψε αυτές τις ρουκέτες.

Στο τέλος της δεκαετίας του '90 είπαμε πως τώρα που αποδείξαμε την ιδέα, θα πρέπει να το κάνουμε όπλο. Μαζί με τους Αμερικανούς βρήκαμε ότι είναι πολύ προβληματικό να μικρύνουμε το λείζερ και να έχουμε με αρκετή ισχύ. Μπορείτε να το μικρύνετε, ακόμα και να το βάλετε στην τσέπη σας, αλλά η ισχύς του λείζερ δεν θα είναι ικανή να καταρρίψει έναν πύραυλο. Μας πήρε περισσότερο χρόνο από ό,τι νομίζαμε, αλλά τελικά λύσαμε το πρόβλημα. Σκεφτήκαμε: «As πάρουμε μερικές ακτίνες λείζερ και κάθε μία από αυτές θα χτυπάει τον πύραυλο έτσι ώστε δύο, τρεις ή τέσσερις διαφορετικές ακτίνες να είναι αρκετές για την έκρηξη του πυραύλου». Όμως ανακαλύψαμε ότι η ακτίνα λείζερ μεταφέρεται σε παλμούς ενέργειας και πως αν στέλνετε συνεχή ροή δεν επιτυγχάνεται αρκετή

“

Ο πύραυλος από μόνος του χρειάζεται να πετάξει 20 με 30 δευτερόλεπτα, ενώ μια ακτίνα λείζερ σε κλάσματα του δευτερολέπτου χτυπάει τον στόχο.

ισχύς. Οπότε, για να επιτύχετε αρκετή ενέργεια και να εκραγεί ο πύραυλος, πρέπει να συγκεντρώσετε τις ακτίνες λείζερ σε παλμούς. Όταν έχετε δύο παλμούς ενέργειας που προέρχονται από διαφορετικές δέσμες πρέπει να χτυπήσουν στο ίδιο σημείο. Δεν είναι ότι ο ένας από αυτούς θα χτυπήσει το μισοστινό μέρος του πυραύλου και ο άλλος θα χτυπήσει σε άλλο σημείο. Αυτό δεν θα λειτουργήσει. Έπρεπε λοιπόν να βρούμε τεχνολογίες για να συγκεντρώσουμε τις ακτίνες στο ίδιο σημείο, την ίδια στιγμή. Αυτό είναι που ονομάζουμε συνοχή.

Μας πήρε πολλά χρόνια για να λύσουμε αυτό το πρόβλημα. Τώρα έχει λυθεί και γι' αυτό έχουμε ένα έργο ανάπτυξης πλήρους κλίμακας για τη δημι-

«Είμαστε δύο μικρά κράτη, και τα δύο στη Μεσόγειο, καθώς και τα δύο δημοκρατίες. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να μην πετύχει η συνεργασία Ισραήλ - Ελλάδος», επισημαίνει ο Ισαάκ Μπεν Ισραέλ.

ουργία αυτών των «κανονίων λείζερ». Αυτή η τεχνολογία αποτελεί τη λύση για απειλές χαμηλού βεληνεκούς όπως ένα UAV (μη επανδρωμένο σκάφος) ή ένας πύραυλος ή ακόμη και πύραυλοι μεγάλου βεληνεκούς. Όσο μεγαλύτερης εμβέλειας είναι ο στόχος, τόσο πιο εύκολη η αναχαίτισή του. Το πρόβλημα είναι ότι στους πυραύλους μικρής εμβέλειας δεν έχετε αρκετό χρόνο για την αναχαίτιση. Γι' αυτόν τον λόγο ασχολούμαστε με τις ακτίνες λείζερ. Για παράδειγμα, είστε στο όχημα ραντάρ και βλέπετε τον εισερ-

χόμενο πύραυλο, τώρα, ρίχνετε έναν πύραυλο εναντίον του πυραύλου. Ο πύραυλος από μόνος του χρειάζεται να πετάξει 20 με 30 δευτερόλεπτα, ενώ αντίθετα, με το νέο σύστημα ρίχνετε μια ακτίνα λείζερ, η οποία πηγαίνει με την ταχύτητα του φωτός, δηλαδή σε κλάσματα του δευτερολέπτου χτυπάει τον στόχο. Αν ο πύραυλος έρχεται από 1.000 χιλιόμετρα ή μερικές χιλιάδες χιλιόμετρα, τότε έχετε αρκετό χρόνο για να ρίξετε ένα συμβατικό ανακαίτιστικό, αλλά όταν είναι μικρής εμβέλειας δεν έχετε τον χρόνο.

– Τα ελληνικά νησιά δέχονται «απειλές» από εχθρικά UAVs. Θεωρείτε ότι είναι μια φθηνή και αποτελεσματική λύση η ανάπτυξη συστημάτων όπως η «σιδερένια ακτίνα»;

– Ο χρόνος που χρειάζεται το λείζερ για να πετάξει προς τον στόχο του είναι κλάσματα του δευτερολέπτου. Έτσι, αν υπάρχουν πολλοί στόχοι στον αέρα, μπορείτε να κατευθύνετε το λείζερ σας στον πρώτο και να τον ανακαίτισετε. Δεν θα σας πάρει 20 δευτερόλεπτα, αλλά ένα δευτερόλεπτο.

Στη συνέχεια, πάρτε την ίδια δέσμη απευθείας σε ένα διαφορετικό στόχο και μπορείτε να ανακαίτισετε το δεύτερο και τρίτο στόχο με το ίδιο οπλικό σύστημα. Φυσικά, μπορείτε να έχετε περισσότερα από ένα συστήματα λείζερ. Είναι πολύ πρακτικό.

– Ποιο είναι το κόστος αναχαίτισης με ακτίνα λείζερ συγκριτικά με την εκτόξευση πυραύλου;

– Το κόστος είναι ένα μεγάλο πλεονέκτημα, διότι στον «Σιδιρόν Θόλο» (Iron Dome), όταν ρίχνετε έναν πύραυλο εναντίον ενός πυραύλου, ο πύραυλος αυτός κοστίζει 50.000 δολάρια. Εδώ ρίχνετε μια ακτίνα λείζερ, η οποία παράγεται από την ηλεκτρική ενέργεια. Έτσι, το κόστος της μιας βολής είναι το κόστος της ενέργειας που απαιτείται για την παραγωγή της δέσμης λείζερ. Και αυτό είναι της τάξης των 1.000 δολαρίων. Οπότε 50 φορές λιγότερο από τους κλασικούς τρόπους αναχαίτισης.

– Πιστεύετε πως η συνεργασία Ελλάδος - Ισραήλ θα οδηγήσει σε ανταλλαγή στρατιωτικών γνώσεων ή ακόμα και ανάπτυξη νέων συστημάτων;

– Εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις σχέσεις των δύο κρατών. Αν πετύχει και αν θα υπάρχει η κατάλληλη εμπιστοσύνη μεταξύ των δύο κρατών είναι πολύ καλύτερο από οποιαδήποτε άλλη εναλλακτική λύση.

Υπάρχουν δύο μικρά κράτη, είστε μεγαλύτεροι από εμάς, αλλά εξακολουθείτε να ανήκετε στην κατηγορία των μικρών κρατών. Και τα δύο στη Μεσόγειο, καθώς και τα δύο δημοκρατίες. Δεν υπάρχει κανένας λόγος να μην πετύχει αυτή η συνεργασία. Οι πιθανότητες να πετύχει είναι μεγάλες.

Του **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

Τον Δεκέμβριο του 2013 η τότε γενική διευθυντρια της της UNESCO Ιρίνα Μπόκοβα απηύθυνε μια πρόσκληση στην Μεγάλη Βρετανία εκεί μέρους της Ελλάδας. Η πρότασή ήταν να καθίσει η Βρετανία στο ίδιο τραπέζι με την Ελλάδα και να διαπραγματευθεί για τα Γλυπτά του Παρθενώνα. Η απάντηση της Βρετανίας στην επιστολή της UNESCO δεν ήρθε ποτέ. Ήσχεδόν ποτέ.

Δεκατρείς μήνες μετά την πρόσκληση, τον Οκτώβριο του 2014, τα μέλη της UNESCO συνεδρίασαν και πάλι. Ορισμένα κράτη-μέλη είχαν εκφράσει τη δυσασφάλεια τους για τη συμπεριφορά της βρετανικής πλευράς

Η ελληνική πλευρά
εξακολουθεί να
διαμηνύει ότι δεν
συζητάει οποιαδήποτε
μορφή δανείου.

στο αίτημα του Οργανισμού. Αυτό το κλίμα έδωσε στην Ελλάδα την ευκαιρία να προτείνει στην UNESCO την υιοθέτηση μιας νέας Σύστασης από την Επιτροπή που υποχρέωνε να κράτη-μέλη να απαντούν στις προσκλήσεις διαμεσολάβησης εντός έξι μηνών. «Η Σύσταση, την οποία συνέταξε επί τόπου και ψηφίστηκε ομόφωνα, υποχρέωσε τη Βρετανία να μπει σε διαδικασία απάντησης. Τέσσερις μήνες αργότερα ανήρτησε την απάντησή της στην ιστοσελίδα του Βρετανικού Μουσείου, πριν και η απάντησή αυτή αποσταλεί επισήμως στην UNESCO και την Ελλάδα», λέει στην «Κ» η δικηγόρος και καθηγήτρια Νομικής του Πανεπιστημίου Λευκωσίας Ειρήνη Σταματούδη, που είχε την αρχική ιδέα της διαμεσολάβησης.

πολλές ιστορίες που έχουν να διηγηθούν όσοι παρευρέθησαν σε διεθνή fora, για την άνεγκτη στάση που διατηρούσε επί χρόνια η βρετανική πλευρά. Το Βρετανικό Μουσείο, ο ισχυρότερος οργανισμός πολιτιστικής διπλωματίας της Αγγλίας, όχι μόνο δεν άλλαζε στάση, αλλά κατά καιρούς ζητούσε από τους Έλληνες διαπραγματευτές να συμπληρώσουν μία από τις αιτήσεις δανεισμού αρχαιοτήτων εάν ήθελαν να δουν τα Γλυπτά στην Αθήνα.

Γι' αυτό και πολλοί, ανάμεσά τους και η κ. Στ. Πατισιουδού, βλέπουν να συντελείται μια μεγάλη σημειολογική στροφή στη ρητορική του Βρετανικού Μουσείου, όπως αυτή εκφράζεται από τον επικεφαλής του, τον πρώην υπουργό Οικονομικών Τζορτζ Οσμπορν, αλλά και μέσω των εκπροσώπων του που πλέον πλέον ανοιχτά ότι αναζητούν «μια νέα συνεργασία για τον Παρθενώνα» και ότι συνεχίζονται οι «θεσπικοδομητικές συζητήσεις» με την Ελλάδα.

Πριν από την αλλαγή του χρόνου είχαμε ορισμένα δεδομένα που δεν αναιρέθηκαν, ούτε διαψεύστηκαν: τις δηλώσεις Οσμπορν περί «συμφωνίας» που μπορεί να γίνει με την Ελλάδα και τις διαπραγματεύσεις που ανέλαβε με τον επικεφαλής του Βρετανικού Μουσείου το επιτελείο του Μεγάρου Μαξίμου. Στο μεταξύ, μέσα στο 2022 επανενώθηκε το θράσυμα Fagan με τα γλυπτά του Παρθενώνα στο Μουσείο Ακρόπολης και στην εκπνοή του χρόνου ανακοινώθηκε η επιστροφή ακόμη τριών θραυσμάτων του μνημείου από το Βατικανό. Σε σχέση με τις διαπραγματεύσεις «έκαμε «μείνει» στην προσπάθεια «ετραγανισμού του κύκλου», δηλαδή στην εύρεση της κατάλληλης νομικής φόρμουλας για την επιστροφή των Γλυπτών. Αυτό όμως φαίνεται να άλλαξε. Αλλάξε;

Μέσα στο 2022 επανενώθηκε το θραύσμα Fagan με τα γλυπτά του Παρθενώνα στο Μουσείο Ακρόπολης (φωτογραφία) και στην εκπνοή του χρόνου ανακοινώθηκε η επιστροφή ακόμη τριών θραυσμάτων του μνημείου από το Βατικανό. Τα Γλυπτά στο Βρετανικό Μουσείο, όμως, είναι μια διαφορετική ιστορία...

Παιχνίδι σκιών με τα Γλυπτά

Από τον Νοέμβριο περιμένει στο ακουστικό της
η Αθήνα - Πώς ερμηνεύονται οι διαρροές

αν και όχι με τις ίδιες λέξεις, περιέγραφαν το ίδιο πράγμα: α) ότι οσονούπω κλείνει μια συμφωνία πολιτιστικής ανταλλαγής με την Ελλάδα και β) ότι μέρος των Γλυπτών θα επιστρέψει με μια μορφή δανεισμού.

λεπτομέρειες. Το διεθνές πρακτο-
ρείο Bloomberg έβαζε στο κάδρο
της συμφωνίας τα δύο μουσεία
(Βρετανικό και Ακρόπολης) και
μιλούσε για μια εκ περιτροπής έκ-
θεση των Γλυπτών στην Ελλάδα
διαφυσήθηκε από πηγές του ΥΠ-
ΠΟΑ και το Μουσείο Ακρόπολης.

Η Daily Telegraph έγραψε ότι η συμφωνία μεταξύ Βρετανίας και Ελλάδας προβλέπει τον μακροχρόνιο δανεισμό (long-term loan) μέρους των Γλυπτών με αντάλλαγμα τον «Αναβάτη τον Αρτεμισίου» ή και τη χρυσή «Μάσκα του Αγαμέμνονα», ενώ το κύριο άθροισμα των Times του Λονδίνου έκανε λόγο για την επίτευξη συμβιβασμού στη βάση ενός «δανείου αορίστου χρόνου» (open-ended loan) των Γλυπτών, δίνοντας συγχρητάρια στον Τζορτζ Οσμμπορν, ο οποίος αναμένεται –κατά την εφημερίδα– να ανακινώσει σύντομα τη συμφωνία.

To Μαξίμου

Πώς ερμηνεύει αυτές τις διαρροές η ελληνική κυβέρνηση; «Είτε είναι μια προσπάθεια προώθησης του ζητήματος και δημιουργίας μιας ατμόσφαιρας η θέλουν να το κάψουν», λένε στην «Κ» πηγές από το Μέγαρο Μαξίμου με γνώση του θέματος και επιμένουν ότι από την τελευταία επίσκεψη του πρωθυπουργού Κυριάκου Μητσοτάκη στο Λονδίνο στα τέλη του περασμένου Νοεμβρίου δεν έχει υπάρξει καμία νέα επικοινωνία των δύο πλευρών. Ο τότε συζητήσιμος έγιναν σε «δυναμικό κλίμα αμοιβαίας κατανόησης» και όπως μας είπαν δεν υπήρχε κάποια νέα επικοινωνία προγραμματισμένη.

Οι ίδιες πηγές τονίζουν ότι «το δάνειο δεν υπήρξε ως νομική μορφή» για την ελληνική πλευρά. Αντιθέτως, η ελληνική πρόταση που έγινε στους Βρετανούς ήταν για συμφωνία που θα έμοιαζε με την επιστροφή του θραύσματος Fagan από το Παλέρμο. «Χωρίς να θίγονται το θέμα “δάνειο” και το ιδιοκτησιακό», σημειώνουν και προσθέτουν ότι σε αυτό το θέμα συνάντησαν την αντίδραση της βρετανικής πλευράς που δεν θέλει να καταγραφεί η οποία συμφωνία ως “κατάθεση” προς την Ελλάδα.

«Η σημειολογία προσδιορίζει και την ουσία μερικὲς φορές», τονίζουν και γι' αὐτὸ εκτιμᾶται

ὅτι ἀκόμη ἔχει νὰ διανυθεῖ ἀρκετὸς δρόμος. Στὸ Μέγαρο Μαξίμου ὀρισμένοι ἐκτιμοῦν ὅτι ἡ ὑπόθεση δὲν θὰ καταλήξει κάπου, μέχρι τὶς ἐκλογές, θέλοντας ἴσως νὰ διασκεδάσουν τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ ΣΥΡΙΖΑ γιὰ προεκλογικὰ παιχνίδια μετὰ τὴν Γλυπτά.

Ένα από τα σενάρια που εξετάστηκε είναι και αυτό της «συμβολικής κίνησης», π.χ. της επιστροφής αρχικά ενός αντικειμένου, αλλά όπως επανέλαβαν το θέμα δεν είναι η κλίμακα. Πάντως, πηγές που χειρίζονται τις διαπραγματεύσεις σημείωναν ότι δεν έγινε καμία συζήτηση για συγκεκριμένα εκθέματα που προτίθεται να στείλει η Ελλάδα στο Βρετανικό Μουσείο. «Δεν υπάρχουν κατάλογος εκθεμάτων», μας λένε.

Όσοι γνωρίζουν το θέμα επα-
ναλαμβάνουν ότι πρόκειται για
μια σύνθετη νομική υπόθεση, η
οποία μπορεί να συμφωνηθεί σε
πολιτικό επίπεδο, αλλά θα πρέ-
πει να μπει σε ένα νομικό έγγρα-
φο όπου οι όροι έχουν άλλη βα-
ρύτητα.

Επανένωση, όχι επιστροφή

Τι θα γίνει όμως εάν η βρετανική πλευρά ετοιμάζει κάποια θεαματική κίνηση ή ανακοίνωση, όπως λένε οι Times του Λονδίνου; Εάν δηλαδή ο Τζορτζ Ορμπιρν πάρει την πρωτοβουλία των κινήσεων και ανακοινώσει δημόσια ότι η βρετανική πρόταση προς τους Έλληνες είναι ένα «δάνειο αορίστου χρόνου»; Σας τα επιστρέφουμε, αλλά να ξέρετε ότι είναι δικά μας. «Αν οι Βρετανοί ριξουν το μπαλάκι στην Ελλάδα με τέτοιο τρόπο θα χρειαστεί έξυπνη διαχείριση και όχι βιαστικές απαιτήσεις», μας λέει η Ειρήνη Σταματούδη, η οποία δεν συμμετέχει στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις. «Αν έπρεπε να απαντήσω εγώ, θα έλεγα ότι η επιστροφή δεν είναι από μόνη της αυτοσκοπός. Σκοπός είναι η επανένωση των Μαρμαρών στο μέρος καταγωγής τους και αυτό απαιτεί μονιμότητα».

Η **HELLENIC BANK** παρουσιάζει

ΠΑΡΑΜΥΘΟΥΠΟΛΗ

18/11/2022-08/01/2023

Τάφος Ντ' Αβίλα

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΟΝ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΧΟΡΗΓΟΙ

UNIVERSITY of NICOSIA, EKO, VIOGAL, WEBER STA, Coca-Cola, Carlsberg, ZOTIAS, MÖLLERS FORTE, GIANTS, elcafé, PARK PALIATSO, 112.500, ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

Της ΜΑΡΙΑΝΝΑΣ ΚΑΚΑΟΥΝΑΚΗ

Το πρώτο βράδυ που η Μαρί έμεινε στον δρόμο ευτυχώς δεν έκανε τόσο κρύο παρότι είχε μπει Δεκέμβρης. Είχε μαζί της μια μικρή σχολική τσάντα στην οποία είχε μέσα παιδικό γάλα, μπισκότα, πάμπερς και μωρομάντιλα. Θα περνούσε το βράδυ στο προαύλιο της εκκλησίας του Αγίου Παντελεήμονος, αλλά ένιωσε πως θα είναι πιο ασφαλής στην πλατεία Βικτωρίας που είχε Αστυνομία, οπότε μετακινήθηκε εκεί. Με ένα βαμβακερό ύφασμα τύλιξε τον γιο της και προσπάθησε να τον νανουρίσει. Όταν επιτέλους αποκοιμήθηκε στην αγκαλιά της έβαλε τα κλάματα. Ο Μάρκο δεν έχει κλείσει ακόμα τα δύο, μπορεί να μην καταλαβαίνει πολλά, αλλά προσπαθεί όσο μπορεί να μην του δείχνει την απελπισία της. Εκείνη δεν έκλεισε μάτι. Με το που πήγαινε να την πάρει ο ύπνος πεταγόταν. Όταν πλέον ξεμέρωσε προσπάθησε να βρει φαγητό, να φορτίσει το κινητό της και τηλεφώνησε σε όποιον ήξερε για να δει εάν υπήρχε κάποιο μέρος να μείνουν ή κάποια δουλειά. Το επόμενο βράδυ όμως τη βρήκε και πάλι στο ίδιο σημείο.

Ορισμένες γυναίκες προτιμούν την αστεγία αφού, όπως υποστηρίζουν, «στα καμπ δεν είμαστε ασφαλείς. Κουμάντο κάνουν επικίνδυνα κυκλώματα».

Η Μαρί έφτασε στην Ελλάδα από το Κονγκό το 2018. Έμεινε για δύο χρόνια στη δομή της Σάμου. Εκεί, όπως είπε στην «Κ», ο άνδρας της αρρώστησε βαριά, πέθανε και τότε εκείνη μεταφέρθηκε έγκυος στην Αθήνα, όπου γέννησε. Στη συνέχεια έμεινε σε έναν ξενώνα στο κέντρο που λειτουργούσε στο πλαίσιο του προγράμματος «Εστία». Κάποια στιγμή στις αρχές του καλοκαιριού οι εργαζόμενοι τους ανακοίνωσαν πως όλοι οι ξενώνες θα έκλειναν σταδιακά, αφού το πρόγραμμα θα ολοκληρωνόταν μέχρι το τέλος του 2022. Οι περίπου 10.000 αιτούντες άσυλο που διέμεναν τότε σε αυτούς θα μεταφέρονταν σταδιακά στα καμπ ανά την Ελλάδα. Η Μαρί στο μεταξύ πήρε το άσυλο και ενώ μέχρι τότε μπορούσε άτυπα να παραμείνει στους ξενώνες μέχρι να σταθεί στα πόδια της, πλέον δεν υπήρχε αυτή η δυνατότητα. Επρεπε να φύγει. Δεν πτοήθηκε, βρήκε γρήγορα δουλειά ως καμαριέρα σε ένα ξενοδοχείο κοντά στην Ομόνοια και νοίκιασε μια μικρή γκαρσονιέρα. Η δουλειά μετά το καλοκαίρι σταμάτησε, είχε κρατήσει στην άκρη κάποια χρήματα, αλλά τον Νοέμβρη και αυτά τελείωσαν. Ετσι, μια ημέρα του Δεκέμβρη βρέθηκε στον δρόμο. Εκείνη την περίοδο ο Χρήστος Νάκας, ιδρυτικό μέλος της ομάδας «Πλησίον» που εδώ και 17 χρόνια βγαίνει στον δρόμο βοηθώντας όποιον έχει ανάγκη, δέχτηκε ένα τηλεφώνημα από τη γιατρό Μαρία Ντάσιου. «Μου είπε πως γύρω από τον Άγιο Παντελεήμονα ζούσαν άστεγες, τρεις μαμάδες με μωρά». Ο Νά-

κας πήγε στην περιοχή και είδε με έκπληξη πως δεν ήταν πλέον μόνο τρεις. Αμέσως ενεργοποιήθηκε η ομάδα εθελοντών. Με τη σύζυγό του Αντα Φέγγου μαγειρεύαν σπίτι τους 50 μερίδες μακαρόνια με κιμά, η Αστερούλα Θερμού προμηθεύθηκε γάλα σκόνη, κρουασάν και έψωσε δύο μεγάλα κέικ, ο Παύλος Κοροβέσης προσπάθησε να βρει ρούχα. Στις 8.30 το βράδυ η Αναστασία Κοροβέση, που μιλούσε γαλλικά, έστειλε μήνυμα σε έναν αριθμό που της είχαν δώσει «πως είχαν φτάσει στην πλατεία Βικτωρίας». Εκείνη την ώρα βρίσκονταν εκεί σε ένα παγκάκι η Μαρί με τον Μάρκο και σε ένα άλλο μια άλλη μητέρα με

Η οδύσσεια του προγράμματος

Το πρόγραμμα «Εστία» ξεκίνησε το 2015 από την Υπαιθρο Αρμοστεία με προϋπολογισμό 40 εκατ. ευρώ και 25.000 θέσεις σε αξιοπρεπείς ξενώνες στις πόλεις και προοπτική ένταξης. Στην πορεία εντάχθηκε στις δράσεις του υπουργείου Μετανάστευσης με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ενωσης και όταν ελήφθη η απόφαση να κλείσει οι ωφελούμενοι ήταν λιγότεροι από 10.000. Στην εργασία γιατί δεν συνέχιζε το πρόγραμμα με λιγότερους ξενώνες, το υπουργείο απάντησε πως για λόγους διαφάνειας δεν θα μπορούσαν να κάνουν διαχωρισμό στο ποιος δικαιούται να παραμείνει στους ξενώνες και ποιος στα καμπ, αλλά παράλληλα τόνισε πως θεωρεί την κριτική που ασκείται για τα καμπ αβάσιμη. Ανακοίνωσε επίσης πως θα λειτουργήσει από τον Φεβρουάριο προσωρινή φιλοξενία σε ξενώνες για 1.000 ευάλωτες περιπτώσεις - εγκύους, καρκινοπαθείς κ.ο.κ. Σε συνέντευξη Τύπου που είχε δώσει ο ίδιος ο υπουργός Νότης Μητράκης ήταν ξεκάθαρος για τους λόγους που οι αιτούντες άσυλο θα έπρεπε να επιστρέψουν στα καμπ. Στόχος, είχε πει τότε, είναι η μείωση του κόστους και η αποσυμφόρηση του κέντρου.

Αφότου έκλεισε τα 18, η Ρουθ φιλοξενείται με το μωρό της προσωρινά σε ένα γραφείο του «Home project»· σύντομα, ενηλικιώνονται άλλα επτά κορίτσια του ξενώνα...

να το φροντίζει η ίδια. Σιγά σιγά άρχισε να ανοίγεται. Τους μίλησε για το τι είχε βιώσει στην εμπόλεμη ζώνη του Κονγκό, για το πώς στην Τουρκία την είχαν αναγκάσει να εκδιδαθεί, πως όταν κατά-

λαβε πως ήταν έγκυος κατάφερε να το σκάσει από τους δουλέμπορους και να φτάσει στην Ελλάδα όπου γέννησε πρόωρα. Με τη στήριξη του ξενώνα η πρόδοός της ήταν θεαματική. Ξεκίνησε μαθήματα ελληνικών και αγγλικών, ανυπομονούσε να ξεκινήσει σχολείο, διάλεξε όνομα για το μωρό της. Τον ονόμασε Βιτζέντζο από τον πρωταγωνιστή της αγαπημένης της σειράς στο Netflix - ένα νεαρό αγόρι, έξιψυνο και πολυμήχανο, όπως ονειρεύεται να γίνει και ο γιος της μεγαλώνοντας. Στις 25 Νοεμβρίου η Ρουθ έκλεισε τα 18. Εβαψε τα νύχια της με στρας και μικροσκοπικές χιονονιφάδες, το απόγευμα της έκαναν ένα μικρό πάρτι με

τέσσερα μεγαλύτερα αγόρια. Σε λίγη ώρα εμφανίστηκαν ακόμη δέκα μαμάδες με τα μικρά τους. Τους είπαν πως είναι άστεγες και πως έμεναν εκεί γύρω - στο προαύλιο της εκκλησίας ή σε εισόδους πολυκατοικιών. Είχε παγωνιά, αλλά κάποιες ήταν τελείως ακατάλληλα ντυμένες, με σαγιονάρες, χωρίς μπουφάν. Κάποιες είχαν λάβει απορριπτικές αποφάσεις στο αίτημα ασύλου, οπότε τα καμπ δεν τις δέχονταν. Κάποιες όμως που περίμεναν να βγει η απόφαση του ασύλου και η μόνη τους επιλογή ήταν να πάνε στα καμπ, είχαν αρνηθεί τη μεταφορά και είχαν καταλήξει άστεγες. Δεν είναι μόνο ότι τα καμπ είναι μακριά

χωρίς καμία προοπτική ένταξης, αλλά ότι φοβούνται, είπαν στην «Κ» προσπαθώντας να εξηγήσουν τον λόγο που προτίμησαν να είναι στον δρόμο παρά σε κάποια δομή: «Είναι χειρότερα από φυλακή. Μπορεί να έχει ζεστό νερό και ρεύμα, αλλά δεν είμαστε ασφαλείς. Κουμάντο κάνουν επικίνδυνα κυκλώματα». Η ομάδα του «Πλησίον» εκείνο το πρώτο βράδυ κατάφερε να βρει προσωρινή στέγη για δύο από τις πιο ευάλωτες γυναίκες - Η Μαρί με τον μικρό Μάρκο πήγε στον ΟΚΑΝΑ και η Ταντίν, 6 μηνών έγκυος, με τη δίχρονη Ελενα στο ξενοδοχείο «Πέργαμος» στην Αχαρνών. Οι εθελοντές είχαν συγκεντρώσει κάποια χρήματα και τα έδωσαν στον κ. Νίκο στη ρεσεψιόν. Όταν εκείνος άκουσε την ιστορία της, τους έκανε καλύτερη τιμή. Αργότερα έμαθαν πως θα κάλυπτε ο ίδιος τη διαφορά. Την επομένη, η Αναστασία συνόδεψε την Ταντίν στο πολυϊατρείο των «Γιατρών του Κόσμου». Η γιατρός τη ρώτησε πού μένει και η Αναστασία εξήγησε πως είχαν εξασφαλίσει ξενοδοχείο για δύο ημέρες ακόμα. Φεύγοντας, μια κυρία που είχε ακούσει τη συ-

Το υπουργείο Μετανάστευσης έχει ανακοινώσει ότι θα λειτουργήσει από τον Φεβρουάριο προσωρινή φιλοξενία για 1.000 ευάλωτες περιπτώσεις.

ζήτηση της έδωσε διακριτικά 20 ευρώ. «Δεν έχω περισσότερα, αλλά εάν μπορείτε πληρώστε το ξενοδοχείο για μία επιπλέον μέρα», της είπε. Εν τω μεταξύ, η ομάδα εθελοντών μίλησε με τον Δήμο Αθηναίων, το φιλόπρωτο ταμείο της Αρχιεπισκοπής και πολλές οργανώσεις με τις οποίες είχαν συνεργαστεί στο παρελθόν. Κάποιοι βοήθησαν με είδη πρώτης ανάγκης, αλλά δεν βρέθηκε λύση για στέγαση. Ορισμένες βρήκαν προσωρινή στέγη σε γνωστούς τους, αλλά κάποιες γυναίκες με τα μωρά παρέμειναν στον δρόμο. Παραμονές Χριστουγέννων η ομάδα του «Πλησίον» έφτασε εκεί με δύο αυτοκίνητα γεμάτα πράγματα - μαγειρεμένο φαί, ρούχα, ζεστές κουβέρτες και από ένα δώρο για κάθε παιδί. Ο Μάνος Λογοθέτης, γενικός γραμματέας Υποδοχής Αιτούντων Ασυλο, επιβεβαίωσε στην «Κ» πως τις ημέρες των Χριστουγέννων είχαν την πληροφορία για τις άστεγες γυναίκες από τον Δήμο Αθηναίων, αλλά κλιμάκιο της Αστυνομίας δεν τις εντόπισε. Δεσμεύτηκε πως θα επιχειρούσαν ξανά, και πράγματι η ομάδα του εντόπισε τις γυναίκες και προγραμματίστηκε η μεταφορά όσων ήταν ακόμα στον δρόμο σε δομές - ακόμα και των αναγνωρισμένων προσφύγων που τυπικά δεν επιπίπτουν στις αρμοδιότητές του - μέχρις ότου βρεθεί, όπως είπε, μια μακροπρόθεσμη λύση. «Γνωρίζουμε πως θα υπάρχουν αντιδράσεις με το κλείσιμο του προγράμματος “Εστία”, αλλά είμαστε έτοιμοι να τις αντιμετωπίσουμε», είπε στην «Κ».

Αναγκαστική μεταφορά στο καμπ, με την ενηλικίωση

Η ομάδα του «Home project», μιας οργάνωσης που παρέχει στέγη και στήριξη ασυνόδευτα προσφυγόπουλα, παρακολουθούσε τις εξελίξεις σε σχέση με το πρόγραμμα «Εστία» με ανησυχία. Οι γιατί κάποιος ξενώνας τους ήταν ενταγμένος στο πρόγραμμα αλλά γιατί ήξεραν πως οι αποφάσεις αυτές θα επηρέαζαν κάποια από τα παιδιά τους, τα οποία με το που ενηλικιώνονται μετακινούνται σε άλλους ξενώνας. Οι φόβοι τους επαληθεύτηκαν όταν η Ρουθ, ένα από τα κορίτσια τους, έγινε 18. Η Ρουθ είχε φτάσει στον ξενώνα έξι μήνες νωρίτερα σε πολύ άσχημη κατάσταση. Είχε μόλις γεννήσει και έμενε με το νεογέννητο, άστεγν, στο Πεδίο του

Αρεως. Μια ημέρα, μην μπορώντας να βρει φαγητό έκλεψε από ένα μίνι μάρκετ κάτι για τον μικρό. Ο μαγαζάτορας την είχε δει από την κάμερα και την περίμενε στη είσοδο ζητώντας της τα χρήματα. Μόλις όμως είδε τι είχε κλέψει και κατάλαβε πως ήταν άστεγν, τηλεφώνησε στις Αρχές. Οχι για να τη καταγγείλει αλλά για να τη βοηθήσουν. Αμεσα ενεργοποιήθηκε ο ειδικός μηχανισμός εντοπισμού αστέγων ανηλικών και έτσι η Ρουθ βρέθηκε στον ξενώνα του «Home project». Εκεί έφτιαξαν ένα ψυχοπαιδαγωγικό πλάνο και τις πρώτες εβδομάδες επικεντρώθηκαν στο να φροντίσουν την ίδια και το μωρό της. Στη συνέχεια να τη μάθουν πώς

ράς της Ρουθ στην ανοικτή δομή φιλοξενίας ενηλικών στην Κόρινθο. Την ίδια ημέρα απάντησαν με έγγραφο πως αρνούνται τη μεταφορά. Μετέτρεψαν ένα μικρό γραφείο του ξενώνα σε υπνοδωμάτιο ώστε να μη καθεί η θέση για κάποιο ασυνόδευτο ανήλικο και έκτοτε καλύπτουν τα έξοδα της Ρουθ από ιδιωτικούς πόρους. Προσπαθούν όμως να βρουν μια μακροπρόθεσμη λύση γιατί σύντομα θα κληθούν να αντιμετωπίσουν το ίδιο πρόβλημα με επτά ακόμα κορίτσια τους που θα κλείσουν τα 18. Μπορεί στα χαρτιά να είναι πλέον ενήλικες, αλλά γνωρίζουν καλά πόσο ευάλωτες παραμένουν. Είναι αποφασισμένοι να τις προστατεύσουν.

Παραμονές Χριστουγέννων, μια μητέρα με τα τέσσερα παιδιά της διανυκτερεύουν στην πλατεία Βικτωρίας. Δεν είναι η μόνη· στο σημείο βρίσκεται κι άλλες νεαρές μητέρες με μωρά. Εθελοντές φέρνουν τρόφιμα και αναζητούν προσωρινή στέγη για τις γυναίκες.

Η κ. Αστερούλα Θερμού, μέλος της ομάδας «Πλησίον», αφήνει τρόφιμα που έφερε για τις άστεγες γυναίκες και τα παιδιά τους στην πλατεία Βικτωρίας. Η κινητοποίηση των εθελοντών είναι συγκινητική.

Η Ταντίν, 6 μηνών έγκυος, με τη δίχρονη Ελενα, βρήκαν για λίγες ημέρες καταφύγιο σε ξενοδοχείο στην οδό Αχαρνών, χάρη στον έρανο των εθελοντών και στην ευαισθησία του κ. Νίκου στη ρεσεψιόν.

Η ώρα των συμμαχικών ερπυστριών

Ηνωμένες Πολιτείες και Γερμανία ενισχύουν τον εξοπλισμό της Ουκρανίας, αυξάνοντας την πίεση στον Βλαντιμίρ Πούτιν

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

Η χριστουγεννιάτικη ανακωχή (στα γερμανικά Weihnachtsfrieden και στα γαλλικά Treve de Noel) ήταν μια εκτεταμένη κατάπαυση του πυρός κατά μήκος του δυτικού μετώπου στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, τον Δεκέμβριο του 1914. Πέντε μήνες αφότου είχαν ξεκινήσει οι εχθροπραξίες και με παρέμβαση του Πάπα, την εβδομάδα πριν από τα Χριστούγεννα, Γάλλοι, Γερμανοί και Βρετανοί στρατιώτες διέσχισαν τα χαρακώματα, αντάλλαξαν ευχές, φαγητό και αναμνηστικά. Κοινές τελετές ταφής, ανταλλαγές αιχμαλώτων και συναντήσεις με κάλαντα ήταν συμβολικές στιγμές που απαθανάτιστηκαν σε συγκινητικές φωτογραφίες σε έναν από τους βιαιότερους πολέμους στην Ιστορία της ανθρωπότητας.

Η εικόνα ήταν πολύ διαφορετική τα τελευταία 24ωρα στην Ουκρανία, όπου ο Βλαντιμίρ Πούτιν κήρυξε προσωρινή εκκευρία λόγω Χριστουγέννων (με βάση το ιουλιανό ημερολόγιο, που ακολουθεί η Ρωσική Ορθόδοξη Εκκλησία) από την Παρασκευή το μεσημέρι μέχρι χθες τα μεσάνυχτα. Σε πολλές ουκρανικές πόλεις το σφυροκόπημα συνεχίστηκε κανονικά και η ανακοίνωση εκ μέρους του Ρώσου προέδρου αποκρύφθηκε ως απόπειρα δημοσιών σχέσεων και επιδειξη ψευτο-ανθρωπισμού, με βασικό αποδέκτη τη ρωσική κοινή γνώμη και όχι την ουκρανική. Ούτες ή άλλως η ορθόδοξη Εκκλησία της Ουκρανίας επέτρεψε για πρώτη φορά τον εορτασμό των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου 2022, με βάση το γρηγοριανό ημερολόγιο, υπογραμμίζοντας το σχίσμα της από τη Μόσχα. Εντονη ήταν η αντίδραση του πρώην προέδρου της Ρωσίας (2008-2012) και νυν αντιπροέδρου του Συμβουλίου Ασφαλείας, Ντμίτρι Μεντβέντεφ: «Τα γουρούνια δεν έχουν πίστη ούτε αίσθημα ευγνωμοσύνης. Καταλαβαίνουν μόνο την ωμή βία και σκούζουν ζητώντας τροφή από τους κυρίους τους».

Αν όμως η Ρωσία ήθελε πράγματι εκκευρία μπορούσε να αποσύρει τα στρατεύματά της. Μόνο σε αυτή την περίπτωση θα μπορούσε να είναι πιστευτή μια τέτοια πρωτοβουλία και να μη δημιουργεί την υπόνοια πως αποτελεί

Στη σκιά της κατεστραμμένης από τους βομβαρδισμούς γέφυρας, Ουκρανή μεταφέρει με βάρκα από τη μία όχθη του ποταμού Ντόνετς στην άλλη το φέρετρο με τον νεκρό γιο της, ο οποίος σκοτώθηκε σε μάχη με τους Ρώσους στο Χάρκοβο.

Το βασικό πρόβλημα του Ρώσου προέδρου είναι η αμφισβήτηση στο εσωτερικό της χώρας, μετά τα δεινά πλήγματα που υπέστησαν οι ρωσικές δυνάμεις σε Ντονέτσκ και Χερσώνα.

προσπάθεια ανασύνταξης του ρωσικού στρατού. «Προφανώς η Ρωσία θέλει να συνεχίσει κανονικά τον πόλεμο ύστερα από ένα μικρό διάλειμμα», ήταν η διαπίστωση της Γερμανίδας υπουργού Εξωτερικών, Αναλένα Μπέρμποκ. Επιβεβαιώνοντας τη δυσπιστία τους για τις προθέσεις του Πούτιν, Γαλλία, Γερμανία, ΗΠΑ προχώρησαν στην παροχή νέας στρατιωτικής

βοήθειας και δη αρμάτων μάχης Marder, αλλά και μιας δεύτερης συστοιχίας Patriot, που αποτελούν πάγιο αίτημα του Κιέβου. Η ανακοίνωση για την αποστολή δυτικής στρατιωτικής βοήθειας ήρθε μετά το τηλεφώνημα του Αμερικανού προέδρου Τζο Μπάιντεν με τον καγκελάριο Ολαφ Σολτς το βράδυ της Πέμπτης, σε μια εξέλιξη που θεωρείται σημαντική ενίσχυση της αρωγής προς το Κίεβο. Μια μέρα νωρίτερα το Παρίσι είχε προαναγγείλει την αποστολή αναγνωριστικών, ελαφρών αρμάτων μάχης τύπου AMX-10 RC. Επιπλέον η αποστολή γερμανικών Marder και αμερικανικών Bradley αποτελεί μια υποχώρηση στις πιέσεις του Κιέβου. «Δεν είναι άρματα μάχης, αλλά εξολοθρεύουν τανκς», εξήγησε εκπρόσωπος του Πενταγώνου. Σχολιάζοντας την εξέλιξη ο Ρώσος πρέσβης στις ΗΠΑ, Ανα-

τόλι Αντόνοφ, είπε πως είναι πλέον σαφές ότι η Ουάσινγκτον δεν επιζητεί πολιτική διευθέτηση στην Ουκρανία και χαρακτηρίσε «επικίνδυνη τροχιά» την οδό που έχουν επιλέξει οι ΗΠΑ.

Εξηγώντας την καθυστέρηση των ΗΠΑ να δώσουν στην Ουκρανία στρατιωτικά οχήματα στη διάθεσή τους να εκπαιδεύσουν τις ουκρανικές δυνάμεις να τα χρησιμοποιήσουν. «Συστήματα όπως τα Patriot και τα Bradley είναι εξαιρετικά σύνθετα και υποθέτουν σοβαρή εκπαίδευση». Σημαντική στροφή θεωρείται και η απόφαση του Βερολίνου να παράσχει όλα τα αξιόμαχα άρματα μάχης Marder που διαθέτει (περίπου 40), καθώς μέχρι πρότινος η Γερμανία δίσταζε να στείλει

στο Κίεβο τανκς και στρατιωτικά οχήματα. Πολλοί επικριτές του Σολτς θεωρούσαν ότι ο Γερμανός καγκελάριος κωλυσιεργεί και δεν συμπαρίσταται ενεργά στο Κίεβο, στο όνομα ενός ιστορικού πασιφισμού λόγω μελανού γερμανικού παρελθόντος. «Δεν πρέπει να μείνουμε ξέπνοοι από αλληλεγγύη. Γι' αυτό φροντίζουμε τόσο το εσωτερικό όσο και το εξωτερικό», είπε ο σοσιαλδημοκράτης ηγέτης της αριστερής πτέρυγας, Κέβιν Κινερτ, ο οποίος παλαιότερα ήταν μεταξύ εκείνων που απειχόνταν την αποστολή γερμανικών βαρέων όπλων προς το Κίεβο. «Είμαστε πεπεισμένοι πως αυτή η προσεκτική στάση από κοινού με οικονομική βοήθεια δημιουργεί τις προϋποθέσεις ώστε η πλειονότητα των Γερμανών να είναι σταθερά στο πλευρό του ουκρανικού λαού».

Στον αντίποδα, το βασικό

πρόβλημα του Πούτιν και των στρατιωτικών διοικητών αυτή τη στιγμή είναι η αμφισβήτηση στο εσωτερικό της χώρας, μετά τα δεινά πλήγματα που υπέστησαν τις τελευταίες μέρες οι ρωσικές δυνάμεις κοντά σε αποθήκη πυρομαχικών στο Ντονέτσκ και στη συνέχεια στη Χερσώνα. Οι ρωσικές αρχές και το υπουργείο Άμυνας αναγνώρισαν έναν από τους μεγαλύτερους απολογισμούς νεκρών από την έναρξη του πολέμου (τουλάχιστον 89, ενώ η ουκρανική πλευρά ανέβαζε τα θύματα σε 300) και απέδωσαν την ευθύνη στους στρατιώτες που χρησιμοποίησαν κατά παράβαση των εντολών τα κινητά τους κι έτσι εντοπίστηκαν από τους Ουκρανούς. Ακόμη κι αυτή η παραδοχή, όμως, δεν εξευμένισε τους Ρώσους πολίτες, που έχουν αρχίσει πλέον να αναρωτιούνται σοβαρά κατά πόσον η ενημέρωση που λαμβάνουν είναι αξιόπιστη και αν η σημερινή νέα στρατιωτική διοίκηση θα αποδειχθεί αποτελεσματική. Προχθές η Μόσχα έστειλε ένα δεύτερο τρένο γεμάτο Ρώσους στρατιώτες και εξοπλισμό στη Λευκορωσία, ενώ ο Λευκορώσος ηγέτης Αλεξάντερ Λουκασένκο επισκέφθηκε στρατόπεδο στο οποίο έχουν αναπτυχθεί ρωσικά στρατεύματα. Παρά τις επανειλημμένες διαψεύσεις ενδεχόμενης εμπλοκής του Μίνσκ στη σύρραξη, στη σχετική ανακοίνωση αναφέρεται ότι στο πλαίσιο της ενισχυμένης συνεργασίας των δύο χωρών επίκειται η αποστολή νέων όπλων και εξοπλισμού από τη Μόσχα.

Την ίδια στιγμή, Βρετανοί αναλυτές θεωρούν πως η προαρτία και συντήρηση δυνάμεων στις προσαρτηθείσες τον Σεπτέμβριο ουκρανικές περιοχές του Λουγκάνσκ και του Ντονέτσκ στοιχίζουν ακριβά στη Μόσχα. Αποτελούν μια μεγάλη πολιτική, διπλωματική και οικονομική επιβάρυνση για τη Ρωσία, επισημαίνεται σε αποτίμηση κύκλων του βρετανικού υπουργείου Άμυνας. Οι Αμερικανοί θεωρούν, τέλος, ότι η εμμονή για τον έλεγχο του Μπαχμούτ στο Ντονέτσκ έχει και οικονομικά κίνητρα. Ο ιδρυτής της ομάδας Βάγκνερ, του ιδιωτικού μισθοφορικού στρατού, Γεβγένι Πριγκόζιν, θέλει να εξασφαλίσει τον έλεγχο ορυχείων γύψου και αλατιού στην περιοχή.

Η αμερικανική Βουλή βρίσκεται σε παράλυση

Αρχισε τις εργασίες της με την αδυναμία εκλογής του Μακάρθι ως προέδρου του σώματος και ετοιμάζεται για διαρκή αναταραχή

Του **ΛΟΥΚ ΜΠΡΟΝΤΟΥΟΤΕΡ**

Καθώς ξημέρωσε η χθεσινή ημέρα, η δεύτερη επέτειος από την εισβολή στο Καπιτώλιο για την ανατροπή του αποτελέσματος των προεδρικών εκλογών του 2020 στις ΗΠΑ κι ενώ η αμερικανική Βουλή δεν είχε καταφέρει να εκλέξει τον Κέβιν Μακάρθι πρόεδρο του σώματος για πολλοστή φορά, ένα πράγμα κατόστη σαφές. Οι ΗΠΑ θα πρέπει να ετοιμάζονται για την πιθανότητα ενός Κογκρέσου σε διαρκή αναταραχή τα επόμενα δύο χρόνια. Η συνταγή χάους υφίσταται ήδη: ένας τοξικός συνδυασμός μιας ισχνής ρεπουμπλικανικής πλειοψηφίας και μιας ακραίας μειοψηφίας που μισεί τις κανονικές δραστηριότητες διακυβέρνησης, καθώς κι ένας υποψήφιος πρόεδρος πρόθυμος να υποκύψει στις πιέσεις αυτής της ομάδας για να εξασφαλίσει την εξουσία. Καθώς όμως ξετυλιγόταν αυτό το σενάριο μέσα στην αίθουσα του Κοινοβουλίου, δεν υπάρχει αμφιβολία πως το Κογκρέσο θα αγωνίζεται να επιτελέσει μέχρι και τα πιο βασικά του καθήκοντα τα επόμενα δύο χρόνια: από τη χρηματοδότηση της κυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένου του στρατού, έως την αποφυγή μιας καταστροφικής χρεοκοπίας του ομοσπονδιακού κράτους.

Ηδη η Βουλή τελεί σε παράλυση προτού καν αρχίσει τις εργασίες της, καθιστώντας άχρηστο το σώμα. Χωρίς πρόεδρο, οι βουλευτές δεν μπορούν να ψηφίσουν νομοσχέδια, να συγκροτήσουν επιτροπές, ούτε καν να ορκιστούν. Και ο Μακάρθι υποσχέθηκε ακόμη περισσότερες παραχωρήσεις στη σκληροπυρηνική ομάδα που θα αποδυναμώσουν την προεδρία του με αντάλλαγμα τις ψηφώσιμες των μελών της. Τους έδωσε δηλαδή νέα εργαλεία να εμποδίσουν τη λειτουργία της Βουλής και τη δυνατότητα να τον κρατούν όμηρο για να ικανοποιήσουν τα αιτήματά τους. «Θα είναι ο πιο αδύναμος πρόεδρος», ανέφερε ο βουλευτής Ρούμπεν Γκαλέγκο, Δημοκρατικός από την Αριζόνα. «Το πρόβλημα είναι ότι παράλληλα αποδυναμώνεται και ο θεσμός κι όλο αυτό συμβαίνει επειδή θέλει τον ματαιόδοξο τίτλο του προέδρου, χωρίς όμως την ισχύ ή τις ευθύνες που απορρέουν από αυτόν».

Καίριες υποχωρήσεις

Πριν από την πρώτη ψηφοφορία ο Μακάρθι προχώρησε σε κάποιες καίριες υποχωρήσεις, όπως η δυνατότητα βουλευτών να συγκαλούν γρήγορα ψηφοφορία για την αποπομπή του προέδρου. Και την Πέμπτη συμφώνησε κατ'

Ο Μακάρθι έχασε και τη 12η κατά σειράν ψηφοφορία, ενώ αναμενόταν και συνέχεια χθες το βράδυ. Ωστόσο σημειώθηκε κάποια πρόοδος, καθώς κέρδιζε ύστερα από υποχωρήσεις - τη στήριξη αρκετών από τους 20 «αντάρτες».

ιδίαν σε νέες ρυθμίσεις που θα μπορούσαν να υπονομεύσουν την ομαλή λειτουργία της Βουλής και τη δυνατότητά του να ελέγχει το σώμα, υιοθετώντας μέτρα τα οποία μέχρι πρότινος αρνείτο να πάρει. Ο βουλευτής και σύμμαχος του Μακάρθι, Ντέβιντ Βαλαντάο, Ρεπουμπλικανός της Καλιφόρνια-

as, θεωρεί πως όλο και περισσότερα μετριοπαθή στελέχη των Ρεπουμπλικανών ανησυχούν ότι οι συμφωνίες δίνουν υπερβολικά μεγάλη δύναμη στους ακραίους. «Προφανώς ανησυχούμε για όλα αυτά. Δεν είμαι ενθουσιασμένος με την κατεύθυνση που παίρνει η ιστορία», σχολίασε. Ο ίδιος ο

Μακάρθι αρνείται την άποψη ότι ζημιώνει την προεδρία ή την ικανότητα της Βουλής να λειτουργήσει. «Υπονόμεισε την ισχύ άλλων προέδρων», πέρασε στην απεπιθέση όταν ρωτήθηκε σχετικά από δημοσιογράφο. «Γιατί λοιπόν να υπονομεύσει τη δική μου; Θα ήμουν αδύναμος πρόεδρος μόνο αν φοβόμουν». Καθώς ο Μακάρθι εκχώρησε έδαφος στην ακραία ομάδα, κατόστη σαφές ότι όποιος κι αν γίνει πρόεδρος, το σώμα είναι πλέον δύσκολο να ελεγχθεί.

Με τους σκληροπυρηνικούς βουλευτές ενισχυμένους, έτοιμους να εκτροχιάσουν νομοσχέδια για τις δημόσιες δαπάνες και να ζητήσουν την απομάκρυνση του προέδρου κάθε στιγμή, κάποιοι φοβούνται ότι η Βουλή θα γίνει δυσλειτουργική και θα οδηγηθεί εξ αρχής σε παράλυση. «Οι παραχωρήσεις στις οποίες προέβη σημαίνουν πως μια ισχνή μειοψηφία θα υπαγορεύει το αποτέλεσμα της νομοθετικής εργασίας», εξήγησε ο Δημοκρατικός Ρίτσαρντ Ε. Νιλ από τη Μασαχουσέτη.

Οι αντιρρήσεις για το πρόσωπο του Μακάρθι είναι τόσο προσωπικές όσο και πολιτικές. Κάποια στελέχη τον αντιπαθούν και δεσμεύθηκαν πως δεν πρόκειται να τον ψηφίσουν ποτέ. Άλλα χρησιμοποίησαν την ανά-

δειξη προέδρου ως εργαλείο για να πετύχουν αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του σώματος. Και κάποιοι, τέλος, έκαναν ακριβώς αυτό για το οποίο τους έστειλαν οι ψηφοφόροι στο Κογκρέσο: να τα κάνουν όλα λιμπα.

Νέα αποτυχία

Μετά και τη 12η ψηφοφορία, ο Ρεπουμπλικανός υποψήφιος πρόεδρος της Βουλής Κέβιν Μακάρθι απέτυχε εκ νέου να εκλεγεί, αν και μέσα από υποχωρήσεις κατάφερε να προσεταιριστεί 14 από τους ακραίους εσωκομματικούς αντιπάλους του. «Έχουμε κάνει πρόοδο», δήλωσε ο Ρεπουμπλικανός Κιθ Σέλφ προτού ανακοινώσει την πρόθεσή του να στηρίξει τον Μακάρθι. Ωστόσο, επτά Ρεπουμπλικανοί βουλευτές καταψήφισαν για μία ακόμη φορά τον Μακάρθι, στερώντας του την απαραίτητη πλειοψηφία. Ο ίδιος εμφανίστηκε ικανοποιημένος από το αποτέλεσμα, όπως και στελέχη των ακραίων βουλευτών που θεωρούν μεγάλη νίκη τις υποχωρήσεις στα αιτήματά τους. Η ελπίδα τους είναι τώρα πως οι εναπομείναντες «αντάρτες» θα απομονωθούν ή θα μεταπεισθούν μέσα από νέα παζάρια και ο φανερά αποδυναμωμένος υποψήφιος θα ανέλθει επιτέλους στο αξίωμα.

Πελέ: Ο «βασιλιάς» που θα ζει αιώνια

Ο πρώτος σούπερ σταρ του παγκοσμίου ποδοσφαίρου, ο παίκτης που άλλαξε την ιστορία του αθλήματος

Λίγο πριν το τέλος του 2022, την Πέμπτη 29 Δεκεμβρίου 2022, ο θρυλικός Έντσον Αράντες ντο Νασιμέντο ή όπως έγινε γνωστό το όνομά του στα πέρατα του κόσμου, Πελέ, ο παίκτης σύμβολο του ποδοσφαίρου, έφυγε από τη ζωή στα 82 του χρόνια, νικημένος από τον καρκίνο. Η απίστευτη πορεία του και το μοναδικό ταλέντο του τον έκαναν θρύλο και του έδωσαν την φήμη ενός παίκτη που ξεπέρασε το ίδιο το ποδόσφαιρο!

Ο «Βασιλιάς» ήρθε στη Γη ξυπόλητος, με μια λινάτσα για πουκάμισο, έζησε το όνειρο και πέρασε για πάντα στην αιωνιότητα. Ο Πελέ κατέκτησε συνολικά τρία Μουντιάλ και έγινε ο πιο διάσημος άνθρωπος στον πλανήτη, ο μοναδικός ποδοσφαιριστής που γνωρίζουν και αγαπούν ακόμα και άνθρωποι που δεν έχουν δει ποτέ ποδόσφαιρο στη ζωή τους. Ήταν ο πρώτος σούπερ σταρ του παγκοσμίου ποδοσφαίρου.

Ξεχώρισε με μοναδικό τρόπο

Ο αζεπέρατος Πελέ έφυγε από τη ζωή, αλλά η κληρονομιά του θα συνοδεύει για πάντα το όμορφο παιχνίδι που αγαπούν δισεκατομμύρια άνθρωποι στον πλανήτη μας. Αυτοί που τον λάτρεψαν ξέρουν πως αυτός ο παίκτης έπαιξε ποδόσφαιρο με τον δικό του μοναδικό τρόπο. Χάρη στον Πελέ το ποδόσφαιρο είναι το ομορφότερο παιχνίδι. Ήταν αυτός που άλλαξε την ιστορία του αθλήματος. Το σύγχρονο παιχνίδι είναι φτιαγμένο στην εικόνα του. Αυτός έκανε το ποδόσφαιρο το λαοφιλέστερο άθλημα στον πλανήτη. Μπορούσε να τρέχει ασταμάτητα και, ταυτόχρονα, απίστευτα ποιοτικά. Να «χορεύει» τον αντίπαλο και μια, και δύο και τρεις φορές. Να σκοράρει με απίθανες κεφαλιές, παρ' ότι δεν ήταν ψηλός (1.73μ.).

«Ο μεγάλος προφήτης»

Στο βραζιλιάνικο Μουσείο του Ποδοσφαίρου στο Σάο Πάολο υπάρχει ένας ολόκληρος όροφος αφιερωμένος στον Πελέ και στα κατορθώματά του: οι Βραζιλιάνοι θεωρούν ως πιο μεγάλο από αυτά, ότι την κατάκτηση τριών Παγκοσμίων Κυπέλλων με τη Σελεσάο, αλλά την ανάδειξη της ασήμαντης, πριν τον ερχομό του Σάντος, σε παγκόσμια ποδοσφαιρική υπερδύναμη. Στην εισοδο του σχετικού ορόφου υπάρχει μια επιγραφή που λέει «μην πιστεύετε όσους λένε ότι το ποδόσφαιρο γεννήθηκε στην Αγγλία, το ποδόσφαιρο γεννήθηκε στις 30 Οκτωβρίου του 1940 στο χωριό Tres Coraões του Σάο Πάολο. Ο προφήτης που λέγεται Αράντες ντο Νασιμέντο Εντίσον, όπως ο μεγάλος εφευρέτης. Αλλά αυτός υπήρξε μεγαλύτερος».

Οι ιστορίες

Ο Αντώνης Καρπετόπουλος έγραψε για τον κορυφαίο ποδοσφαιριστή

Ο Πελέ κατέκτησε συνολικά τρία Μουντιάλ και έγινε ο πιο διάσημος άνθρωπος στον πλανήτη, ο μοναδικός ποδοσφαιριστής που γνωρίζουν και αγαπούν ακόμα και άνθρωποι που δεν έχουν δει ποτέ ποδόσφαιρο στη ζωή τους.

Πελέ, ο οποίος ήταν ένας απίστευτος παραγωγός ιστοριών:

«Είναι εξαιρετικά δύσκολο να εξηγήσεις τι ήταν ο Πελέ σε όποιον δεν τον έχει δει. Στην προσπάθεια αυτό να γίνει κατανοητό χρησιμοποιήθηκαν κατά καιρούς διηγήσεις συμπαίκτών του και αντιπάλων – έχουν ακουστεί μοναδικά πράγματα. Ο Ιταλός Μάριο Μπούρντες για παράδειγμα έλεγε πως στον τελικό του μουντιάλ του 1970 ο Πελέ ήταν τόσο ηγετική φυσιογνωμία, ώστε στο γήπεδο, από την πλευρά των Βραζιλιάνων μιλούσε μόνο αυτός κι όλοι οι συμπαίκτες του ήταν απολύτως σιωπηλοί και είχαν ως αποστολή απλά να ακούνε τις οδηγίες του! Ένας από τους συμπαίκτες του, που ο ίδιος ο Πελέ αγάπησε πολύ, ο κάποτε συμπαίκτης του στην Εθνική Βραζιλίας και στη Σάντος τερματοφύλακας Ζιλμάρ, ορκιζόταν ότι έχει δει τον Πελέ να ντριπλάρει τρεις αντιπάλους περνώντας τη μπάλα ψηλοκρεμαστά πάνω από το κεφάλι τους πριν σκοράρει κάνοντας το ίδιο και στον αντίπαλο τερματοφύλακα!

Ο «Βασιλιάς»

Ο δημοσιογράφος και θεατρικός συγγραφέας Νέλσον Ροντρίγκες, ο άνθρωπος που όταν αυτός ήταν μόλις 18 χρόνων, τον βάφτισε «Βασιλιά» (O Rei), ισχυρίζεται πως αυτό συνέβη όταν σε ένα ματς της Σάντος τον είδε να ντριπλάρει όλους τους αντιπάλους σε μια ατομικά προσπάθεια την οποία δεν ολοκλήρωσε σκοράροντας, γιατί οι συμπαίκτες του, όταν αυτός «άδειασε» και τον τερματοφύλακα έτρεξαν να τον αγκαλιάσουν εντυπωσιασμένοι από αυτό που είδαν.

Σε μια άλλη ιστορία, στην Κολομβία, σε ένα ματς της Σάντος για το Λιμπερταδόρες οι οπαδοί μιας ομάδας

από την Μπγκοτά, μπήκαν στο γήπεδο κι επιτέθηκαν στον διαιτητή γιατί τον απέβαλε, υποχρεώνοντάς τον να του ζητήσει συγνώμη και να επιστρέψει.

Ο κόσμος τον Θεοποιεί

Η απόλυτη αποδοχή του, ένα είδος Θεοποίησης, ήρθε στο μουντιάλ του 1970 – κι όχι μόνο γιατί το κέρδισε. Στο Μεξικό πήγε 30 χρονών: για την εποχή ήταν μεγάλος. Οι Βραζιλιάνοι ειδικόι έλεγαν πως οι καλές του μέρες έχουν περάσει. Το μουντιάλ αυτό είναι το πρώτο που μεταδόθηκε τηλεοπτικά σχεδόν στο σύνολο του και σε απευθείας μετάδοση: ο κόσμος δεν είδε απλά τις καλύτερες φάσεις στα «Επικάιρα» που μεταδίδονταν στα σινεμά το 1958 και το 1962 – είδε τα πάντα. Και εκστασιάζεται γιατί διαπιστώνει πως ό,τι έχει ακουστεί είναι πραγματικό: ο Πελέ ξεχωρίζει σε μια ομάδα πραγματικών all star. Είναι ο καλύτερος γιατί είναι ιδιοφυής, προικισμένος, άπαστος και κυρίως ικανός να ικανοποιήσει απόλυτα την παγκόσμια προσδοκία που τον συνοδεύει: όχι μόνο δεν προδίδει τις απαιτήσεις, αλλά κάνει τον πλανήτη να φαντασιώνεται όσα αυτός έχει κάνει προηγουμένως κι έχουν δει μόνο λίγοι τυχεροί.

Υπάρχει ένα, πολύ καλοφτιαγμένο βίντεο, που δείχνει πως πολλές από τις κινήσεις των μετέπειτα μεγάλων του ποδοσφαίρου, ο Πελέ τις έχει κάνει πρώτος. Ο Πελέ πρόλαβε να αγωνιστεί σε δυο εποχές – και σε αυτή που όλα γίνονται εντός γηπέδου αργά (οπότε τα περιθώρια του τεχνίτη να κάνει τη διαφορά είναι τεράστια) και σε αυτή που όλα αρχίζουν να γίνονται πιο γρήγορα (οπότε και τα αθλητικά του προσόντα τον βοηθούν καταλυτικά). Το παιχνίδι του Πελέ

είναι ένα μεθυστικό κοκτέιλ τεχνικής, ταχύτητας, αντοχής και ιδιοφυίας – ο Αλταφίνι έλεγε ότι ήταν ένας χορευτής του μπαλέτου με δύναμη λιμενεργάτη, που θα μπορούσε να τρέχει σε αγώνες στίβου!

Ο μικρός Έντσον έκανε τα πρώτα του βήματα στις ακαδημίες της Σάντος και συνέδεσε το όνομα του με τον σύλλογο της Βραζιλίας. Στα 17 του χρόνια μεγαλούργησε στο Παγκόσμιο Κύπελλο της Σουηδίας, σκόραρε έξι γκολ, τα δύο στον τελικό με τους διοργανωτές και σήκωσε το πρώτο του Μουντιάλ ως το νέο μεγάλο αστέρι του ποδοσφαίρου.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, το 1962, ήταν μέλος της Σελεσάο που έκανε το «back to back» και το 1970 ήταν και πάλι πρωταγωνιστής στο τρίτο του Παγκόσμιο Κύπελλο με τέσσερα γκολ και έξι ασίστ. Στον τελικό του Μουντιάλ του Μεξικού ο Βραζιλιάνος επιθετικός είχε διλύσει την άμυνα της Ιταλίας με ένα γκολ και δυο ασίστ (4-1 η Βραζιλία).

19 χρόνια στη Σάντος

Σε συλλογικό επίπεδο αγωνίστηκε από το 1956 έως το 1975 στην ανδρική ομάδα της Σάντος και την τελευταία διετία της καριέρας του έπαιξε στην Αμερική για λογαριασμό της New York Cosmos. Στην τροπαιοθήκη του εκτός από τα τρία Παγκόσμια Κύπελλα έχει έξι πρωταθλήματα Βραζιλίας, δύο Copa Libertadores, ιαθρήθια διηπειρωτικά και ένα πρωτάθλημα Αμερικής.

Για τη μεγάλη πλειονότητα, το κοντέρ του Πελέ σε επίσημα παιχνίδια σταμάτησε στα 757 γκολ και από αυτά, τα 643 τα πέτυχε με τη Σάντος στη διάρκεια της 19ετους θητείας του, όμως οι... απόψεις για αυτό το θέμα διίστανται.

Το είπε ευγενικά ο Κίτσος

«Με τον κύριο Φερέρα μπήκε περισσότερο τακτική στο παιχνίδι, σε σχέση με τον προηγούμενο προπονητή». Αυτό είπε μεταξύ άλλων ο Φώτης Κίτσος στη συνέντευξη του στην εκπομπή TOTAL GREEN την περασμένη Τρίτη. Αν δεν έβαζε τη λέξη περισσότερο θα ήταν πιο ακριβής. Θέλησε όμως να το πει ευγενικά ο νεαρός.

Ταλαιπωρία

Πλήρης ανοργανωσία – που σημαίνει ταλαιπωρία για τον κόσμο – επικρατεί στο θέμα της πρόσβασης και αποκώρσης του κόσμου από νέο στάδιο «Άλφα Μέγα Στάντιουμ» στη Λεμεσό. Η λέξη χάος αποδίδει την πραγματικότητα. Και δεν είχαμε ακόμη ματς με μαζική παρουσία κόσμου.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Η αμφισβήτηση είναι πια γεγονός

Του **ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Δεκαετίες τώρα, τεχνοκράτες, προπονητές, ποδοσφαιριστές, χορηγοί και επιστήμονες έψαχναν και ακόμη ψάχνουν αγωνιώδως μεθόδους που θα μειώσουν όσο γίνεται την πιθανότητα αδικίας στο άθλημα

Αποφάσεις επί των αποφάσεων, μετά από δοκιμές, έρευνες και πειράματα, σύσσωμη η παγκόσμια ποδοσφαιρική κοινότητα κατέληξε ότι η ενσωμάτωση της τεχνολογίας στο ποδόσφαιρο είναι απαραίτητη προκειμένου έτσι να εξασφαλιστεί σε μεγάλο βαθμό η δικαιοσύνη.

Επί τούτου, επινοήθηκε το Var που λειτουργεί ως βοηθός διαιτητή και που αποτελεί από το 2018 και έπειτα μέρος του παιχνιδιού αφού ενσωματώθηκε στους κανόνες του ποδοσφαίρου έτσι όπως συντάσσονται από το Διεθνές Ποδοσφαιρικό Συμβούλιο. Με το πέρασ του χρόνου και αφού οι ποδοσφαιρόφιλοι ανά τον πλανήτη παρακολουθήσαν τα μεγαλύτερα γεγονότα του αθλήματος όπως π.χ το πρόσφατο Μουντιάλ στο Κατάρ, η το περσινό Euro, εξοικειώθηκαν με τη συμβολή του VAR στο άθλημα, αναγνωρίζοντας το πια ως ένα εργαλείο που μειώνει τα λάθη των διαιτητών και κυρίως εδραιώνει την αίσθηση του δικαίου. Ναι μεν το Var έχει διάφορα και πολλά κουσούρια, όπως έχει ειρβάλει στον πυρήνα του παιχνιδιού μεταλλάσσοντάς το, το οπτικό όμως υλικό που διαθέτει και μπορεί μάλιστα να το προβάλλει σε επανάλυση λειτουργεί ως αδιάψευστη μαρτυρία του γεγονότος. Στην Κύπρο, δεν πέρασαν περισσότερα από δύο χρόνια και το Var τείνει να καθιερωθεί ως ένα ακόμη μέσο αναξιοπιστίας που τονώνει παρά εξασθενεί το αίσθημα της προκατάληψης κατά των ποδοσφαιρικών αρχών του νησιού. Σε καμία περίπτωση δεν συμμερίζομαι την πιο πάνω άποψη και είναι όντως αλήθεια ότι με το Var στην Κύπρο, καταφέραμε ως επί το πλείστον να εξοφλούμε τα εξόφθαλμα λάθη που έχουν δώσει τίτλους σε ομάδες ή έστωσαν σωματεία στην Β' κατηγορία.

Από την άλλη όμως, φάσεις που μοιάζουν οριακές και κυρίως στις περιπτώσεις οφ- σάιτ που είναι τύπου άσπρη ή μαύρο, το εγκώριο Var δεν βοηθά καθόλου αφού η τεχνολογία πάνω στην οποία στηρίζεται μοιάζει από λειψή ως ανύπαρκτη. Λαμβάνοντας υπόψη ότι ένα κυριακό ματς καλύπτεται τηλεοπτικά από έξι έως οκτώ κάμερες, η λήψη των καθαρών πλάνων, πόσο μάλλον δε τις φάσεις που κρινεται από εκάστοτε δευτερολέπτου αν είναι ή όχι οφ σάιτ είναι μάλλον αδύνατη και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εξασφαλιστεί. Δεν ήθελε και πολύ, ξεκίνησαν οι γκρίνιες και τα μουρμουρητά για το πώς τραβιούνται οι γραμμές, πότε και πόσο ευθείες είναι. Η αμφισβήτηση πια του Var είναι γεγονός και είναι κάτι που προβλέψαμε ότι θα γίνει πριν ακόμη έρθει στο νησί.

Αυτό που πια πρέπει να κάνουν οι κοιμηναδόροι στο άθλημα και κυρίως ο Κούμας είναι να εξοπλίσουν το σύστημα και γιατί όχι να καταστήσει την τηλεοπτική μετάδοση ενός κυριακού ματς πιο σύγχρονη. Δουλειά του είναι άλλωστε!!!

Ανόρθωση: Η κλειψύδρα αδειάζει επικίνδυνα!

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ**

Να μείνει η Ανόρθωση εκτός πρώτης εξάδας, είναι αυτή τη στιγμή πολύ πιθανό. Ενδεχόμενη τέτοια εξέλιξη, πέρα από το να πλήττει το γήπεδο, μειώνει κατά πολύ τις πιθανότητες για εξασφάλιση συμμετοχής σε ευρωπαϊκή διοργάνωση, με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει και στο οικονομικό κομμάτι. Και όμως, ακόμη και αν επιβεβαιωθεί ένα τέτοιο ενδεχόμενο, δεν θα αποτελεί τη χειρότερη συνέπεια από την όλη κατάσταση, η οποία επικρατεί αυτή τη στιγμή στο σύλλογο.

Ένας σύλλογος εκποτισμένος της Ανόρθωσης, την αγωνιστική και κατ' επέκταση οικονομική ζημία μπορεί να τη διαχειριστεί. Τη διόρθωση των όποιων λαθών σε τεχνική ομάδα και ρόστερ ποδοσφαιριστών και γενικότερα την επάνοδο σε πρωταγωνιστική πορεία, μπορεί να την επιχειρήσει και πολύ περισσότερο να την πετύχει και κάτω από δύσκολες συνθήκες. Όχι όμως υπό τις παρούσες συνθήκες και αυτό δεν έχει να κάνει με τις τυπικές αδυναμίες εντός γηπέδου. Τα χωρισμένα... στρατόπεδα εντός του συλλόγου, ο διαχωρισμός και η κόντρα σωματειακών από τη μία και της εταιρίας από την άλλη, οι του Πουλαϊδής ή του Χαμπουλλά, υποστηρικτές ή πολέμιοι της μίας ή της άλλης πλευράς και πάει λέγοντας. Όλα αυτά είναι πολύ χειρότερα από την αδυναμία του κυρίου Μουνιόθ να βοηθήσει την ομάδα, από τα παιδιάρια λάθη στην άμυνα ή από τη δυσκολία στο σκοράρισμα. Και αν κάποτε ο Νηγκά ή ο καινούργιος επιθετικός που θα αποκτηθεί θα αρχίσουν να σκοράρουν, όσο τα δεδομένα εκτός αποδυτηρίων παραμένουν τα ίδια, ελπίδα δεν υπάρχει.

Πολύ ρομαντικό ίσως να ακούγεται, το ελάτε να μονιάσουμε για το καλό της Ανόρθωσης. Πιο ρεαλιστικό και πιο σωστό, υπό τις περιστάσεις, το ξεκαθαρίστε τις προθέσεις και τις αποφάσεις σας και ισχύει για όλους όσοι έχουν λόγο και ρόλο στις εξελίξεις. Το φεύγω μεν αλλά, το είμαι εδώ αλλά υπό κάποιες προϋποθέσεις, το μπαίνω μπροστά αναλόγως ποιοι είναι μέσα ή έξω, δεν βοηθά. Όσοι είναι διαθεσίμιοι, όσοι έχουν τη θέληση, ίσως και να έχουν ήδη αρχίσει να αναλάβουν δράση. Γιατί όλοι στην Ανόρθωση θα έπρεπε να είναι διπλά προσεκτικοί, γιατί οι συνέπειες των γεγονότων του Δεκέμβρη του 2008 ίσως και να επιπρεάζουν ακόμη, γιατί είναι γνωστό το μεγάλο χρονικό διάστημα που χρειάστηκε μέχρι να επανέλθει η δυνατότητα ομαλής λειτουργίας, γιατί τυχόν επαναφορά της δικόνοιας και του... εμφυλίου σε ένα τέτοιο βαθμό, αυτή τη φορά, ίσως να αποβεί μοιραία...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
0,64%

Χ.Α.
0,57%

0,15%

-0,18%

-5,50%

4,06%

2,49%

ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ

Νέα αύξηση
των επιτοκίων
δρομολογεί
η Κρ. Λαγκάρντ
Σελ. 10

Πετρέλαιο

-7.15%

€/€

-0,42%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΠΡΩΤΕΣ ΜΑΖΙ ΜΕ ΚΑΤΑΡ

Αλμα εξαγωγών LNG από τις ΗΠΑ το 2022

Πρώτη εξαγωγική δύναμη στον κόσμο στο υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) αποτελούν πλέον οι ΗΠΑ, καθώς στη διάρκεια του 2022 εξήγαγαν 81,2 εκατ. τόνους του καυσίμου, όσο δηλαδή και το Κατάρ. Πρόκειται για ένα άλμα για την υπερδύναμη, που άρχισε να εξάγει LNG μόλις το 2016. **Σελ. 9**

ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ

Δάνεια για επενδύσεις σε ελληνικές επιχειρήσεις

Ενώ οι κεντρικές τράπεζες αυξάνουν τα επιτόκια για να μειώσουν τον πληθωρισμό, το Ταμείο Ανάκαμψης χρηματοδοτεί επενδύσεις με όρους... επιθετικής ποσοτικής χαλάρωσης. Οι ελληνικές επιχειρήσεις θα λάβουν δάνεια 2,5 δισ. για χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων 3,2 δισ. ευρώ. **Σελ. 6**

ΕΛΛΑΔΑ

Μαγνήτης επενδύσεων οι αποθηκευτικοί χώροι

Μαγνήτης επενδύσεων αναμένεται να παραμείνει και φέτος ο τομέας των ακινήτων αποθήκευσης και διανομής (logistics) στην Ελλάδα. Η βελτίωση των χρόνων παράδοσης, που εξασφαλίζει το πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις, καθιστά ελκυστικούς τους χώρους αυτούς για τα κεφάλαια. **Σελ. 12**

Επενδύσεις 2,6 δισ. ευρώ από funds

Ανδρέας Γιασεμίδης: Πολλές οι προκλήσεις αλλά και μεγάλες οι προοπτικές για την Κύπρο

Στα 2,6 δισ. υπολογίζονται οι συνολικές επενδύσεις που έκαναν τα διάφορα Funds στην Κύπρο και αντιστοιχούν στο 24% των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Αυτά τα δισεκατομμύρια έχουν διοχετευθεί και παραμένουν στην

πραγματική οικονομία καθώς έχουν επενδυθεί σε διάφορους τομείς όπως η ναυτιλία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η εκπαίδευση, η τεχνολογία και τα ακίνητα. Σε συνέντευξη στην «Κ», ο πρόεδρος του CIFA (Cyprus Investment

Funds Association), Ανδρέας Γιασεμίδης, αναφέρει ότι πιστεύει στην ανθεκτικότητα και την δυναμική του τομέα, ο οποίος παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες όχι μόνο άντεξε αλλά και εδραιώθηκε. Συμπληρώνει πως οι προ-

κλήσεις είναι πολλές, όπως πολλές είναι όμως και οι προοπτικές. Τα υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία των επενδυτικών ταμείων ανέρχονται στα 10,6 δισ. ευρώ και αντιστοιχούν περίπου στο 45% του ΑΕΠ της χώρας. Γενικά, ο το-

μέας των επενδυτικών ταμείων θεωρείται πάρα πολύ σημαντικός για την κυπριακή οικονομία, αφού συνδράμει τόσο άμεσα όσο και έμμεσα στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας μας, σημειώνει ο πρόεδρος του CIFA. **Σελ. 4**

Ακριβά κόστισε το Brexit στη Βρετανία

Ακριβά αποδεικνύεται το τίμημα εξόδου της Βρετανίας από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με μελέτη του περιοδικού The Economist, το Brexit κόστισε στη Βρετανία τουλάχιστον το 6% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος της, το 11% των επενδύσεων και το 7% του εμπορίου. Επιπλέον, αυξήθηκαν κατά περίπου 3% ετησίως οι τιμές των τροφίμων το 2020 και το 2021. Η Βρετανία αποχώρησε επισήμως από την Ε.Ε. τον Ιανουάριο του 2020, συνάπτοντας παράλληλα μια ασύμφορη εμπορική συμφωνία για τη μετά Brexit εποχή. **Σελ. 11**

Κερδίζουν τους καταναλωτές τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας

Οι κινήσεις υπεραγορών

Η ακρίβεια οδήγησε τους καταναλωτές στις προσφορές και στα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας. Με προϊόντα δηλαδή που φέρουν το σήμα των υπεραγορών και στόχο έχουν την αντιμετώπιση του ανταγωνισμού, αλλά και την επιλογή στον καταναλωτή να επιλέξει πιο φθηνά είδη. Η τάση αυτή κερδίζει συνεχώς έδαφος τα τελευταία χρόνια. **Σελ. 3**

Στήριξη με 643 εκατ. ευρώ από το SURE

Για το κόστος της πανδημίας

Στα 643 εκατ. ανέβηκε η στήριξη που θα λάβει η Κύπρος από την Ε.Ε. στο πλαίσιο του προγράμματος SURE, το οποίο σχεδιάστηκε για την προστασία των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων που επηρεάστηκαν από την πανδημία. Καταβλήθηκαν τρεις δόσεις και εγκρίθηκε συμπληρωματική ύψους 29 εκατ. **Σελ. 5**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ και ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ

Οικονομικές προκλήσεις και προοπτικές 2023

Το 2022 η παγκόσμια οικονομία παρουσίασε υποτονική ανάπτυξη, συνοδευόμενη από πληθωριστικές εξάρσεις και προβλήματα ενεργειακής επάρκειας. Η συνεχιζόμενη πανδημία, ιδιαίτερα στην Κίνα, ο πόλεμος στην Ουκρανία, οι πολλαπλές αυξήσεις επιτοκίων από τις κυριότερες κεντρικές τράπεζες (ΚΤ) και τα περιορισμένα περιθώρια δημοσιονομικής πολιτικής, λόγω και του συσσωρευμένου επιπέδου δημοσίου χρέους, δημιούργησαν ένα εξαιρετικά δύσκολο περιβάλλον.

Η επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου προειδοποιεί για ακόμη πιο δύσκολο 2023. Οι διάφορες προβλέψεις συγκλίνουν σε οριακή, στην καλύτερη περίπτωση, ανάπτυξη στις ΗΠΑ, ύφεση στην ΕΕ, ενώ ακόμη και η Κίνα προβλέπεται να επηρεαστεί σημαντικά.

Βασικοί επιβαρυντικοί παράγοντες είναι, αφενός, τα επίμονα υψηλά επίπεδα τιμών και οι αναμενόμενες περαιτέρω αυξήσεις επιτοκίων από τις ΚΤ, στην προσπάθειά τους να τιθασεύσουν τον πληθωρισμό και, αφετέρου, η συνεχιζόμενη ενεργειακή κρίση, λόγω της σε εξέλιξη προσπάθειας απεξάρτησης της Ευρώπης από Ρωσικές εισαγωγές.

Κάποιοι παράγοντες συνηγορούν ότι η παγκόσμια οικονομία ενδεχομένως να εξελιχθεί ευνοϊκότερα σε σύγκριση με τις προβλέψεις. Πρώτον, οι πρόσφατες τάσεις υποχώρησης του πληθωρισμού, σε συνδυασμό με τις σχετικά περιορισμένες αυξήσεις των μισθών, αναμένονται να επιτρέψουν στις ΚΤ να υιοθετήσουν λιγότερο επιθετική πολιτική σε ό,τι αφορά την αύξηση των επιτοκίων. Οι πλείστοι αναλυτές αναμένουν

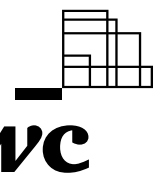
ότι οι αυξήσεις των επιτοκίων στην Ευρώπη θα κορυφωθούν γύρω στο 3% στα μέσα του 2023. Αυτό συνεπάγεται ότι οι συνθήκες χρηματοδότησης της οικονομίας δε θα είναι απαγορευτικές. Δεύτερον, η σημειωθείσα επιτυχία στην πολιτική εξοικονόμησης ενέργειας οδήγησε σε δραστικές μειώσεις των τιμών πετρελαίου και φυσικού αερίου, ενώ οι επιπτώσεις της ενεργειακής κρίσης στην παραγωγή ήταν μικρότερες από τις αναμενόμενες. Συνεπώς, και παρά την αβεβαιότητα λόγω του συνεχιζόμενου πολέμου στην Ουκρανία, δεν αναμένονται μεγάλες αυξήσεις στις τιμές ενέργειας το 2023. Τρίτον, τα ικανοποιητικά επίπεδα απασχόλησης και οι λογισμένες αυξήσεις στο μισθολόγιο (αν και χαμηλότερες από τον πληθωρισμό) διατήρησαν την καταναλωτική ζήτηση.

Στην Κύπρο, οι ικανοποιητικές επιδόσεις στον τουρισμό, καθώς και η αυξημένη εγκατάσταση ξένων επιχειρήσεων, ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής, οδήγησαν σε καλύτερα αποτελέσματα από τις αρχικές προβλέψεις. Οι ίδιοι παράγοντες αναμένεται να επηρεάσουν θετικά και το 2023, ωστόσο η αβεβαιότητα είναι μεγάλη.

Τα ικανοποιητικά αποτελέσματα αποκρύβουν τα μεγάλα διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Κύπρος. Για αυτό είναι σημαντικό, πέρα από τις πολιτικές αντιμετώπισης των άμεσων συνεπειών της παρούσας κρίσης - που πρέπει να καταστούν πιο στοχευμένες -, να επικεντρωθούμε στις μακροχρόνιες προκλήσεις. Η Κύπρος εξακολουθεί να υστερεί σημαντικά σε νευραλγικούς τομείς, όπως η εξοικονόμηση ενέργειας, η προώθηση των ΑΠΕ και η ψη-

φιακή οικονομία. Περαιτέρω, η οικονομία εξακολουθεί να εξαρτάται από εύαλωτους τομείς, όπως είναι ο κατασκευαστικός τομέας, που είναι ιδιαίτερα επιβαρυντικός για το περιβάλλον και παρουσιάζει προβλήματα μακροχρόνιας βιωσιμότητας. Τέλος, η Κύπρος καλείται να αντιμετωπίσει το σοβαρό πρόβλημα έλλειψης εργατικού δυναμικού, μέσω μιας ορθολογιστικής πολιτικής ευθυγράμμισης του τομέα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τις ανάγκες της αγοράς και ταυτόχρονης συγκροτημένης μεταναστευτικής πολιτικής με ποιοτική διάσταση.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος είναι οικονομολόγος και πρώην διευθυντής στο Υπουργείο Οικονομικών. Ο Όμιλος Πισσαριδής είναι διευθύνων σύμβουλος της PricewaterhouseCoopers Investment Services.

Φορολογικός οδηγός
για το 2023 - Κύπρος

Ο οδηγός είναι
διαθέσιμος στην
αγγλική γλώσσα

ΑΝΑΛΥΣΗ

Των **ΣΟΥΠΛΑΝΘΑ ΜΟΥΚΕΡΤΖΙ,**
MARTIN ΚΑΟΥΛΑΤΕΡ και **ΚΡΙΣΤΑΛ ΧΟΥ / REUTERS**

Δημιουργείται νέα γενιά startups

Ο Νικ Σέρμαν έχασε τη δουλειά του δύο μήνες μετά την πρόσληψή του στην εταιρεία Meta, στο πλαίσιο μείωσης του εργατικού της δυναμικού κατά 13%. Λίγες ημέρες αργότερα επέστρεψε στην αγορά εργασίας, καθώς αναζητούσε χρηματοδότηση για να στήσει την εταιρεία του Nulink, που δραστηριοποιείται στο blockchain. Έτσι, έστειλε την παρουσίαση της εταιρείας σε επιταχυντές για startups, όπως το Y Combinator, αλλά και στο επενδυτικό κεφάλαιο Andreessen Horowitz, που επικεντρώνεται σε επενδύ-

Ιδρυτές, εργαζόμενοι από τον κλάδο της τεχνολογίας που έχασαν τη δουλειά τους μετά τις μαζικές απολύσεις στη Σίλικον Βάλεϊ.

σεις του κλάδου των κρυπτονομισμάτων. «Όσο παράλογο κι αν μπορεί να ακούγεται, αυτή η απόλυση με άφησε σε πολύ καλή κατάσταση», αναφέρει ο 24χρονος. Ο Σέρμαν είναι μέρος ενός νέου κύματος επίδοξων επιχειρηματιών, που αναδείχθηκε μετά τις μαζικές απολύσεις που έγιναν στη Σίλικον Βάλεϊ στο δεύτερο μισό του 2022, όπως αναφέρουν εκπρόσωποι της αγοράς των venture capitals. Αμερικανικοί κολοσσοί όπως Meta, Microsoft, Twitter και Snap έχουν απολύσει πάνω από 150.000 εργαζομένους, σύμφωνα με την πλατφόρμα Layoff.fyi. Βέβαια, καθώς το σύνολο των επενδύσεων που πραγματοποιήσαν τα venture capitals σημείωσε το 2022 πτώση 33% παγκοσμίως στα 483 δισ. δολ., οι χρηματοδοτήσεις στα πρώιμα στάδια ανάπτυξης των εταιρειών παρέμειναν σταθερές, με τους γύρους χρηματοδότησης (seed) και αυτούς που πραγματοποιήθηκαν από αγγέλους επενδυτές να διαμορφώνονται στα 37,4 δισ. δολ. και να ακολουθούν τα επίπεδα του 2021.

Το Day One Ventures, επενδυτικό κεφάλαιο που επενδύει σε νεοσύστατες εταιρείες, λάνσαρε

νέα πρωτοβουλία τον περασμένο Νοέμβριο για τη χρηματοδότηση startups, με ιδρυτές άτομα από τον κλάδο της τεχνολογίας που έχασαν τη δουλειά τους. Το σλόγκαν του είναι «χρηματοδοτημένη, όχι απολυμένη». Το πρόγραμμα στοχεύει να χορηγήσει 20 επιταγές των 100.000 δολ. Μάλιστα το fund υποστηρίζει πως ήδη έχει δεχθεί πάνω από 1.000 αιτήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες προέρχονται από πρώην εργαζομένους των Meta, Stripe και Twitter. «Επενδύουμε 2 εκατ. δολ. σε 20 εταιρείες. Εάν βρούμε έστω μία εταιρεία που μπορεί να γίνει unicorn, τότε αυτή θα μπορούσε να επιστρέψει όλα τα κεφάλαια του fund», αναφέρει η Μάσα Μπούσερ, συνιδρύτρια της Day One Ventures. «Κάνοντας για αναδρομή στο παρελθόν, εταιρείες όπως η Stripe, Airbnb, Dropbox δημιουργήθηκαν μέσα στην κρίση». Την ίδια στιγμή, τον περασμένο Νοέμβριο το fund Index Ventures, που έχει χρηματοδοτήσει εταιρείες όπως Facebook, Etsy και Skyrer λάνσαρε το Origins Fund, το οποίο προτίθεται να επενδύσει 300 εκατ. δολ. σε startups που βρίσκονται σε πρώιμα στάδια ανάπτυξης (early stage startups). Επενδυτικά κεφάλαια από τη Σίλικον Βάλεϊ, όπως η U.S. Venture Partners και η αυστριακή Speedinvest, έχουν εξασφαλίσει αντίστοιχα ποσά με σκοπό να επενδύσουν σε νεοσύστατες επιχειρήσεις.

Οι περισσότεροι επενδυτές υποστηρίζουν πως ο χώρος του gaming αλλά και της τεχνικής νομιμοσύνης βρίσκονται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντός τους. «Σε κάθε περίοδο οικονομικής αβεβαιότητας υπάρχει μια ευκαιρία να επανέλθουμε, να θέσουμε εκ νέου τις προτεραιότητές μας και να συγκεντρώσουμε ξανά την ενέργειά μας», αναφέρει εταίρος της Index Ventures. Ο Σέρμαν λέει πως το project του απορρίφθηκε από το Y Combinator, ενώ δεν έχει ακόμη νέα από την Andreessen Horowitz. Ωστόσο πρόσθεσε πως υπάρχουν άλλα επενδυτικά κεφάλαια που έχουν εκφράσει ενδιαφέρον. «Είπα στους επενδυτές να μιλήσουμε σε δύο με τρεις μήνες» ανέφερε. «Τώρα θα επικεντρωθώ στην αναβάθμιση της τεχνολογίας μας».

ΔΗΚΤΗΣ

Παζλ ελκυστικότητας

Η μετοχική πρόταση της Eurobank στο κεφάλαιο της Ελληνικής Τράπεζας αποτελεί την είδηση του 2022 και αναμένεται πως θα απασχολήσει πολύ και το 2023. Η νέα εποχή στα επιτόκια που όπως εκτιμάται ήρθε για να μείνει αλλάζει άρδην τα τραπεζικά δεδομένα, μετατρέποντας σε πολύ ελκυστικούς στόχους τράπεζες με μεγάλη ρευστότητα. Την θετική εικόνα για το κυπριακό τραπεζικό σύστημα συμπληρώνει η δραστική μείωση των μη εξυπηρετούμενων χορηγήσεων και η κεφαλαιακή ενίσχυση των προηγούμενων ετών. Το παζλ της ελκυστικότητας συμπληρώνει η μείωση του κόστους προσωπικού που για χρόνια αποτελούσε βαρίδι. Ακόμη και η υστέρηση στην υιοθέτηση των νέων τεχνολογιών που παρατηρείται στις κυπριακές τράπεζες δύναται να καταστεί πλεονέκτημα, αφού οι ενδιαφερόμενοι μνηστήρες θα έχουν την ευκαιρία να εφαρμόσουν την δική τους τεχνολογία που θα είναι και συμβατή με τις άλλες τους εταιρείες.

Απουσία συντονισμού

Σε νέα εισαγόμενη ξανά υγειονομική κρίση φαίνεται πως εισέρχεται η Ευρώπη μετά τις πρόσφατες εξελίξεις στην Κίνα όπου οι μολύνσεις από την covid19 είναι ανεξέλεγκτες, ενώ καλύπτονται και από πέπλο αδιαφάνειας την ίδια ώρα που άνοιξαν τα σύνορα και χιλιάδες κινέζοι εγκαταλείπουν την χώρα. Η Ευρώπη, που αποτελεί ελκυστικό προορισμό για όσους εγκαταλείπουν την Κίνα, καλείται να λάβει κοινές αποφάσεις για αντιμετώπιση του προβλήματος κάτι που όμως προς το παρόν δεν έγινε κατορθωτό. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα η Ιταλία να ανακοινώσει τα δικά της μέτρα όπως και η Γαλλία την ίδια ώρα που εκφράζεται απογοήτευση για την απουσία συντονισμού.

Νέα δυνατότητα

Οι πολιτικές διαφημίσεις επανέρχονται στον πλατφόρμα του twitter ως μέσο για οικονομική ανάταξη της εταιρείας. Η απόφαση που αναμένεται να υλοποιηθεί τις προσεχείς εβδομάδες έρχεται σε μια περίοδο που η εταιρεία «μετρά» σημαντικές απώλειες εσόδων από διαφημίσεις λόγω των αλλαγών που έχει επιφέρει η νέα ιδιοκτησία. Το μεγάλο ενδιαφέρον σε σχέση με τα δικά μας είναι ότι η υλοποίηση γίνεται σε μια περίοδο που Κύπρος, Ελλάδα και Τουρκία βρίσκονται σε προεκλογική περίοδο και λογικά αναμένεται πως το νέο μέσο θα αξιοποιηθεί δεόντως. Όσον αφορά τις προεδρικές εκλογές Φεβρουαρίου θα παρακολουθήσουμε με ενδιαφέρον ποιος υποψήφιος θα αξιοποιήσει πρώτος και με ποια στρατηγική την νέα δυνατότητα.

Προεκλογική παροχολογία

Την οικονομία θέτει στην υπηρεσία της εκλο-

Ανάσες για τα νοικοκυριά το μειωμένο ενεργειακό κόστος ελέω καλοκαιρίας και σημαντικών προβλημάτων στην κινεζική οικονομία.

γικής διαδικασίας ο τούρκος πρόεδρος, ο οποίος πανηγυρίζει την δεύτερη κατά σειρά πτώση του πληθωρισμού τον μήνα Δεκέμβριο με τον δείκτη να βρίσκεται στο 64,27%. Η εξέλιξη μάλιστα ερμηνεύθηκε από κυβερνητικής πλευράς ότι η εκπονή του 2022 φέρνει τον πληθωρισμό κάτω από τον μεσοπρόθεσμο

στόχο. Οι εξαγγελίες όμως δεν περιορίστηκαν στον πληθωρισμό αφού ανακοινώθηκε αύξηση κατά 30% στους μισθούς και τις συντάξεις των δημοσίων υπαλλήλων. Να προσθέσουμε ότι η φιλολαϊκή οικονομική πολιτική Ερντογάν έχει στην φαρέτρα της και μειώσεις των επιτοκίων κατά 5% εντός του 2022. Οι πολύ σημαντικές για την Τουρκία εκλογές είναι προγραμματισμένες για τις 18 Ιουνίου εκτός και αν τελικά επιβεβαιωθούν οι πληροφορίες που θέλουν την προκήρυξη να γίνεται νωρίτερα.

Ιστορική απάτη

Το πολιτειακό δικαστήριο της νέα Υόρκης που διερευνά την υπόθεση της κατάρρευσης της FTX αφού άκουσε τον ιδρυτή Sam Bankman-Fried να δηλώνει αθώος στις κατηγορίες που αντιμετώπιζε αποφάσισε να τον αφήσει ελεύθερο έναντι του ποσού των 250 εκ. δολαρίων και να τον καλέσει σε δική που θα γίνει προς το τέλος του έτους. Οι κατηγορίες που αντιμετωπίζει ο βασιλιάς των κρυπτονομισμάτων, όπως αποκαλείται, αφορά την απάτη έναντι των επενδυτών και των πελατών της εταιρείας FTX. Σύμφωνα με τα στοιχεία οι καταθέσεις των πελατών που έχουν κάνει φτερά φαίνεται πως δρομολογήθηκαν για την χρηματοδότηση άλλης εταιρείας του Sam Bankman-Fried, αγορές ακινήτων και δωρεές σε πολιτικά πρόσωπα και πολιτικούς οργανισμούς.

Αρση φόρου αλκοόλ στο Ντουμπάι

ΝΤΟΥΜΠΑΪ. Τον φόρο 30% επί των οινοπνευματωδών ποτών ήρε το εμιράτο του Ντουμπάι, επιτρέποντας παράλληλα σε επιχειρήσεις εστίασης και ξενοδοχεία να πωλούν αλκοόλ χωρίς τη δαπανηρή άδεια που απαιτείτο μέχρι σήμερα. Η απόφαση αναμένεται να ενισχύσει περαιτέρω την τουριστική ζήτηση στο κρατίδιο του Περσικού Κόλπου, προσελκύοντας την ίδια ώρα δυτικούς μόνιμους κατοίκους. Τα νέα μέτρα τέθηκαν σε εφαρμογή το βράδυ της Κυριακής και θα ισχύσουν για δοκιμαστική περίοδο ενός έτους. «Με την άρση του δημοτικού φόρου 30% και τις δωρεάν άδειες αλκοόλ, η αγορά του αγαπημένου σας ποτού έγινε ακόμη ευκολότερη – και φθηνότερη», ανέφερε στον λογαριασμό της στο Instagram η εταιρεία διανομής ποτών MMJ.

Φθηνότερα 30%

Οι τιμές οινοπνευματωδών ποτών στο εμιράτο μειώθηκαν αμέσως χθες κατά 30%. Τα είδη αυτά θα συνεχίσουν να υπόκεινται σε φόρο προστιθέμενης αξίας ύψους 5%. Η οικονομία του Ντουμπάι ανέκαμψε γρήγορα από την πανδημία του κορωνοϊού, με το ΑΕΠ να αυξάνεται με ετήσιο ρυθμό 4,6% μεταξύ 2021 και 2022. Ο τουρισμός αποτελεί θεμελιώδη πυλώνα της εθνικής οικονομίας, με τον αριθμό επισκεπτών να αυξάνεται κατά 180% το πρώτο εξάμηνο του 2022, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2021.

Παρότι το Ντουμπάι δεν επιβάλει φόρο εισοδήματος, το εμιράτο θα υιοθετήσει από τον ερχόμενο

Οι ξένοι επισκέπτες στο Ντουμπάι το 2022 δαπάνησαν 29 δισ. δολάρια στο κρατίδιο, ενώ ποσοστό 90% του μόνιμου πληθυσμού είναι αλλοδαποί.

Ιούνιο εταιρικό φόρο 9% σε κέρδη που θα υπερβαίνουν τις 102.000 δολάρια. Το εμιράτο αντιμετωπίζει, όμως, ενισχυόμενο ανταγωνισμό, όπως επισημαίνει σε άρθρο του το δικτυο al Jazeera.

Η Σαουδική Αραβία, για παράδειγμα, επενδύει δισεκατομμύρια για να προωθήσει το τουριστικό της προϊόν με την οικιστική ανάπτυξη των ακτών της Ερυθράς Θάλασσας, αλλά και πολιτιστικές και αθλητικές διοργανώσεις. Το Κατάρ, από τη μεριά του, ελπίζει και αυτό να εκμεταλλευθεί τη διαφήμιση που του προσέφερε το Μουντιάλ του 2022.

Ανοίγει καζίνο

Το πρώτο καζίνο στον Περσικό

Κόλπο, οι μοναρχίες του οποίου τηρούσαν παραδοσιακά την κορανική απαγόρευση των τυχερών παιχνιδιών, αναμένεται να ανοίξει τις πόρτες του στο μικροσκοπικό εμιράτο του Ρας αλ Καϊμάχ βόρεια του Ντουμπάι το 2026, σε εγκαταστάσεις που θα σχεδιάσει η αλυσίδα καζίνο Wynn Resorts.

Οι μουσουλμάνοι κάτοικοι του Ντουμπάι θα συνεχίσουν, όμως, να μην έχουν το δικαίωμα να αγοράζουν και να καταναλώνουν οινοπνευμα, με το προνόμιο αυτό να απολαμβάνουν μόνο οι αλλοδαποί ή αλλόθρησκοι κάτοικοι. Οι ξένοι επισκέπτες στο Ντουμπάι δαπάνησαν το 2022 29 δισ. δολάρια στο κρατίδιο, ενώ ποσοστό 90% του μόνιμου πληθυσμού είναι αλλοδαποί.

Συγκατοίκηση ανύπαντρων

Πολλές ακόμη πόλεις των Ενωμένων Αραβικών Εμιράτων έχουν χαλαρώσει την αυστηρή νομοθεσία τους, εμπνευσμένη από το συντηρητικό σουνιτικό Ισλάμ, προκειμένου να προσελκύσουν επισκέπτες και δυτικούς μόνιμους κατοίκους. Μεταξύ των νέων μέτρων περιλαμβάνονται η νομιμοποίηση της συγκατοίκησης ανδρών και γυναικών χωρίς αυτοί να είναι παντρεμένοι και η πώληση οινοπνευματωδών ποτών κατά τη διάρκεια του ιερού μήνα του Ραμαζανιού.

Τον Σεπτέμβριο, τα περισσότερα εμιράτα υιοθέτησαν την εργάσιμη εβδομάδα Δευτέρα με Παρασκευή, αντί της ισλαμικής (και εβραϊκής) εβδομάδας Κυριακή με Πέμπτη.

A.P.

Αγρα αναγνώστών στο TikTok

ΤΗΣ ΛΟΡΑ ΚΕΛΙ

Σοβαρό πλήγμα στις αναγνωστικές επιδόσεις μαθητών δημοτικού στις ΗΠΑ προκάλεσε η πανδημία του κορωνοϊού. Επινυπτικές βιβλιοθηκάριοι συνειδητοποιήσαν ότι ο καλύτερος τρόπος να ωθήσουν τα παιδιά στο διάβασμα ήταν να τα προσεγγίσουν μέσα από τις αγαπημένες τους εφαρμογές και συγκεκριμένα το TikTok. «Πήγαμε να τα βρούμε εκεί που συγκεντρώνονται», λέει η Σάρα Ντέι, βιβλιοθηκάριος στη δημόσια βιβλιοθήκη του Γουόντλαντ της Καλιφόρνιας, ενώ ολοένα και περισσότεροι συνάδελφοί της ακολούθου το παράδειγμά της. Τον περασμένο μήνα, η Ντέι και η βιβλιοθηκάριος παιδικών βιβλιοθηκών Σάρα Βίκερς έπεισαν δεκάδες συναδέλφους τους να συμμετάσχουν σε σύντομο χορευτικό βίντεο στον ρυθμό τραγουδιού της Τέιλορ Σουίφτ. «Αρχικά δυσκολευτήκαμε να βρούμε "κούλ" ύφος. Τελικά αποφασίσαμε να εκμεταλλευτούμε την ξεπερασμά μας», είπαν η 29χρονη Ντέι και η 34χρονη Βίκερς. Σε συνένδριο βιβλιοθηκονομίας στη Βαλτιμόρη, το ήμισυ των συνέδρων ανέφερε ότι οι βιβλιοθήκες τους είχαν αποκτήσει πρόσφατα λογαριασμό στο TikTok. Στα βίντεο αυτά, οι βιβλιοθηκάριοι φορούν αποκρίτικα κοστούμια και χορεύουν σε δημοφιλείς σκοπούς. Με τον τρόπο αυτό έχει αποδειχθεί ότι προσελκύουν νέους επισκέπτες στις βιβλιοθήκες και ενισχύουν τη διάθεση για ανάγνωση. Η 28χρονη βιβλιοθηκάριος παιδικών βιβλιοθηκών

Η 30χρονη Σίλια Γκριπ (αριστερά) από τη δημοτική βιβλιοθήκη του Κονκάκι στο Ιλινόι ανέβασε βίντεο στο TikTok με απήκηση σε ένα εκατομμύριο θεατές. Στη φωτογραφία, με τη συνάδελφό της Ταμάρτα Μαρτινέζ.

Μάργκο Μουρ, από το Λόρενς του Κάνσας, λέει ότι η προσέλευση στην τοπική βιβλιοθήκη αυξάνεται κατακόρυφα τις ημέρες μετά την κυκλοφορία δημοφιλούς χιουμοριστικού βίντεο από τη βιβλιοθήκη στο TikTok. Το Πανεπιστήμιο Ράτγκερς στο Νιου Τζέρσεϊ έχει καταγράψει 85 λογαριασμούς TikTok από βιβλιοθήκες ή ομάδες βιβλιοθηκονόμων, αν και οι ερευνητές του πανεπιστημίου εκτιμούν ότι ο πραγματικός αριθμός είναι σίγουρα πολύ μεγαλύτερος.

Η παρουσία βιβλιοθηκών και των στελεχών τους στη δημοφιλή πλατφόρμα στέλνει το μήνυμα «είμαστε εδώ, σας ακούμε και γνωρίζουμε τις προτιμήσεις σας», λέει η 30χρονη Σίλια Γκριπ

της δημοτικής βιβλιοθήκης του Κονκάκι στο Ιλινόι. Η βιβλιοθήκη της μικρής κομότητας κυκλοφόρησε βίντεο πέρυσι στο TikTok, εξασφαλίζοντας περισσότερους από ένα εκατομμύριο θεατές. Το βίντεο σχολίασε θετικά στο Διαδίκτυο ο διάσημος ηθοποιός Κέβιν Μπέκον. Ο λογαριασμός TikTok της μικρής βιβλιοθήκης αποτελεί πλέον τοπικό φαινόμενο. «Ο κόσμος γνωρίζει τη δουλειά μας, αλλά και εμάς, χάρη στο TikTok», εξηγεί η Γκριπ.

Τέτοιοι λογαριασμοί βιβλιοθηκών μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο σε πολιτικές αντιπαραθέσεις. Τον Αύγουστο, η δημόσια βιβλιοθήκη του Ντάλας στον Τέξας δημοσιοποίησε βίντεο στο TikTok με θέμα τα βιβλία που είχαν απαγορευθεί ή είχαν προκαλέσει ιδεολογική αντιπαράθεση. Στο βίντεο, η 49χρονη βιβλιοθηκάριος Έμιλι Τζάκσον δείχνει τα απαγορευμένα βιβλία με ειρωνική μουσική υπόκρουση, ασκώντας εμμέσως κριτική σε τέτοιες απαγορεύσεις που επιβάλλονται από συντηρητικά πολιτικά στελέχη. «Πολλοί έχουν την εσφαλμένη εντύπωση ότι οι βιβλιοθήκες είναι απαρχαιωμένες και αποκομμένες από τις ψηφιακές τάσεις. Οι βιβλιοθηκάριοι, όμως, βρέθηκαν παραδοσιακά στην πρώτη γραμμή της τεχνολογικής εξέλιξης. Αποστολή μας είναι η διατήρηση και εξέλιξη της γνώσης και είμαστε πρόθυμοι να προσαρμόσουμε το έργο μας στις τεχνολογικές εξελίξεις», λέει η πρόεδρος της Αμερικανικής Ένωσης Βιβλιοθηκάριας, Έμιλι Ντραμπίνσκι.

diktis@kathimerini.com.cy

Ποντάρουν στα δικά τους προϊόντα οι υπεραγορές

Ο πληθωρισμός οδηγεί προς τα πάνω τις πωλήσεις των προϊόντων ιδιωτικής ετικέτας σε σχέση με τα επώνυμα.

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΗΡΑΚΚΕΟΥΣ**

Με προϊόντα σε προσφορά και ιδιωτικές ετικέτες γεμίζουν το καλάθι του σουπερμάρκετ οι καταναλωτές. Ειδικά το δεύτερο, πρόκειται για τάση η οποία συγκέντρωσε μεγάλη προτίμηση τα προηγούμενα χρόνια αν και γνώρισε σημαντική αύξηση μέσα στο 2022, συνεπεία των πληθωριστικών πιέσεων στην αγορά. Στατιστικά στοιχεία για να δώσουν επακριβή εικόνα της αγοράς, δεν υπάρχουν. Υπάρχουν, ωστόσο, οι εκτιμήσεις οι οποίες διατυπώνονται στην «Κ» από γνώστες των δεδομένων στο λιανικό τροφίμων, καθώς και οι κινήσεις των υπεραγορών, οι οποίες σχεδόν στην ολότητά τους, προσφέρουν στον καταναλωτή την επιλογή των προϊόντων της ιδιωτικής ετικέτας. Πρόκειται για όρο που συστάθηκε στην κυπριακή αγορά γύρω στο 2009, με την είσοδο της αλυσίδας υπεραγορών Lidl, η οποία διαθέτει γκάμα προϊόντων στην πλειοψηφία τους, ιδιωτικής ετικέτας. Σταδιακά, ο ανταγωνισμός ενισχύθηκε και σε αυτό το κομμάτι, εφόσον και οι υπόλοιπες μεγάλες και μικρότερες υπεραγορές έβαλαν την δική τους ετικέτα σε προϊόντα διαφόρων κατηγοριών. Η ιδιωτική ετικέτα ενισχύθηκε σημαντικά το 2013, την περίοδο της οικονομικής κρίσης και σήμερα αναβαίνουν ακόμα περισσότερο λόγω πληθωρισμού, εξηγεί ο γ.γ. του ΠΑΣΣΥΑΕ, Μάριος Αντωνίου. «Πάντοτε μια οικονομική κρίση, ευνοεί αυτά τα προϊόντα. Γενικά όμως είναι μια ποιοτικά καλή επιλογή που ήρθε για να μείνει, ανεξαρτήτως κρίσης». Από την πλευρά του ο εκτελεστικός γραμματέας του Συνδέσμου Υπεραγορών, Ανδρέας Χατζηναδάμου, ανέφερε ότι τα τελευταία χρόνια γίνεται πολύ

Περισσότερη αύξηση πωλήσεων στις ιδιωτικές ετικέτες, έχουν τα προϊόντα χαμηλής πιστότητας, όπως το χαρτί υγι-
ας, το νερό, όσπρια, ζάχαρη και αλεύρι.

καλή δουλειά σε αυτό το κομμάτι, με τις υπεραγορές να επενδύουν ολοένα και περισσότερο στα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας, προσπαθώντας να αυξήσουν την παρουσία τους σε περισσότερες κατηγορίες.

Τα προϊόντα

Τι είναι όμως τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας; Πρόκειται για προϊόντα τα οποία παράγει η ίδια η υπεραγορά, σε συνεργασία με βιομηχανίες παραγωγής, στην Κύπρο (στην προκειμένη περίπτωση) ή το εξωτερικό. Κάθε υπεραγορά

έχει την δική της ετικέτα. Για παράδειγμα οι υπεργαρόνες Αλφαμέτα, έχουν προϊόντα ομόνυμης ετικέτας στις πλείστες κατηγορίες, ενώ η Αλυσίδα Παναπτανιώσι, έχει επιλέξει ομπρέλες όπως το «Διαλεκτό» και το «Star». Σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, η ιδιωτική ετικέτα κερδίζει σημαντικά ποσοστά, τα οποία ωστόσο διαφέρουν αναλόγως των κατηγοριών. Η πληροφορηση από τις Υπεργαρόνες Παναπτανιώσι κάνει λόγο για μερίδια που κυμαίνονται από 10%-60%. Ο Μ. Αντωνίου σχολιάζει ότι τα ποσοστά

διαμορφώνονται ανά κατηγορία, σε σχέση και με την πιστότητα του καταναλωτή. Έτσι, για παράδειγμα, πιο ευάλωτες κατηγορίες θεωρούνται προϊόντα προσωπικής υγιεινής όπως σφουγγάρια, αφρούλουτρο, σαπούνι νιπτήρα, χαρτί υγείας, καθώς και προϊόντα όπως το νερό, τα μηχανικά, αλάτι, ζάχαρη, αλεύρι, μπισκότα και όσπρια. Για αυτά τα προϊόντα πιο σπάνια καταγράφεται το brand loyalty του πελάτη, και έτσι είναι πιο εύκολο η μετακίνηση του καταναλωτή από brand σε brand με βα-

σικότερο παράγοντα την διαφορά της τιμής. Εξ ου και πρόκειται για προϊόντα τα οποία επιλέγονται συχνότερα από τους καταναλωτές από τις κατηγορίες ιδιωτικής ετικέτας. Μικρότερα ποσοστά πωλήσεων ιδιωτικής ετικέτας έχουν προϊόντα όπως ο καφές και τα δημητριακά, και ακόμη λιγότερο τα αλκοολούχα ποτά καθώς δυσκολότερα ο καταναλωτής θα μετακινήσει σε διαφορετικό brand. Τονίζεται πάντως ότι και τα επίπεδα ποιότητας αυτών των προϊόντων είναι εφάμιλλα των επώνυμων, με τους ελέγχους να γίνονται στην

Τα προϊόντα έχουν παρουσία σχεδόν σε όλες της κατηγορίες, ενώ το μερίδιό τους στην κάθε κατηγορία κυμαίνεται από 10% μέχρι και +60%, αναφέρουν οι Υπεραγορές Παπαντωνίου.

βάση των ίδιων ποιοτικών κριτη-
ρίων.

Χαμηλότερες τιμές

Είναι γεγονός ότι πλέον, με τα επίπεδα ακρίβειας να ανεβαίνουν, οι υπεραγορές προσπαθούν να αυξήσουν τις τιπολογίες που δίνουν στους καταναλωτές τους, ώστε να απευθύνονται σε όλα τα πορτοφολία. Τα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας διατίθενται σε χαμηλότερες τιμές από τα επώνυμα, εφόσον δεν περιλαμβάνουν το κόστος του μεσάζοντα, κάτι διατηρώντας τα επίπεδα

ποιότητας, δίνουν μια σοβαρή επιλογή στους καταναλωτές. Δημιουργείται με αυτό τον τρόπο και μια έμμεση πίεση προς τους προμηθευτές, ώστε να συγκρατούν τις τιμές τους, εξήγηση ο κ. Αντωνίου και εν τēξει διατηρεί την ισορροπία στην αγορά. Ενισχύει παράλληλα την βιομηχανία παραγωγής, εφόσον γίνεται προσπάθεια να περισσότερα προϊόντα να παράγονται από εκχώριες βιομηχανίες. Πέραν της ιδιωτικής ετικέτας, ο πληθωρισμός ενισχύει και τις πολλές άλλες προϊόντων ετικέτας αποκλειστικής εισαγωγής, τα οποία επίσης διατίθενται σε χαμηλότερες τιμές σε σχέση με τις γνωστές κυρίαρχες επωνυμίες.

Ανοδική τάση

Επίσημα στοιχεία για το μερίδιο αγοράς αυτών των προϊόντων στις πωλήσεις των υπεραγορών, δεν υπάρχουν. Ωστόσο, τελευταίες έρευνες που έχουν διενεργηθεί στην ελληνική αγορά δείχνουν μερίδιο 16,1% για την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2022 και σταδιακή αύξηση του μεριδίου αγοράς, κάθε χρόνο. Αναφέρουμε ενδεικτικά αποτελέσματα έρευνας του πρώτου τμήνου του 2022, που έδειξε ότι το 46% αγοράζει περισσότερα προϊόντα ιδιωτικής ετικέτας σε σχέση με δυο χρόνια πριν και το 33% θεωρεί πως θα συνεχίσει να αγοράζει περισσότερα στο μέλλον. Πάντως, συγκριτικά με τα μερίδια σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, η Κύπρος βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, εκτιμάται όμως ότι οι ρυθμοί ανεβαίνουν και θα πλησιάσουν σταδιακά, τα επίπεδα του εξωτερικού. Σημαντικός είναι και ο ρόλος των υπεραγορών στην επιμόρφωση των καταναλωτών σε σχέση με τα συγκεκριμένα προϊόντα, με περισσότερες πληροφορίες διαθέσιμες στους ιστότοπούς τους.

**Πολοδομική
και Οικοδομική άδεια
σε 20 μέρες...
μόνο!**

www.moi.gov.cy/adeiodotisi

 ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

Επενδύσεις 2,6 δισ. ευρώ από funds στην Κύπρο

Στα 10,6 δισ. τα υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία των επενδυτικών ταμείων

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Οι **συνολικές** επενδύσεις που έχουν γίνει μέχρι σήμερα στην Κύπρο υπολογίζονται στα 2,6 δισεκατομμύρια και αντιστοιχούν στο 24% των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Αυτά τα δισεκατομμύρια έχουν διοχετευθεί και παραμένουν στην πραγματική οικονομία καθώς έχουν επενδυθεί σε διάφορους τομείς όπως η ναυτιλία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η εκπαίδευση, η τεχνολογία και τα ακίνητα.

Αυτά τα δισεκατομμύρια έχουν διοχετευθεί και παραμένουν στην πραγματική οικονομία καθώς έχουν επενδυθεί σε διάφορους τομείς όπως η ναυτιλία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η εκπαίδευση, η τεχνολογία και τα ακίνητα.

Στη συνέντευξη του στην «Κ», ο πρόεδρος του CIFA (Cyprus Investment Funds Association), Ανδρέας Γιασεμίδης, αναφέρει ότι πιστεύει στην ανθεκτικότητα και την δυναμική του τομέα ο οποίος παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες όχι μόνο άντεξε αλλά και εδραιώθηκε. Συμπληρώνει δε, πως οι προκλήσεις είναι πολλές, όπως πολλές είναι όμως και οι προοπτικές.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία που παρουσιάζει ο κ. Γιασεμίδης στη συνέντευξη του και που αφορούν στο β' τρίμηνο του 2022, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει υπό την εποπτεία της συνολικά 330 Εταιρείες Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων, από τις οποίες οι 237 έχουν δραστηριότητες.

Τέλος, ο κ. Γιασεμίδης σημειώνει πως, παρά το γεγονός ότι μιλάμε στην Κύπρο για κεφάλαια δισεκατομμυρίων, εντούτοις, για τα δεδομένα του τομέα, η Κύπρος είναι ακόμα ένας σχετικά μικρός προορισμός. Διεθνώς τα Επενδυτικά Ταμεία διαχειρίζονται πέραν των 60 τρισεκατομμυρίων.

- Πόσο έντονος είναι πλέον ο αντίκτυπος του τομέα των Επενδυτικών Ταμείων στην κυπριακή οικονομία;

- Παράτηρούμε με ικανοποίηση ότι ο τομέας των επενδυτικών ταμείων είναι ανθεκτικός και εξακολουθεί να αναπτύσσεται, παρά το δύσκολο οικονομικό περιβάλλον. Τα υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία ανέρχονται στα €10,6 δισ., σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς και αντιστοιχούν περίπου στο 45% του ΑΕΠ της χώρας. Χάριν σύγκρισης, να υπενθυμίσω ότι προ πανδημίας, στο τέλος του 2019, το ενεργητικό υπό διαχείριση των επενδυτικών ταμείων ανερχόταν στα €8,3 δισ. και οι αδειοδοτημένοι οργανισμοί σε 210. Εάν πάμε ακόμη πιο πίσω και συγκρίνουμε το μέγεθος του τομέα σήμερα με το 2016, για παράδειγμα, βλέπουμε ότι έχει σχεδόν τριπλα-

σιαστεί. Αυτά τα στοιχεία θεωρούμε ότι επιβεβαιώνουν την καθιέρωση της Κύπρου, χρόνο με τον χρόνο, ως ένα προορισμό που βρίσκεται πλέον στις επιλογές των διαχειριστών κεφαλαίων διεθνώς. Εάν ληφθεί υπόψη ότι εκκρεμεί σημαντικός αριθμός αιτήσεων ενώπιον της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, είμαστε αισιόδοξοι ότι το οικοσύστημα των Επενδυτικών Ταμείων στην Κύπρο θα εξακολουθήσει να αναπτύσσεται και τα επόμενα χρόνια με σταθερούς ρυθμούς. Οι προσπάθειες του CIFA για περαιτέρω ενδυνάμωση και ενίσχυση του τομέα των επενδυτικών ταμείων είναι συνεχείς. Παρά το γεγονός ότι μιλάμε για κεφάλαια δισεκατομμυρίων, εντούτοις, για τα δεδομένα του τομέα, είμαστε ακόμα ένας σχετικά μικρός προορισμός αφού διεθνώς τα Επενδυτικά Ταμεία διαχειρίζονται πέραν των €60 τρισεκατομμυρίων. Στόχος μας δεν είναι να ανταγωνιστούμε το Λουξεμβούργο ή την Ιρλανδία που είναι τα μεγαλύτερα κέντρα για Επενδυτικά Ταμεία στην Ευρώπη. Κάτι τέτοιο πρακτικά δεν είναι εφικτό. Αλλά μπορούμε, και αυτό κάνουμε, να προσελκύσουμε μικρότερου μεγέθους Οργανισμούς για τους οποίους το κόστος εγκαθίδρυσης και λειτουργίας είναι σημαντικό. Και σ' αυτό το ζήτημα έχουμε συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι του ανταγωνισμού.

- Ποια η συνεισφορά του συγκεκριμένου κλάδου στο ΑΕΠ της χώρας μέσα από τις επαγγελματικές υπηρεσίες που προσφέρονται σε αυτά τα ταμεία.

- Η συνεισφορά του τομέα στο ΑΕΠ και στην οικονομία γενικότερα είναι πολυεπίπεδη. Κατ' αρχάς, έρχονται νέες επενδύσεις στην κυπριακή οικονομία, γεγονός που συμβάλλει στην αύξηση των εσόδων του κράτους και στη δημιουργία νέων, καλά αμειβόμενων, θέσεων εργασίας σε μία περίοδο που ο τομέας της παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών βρίσκεται υπό πίεση. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι αυτές οι θέσεις εργασίας αφορούν τόσο ντόπιους όσο και ξένους. Η προσέλκυση υψηλόβαθμων στελεχών από το εξωτερικό,

Γενικά, ο τομέας των επενδυτικών ταμείων θεωρείται πάρα πολύ σημαντικός για την κυπριακή οικονομία, αφού συνδράμει τόσο άμεσα όσο και έμμεσα στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας μας, σημειώνει ο πρόεδρος του CIFA.

έχει ταυτόχρονα και πολλά παράπλευρα οφέλη, καθώς οι άνθρωποι αυτοί ζουν εδώ, καταναλώνουν εδώ, πληρώνουν φόρους εδώ κ.ο.κ. Να σημειώσουμε επίσης το γεγονός ότι αυτές οι επενδύσεις λειτουργούν και ως υποκατάστατο ή και συμπληρωματικά του τραπεζικού δανεισμού. Αυτό αποκτά ακόμη μεγαλύτερη σημασία στις μέρες μας καθώς, όπως γνωρίζετε πάρα πολύ καλά, τα επιτόκια έχουν ανέβει, αναμένονται νέες αυξήσεις και προβλέπεται ότι θα παραμείνουν σε ψηλά επίπεδα τα επόμενα χρόνια. Γενικά, ο τομέας των επενδυτικών ταμείων θεωρείται πάρα πολύ σημαντικός για την κυπριακή οικονομία, αφού συνδράμει τόσο άμεσα όσο και έμμεσα στην αύξηση του ΑΕΠ της χώρας μας.

Ένδειξη εμπιστοσύνης

- Σε ποιο βαθμό αυτά τα επενδυτικά ταμεία επενδύουν σε κυπριακές επιχειρήσεις και κλάδους;

- Παρά το γεγονός ότι ένα πολύ υψηλό ποσοστό οργανισμών που είναι αδειοδοτημένοι στην χώρα μας επενδύουν σε άλλους προορισμούς –κι αυτό αποτελεί ένδειξη εμπιστοσύνης στην Κύπρο ως προορισμό για διασυννοριακά επενδυ-

Σε μακροπρόθεσμο ορίζονται, οι προοπτικές των Συλλογικών Επενδύσεων είναι ιδιαίτερα ευοίωνες και χαιρόμαστε που η Κύπρος είναι σε θέση να διεκδικήσει μέρος αυτού του πολλά υποσχόμενου τομέα.

τικά ταμεία-, βλέπουμε με ικανοποίηση, ότι σημαντικές επενδύσεις πραγματοποιούνται και εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας με μεγάλο αντίκτυπο στην οικονομία. Είναι πολύ σημαντικό το γεγονός ότι αυτές οι επενδύσεις αυξάνονται όσο μεγαλώνει και ενισχύεται το οικοσύστημα των επενδυτικών ταμείων. Οι συνολικές επενδύσεις, που έχουν γίνει μέχρι σήμερα στην Κύπρο, υπολογίζονται στα €2,6 δισ. και αντιστοιχούν στο 24% των υπό διαχείριση περιουσιακών στοιχείων. Αυτά τα δισεκατομμύρια έχουν διοχετευθεί και παραμένουν στην πραγματική οικονομία καθώς έχουν επενδυθεί σε διάφορους το-

μείς όπως η ναυτιλία, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η εκπαίδευση, η τεχνολογία και τα ακίνητα. Το 71,8% των επενδύσεων στην Κύπρο είναι επενδυμένο σε ιδιωτικά κεφάλαια και το 11,7% στον τομέα ανάπτυξης γης. Είναι πεποίθησή μου ότι όσο μεγαλώνει ο τομέας, τόσο θα αυξάνονται και οι επενδύσεις σε έργα και επιχειρήσεις στην κυπριακή οικονομία δεδομένου, βεβαίως, ότι οι διαχειριστές αυτών των οργανισμών κρίνουν ότι πρόκειται για επωφελείς και επικερδείς επενδύσεις.

Αβεβαιότητα

- Πώς έχει επηρεαστεί ο κλάδος των επενδυτικών ταμείων από τις κυρώσεις κατά της Ρωσίας από την ΕΕ η οποία προσφάτως έχει εγκρίνει το 9ο πακέτο μέτρων;

- Επιτρέψτε μου να σας πώω ακόμη πιο πίσω χρονικά καθώς οι αναταράξεις στο διεθνές περιβάλλον είχαν αρχίσει από το 2020. Από τη διετία του 2020-21 και την πανδημία φθάσαμε το 2022 στον πόλεμο στην Ουκρανία. Αυτά τα δύο γεγονότα διαδραμάτισαν και συνεχίζουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία και στην εξέλιξη ενός σπιράλ προ-

κλήσεων. Αυτές οι προκλήσεις τροφοδοτούν την παγκόσμια οικονομία με αβεβαιότητα, η οποία κατέχει κεντρική θέση στο κάρδο των οικονομικών προβλέψεων. Το 2023 αναμένεται ως εκ τούτου ότι θα επιμκνύει αυτή την περίοδο της αβεβαιότητας. Αναπόδραστα, οι προκλήσεις έχουν προσωρινή επίπτωση και στον τομέα των επενδυτικών ταμείων, διεθνώς, γεγονός το οποίο αποτυπώνεται στα στοιχεία που δημοσιεύει ανά τρίμηνο ο European Fund and Asset Management Association (EFAMA). Πάντως, τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για το τρίτο τρίμηνο του 2022, καταδεικνύουν πως οι καθαρές εκροές διεθνώς άρchiσαν να περιορίζονται. Συγκεκριμένα, καταγράφηκε παγκόσμια μείωση του ενεργητικού των επενδυτικών ταμείων της τάξης του 6,1%. Ενδεικτικά, να αναφέρω ότι η μείωση στις μεγαλύτερες αγορές, των ΗΠΑ και της Ευρώπης ήταν 4,8% και 2,6%, αντίστοιχα. Αυτή η γενικότερη τάση, έχει επηρεάσει και τον τομέα των επενδυτικών ταμείων στην Κύπρο, εξ ου και παρατηρήθηκε ότι τα υπό διαχείριση περιουσιακά στοιχεία των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων κατέγραψαν μικρή μείωση κατά τα δύο πρώτα τρίμηνα του 2022. Ωστόσο, σε ετήσια βάση η αξία των περιουσιακών στοιχείων, την υπό αναφορά περίοδο, δεν παρουσίασε αυξομείωση. Πάντως, σε μακροπρόθεσμο ορίζονται, οι προοπτικές των Συλλογικών Επενδύσεων είναι ιδιαίτερα ευνοϊκές και χαιρόμαστε που η Κύπρος είναι σε θέση να διεκδικήσει μέρος αυτού του πολλά υποσχόμενου τομέα.

Ως CIFA, πιστεύουμε στην ανθεκτικότητα και την δυναμική του τομέα ο οποίος παρά τις δυσκολίες και τις αντιξοότητες όχι μόνο άντεξε αλλά και εδραιώθηκε. Οι προκλήσεις είναι πολλές, όπως πολλές είναι και οι προοπτικές. Θεωρούμε ότι οι γενικότερες προκλήσεις σε αρκετές περιπτώσεις εννοούν περισσότερο από κάθε άλλη φορά τις συλλογικές επενδύσεις, και με δεδομένο ότι η χώρα μας έχει καταστεί σημαντικός κόμβος επενδυτικών ταμείων που επιθυμούν να αξιοποιήσουν τις επενδυτικές ευκαιρίες που προκύπτουν τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην ευρύτερη περιοχή της ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, υπάρχει μία σημαντική ευκαιρία περαιτέρω ανάπτυξης του τομέα.

Τα επενδυτικά ταμεία και η άσκηση εποπτείας

- Ποιος είναι ο αριθμός των εγγεγραμμένων ταμείων στην Κύπρο και ποια θεωρείτε πως είναι η μέγιστη δυνατότητα της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς για άσκηση ορθής εποπτείας;

- Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, τα οποία αφορούν στο β' τρίμηνο του 2022, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς έχει υπό την εποπτεία της συνολικά 330 Εταιρείες Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων, από τις οποίες οι 237 έχουν δραστηριότητες. Το 83% του υπό διαχείριση ενεργητικού, κατέχεται από 181 Κυπριακούς Οργανισμούς Συλλογικών Επενδύσεων. Από το σύνολο των 205 Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων με δραστηριότητες, οι 162 επενδύουν στην Κύπρο μερικώς ή ολικώς με το ποσό της επένδυσης αυτής να αντιστοιχεί στα €2,6 δισ., όπως ανέφερα προηγουμένως. Ιδιαίτερα ση-

Ανθεκτικός ο τομέας των επενδυτικών ταμείων και εξακολουθεί να αναπτύσσεται, παρά το δύσκολο οικονομικό περιβάλλον.

μαντική είναι και η αύξηση που καταγράφεται στον αριθμό των Εταιρειών Διαχείρισης Συλλογικών Επενδύσεων και των Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων, αν αναλογιστούμε ότι τέτοιου είδους οργανισμοί χρειάζονται κάποιο σημαντικό χρονικό διάστημα προτού αρχίσουν να αντλούν και να διαχειρίζονται κεφάλαια.

Εμείς ως CIFA έχουμε άριστες σχέσεις και συνεργασία με την αρμόδια εποπτική Αρχή, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, κάτι

το οποίο αντικατοπτρίζεται και στα αποτελέσματα, καθώς η Κύπρος είναι ελκυστικός προορισμός για Επενδυτικά Ταμεία και Διαχειριστές, ενώ παρέχει ταυτόχρονα τα υψηλότερα επίπεδα ασφάλειας και προστασίας στους επενδυτές. Παρακολουθούμε διαρκώς τις εξελίξεις, που αφορούν τον τομέα των επενδυτικών ταμείων, και υποβάλλουμε ανά τακτά χρονικά διαστήματα προτάσεις και εισηγήσεις στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, με γνώμονα πάντοτε τη βελτίωση του ευρύτερου λειτουργικού πλαισίου, το οποίο αποτελεί καταλυτικό παράγοντα στην προσέλκυση νέων οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων από διάφορες χώρες. Επιβάλλεται, άλλωστε, να βρισκόμαστε στα ίδια και, ιδανικά, σε καλύτερα επίπεδα από τους ανταγωνιστές μας σε θέματα πλαισίου λειτουργίας, φορολογικών κινήτρων και εποπτείας. Άρα λοιπόν η επι-

τροπή Κεφαλαιαγοράς θα πρέπει να έχει διαρκώς την ευχέρεια αλλά και τους απαραίτητους πόρους για να διεξάγει αποτελεσματικά και γρήγορα τα καθήκοντά της.

Θα ήταν παράλειψή μου να μην αναφερθώ και στην προσπάθεια καθιέρωσης της Κύπρου ως προορισμού για μεγάλες διεθνείς εταιρείες, ώστε να μεταφέρουν ή να δημιουργήσουν την έδρα τους στην Κύπρο. Πρόκειται για έναν πολύ σημαντικό σχεδιασμό, τον οποίο υλοποιεί η κυβέρνηση και προωθεί ο Invest Cyprus. Φέρνει αποτελέσματα και συνεισφέρει θετικά και στον δικό μας τομέα, των επενδυτικών ταμείων. Πιστεύω ότι η κυπριακή πρόταση για διεθνείς οργανισμούς είναι από τις καλύτερες στην ΕΕ και θα πρέπει να την αξιοποιήσουμε πλήρως για να δημιουργήσουμε συνθήκες ταχείας και βιώσιμης ανάπτυξης.

Στα 643 εκατ. «σκαρφάλωσε» το SURE

Στην Κύπρο έχουν γίνει οι καταβολές τριών δόσεων από το Ταμείο, ενώ ενέκριναν και συμπληρωματική δόση 29 εκατ.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Στα 643 εκατομμύρια ευρώ ανέβηκε η στήριξη που θα λάβει η Κύπρος από την Ευρωπαϊκή Ένωση στο πλαίσιο του SURE, το οποίο σχεδιάστηκε για την προστασία των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων που επηρεάστηκαν από την πανδημία του Covid. Την εβδομάδα που μας πέρασε το Υπουργείο Οικονομικών ανακοίνωσε πως η Κύπρος προέβη τον Σεπτέμβριο του 2022 σε δεύτερο συμπληρωματικό αίτημα προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για κάλυψη επιπρόσθετου κόστους των μέτρων που πάρθηκαν στο προηγούμενο διάστημα για αντιμετώπιση της πανδημίας μέσω σχεδίων του Υπουργείου Εργασίας, ύψους 29 εκατ. ευρώ. Το πρόσθετο συμπληρωματικό ποσό δανείου που εξασφάλισε η Κύπρος φέρει ετήσιο επιτόκιο 2,75% και έχει ημερομηνία αποπληρωμής την 4η Δεκεμβρίου 2037, με ετήσιες αποπληρώμες από τον Δεκέμβριο 2023.

Η αρχική Συμφωνία τον Οκτώβριο του 2020 προέβλεπε για ένα συνολικό ονομαστικό ποσό δανείου ύψους 479 εκατομμυρίων ευρώ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή όμως αποφάσισε να χορηγήσει πρόσθετη χρηματοδοτική συνδρομή ύψους 3,7 δισ. ευρώ σε έξι κράτη μέλη στο πλαίσιο του SURE, του μέσου των 100 δισ. ευρώ. Τότε, τα επίσημα αιτήματα είχαν υποβληθεί από την Κύπρο, το Βέλγιο, την Ελλάδα, τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Μάλτα. Έτσι, η Κύπρος συμφωνήθηκε να λάβει άλλα 127 εκατ. ευρώ, συνολικά δηλαδή 603 εκατ. ευρώ.

Όπως σημειώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την ίδρυση του μέσου, η στήριξη στο πλαίσιο του

Το μέσο SURE το 2021 είχε στηρίξει συνολικά 25-30 εκατ. εργαζομένους και 1,5 με 2,5 εκατ. επιχειρήσεις.

SURE χρησιμεύει για τη χρηματοδότηση συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας ή παρόμοιων μέτρων που αποσκοπούν στην προστασία των εργοδοτουμένων και των αυτοτελώς εργαζομένων και, ως εκ τούτου, στη μείωση του ποσοστού ανεργίας και της απώλειας εισοδήματος, καθώς και για τη χρηματοδότηση, επικουρικά, ορισμένων μέτρων που αφορούν την υγεία, ιδίως στον χώρο εργασίας.

Οι 3 καταβολές

Σύμφωνα με τις σχετικές ανακοινώσεις, το Νοέμβριο του 2020 η Κύπρος εξασφάλισε το πρώτο

Εχει ετοιμαστεί προ-σθήκη η οποία τροποποιεί για δεύτερη φορά την υφιστάμενη Συμφωνία Δανείου (Addendum No 2 to the loan agreement) με το αναθεωρημένο αίτημα χρηματοδότησης των 29 εκατ. ευρώ.

μέρος του δανείου (σε 2 δόσεις) από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα SURE. Η ονομαστική αξία του πρώτου μέρους του δανείου έφτανε τα 250 εκατ. ευρώ (150 εκατ. 5ετούς διάρκειας με σταθερό ονομαστικό ετήσιο επιτόκιο 0% και 100 εκατ. 30ετούς διάρκειας με σταθερό ονομαστικό ετήσιο επιτόκιο 0,3%). Όπως είχε αναφέρει το Υπουργείο Οικονομικών, λόγω των πολύ ευνοϊκών επιτοκίων που πέτυχε η ΕΕ (σε ορισμένες περιπτώσεις, αρνητικών επιτοκίων) η Κύπρος επωφελήθηκε άμεσα ένα καθαρό κέρδος ύψους 2,94 εκατ. ευρώ.

Τον Φεβρουάριο του 2021 η Κύπρος εξασφάλισε το δεύτερο μέρος

του δανείου από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα SURE, ονομαστικής αξίας 229 εκατ. ευρώ και τον Μάιο του 2021 την 3η δόση ύψους 123 εκατ. ευρώ. Συνολικά το ύψος του ποσού που εκταμιεύθηκε από το πρόγραμμα SURE έφθασε τα 614 εκατ. ευρώ, από τα οποία τα 603 εκατ. ευρώ αποτελούν επίσημο δανεισμό ενώ, όπως αναφέρει το ΥΠΟΙΚ, η Κύπρος επωφελήθηκε ένα καθαρό όφελος στα ρευστά διαθέσιμα ύψους 11,5 εκατ. ευρώ. Το μέσο επιτόκιο του συνολικού δανεισμού από το πρόγραμμα SURE ανέρχεται στο 0,14%.

Όπως υπάρχουν τα στοιχεία στο Γραφείο Διαχείρισης Δημοσίου

Χρέους της Κύπρου, η πρώτη δόση των 150 εκατ. θα είναι με περίοδο αποπληρωμής τον Φεβρουάριο του 2025 και τα 100 εκατ. ευρώ θα αποπληρώνονται μέχρι τον Νοέμβριο του 2050. Η δεύτερη δόση που έλαβε η Κύπρος αφορά δάνεια 157 εκατ. που θα αποπληρώνονται μέχρι τον Ιούνιο του 2028 και άλλα 72 εκατ. ευρώ θα αποπληρώνονται μέχρι τον Νοέμβριο του 2050.

Τα στατιστικά του Ταμείου

Όπως σχολιαζόταν σε σχετικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το μέσο SURE αποτελεί καίριο στοιχείο της συνολικής στρατηγικής της ΕΕ για την προστασία των πολιτών και για τον μετριασμό των κοινωνικών και οικονομικών ζημιών της πανδημίας του κορωνοϊού.

Η πρώτη εξαμηνιαία έκθεση της Επιτροπής για το SURE, που είχε δημοσιευτεί στο πρώτο τρίμηνο του 2021, διαπίστωσε ότι το μέσο είχε στηρίξει 25-30 εκατ. εργαζομένους και 1,5 με 2,5 εκατ. επιχειρήσεις, ενώ είχαν εξοικονομηθεί από κυβερνήσεις περίπου 5,8 δισ. ευρώ σε πληρωμές τόκων μέσω των πρώτων τεσσάρων εκταμιεύσεων της χρηματοδότησης από το SURE έως τις 2 Φεβρουαρίου 2021.

Αναφέρεται στην τελευταία σχετική ανακοίνωση του Υπουργείου Οικονομικών ότι έχει ετοιμαστεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και υπογράφει από τον Υπουργό Οικονομικών, μετά από έγκριση του Υπουργικού Συμβουλίου, προσθήκη η οποία τροποποιεί για δεύτερη φορά την υφιστάμενη Συμφωνία Δανείου (Addendum No 2 to the loan agreement) με το αναθεωρημένο αίτημα χρηματοδότησης των 29 εκατ. ευρώ.

Κύπρος—το αύριο

ΣΧΕΔΙΟ ΑΝΑΚΑΜΨΗΣ ΚΑΙ ΑΝΘΕΚΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Ένα μεγάλο όραμα έγινε πράξη και συνεχίζεται

58 μεταρρυθμιστικές και 75 επενδυτικές δράσεις ύψους €4.2 δις

Δημιουργούμε 11.000 νέες θέσεις εργασίας και επιπλέον 7% οικονομική ανάπτυξη.

Οδηγούμε τη χώρα μας προς:

- Την πράσινη ανάπτυξη
- Τον ψηφιακό μετασχηματισμό
- Ένα ανθεκτικό σύστημα υγείας
- Μία ανταγωνιστική οικονομία με αποτελεσματικούς θεσμούς
- Ένα σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα και κοινωνικό κράτος

Γινόμαστε ανθεκτικοί στις προκλήσεις του μέλλοντος.

cyprus-tomorrow.gov.cy

Σχέδιο Ανακάμψης και Ανθεκτικότητας

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ευρωπαϊκή Ένωση

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Φθηνός δανεισμός για επενδύσεις από το Ταμείο Ανάκαμψης

Στο 1,2% το επιτόκιο και η μέση διάρκεια αποπληρωμής στα 11 έτη

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Με γρήγορο ρυθμό προχωρούν οι δανειοδοτήσεις ιδιωτικών επενδύσεων από το Ταμείο Ανάκαμψης, όπως προκύπτει από τα νεότερα στοιχεία που έδωσε χθες στη δημοσιότητα το υπουργείο Οικονομικών.

Σύμφωνα με αυτά, ως τις 30.12.2022 είχαν υπογραφεί 68 δανειακές συμβάσεις, προϋπολογισμού επενδυτικών σχεδίων 3,22 δισ. ευρώ. Από

Εως τα τέλη του 2022 είχαν υπογραφεί 68 δανειακές συμβάσεις, προϋπολογισμού επενδυτικών σχεδίων 3,22 δισ.

το ποσό αυτό, τα 1,2 δισ. ευρώ αντιστοιχούν σε δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης, τα 1,28 δισ. ευρώ προέρχονται από εμπορικές τράπεζες και τα υπόλοιπα 741 εκατ. ευρώ είναι ίδια συμμετοχή των επενδυτών.

Μόλις δύο μήνες νωρίτερα, στις 30 Οκτωβρίου 2022, είχαν υπογραφεί 41 συμβάσεις, προϋπολογισμού επενδυτικών σχεδίων 1,8 δισ. ευρώ, εκ των οποίων τα 824 εκατ. ευρώ ήταν η συμμετοχή των δανείων του Ταμείου Ανάκαμψης. Συνεπώς, μέσα σε δύο μήνες αυξήθηκαν οι συμβάσεις κατά 27, ο προϋπολογισμός των συμβασιολογημένων επενδυτικών σχεδίων κατά 1,4 δισ. ευρώ και η συμμετοχή του Ταμείου Ανάκαμψης κατά 400 εκατ. ευρώ.

Δάνεια Ταμείου Ανάκαμψης

68

Δανειακές συμβάσεις που έχουν συναφθεί

€3,22 δισ.

Συνολικός προϋπολογισμός

11 έτη

Μέση διάρκεια αποπληρωμής

1,2%

Μεσοσταθμικό επιτόκιο

€1,20 δισ.

δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης

€1,28 δισ.

κεφάλαια των τραπεζών

€741 εκατ.

ίδια συμμετοχή των επενδυτών

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το ενδιαφέρον για το δανειακό σκέλος του Ταμείου Ανάκαμψης είναι λογικό, αφού τα δάνεια δίνονται με ευνοϊκούς όρους. Σύμφωνα με ανακοίνωση του υπουργείου Οικονομικών, το μεσοσταθμικό επιτόκιο των δανειακών συμβάσεων που υπογράφηκαν διαμορφώνεται σε 1,2% και η μέση διάρκεια αποπληρωμής των δανείων σε 11 έτη. Τα επιτόκια πάντως αυξάνονται και εδώ. Τον Οκτώβριο είχε υπολογιστεί μεσοσταθμικό επιτόκιο 0,9%. Φυσικά, τα επιτόκια κορυφώσεων των τραπεζών προς τις επιχειρήσεις είναι πολύ υψηλότερα. Σύμφωνα με τα χθεσινά στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, για τον Νοέμβριο ήταν 4,5%-5%.

Συνολικά έχουν υποβληθεί 291 επενδυτικά σχέδια για δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης ως το τέλος του προηγούμενου χρόνου, συνολικού προϋπολογισμού 10,53 δισ. ευρώ. Από αυτά, τα 4,5 δισ. ευρώ αντιστοιχούν σε δάνεια του Ταμείου Ανάκαμψης, τα 3,51 δισ. ευρώ σε κεφάλαια τραπεζών και τα 2,52 δισ. ευρώ σε ίδια συμμετοχή των επενδυτών.

Τα παραπάνω σχέδια βρίσκονται σε διάφορα στάδια που προβλέπονται στο πλαίσιο του «Ελλάδα 2.0» (π.χ. προ-έγκριση, αξιολόγηση, έγκριση, συμβασιολογία) και αφορούν διαφορετικούς κλάδους της οικονομίας (βιομηχανία, λιανικό εμπόριο, ηλεκτροπαραγωγικές επενδύσεις - ΑΠΕ, τηλεπικοινωνίες,

νίες, τουρισμό και υπηρεσίες), σύμφωνα με την ανακοίνωση του υπουργείου Οικονομικών.

Επισημαίνεται επίσης πως από τις 291 επενδυτικές προτάσεις, οι 167, ύψους 2,25 δισ. ευρώ, προέρχονται από μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις.

Ο αναπληρωτής υπουργός Οικονομικών, Θόδωρος Σκυλακάκης, δήλωσε: «Το δανειακό σκέλος του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας είναι ένα εξαιρετικά επιτυχημένο αναπτυξιακό εργαλείο, όπως προκύπτει από τα στοιχεία υλοποίησής του. Καταγράφεται έντονο ενδιαφέρον από την επενδυτική κοινότητα, καθώς μέσα σε ένα εξάμηνο (30.6.2022 υπεγράφη η πρώτη δανειακή σύμβαση) κατατέθηκαν 291 προτάσεις, συνολικού προϋπολογισμού άνω των 10,5 δισ. ευρώ, ενώ οι επενδύσεις είναι διασκορπισμένες γεωγραφικά σε πάνω από 100 δήμους σε ολόκληρη τη χώρα. Μάλιστα στις δανειακές συμβάσεις που έχουν υπογραφεί συμπεριλαμβάνονται πολλές βιομηχανικές και τουριστικές επενδύσεις, οι οποίες συμβάλουν καταλυτικά στην τόνωση τοπικών οικονομιών, ενώ πολύ σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το συγκεκριμένο εργαλείο και στην πράσινη ενεργειακή μετάβαση.

Αποτελώντας το μεγαλύτερο και ταχύτερο επενδυτικό εργαλείο που είχε ποτέ η χώρα, το δανειακό σκέλος του Ταμείου Ανάκαμψης έχει πολλές ακόμη δυνατότητες, αφού μπορεί να καλύψει επενδυτικά σχέδια συνολικού ύψους περίπου 30 δισ. ευρώ».

Στα 5 δισ. η καθαρή ροή χρηματοδότησης επιχειρήσεων στο 11μηνο

Ισχυρή πιστωτική επέκταση που θα προσεγγίσει διψήφιο ρυθμό (κοντά στο 10%) αναμένουν οι τράπεζες το 2022 σε ό,τι αφορά την επιχειρηματική πίστη, σηματοδοτώντας μια χρονιά υψηλών νέων εκταμιεύσεων με έμφαση τα δάνεια για επενδυτικούς σκοπούς αλλά και για κεφάλαια κίνησης.

Ηδη τα στοιχεία Νοεμβρίου που δημοσίευσε η ΤτΕ δείχνουν ότι ο ετήσιος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης ανήλθε στο 10,4% και η καθαρή ροή χρηματοδότησης το 11μηνο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου προσεγγίζει τα 5 δισ. ευρώ, ενώ τα υπόλοιπα των επιχειρηματικών δανείων διαμορφώνονται στα 68,7 δισ. ευρώ.

Υπενθυμίζεται ότι η καθαρή ροή χρηματοδότησης αποτυπώνει τις νέες εκταμιεύσεις αφού αφαιρεθούν οι αποπληρωμές δανείων, οι οποίες να σημειωθεί ότι τόσο τον Οκτώβριο όσο και τον Νοέμβριο ήταν υψηλές, περιορίζοντας την καθαρή ροή χρηματοδότησης. Για τον Δεκέμβριο η καθαρή ροή χρηματοδότησης αναμένεται να διαμορφωθεί σε θετικό έδαφος, καθώς λόγω και του κλεισίματος του έτους, οι τράπεζες επισπεύδουν τις εγκρίσεις των αιτημάτων για νέες χορηγήσεις, με συνέπεια το τέλος της χρονιάς να είναι παροδοσιακά μήνας υψηλών εκταμιεύσεων.

Ο μεγάλος ασθενής παραμένει η στεγαστική πίστη, η οποία παρά τη δειλή ανάκαμψη των νέων δανείων με νέες εκταμι-

εύσεις που υπολογίζονται στο 1,2 δισ. ευρώ για όλο το 2022, παραμένει σε αρνητικό έδαφος με ρυθμό χρηματοδότησης -3%. Αιτία είναι οι υψηλές αποπληρωμές δανείων που υπερκαλύπτουν τις νέες εκταμιεύσεις, αλλά και η μείωση του δανειακού χαρτοφυλακίου των τραπεζών λόγω των τιτλοποιήσεων που κυριάρχησαν τους πρώτους μή-

Παραμένει σε αρνητικό έδαφος, με ρυθμό χρηματοδότησης -3%, η στεγαστική πίστη.

νες του έτους. Να σημειωθεί ότι τα υπόλοιπα των στεγαστικών δανείων που παραμένουν στις τράπεζες έχουν υποχωρήσει στα 29,8 δισ. ευρώ, καθώς άλλα 24 δισ. ευρώ έχουν μεταβιβαστεί μέσω τιτλοποιήσεων και βρίσκονται στην κυριότητα των funds. Στα 8,8 δισ. ευρώ ανέρχονται τέλος τα καταναλωτικά δάνεια που εμφανίζουν σταθερή ανάκαμψη το 2022, με καθαρή ροή χρηματοδότησης 129 εκατ. ευρώ το 11μηνο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου.

Συνολικά η πιστωτική επέκταση για το σύνολο του ιδιωτικού τομέα, που περιλαμβάνει τα δάνεια τόσο προς τα νοικοκυριά όσο και προς τις επιχειρήσεις, διαμορφώθηκε στο τέλος Νοεμβρίου στο 5%.

Μοχλός ανάπτυξης το 2023 οι επενδύσεις, εκτιμά η Alpha Bank

Η διεθνής ενεργειακή κρίση και ο πληθωρισμός, καθώς και οι τάσεις επιβράδυνσης της παγκόσμιας οικονομίας, είναι οι κυριότεροι παράγοντες που θα επηρεάσουν την ελληνική οικονομία το 2023, επισημαίνει η Alpha Bank στο εβδομαδιαίο Δελτίο Οικονομικών Εξελίξεων, που δημοσίευσε χθες. Όπως εξηγεί, η πτώση της αγοραστικής δύναμης τόσο των Ελλήνων όσο και των Ευρωπαίων πολιτών, οι οποίοι αποτελούν περίπου το 80% των ταξιδιωτικών αφίξεων στην Ελλάδα, θα επιβραδύνει σημαντικά την ιδιωτική κατανάλωση και τις εξαγωγές υπηρεσιών στη χώρα. Ωστόσο, οι αναλύτες της τράπεζας (επικεφαλής οικονομολόγος Παναγιώτης Καπόπουλος) εκτιμούν ότι την επόμενη χρονιά βασικός μοχλός οικονομικής ανάπτυξης θα είναι οι επενδύσεις, που προβλέπουν, μάλιστα, ότι θα οδηγήσουν σταδιακά σε αλλαγή του μοντέλου οικονομικής μεγέθυνσης της χώρας.

Αναλυτικότερα, σχετικά με τις προοπτικές της παγκόσμιας οικονομίας, το δελτίο της τράπεζας αναφέρει ότι αυτές έχουν επιδεινωθεί σημαντικά σε σύγκριση με προηγούμενες εκτιμήσεις, με τον ΟΟΣΑ να προβλέπει πλέον αύξηση του παγκόσμιου ΑΕΠ κατά 2,2%, ενώ ειδικά η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο εκτιμάται ότι θα εισέλθουν σε ύφεση (-0,3% και -0,4% αντίστοιχα). «Ένας σημαντικός κίνδυνος για την ελληνική οικονομία το επόμενο έτος είναι η ενδεχόμενη εξασθένιση της εξωτερικής ζήτησης, πρωτίστως για υπηρεσίες, δηλαδή για το ελληνικό τουριστικό προϊόν και δευτερευόντως για αγαθά», αναφέρει το δελτίο. Οι αναλύτες της τράπεζας σημειώνουν επίσης την επίδραση του πολέμου στην Ουκρανία στις τιμές ενέργειας, αλλά και στις παγκόσμιες εξαγωγές τροφίμων, που οδηγούν σε αύξηση των τιμών τους. Επισημαίνουν, πάντως, ότι από το καλοκαί-

ρι του 2022 παρατηρείται αποκλιμάκωση των τιμών πετρελαίου και αερίου, γεγονός που οδήγησε σε αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στην Ελλάδα. Ωστόσο, η μετακλίση του ενεργειακού κόστους σε άλλες κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών αναμένεται να διατηρήσει τον πληθωρισμό στο 5% το 2023 στην Ελλάδα.

Η πτώση της αγοραστικής δύναμης των Ελλήνων, αλλά και των τουριστών, θα επιβραδύνει την ιδιωτική κατανάλωση.

Σχετικά με τις επενδύσεις, επισημαίνεται ότι το συνολικό ύψος των πόρων των ΠΔΕ και του Ταμείου Ανάκαμψης εκτιμάται σε 15,3 δισ. ευρώ το 2023 και ότι η εμπροσθοβαρής απορρόφηση τους αναμένεται να κινητοποιήσει πρόσθετους ιδιωτικούς επενδυτικούς πόρους. Ως «κλειδιά» για την επίτευξη των επενδυτικών βαθμίδας, εξάλλου, αναφέρουν οι αναλύτες την ανθεκτικότητα στην κρίση και τη δημοσιονομική σταθερότητα, με επιστροφή στα πρωτογενή πλεονάσματα. «Ο στόχος ανάκτησης της επενδυτικής βαθμίδας εντός του 2023 κρίνεται εφικτός», σημειώνει το δελτίο.

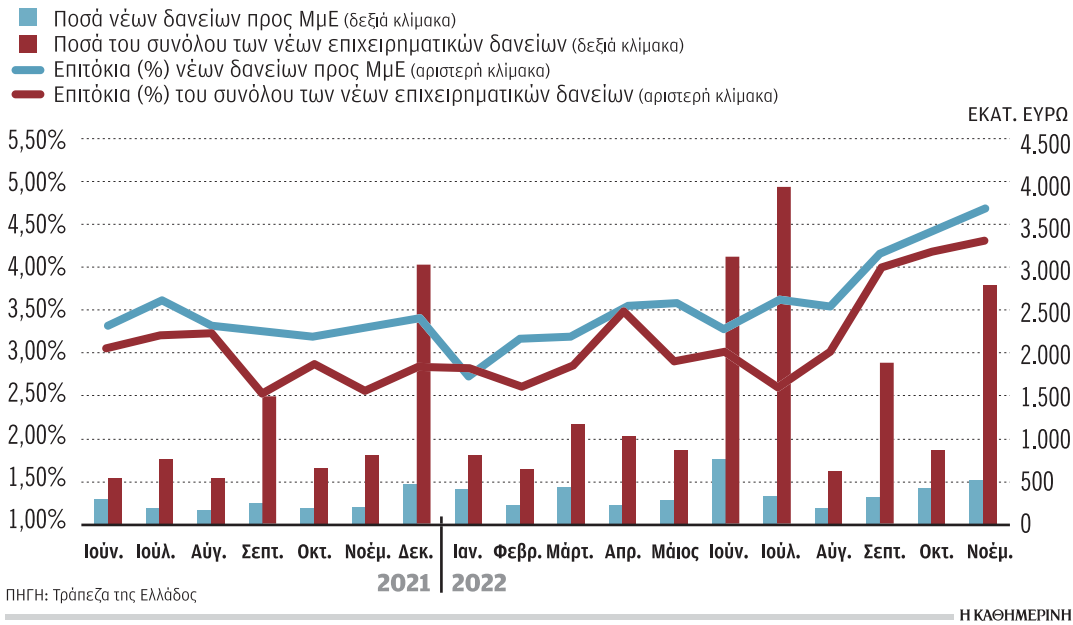
Ακριβότερα τα νέα επιχειρηματικά δάνεια

Της ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ

Σημαντική αύξηση στο κόστος χρήματος για τα νέα επιχειρηματικά δάνεια, που αποτελούν και την κινητήρι δύναμη της πιστωτικής επέκτασης, καταγράφουν τα στοιχεία της ΤτΕ για την πορεία των επιτοκίων τον Νοέμβριο. Συγκεκριμένα, το μέσο επιτόκιο των επιχειρηματικών δανείων χωρίς καθορισμένη διάρκεια, δηλαδή τους αλληλόχρεους λογαριασμούς, αυξήθηκε τον Νοέμβριο κατά 23 μονάδες βάσης στο 5,02%, από 4,79% τον Οκτώβριο, ενώ το αντίστοιχο επιτόκιο των επαγγελματικών δανείων αυξήθηκε κατά 14 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε στο 6,97% από 6,83%.

Σημαντικές αυξήσεις καταγράφουν τα στοιχεία της ΤτΕ και στα επιτόκια των επιχειρηματικών δανείων με συγκεκριμένη διάρκεια, δηλαδή τα τοκοχρεωλυτικά δάνεια, το μέσο επιτόκιο των οποίων αυξήθηκε τον Νοέμβριο του 2022 κατά 13 μονάδες βάσης σε σχέση με τον Οκτώβριο και διαμορφώθηκε στο 4,30%. Συγκεκριμένα, άνοδο που φθάνει τις 33 μονάδες βάσης καταγράφουν τα επιτόκια για δάνεια έως 250.000 ευρώ, το μέσο επιτόκιο των οποίων αυξήθηκε στο 6,09% από 5,76% τον Οκτώβριο, ενώ κατά 39 μονάδες βάσης αυξήθηκε το μέσο επιτόκιο για δάνεια από 250.000 έως 1 εκατ. ευρώ, ανεβαίνοντας το κόστος χρήματος στο 5,03% από 4,64% και κατά 21 μονάδες βάσης αυξήθηκε το μέσο επιτόκιο προς μεγάλες επιχειρήσεις, δηλαδή για δάνεια άνω του 1 εκατ. ευρώ, που διαμορφώθηκε στο 4,24% από 4,03%. Τέλος, το μέσο επιτόκιο των δανείων τακτής λήξης με κυμαινόμενο επιτόκιο προς μικρομεσαίες επιχειρήσεις αυξήθηκε κατά 26 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε στο 4,68%.

Επιτόκια και ποσά νέων επιχειρηματικών δανείων με κυμαινόμενο επιτόκιο

Το μέσο επιτόκιο αυξήθηκε κατά 23 μονάδες βάσης στο 5,02%, από 4,79% τον Οκτώβριο.

Στον τομέα της λιανικής τραπεζικής και δη στη στεγαστική πίστη, τα στοιχεία της ΤτΕ δείχνουν αποκλιμάκωση των επιτοκίων για νέες εκταμιεύσεις στο 3,63% τον Νοέμβριο από 4% τον Οκτώβριο. Αυτο οφείλεται στη μείωση των spreads στην οποία έχουν προχωρήσει ορισμένες τράπεζες, προκειμένου να αντισταθμίσουν την άνοδο του ευρίβορ, που έχει ξεπεράσει το 2% και επιβαρύνει οριζόντια όλα τα στεγαστικά δάνεια με κυμαινόμενο επιτόκιο. Αντίθετα, το μέσο επιτόκιο των στεγαστικών δανείων για τα υφιστάμενα δά-

νεια αυξήθηκε κατά 39 μονάδες βάσης και διαμορφώθηκε στο 3,41%.

Ανοδικά, τέλος, στο 6,94% διαμορφώθηκε και το μέσο επιτόκιο στα υφιστάμενα υπόλοιπα των καταναλωτικών δανείων, σε αντίθεση με το μέσο επιτόκιο για νέα καταναλωτικά δάνεια, που μειώθηκε κατά 30 μονάδες βάσης σε σχέση με τον Οκτώβριο, αλλά διαμορφώνεται σε υψηλά επίπεδα και συγκεκριμένα στο 11,07%.

Σε ό,τι αφορά τα επιτόκια καταθέσεων, τα στοιχεία του Νοεμβρίου δείχνουν σταθεροποίηση στα χαμηλά επίπεδα, καθώς οι τράπεζες δεν είχαν προχωρήσει ακόμη σε αναπροσαρμογές στα καταθετικά τους προϊόντα. Έτσι το μέσο επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων εμφανίζεται αμετάβλητο στο 0,20% και το μέσο επιτόκιο στους λογαριασμούς ταμειυτηρίου στο 0,03%. Υπενθυμίζεται ότι οι πρώτες αναπροσαρμο-

γές στα επιτόκια καταθέσεων ξεκίνησαν τον Δεκέμβριο και αναμένεται να συνεχιστούν και τον Ιανουάριο και έχουν επίκεντρο τις προθεσμιακές καταθέσεις μεγάλης διάρκειας, δηλαδή άνω του 1 έτους. Το μέσο επιτόκιο με βάση τα νέα τιμολόγια που έχουν εφαρμόσει οι τράπεζες ξεκινούν από 0,40% για μικρά ποσά και κλιμακώνονται έως και 1% για ποσά άνω των 200.000 ευρώ και διάρκεια 1 έτους ή έως και 1,80% για διάρκεια έως 2 ετών.

Σε κάθε περίπτωση η διατήρηση των επιτοκίων καταθέσεων σε χαμηλά επίπεδα για όλο το β' εξάμηνο του 2022 έχει οδηγήσει στην περαιτέρω διεύρυνση του περιθωρίου (spread) μεταξύ των επιτοκίων στα δάνεια και των επιτοκίων στις καταθέσεις και συγκεκριμένα στο 4,83% (από 4,81%) για τα νέα δάνεια και στο 4,53% (από 4,23%) για τα υφιστάμενα υπόλοιπα.

WIZ GUIDE

20
22

wiz-guide.com

500 BEST

RESTAURANTS

BY

Bank of Cyprus

January 30, 2023

SUPPORT BY

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ρεκόρ επιβατικής κίνησης στα περιφερειακά αεροδρόμια

Διακινήθηκαν 31 εκατομμύρια, το 2022 καλύτερο και από το 2019 για τη Fraport

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Με ένα εκατομμύριο επιβάτες περισσότερους απ' όσους διακινήθηκαν από τα αεροδρόμια της το 2019 ολοκληρώνει η Fraport Greece τη διαχείριση των 14 περιφερειακών αεροδρομίων κατά το 2022. Συνολικά, η επιβατική κίνηση διαμορφώθηκε στα επίπεδα των 31 εκατομμυρίων επιβατών, μέγεθος που αντιστοιχεί σε άνοδο της τάξης του 3,4% από το αντίστοιχο του έτους-ρεκόρ 2019, σύμφωνα με πηγές της «Κ».

Οι τάσεις

Ωστόσο η συνολική επίδοση, που αποτελεί νέο ιστορικό ρεκόρ, κρύβει τις επιμέρους τάσεις που διαφοροποιούν την εικόνα ανά προορισμό σημαντικά. Για παράδειγμα, η Μύκονος και η Σαντορίνη κλείνουν το έτος με αυξήσεις μεγαλύτερες του 20% και του 50% αντίστοιχα όσον αφορά τη διεθνή επιβατική κίνηση σε σχέση με το τελευταίο πριν από την πανδημία έτος.

Επίσης, σημαντικά βελτιώμενες επιδόσεις καταγράφουν και τα αεροδρόμια της Σκιάθου, της Κέρκυρας αλλά και του Ακτίου.

Ιδιωτικές επενδύσεις σε νέα ή ανακαινισμένα ξενοδοχεία και, σε κάποιες περιπτώσεις, η ιδιαίτερα ενεργή στην προώθηση του προορισμού τοπική αυτοδιοίκηση συνέβαλαν στην αύξηση της κίνησης. Όπως βέβαια και η αύξηση της δυναμικότητας των αεροδρομίων μετά

την ολοκλήρωση των επενδύσεων που έγιναν στο πλαίσιο των συμβατικών υποχρεώσεων με το Δημόσιο της Fraport Greece. Χαρακτηριστικότερο παράδειγμα η Σαντορίνη. Την ίδια ώρα όμως το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης, στο οποίο έχουν επενδυθεί περισσότερα από 100 εκατομμύρια αναδεικνυοντάς το σε έναν σύγχρονο διεθνή αεροπορικό κόμβο, εμφανίζει κίνηση μειωμένη κατά περίπου 15% σε σχέση με το 2019. Εξέλιξη που αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στην απουσία των περίπου 800.000 επιβατών από τη Ρωσία αλλά και άλλων από την Ουκρανία, του 2019. Όπως όμως και στο

Πρωταγωνιστές, Μύκονος, Σαντορίνη, Κέρκυρα, Ακτιο και Σκιάθος – Ουραγός η Θεσσαλονίκη.

ότι η ίδια η Θεσσαλονίκη δεν έχει καταφέρει ακόμα να μπει στον διεθνή χάρτη των προορισμών για city break, εξηγούν πηγές της αγοράς.

Οι αβεβαιότητες του 2023

Τούτων λεχθέντων, το 2022 έκλεισε με ένα ξεκάθαρο θετικό πρόσημο. Όμως για τη φετινή χρονιά έχουν ήδη αρχίσει και διατυπώνονται προβληματισμοί, με βάση τους οποίους η επιβατική κίνηση ενδέχεται να καμφθεί. Και αυτό διότι οι αεροπορικές εταιρείες εμφανίζονται λίαν επιβαρυνμένες από μια σειρά παραγόντων και επιχειρούν να διαχειριστούν τα αυξημένα ρίσκα που βλέπουν στον ορίζοντα. Καταρχήν έχουν να αντιμετωπίσουν το αυξημένο κόστος των καυσίμων. Ο δείκτης jet fuel priceindex στις αρχές του 2022 βρισκόταν στα επίπεδα των 250 μονάδων, αλλά χθες ήταν γύρω από τις 360 μονάδες. Επιπλέον επιβάρυνση στα κόστη

των ευρωπαϊκών αεροπορικών επιχειρήσεων έχει προκαλέσει η άνοδος του δολαρίου σε σχέση με το ευρώ, καθώς οι συμβάσεις για το leasing αεροσκαφών, με τις οποίες συγκροτούν πολλές τον στόλο τους, έχουν συναφθεί σε δολάρια. Αβεβαιότητα επίσης επικρατεί και γύρω από το εύρος της επίπτωσης που έχει ο πληθωρισμός στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών και το πώς θα επηρεάσει αυτό την καταναλωτική συμπεριφορά τους σε σχέση με τα ταξίδια. Σε αυτό το περιβάλλον ο προγραμματισμός θέσεων προς την Ελλάδα κατά το 2023 που πραγματοποιούν αυτή την περίοδο οι αεροπορικές εταιρείες επιπερεί μια επιφυλακτικότητα, που δεν επιτρέπει την αύξηση της δυναμικότητας προς τους ελληνικούς προορισμούς.

Πηγές της αγοράς αναφέρουν πως σε γενικές γραμμές ο προγραμματισμός θέσεων των αεροπορικών προς τους ελληνικούς προορισμούς κινείται σε παρόμοια επίπεδα με τα περυσινά. Όμως προκειμένου οι αεροπορικές να διαχειριστούν τα παραπάνω ρίσκα και να αυξήσουν τις πληρότητές τους επικεντρώνουν τις πτήσεις τους κυρίως στην καλοκαιρινή περίοδο και πολύ λιγότερο στην περίοδο πριν και μετά το καλοκαίρι. Κάτι που θα ήταν απαραίτητο για να μπορέσει η Ελλάδα να ενισχύσει την τουριστική δραστηριότητα και να μειώσει την εποχικότητά της.

Αναγνωρίζουν την αξία της διαφορετικότητας οι επιχειρήσεις

Αναγνωρίζουν τη σημασία της διαφορετικότητας και της συμπεριληψης (DE&I) για τη διαμόρφωση εταιρικής κουλτούρας, όμως δεν αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα για τις επιχειρήσεις που καλούνται να υιοθετήσουν και να αφομοιώσουν σειρά αλλαγών. Αυτό προκύπτει από έρευνα που πραγματοποίησαν η συμβουλευτική εταιρεία KPMG και η εταιρεία Alternative το διάστημα από 11 έως 22 Νοεμβρίου 2022 σε 128 ερωτηθέντες, που στην πλειονότητά τους αποτελούν μεσαία και ανώτερα στελέχη μεγάλων επιχειρήσεων. Ειδικότερα, το DE&I αποτελεί ένα από τα ζητήματα που καλείται ο επιχειρηματικός κόσμος να λάβει υπόψη και προστίθεται σε έναν, ήδη, μεγάλο αριθμό προκλήσεων. Σε αυτές ανήκουν η εύρεση του κατάλληλου δυναμικού, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός, η βιωσιμότητα και η προσαρμογή της διοίκησης στα νέα δεδομένα. Ως εκ τούτου, παρότι το 90% των ερωτηθέντων αναγνωρίζει τη σημασία της διαμόρφωσης περιβάλλοντος συμπεριληψης, μόνο το 40% αυτών δηλώνει ότι αποτελεί προτεραιότητα.

Για τους συμμετέχοντες στην έρευνα, οι πιο αναγνωρίσιμες μορφές διαχωρισμού είναι με βάση την ηλικία, το φύλο, τον βαθμό αναπηρίας και τη σεξουαλική ταυτότητα. Μόλις 1 στους 4 εντοπίζει ως μορφή διαχωρισμού την εμφάνιση, τα γενετικά χαρακτηριστικά και την οικογενειακή κατάσταση. Κατ' επέκταση, έμφαση δίνεται στην υιοθέτηση κριτηρίων ίσως εκπροσώπησης όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση, την κοινωνικοοικονομική τάξη και τη θρησκεία, και όχι τόσο τον ηλικία, το φύλο κ.τ.λ.

Κατά την ίδια έρευνα, τα εμπόδια που επηρεάζουν την ύπαρξη στρατηγικής συμπεριληψης σχετίζονται με την εταιρική κουλτούρα και τον βαθμό κατά τον οποίο η διοίκηση είναι προσπλημένη στην εκπαίδευση του συγκεκριμένου στόχου. Ακόμη, 3 στους

4 συμμετέχοντες πιστεύουν ότι υφίσταται κοινωνική πίεση για την υιοθέτηση κριτηρίων διαφορετικότητας για λόγους πολιτικής ορθότητας, με την πεποίθηση αυτή να είναι περισσότερο διαδεδομένη στους άνδρες στις ηλικίες άνω των 45 ετών και στις μεσαίες και μεγάλες επιχειρήσεις.

Πάντως, η συντριπτική πλειονότητα όσων συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρει πως πιστεύει ότι οι πολιτικές DE&I μπορούν, πραγματικά, να βελτιώσουν μεσομακροπρόθεσμα την εικόνα μιας εταιρείας ως εργοδότη. Επίσης, ορισμένα από τα ευρήματα της έρευνας των KPMG - Alternative περιλαμβάνουν το γεγονός ότι μόλις το 12% των ερωτηθέντων

Μόνο το 40% δηλώνει ότι αποτελεί προτεραιότητα, αναφέρει έρευνα των εταιρειών KPMG και Alternative.

δεν έχει ακούσει ή βιώσει προσωπικά ποτέ κατά την επαγγελματική του σταδιοδρομία κάποιο περιστατικό διαχωρισμού. Όπως και το ότι η μέχρι σήμερα ενημέρωση των τμημάτων Ανθρώπινου Δυναμικού για τα ζητήματα DE&I είναι αποτέλεσμα προσωπικού ενδιαφέροντος και ενασχόλησης. Και παρότι έχουν αρχίσει να γίνονται σεμινάρια στις μεγαλύτερες επιχειρήσεις, κρίνεται ότι στο μέλλον απαιτείται περισσότερη και συστηματικότερη ενημέρωση και εκπαίδευση από εξειδικευμένους συμβούλους και πανεπιστήμια. Οι πολυεθνικές εταιρείες κρατούν τα σκήπτρα στην υιοθέτηση στρατηγικής διαφορετικότητας και συμπεριληψης.

Σχετικά με τον βαθμό υιοθέτησης πολιτικής DE&I στις εταιρείες των συμμετεχόντων στην έρευνα, το 78% αυτών αναφέρει ότι αναγνωρίζεται η σημασία της.

Για τους συμμετέχοντες στην έρευνα, οι πιο αναγνωρίσιμες μορφές διαχωρισμού είναι με βάση την ηλικία, το φύλο, τον βαθμό αναπηρίας και τη σεξουαλική ταυτότητα. Μόλις 1 στους 4 εντοπίζει ως μορφή διαχωρισμού την εμφάνιση, τα γενετικά χαρακτηριστικά και την οικογενειακή κατάσταση.

Οι επιχειρήσεις δεν μετρούν τις κλιματικές επιπτώσεις στις επιδόσεις τους

Οι εταιρείες παρέχουν περισσότερες πληροφορίες για τους κλιματικούς κινδύνους, αλλά πολλές από αυτές δεν αναλαμβάνουν δράση για την απανθρακοποίηση, όπως προκύπτει από την τελευταία έκδοση του Global Climate Risk Barometer της EY.

Κατακόρυφη είναι η αύξηση του αριθμού των εταιρειών που δημοσιοποιούν πληροφορία για τις κλιματικές επιπτώσεις, ωστόσο η ποιότητα αυτής της πληροφορίας δεν βελτιώνεται, καθώς μόνο το ένα τρίτο των οργανισμών αναφέρει την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στις οικονομικές καταστάσεις του.

Σύμφωνα με την έκθεση, με άριστα το 100%, δηλαδή δημοσιοποίηση πληροφοριών για όλες τις συστάσεις του TCFD (Task Force on Climate-Related Financial Disclosures), η μέση βαθμολογία έφθασε φέτος το 84%, καταγράφοντας σημαντική αύξηση σε σχέση με το 2021 (70%).

Ωστόσο, οι εταιρείες εξακολουθούν να δυσκολεύονται να βελτιώσουν την ποιότητα των

Οι περισσότερες αναφορές τους είναι ποιοτικές και όχι ποσοτικές, σύμφωνα με μελέτη της EY.

δημοσιοποιήσεών τους. Η μέση βαθμολογία σε σχέση με την ποιότητα βρίσκεται στο 44% – λίγο πάνω από το 42% που καταγράφηκε στην περυσινή έρευνα.

Παρά την αυξανόμενη ρυθμιστική και πολιτική κινητικότητα σχετικά με την κλιματική αλλαγή και τις σαφείς βελτιώσεις στους κανόνες δημοσιοποίησης κατά τους τελευταίους 12 μήνες –συμπεριλαμβανομένων των προτεινόμενων προτύπων από το νεοσύστατο Διεθνές Συμβούλιο Προτύπων Αξιοφίας (ISSB)– οι επιχειρήσεις δυσκολεύονται να λάβουν πρακτικά μέτρα προς την απανθρακοποίηση. Για παράδειγμα, μόνο το 29% των εταιρειών που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνει ότι

Σύμφωνα με την τελευταία έκδοση του Global Climate Risk Barometer της EY, μόνο το ένα τρίτο των οργανισμών αναφέρει την επίδραση της κλιματικής αλλαγής στις οικονομικές καταστάσεις του.

αναφέρει τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις οικονομικές καταστάσεις του – ένδειξη ότι δεν έχουν τα δεδομένα που χρειάζονται ή ότι δεν έχουν υπολογίσει την επίδραση. Επιπλέον,

περισσότερες από τις μισές αναφορές ως προς την επίδραση του κλίματος σε αυτές τις καταστάσεις είναι ποιοτικές και όχι ποσοτικές.

Σε άλλους τομείς υπάρχουν

ελαφρώς πιο θετικά σημάδια προόδου. Σχεδόν οι μισοί από τους οργανισμούς που συμμετείχαν στην έρευνα παγκοσμίως (49%) απάντησαν ότι διεξήγαγαν ανάλυση κλιματικών σεναρίων

–η οποία αποτελεί, επίσης, σύσταση του TCFD– για να εξετάσουν την ενδεχόμενη κλίμακα και τους χρονικούς ορίζοντες συγκεκριμένων κινδύνων, ώστε να προετοιμαστούν για τα χειρότερα σενάρια. Τα τρία τέταρτα (75%) απάντησαν ότι έχουν διεξαγάγει ανάλυση κλιματικού κινδύνου, ενώ το 62% έχει πραγματοποιήσει ανάλυση ευκαιριών και το 61% έχει δημοσιοποιήσει στρατηγικές απανθρακοποιήσεων.

Η έρευνα δείχνει, επίσης, ότι οι εταιρείες εξετάζουν πλέον με πιο ισορροπημένο τρόπο τους διάφορους τύπους κινδύνων σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Δίνουν προσοχή τόσο στους «κινδύνους μετάβασης» –οι οποίοι απορρέουν από αλλαγές στην οικονομία που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή, ή παράδειγμα βραδύτερη ανάπτυξη σε συγκεκριμένους τομείς– όσο και στους «φυσικούς κινδύνους», που είναι άμεσο αποτέλεσμα των αλλαγών στο κλίμα, όπως οι συνέπειες αυξημένων βροχοπτώσεων.

Στην κορυφή των εξαγωγών LNG οι ΗΠΑ με άλμα παραγωγής

Μοιράζονται την πρωτιά με το Κατάρ για το 2022, στην τρίτη θέση η Αυστραλία

Πρώτη εξαγωγική δύναμη στον κόσμο στο υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) αποτελούν πλέον οι ΗΠΑ, καθώς στη διάρκεια του περασμένου έτους εξήγαγαν 81,2 εκατ. τόνους του καυσίμου, όσο δηλαδή και το Κατάρ. Αυτός ο όγκος εξαγωγών αντιπροσωπεύει μια οριακή αύξηση για τη μικρή πετρελαιοπαραγωγό χώρα της Μέσης Ανατολής. Σηματοδοτεί, όμως, ένα άλμα για την υπερδύναμη, που άρχισε να εξάγει LNG μόλις το 2016 και έχει εξελιχθεί σε κυρίαρχη δύναμη στον κλάδο εν μια νυκτί. Έχει μεσολαβήσει η επανένταξη των σχιστολιθικών υδρογονανθράκων στις ΗΠΑ, αλλά και επενδύσεις πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων σε εγκαταστάσεις υδροποίησης του φυσικού αερίου που μετέτρεψαν τις ΗΠΑ από χώρα εισαγωγής LNG στον σημαντικότερο ίσως προμηθευτή του καυσίμου. Παράλληλα, όμως, η παγκόσμια ενεργειακή κρίση και ο, μερικούς τουλάχιστον, αποκλεισμός του ρωσικού αερίου από τις αγορές της Ε.Ε. έχει εκτοξεύσει στα ύψη τη ζήτηση για αμερικανικό LNG. Η αυξημένη ζήτηση αναμένεται να οδηγήσει και στην κατασκευή πολλών νέων εγκαταστάσεων για την εξαγωγή του καυσίμου στις ακτές του Κόλπου του Μεξικού.

Αν δεν είχε άλλωστε μεσολαβήσει η έκρηξη και η πυρκαγιά στη μονάδα εξαγωγών της Freeport στο Τέξας, οι ΗΠΑ θα είχαν υπερβεί σε εξαγωγές τα επίπεδα του Κατάρ. Η συγκεκριμένη μονάδα έμεινε κλειστή λόγω έργων επισκευής μέχρι τον Ιούνιο και αναμένεται η επανέναρξη της λειτουργίας της μέσα στον Ιανουάριο. Αν όλα ακολουθήσουν το χρονοδιάγραμμα, τότε σίγουρα η υπερδύναμη θα διασφαλίσει και θα παγιώσει την πρώτη θέση παγκοσμίως σε εξαγωγές LNG. Είναι, ωστόσο, αναγκαία η ανσέρωση πολλών ακόμη εγκαταστάσεων για τις εξαγωγές του καυσίμου προκειμένου να διατηρήσει την πρώτη θέση στον κόσμο μέχρι το τέλος της δεκαετίας. Στο Κατάρ είναι σε πλήρη εξέλιξη μια γιγαντιαία επέκταση των εγκαταστάσεων του για την παραγωγή του LNG και επομένως η μικρή χώρα της Μέσης Ανατολής έχει τη δυναμική να διασφαλίσει την παγκόσμια πρωτοκαθεδρία της στον τομέα του LNG από το 2026. Ακολουθεί η Αυστραλία, που αναμένεται να παραμείνει στην τρίτη θέση παγκοσμίως ως προμηθευτής του καυσίμου. Σημειωτέον ότι καταγράφεται μια ακόμη ανατροπή σε ό,τι αφορά το LNG και είναι η ανάδειξη της

A large offshore oil platform is shown in the background, featuring a complex network of pipes, valves, and structural steel. A long, elevated walkway or bridge structure extends from the platform towards the foreground, supported by numerous vertical piles. The structure has multiple levels and railings. The water is a dark, choppy blue-grey, and the sky is overcast and grey.

Επενδύσεις πολλών διςεκατομμυρίων δολαρίων σε εγκαταστάσεις υγροποίησης του φυσικού αερίου μετέτρεψαν τις ΗΠΑ από χώρα εισαγωγής LNG στον σημαντικότερο ίσως προμηθευτή του καυσίμου.

Η Ιαπωνία πρώτη
χώρα σε εισαγωγές
του καυσίμου το 2022,
θέση που κατείχε
ως τώρα η Κίνα.

Ιαπωνίας σε πρώτη χώρα σε εισαγωγές του καυσίμου το 2022, θέση που κατείχε ως τώρα η Κίνα. Και αυτή η εξέλιξη, όπως πολλές άλλες, οφείλεται στην ταχεία πολιτική της μηδενικής ανοχής στον κορωνοϊό που εφαρμόστηκαν στο δεύτερο οικονομία στον κόσμο, με αποτέλεσμα να εξανεμισθεί σχεδόν η ζήτηση για LNG.

την ώρα που οι Ιάπωνες συγκεντρωναν αποθέματα στο πλαίσιο των προετοιμασιών τους για τον χειμώνα.

Σε ό,τι αφορά την Ευρώπη, οι τιμές του φυσικού αερίου υποχωρούν, καθώς ο καιρός παραμένει επίμονα ήπιος στη Γηραιά Ήπειρο, με αποτέλεσμα η ζήτηση να είναι περιορισμένη. Τα προεξομιακά συμβόλαια αερίου στην αγορά της Ολλανδίας για παράδοση τον Φεβρουάριο υποχώρησαν χθες κατά 4,2% στα 73,80 ευρώ η μεγαβατώρα, ενώ τα αντίστοιχα στη Βρετανία υποχώρησαν κατά 4,3%. Στο μεταξύ, σύμφωνα με όλες τις εκτιμήσεις των μετεωρολογικών υπηρεσιών, οι θερμοκρασίες θα παρα-

μείνουν υψηλές για την εποχή και την επόμενη εβδομάδα και σε όλη την πειρατική Ευρώπη. Ο ήπιος καιρός στην Ευρώπη έχει καθησυχάσει τους Ευρωπαίους προς το παρόν, καθώς όλα δείχνουν πως απομακρύνεται ο κίνδυνος των γενικών διακοπών ηλεκτροδότησης και των δελτίων στα καύσιμα. Την ίδια στιγμή τα αποθέματα παραμένουν σε επίπεδα σαφώς υψηλότερα από τα συνήθη για την εποχή και έχει περιοριστεί σημαντικά ο κίνδυνος να εξαντληθούν μέσα στον χειμώνα. Εξάλλου οι ισχυροί άνεμοι σε ορισμένα τμήματα της Ευρώπης έχουν αυξήσει την παραγωγή αιολικής ενέργειας και έχουν περιορίσει τη ζήτηση για

φυσικό αέριο, με σκοπό την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

Έχει προηγηθεί στη διάρκεια του Δεκεμβρίου η μεγαλύτερη υποχώρηση των τιμών του αερίου που έχει σημειωθεί στη διάρκεια ενός μηνός και έχει ελαφρύνει τα έξοδα των Ευρωπαίων για θέρμανση και γενικότατα για ενέργεια ύστερα από μια εξαιρετικά δύσκολη χρονιά εκτόξευσης των τιμών στις ενέργειες στη στρατόσφαιρα. Οι τιμές του φυσικού αερίου παραμένουν, πάντως, σε υψηλότερα επίπεδα από τα συνήθη για την εποχή σε παλαιότερες περιόδους, πριν από την ενεργειακή κρίση και πριν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία.

BLOOMBERG

25/11/2022-08/01/2023
ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΑΤΙ ΜΑΓΙΚΟ

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΙ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Οι αυξήσεις των επιτοκίων θα συνεχιστούν διαμνηύει η ΕΚΤ

Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στην Ευρώπη δεν αλλάζει την πολιτική της

Σημάδια αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού καταγράφονται στην Ευρωζώνη, καθώς τα τελευταία στοιχεία που δίνονται στη δημοσιότητα, από την Πορτογαλία και την Ισπανία μέχρι τις δύο μεγαλύτερες οικονομίες της, τη Γερμανία και τη Γαλλία, εμφανίζουν επιβράδυνση στις αυξήσεις των τιμών. Αναπτέρονται έτσι το ηθικό όσων προσβλέπουν σε μια ηπιότερη στάση από πλευράς της ΕΚΤ που, ωστόσο, δεν δείχνει τέτοιες προθέσεις. Έχει, αντιθέτως, δηλώσει σε όλους τους τόνους και σε κάθε ευκαιρία πως το κόστος του δανεισμού πρέπει να αυξηθεί περαιτέρω προκειμένου να ανακοπεί ο πληθωρισμός, που μπορεί να πλήξει την οικονομία πολύ περισσότερο από μια επιβράδυνση συνεπαικτικού των αυξήσεων των επιτοκίων.

Τις τελευταίες δύο ημέρες έχουν δοθεί στη δημοσιότητα στοιχεία που φέρουν τον πληθωρισμό να έχει υποχωρήσει τον Δεκέμβριο στις δύο μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωζώνης, τη Γαλλία και τη Γερμανία. Στη Γαλλία οι τιμές καταναλωτή αυξήθηκαν 6,7% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους, μετά την εκτόξευσή τους κατά 7,1% τον Οκτώβριο. Στη Γερμανία, άλλωστε, ο πλη-

θωρισμός υποχώρησε στο 9,6% και αναμένεται πως τα στοιχεία που θα δοθούν στη δημοσιότητα την Παρασκευή θα φέρουν τον πληθωρισμό να έχει επιβραδυνθεί στο 9,5%.

Όπως, όμως, επισημαίνει το Bloomberg, η συνολική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού κρύβει το τι έχει πραγματικά γίνει στο μέτωπο των τιμών, εξαιρουμένης της ενέργειας και των τροφίμων. Εν ολίγοις, τα στοιχεία συγκαλύπτουν τις εξελίξεις στο μέτωπο των τιμών που παρακολουθεί η ΕΚΤ για να διαμορφώσει άποψη περί του πόσο πρέπει να αυξηθεί το κόστος δανεισμού. Προπαντός, όμως, το θέμα είναι πως η ΕΚΤ δείχνει αποφασισμένη να ακολουθήσει την πορεία της αμερικανικής Federal Reserve, που συνεχίζει στην πορεία αύξησης των επιτοκίων μολονότι ο πληθωρισμός αποκλιμακώνεται επί πέντε συναπτούς μήνες.

Το έχουν άλλωστε δηλώσει σε όλους τους τόνους τα στελέχη της ΕΚΤ, με την πρόεδρό της Κριστίν Λαγκάρντ να υποσχεται πως θα ακολουθήσει άλλη μια αύξηση επιτοκίων κατά μισή εκατοστιαία μονάδα μέσα στον Φεβρουάριο και να αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο μιας αντίστοιχης ισόποσης αύξησης αργότερα. Η

Η πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας Κριστίν Λαγκάρντ δρομολογεί άλλη μια αύξηση επιτοκίων κατά μισή εκατοστιαία μονάδα μέσα στον Φεβρουάριο και αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο μιας αντίστοιχης ισόποσης αύξησης αργότερα.

Το κόστος του δανεισμού θα αυξηθεί και πάλι στην Ευρωζώνη, καθώς πρέπει να είναι υψηλό ώστε να ανακόψει την άνοδο των τιμών.

κ. Λαγκάρντ έχει εκφράσει ανοικτά την πρόθεση της Τράπεζας να αυξήσει τα επιτόκια συνολικά κατά 250 μονάδες βάσης από τον περασμένο Ιούλιο και μετά. Με αφορμή την ένταξη της Κροατίας στην Ευρωζώνη, η κ. Λαγκάρντ επανέλαβε τη Δευτέρα ότι «το κόστος του δανεισμού θα αυξηθεί και πάλι στην Ευρωζώνη, καθώς πρέπει να είναι υψηλό ώστε να ανακόψει την άνοδο των τιμών». Διευκρίνισε μάλιστα

πως όλα θα είναι χειρότερα εάν ο πληθωρισμός παγωθεί σε μόνιμο στοιχείο της οικονομίας, ενώ εξέφρασε την ανησυχία της για τις αυξήσεις των αποδοχών των εργαζομένων και το ενδεχόμενο να οδηγήσουν σε περαιτέρω επιτάχυνση του πληθωρισμού.

Μιλώντας σε κροατική εφημερίδα, η κ. Λαγκάρντ υπογράμμισε πως «σε αυτή την κατάσταση τα επιτόκια πρέπει να είναι σε υψηλά επίπεδα προκειμένου να κάμψουν τον πληθωρισμό και να τον επαναφέρουν σε επίπεδα κοντά στον στόχο του 2%».

Επιπλέον, η κ. Λαγκάρντ έχει καταστήσει σαφές ότι η ΕΚΤ δεν πρόκειται να διστάσει προ του φόβου της ύφεσης. Απαντώντας σε όσους εκφράζουν επίμονα φόβους για το ενδεχόμενο να προκαλέσουν ύφεση στην Ευρωζώνη, καθώς πρέπει να είναι υψηλό ώστε να ανακόψει την άνοδο των τιμών». Διευκρίνισε μάλιστα

μάλιστα ότι είναι βραχυβία και ρηχή», ενώ τόνισε πως όλα θα είναι χειρότερα αν επιτραπεί η παγίωση του πληθωρισμού. Στις αρχές της εβδομάδας, ο γνωστός «ιέραξ» της ΕΚΤ και διοικητής της Bundesbank, Γιοακίμ Νάγκελ, υπογράμμισε πως θα χρειαστούν νέες κινήσεις της νομισματικής πολιτικής προκειμένου να ανακοπεί αλλά και να αντιστραφεί η εκτεταμένη πλέον προσδοκία για περαιτέρω επιτάχυνση του πληθωρισμού. Επιπλέον τόνισε πως χρειάζονται πρόσθετα μέτρα ώστε να επανέλθει ο πληθωρισμός σε επίπεδα κοντά στον στόχο του 2%. Σε συνέντευξη που παραχώρησε χθες σε γερμανική εφημερίδα, ο κ. Νάγκελ τόνισε πως «οι μηνιαίες έρευνες και δημοσκοπήσεις μεταξύ επιχειρήσεων και νοικοκυριών προδίδουν γενικευμένη πεποίθηση ότι επικεντρώνονται περαιτέρω αυξήσεις του πληθωρισμού». Σε

ανάλογες δηλώσεις έχουν προβεί τις τελευταίες ημέρες στελέχη της ΕΚΤ, όπως η Γερμανίδα Ιζαμπέλ Σνάμπελ, που τόνισε πως τα επιτόκια πρέπει να φθάσουν σε απαγορευτικά επίπεδα για να είναι βέβαιο ότι θα τιθασεύσουν τον πληθωρισμό.

Σύμφωνα, άλλωστε, με τις τελευταίες εκτιμήσεις της ΕΚΤ, ο πληθωρισμός της Ευρωζώνης δεν πρόκειται να επιστρέψει σε επίπεδα κοντά στον στόχο του 2% πριν από τα τέλη του 2025. Μιλώντας χθες στην τηλεόραση του Bloomberg, ο Χόλγκερ Σμιρντινγκ, κορυφαίος οικονομολόγος της επενδυτικής Berenberg, υπογράμμισε πως «η ΕΚΤ είναι αποφασισμένη να ανακόψει τον πληθωρισμό και να τον επαναφέρει σε χαμηλά επίπεδα», που σημαίνει ότι θα εξακολουθήσει να αυξάνει τα επιτόκια.

BLOOMBERG, REUTERS, FINANCIAL TIMES

Κακή χρονιά το 2022 για κρατικά funds και συνταξιοδοτικά ταμεία

«**Μαύρη**» χρονιά αποδείχθηκε το περασμένο έτος για τα κρατικά επενδυτικά ταμεία όπως και για τα συνταξιοδοτικά ταμεία που είχαν τοποθετηθεί σε ομόλογα και μετοχές. Αιτία της ζημίας που έχουν υποστεί ήταν η κατάρρευση των αγορών που στη διάρκεια του περασμένου έτους μείωσε την αξία των μεγαλύτερων κρατικών ταμείων πλούτου και συνταξιοδοτικών ταμείων του κόσμου κατά 2,2 τρις. δολάρια. Η εικόνα προκύπτει από πρόσφατη έρευνα της Global SWF. Τα ευρήματα της έρευνας υποδεικνύουν πως η αξία των περιουσιακών στοιχείων των κρατικών ταμείων πλούτου μειώθηκε από τα 11,5 τρις. στα 10,6 τρις. δολάρια, ενώ η αντίστοιχη των συνταξιοδοτικών ταμείων μειώθηκε από τα 22,1 τρις. στα 20,8 τρις. δολάρια.

Σύμφωνα με τον Ντιέγκο Λόπεζ, αναλυτή της Global SWF, ο κύριος λόγος της δραματικής αυτής μείωσης ήταν η κατάρρευση των μετοχών, η οποία συνδυά-

Η αξία τους μειώθηκε κατά 2,2 τρις. δολάρια λόγω της πτώσης των αγορών.

στηκε με παράλληλη κατάρρευση των αγορών ομολόγων. Όπως επισημαίνει ο ίδιος, ένας τέτοιος συνδυασμός δεν έχει καταγραφεί εδώ και 50 χρόνια.

Η κατάσταση αυτή οφείλεται στον πόλεμο στην Ουκρανία, ο οποίος αύξησε τις τιμές των εμπορευμάτων δραματικά και οδήγησε τον πληθωρισμό σε υψηλό 40ετίας. Ως αποτέλεσμα, η αμερικανική ομοσπονδιακή τράπεζα, Federal Reserve, η ΕΚΤ, η Τράπεζα της Αγγλίας αλλά και οι περισσότερες κεντρικές τράπεζες ανά τον κόσμο αναγκάστηκαν να αυξήσουν τα επιτόκια τους δραματικά. Το αποτέλεσμα ήταν μια σειρά αλληπαλλήλων πτωτικών επεισοδίων στις αγορές, με

Η δανική ATP είχε τις χειρότερες επιδόσεις με πτώση της τάξης του 45% και απώλεια 34 δισ. δολαρίων των Δανών συνταξιούχων.

τους επενδυτές να πουλάνε μαζικά τους τίτλους τους.

Σύμφωνα με την έρευνα της Global SWF, η οποία συμπεριλάμβανε δείγμα 455 κρατικών

επενδυτικών ταμείων με περιουσιακά στοιχεία συνολικής αξίας 32 τρις. δολαρίων, η δανική ATP είχε τις χειρότερες επιδόσεις με πτώση της τάξης του 45% και

απώλεια 34 δισ. δολαρίων των Δανών συνταξιούχων. Παρά τα προβλήματα αυτά όμως, οι επενδύσεις των ταμείων αυτών αυξήθηκαν κατά 12% σε σχέση με το 2021 και κατεγράφησαν σημαντικές συμφωνίες. Τα συνταξιοδοτικά ταμεία προχώρησαν στη σύναψη 743 μεγάλων συμφωνιών συνολικής αξίας 257,5 δισ. δολαρίων. Παράλληλα, τα κρατικά επενδυτικά ταμεία και τα ταμεία συγκεντρώσεθς εθνικού πλούτου κατέγραψαν ρεκόρ μεγάλων και σημαντικών συμφωνιών συνολικής αξίας άνω του 1 δισ. δολαρίων.

Την πρώτη θέση σε αυτές τις μεγάλες συμφωνίες κατέλαβε το GIC fund της Σιγκαπούρης με περιουσιακά στοιχεία συνολικής αξίας 690 δισ. δολαρίων και επενδύσεις 39 δισ. δολαρίων σε 72 διαφορετικές συμφωνίες. Ανω του ημίσεος εξ αυτών διοχετεύθηκε προς την αγορά ακινήτων, με επενδύσεις σε ακίνητα-κλειδί για την εφοδιαστική αλυσίδα.

Σύμφωνα, τέλος, με την έρευνα, «εάν οι αγορές συνεχίσουν την καθοδική τους πορεία το 2023, τα κρατικά ταμεία επενδύσεων θα εξακολουθήσουν να επιδιώκουν συμφωνίες». Σύμφωνα, άλλωστε, με σχετικό ρεπορτάζ των Financial Times, τα κρατικά επενδυτικά ταμεία που συγκεντρώνουν τώρα μεγάλα κέρδη είναι εκείνα των πετρελαιοπαραγωγών χωρών του Κόλπου. Από το Κατάρ και τη Σαουδική Αραβία έως το Αμπου Ντάμπι οι χώρες του Κόλπου βλέπουν τα κρατικά επενδυτικά τους ταμεία να συγκεντρώνουν ξανά δυσθεώρητο πλούτο για πρώτη φορά μετά μια δεκαετία, παρά το γεγονός ότι οι τιμές του πετρελαίου έχουν υποχωρήσει. Αιτία βέβαια η ενεργειακή κρίση και η αύξηση της ζήτησης για πετρέλαιο, που τους προσφέρει ανάλογα εκείνων του 2008 όταν η τιμή του πετρελαίου είχε εκτοξευθεί στα 147 δολάρια το βαρέλι.

BLOOMBERG, FINANCIAL TIMES

Μικρότερη της αναμενόμενης η ύφεση στην Ευρωζώνη

Η **ύφεση** στην Ευρωζώνη μπορεί να μην είναι τόσο βαθιά όσο είχε αρχικά εκτιμηθεί. Σύμφωνα με σχετική έρευνα της S&P Global, η επιχειρηματική δραστηριότητα της Ευρωζώνης συρρικνώθηκε λιγότερο από ό,τι αρχικά αναμενόταν στα τέλη του περασμένου έτους, καθώς οι πιέσεις στις τιμές μειώθηκαν. Όπως μεταδίδει το Reuters, η εικόνα προκύπτει από τον σύνθετο δείκτη πευθύνων προμηθειών (PMI) της S&P Global για την Ευρωζώνη, που θεωρείται πάντα ενδεικτικός και αξιόπιστος σε ό,τι αφορά την υγεία της οικονομίας. Ο εν λόγω δείκτης αυξήθηκε στις 49,3 μονάδες τον Δεκέμβριο από τις 47,8 μονάδες του Νοεμβρίου, υπερβαίνοντας την προκαταρκτική εκτίμηση για μικρότερη άνοδο του στις 48,8.

Ο δείκτης παραμένει, βέβαια,

Τι δείχνουν τα στοιχεία έρευνας της S&P Global για την επιχειρηματική δραστηριότητα στα τέλη του περασμένου έτους.

από τον Ιούλιο κάτω από το όριο των 50 μονάδων – που διαχωρίζει την ανάπτυξη από τη συρρίκνωση. Ωστόσο η τελευταία εικόνα του, όπως διαμορφώθηκε τον Δεκέμβριο αποτελεί υψηλό πέντε μηνών. Τα τελικά στοιχεία συγκεντρώθηκαν νωρίτερα από ό,τι συνήθως τον περασμένο μήνα λόγω της εορταστικής περιόδου. Όπως τόνισε σχετικά ο Τζο Χέιγς, ανώτερος οικονομολόγος

της S&P, «η οικονομία της Ευρωζώνης εξακολουθούσε να επιδεινώνεται τον Δεκέμβριο, αλλά η ισχύς της ύφεσης μετριάστηκε για δεύτερο διαδοχικό μήνα, υποδεικνύοντας προσωρινά μια συρρίκνωση της οικονομίας που μπορεί να είναι πιο ήπια από ό,τι αναμενόταν αρχικά». Ο ίδιος προσέθεσε, πάντως, πως «παρ' όλα αυτά υπάρχουν ελάχιστα στοιχεία στα αποτελέσματα της έρευνας που υποδηλώνουν ότι η οικονομία της Ευρωζώνης μπορεί να επιστρέψει σύντομα σε ουσιαστική και σταθερή ανάπτυξη».

Εχει προηγηθεί, άλλωστε, τον Δεκέμβριο έρευνα του Reuters μεταξύ οικονομολόγων και αναλυτών, που κατέληξε στο συμπέρασμα πως η οικονομία της Ευρωζώνης συρρικνώθηκε κατά 0,3% το περασμένο τρίμηνο και

θα συρρικνωθεί κατά 0,4% και το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους. Η συνολική ζήτηση μειώθηκε για έκτο συναπτό μήνα, αν και με πιο ήπιο ρυθμό από ό,τι είχε αρχικά εκτιμηθεί. Ο δείκτης PMI νέων επιχειρήσεων ανήλθε στο 47 από 45,8, πάνω από την αρχική εκτίμηση του 46,5.

Ο δείκτης PMI, που καλύπτει τον κυρίαρχο κλάδο υπηρεσιών του μπλοκ, «τσίμπησε» φθάνοντας τις 49,8 μονάδες έναντι των 48,5 του Νοεμβρίου. Οι αρχικές εκτιμήσεις μιλούσαν για οριακή άνοδο του στις 49,1 μονάδες.

Οι πιέσεις τιμών στον κλάδο υποχώρησαν τον περασμένο μήνα, αν και παρέμειναν αυξημένες. Ο δείκτης τιμών παραγωγής μειώθηκε στο 61 από 62,3 και στο χαμηλότερο επίπεδο από τον Αύγουστο.

ΑΛΛΗ έρευνα του Reuters μεταξύ οικονομολόγων και αναλυτών κατέληξε στο συμπέρασμα πως η οικονομία της Ευρωζώνης συρρικνώθηκε κατά 0,3% το περασμένο τρίμηνο και θα συρρικνωθεί κατά 0,4% και το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Ψηφιακός μετασχηματισμός των εφοδιαστικών αλυσίδων

Του ΜΠΕΝΤΑΝ ΜΟΥΡΕΪ / BLOOMBERG

Όταν ξέσπασε η πανδημία στην καταπράσινη περιοχή Χόλαντ στο Μίσιγκαν, η εταιρεία επίπλων γραφείου Haworth έπρεπε να βιαστεί προκειμένου να αποφύγει μια πλήρη κατάρρευση της εφοδιαστικής αλυσίδας.

Η Κρίσταλ Φίσιμπι, επικεφαλής του τμήματος logistics παγκοσμίως, μαζί με την ομάδα της έσπευσαν να δημιουργήσουν μία πλατφόρμα ηλεκτρονικού εμπορίου προκειμένου να ανταποκριθούν στην ολοένα αυξανόμενη ζήτηση για τα προϊόντα της εταιρείας.

Με τις μεταφορές να βρίσκονται σε αναστάτωση, οι έμποροι της εταιρείας έπρεπε να έχουν πρόσβαση σε πληροφορία σε πραγματικό χρόνο για τις παραδόσεις τους. Έτσι λοιπόν η Haworth άρχισε να χρησιμοποιεί software από

ρησαν, τώρα δίνεται έμφαση σε άλλου είδους «ανατροπή» στην παγκόσμια βιομηχανία logistics, αγορά η οποία ανέρχεται σε αξία στα 10 τρισ. δολάρια: στον ψηφιακό μετασχηματισμό, όπου όλα, από τη γραμμική παραγωγή μέχρι και το τι τοποθετείται στο ράφι, παρακολουθούνται σε πραγματικό χρόνο, όπου είναι εφικτό, με τη βοήθεια της τεχνητής νοημοσύνης και της αυτοματοποίησης.

Το πλεονέκτημα μακροπρόθεσμα αυτής της αλλαγής θα είναι μια άμβλυνση του πληθωρισμού έπειτα από τρία χρόνια πιέσεων στις τιμές που έχει υποστεί όλη η αλυσίδα εφοδιασμού. Τα επενδυτικά κεφάλαια καθώς και επενδυτές private equity έχουν χρηματοδοτήσει εταιρείες τεχνολογίας του κλάδου των logistics.

Ο δε αριθμός των unicorns, δηλαδή των εταιρειών με κεφαλαιοποίηση άνω του 1 δισ. δολ., διπλασιάστηκε σε πάνω από 60 μέσα σε 18 μήνες, σύμφωνα με το CB Insights, πλατφόρμα ανάλυσης της αγοράς τεχνολογίας με έδρα τη Νέα Υόρκη.

Από τη νεοσύστατη FourKites με έδρα το Σικάγο μέχρι και τη ναυτιλιακή εταιρεία A.P. Moller-Maersk A/S, οι εταιρείες τρέχουν να αλλάξουν όλα τα στάδια των συναλλαγών και να τα κάνουν ψηφιακά. Αυτό συμβαίνει γιατί πολλά πράγματα στον κλάδο των logistics ακόμη γίνονται χειρωνακτικά.

Σύμφωνα με την Cowen Inc, λιγότερο από το 10% των αποθηκευτικών χώρων παγκοσμίως είναι τελείως αυτοματοποιημένοι.

«Ο,τι λειτουργούσε πριν από 30 χρόνια δεν μπορεί να λειτουργήσει καθώς πάμε μπροστά», επισημαίνει ο Κόρεϊ Τόλεφσεν, πρόεδρος της Blue Yonder Group με έδρα την Αριζόνα, παρόχου ψηφιακών λύσεων στις αλυσίδες εφοδιασμού που εξαγοράστηκε έναντι 7 δισ. δολαρίων από την Panasonic το 2021. Από την πλευρά του ο Ντάνιελ Σουάν, συν-επικεφαλής των διεθνών δραστηριοτήτων της McKinsey & Co, λέει χαρακτηριστικά πως «δεν νομίζω ότι θα διανύουμε μια χρυσή εποχή τα επόμενα τρία με πέντε χρόνια, όπου θα βλέπουμε εταιρείες να επανεφεύρουν τις αλυσίδες εφοδιασμού τους».

Σημαντικό το κόστος του Brexit στη βρετανική οικονομία

Το ΑΕΠ έχει πληγεί έως 6%, οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά 11%, τα τρόφιμα ακριβύναν

Τουλάχιστον το 6% του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος της, το 11% των επενδύσεων και το 7% του εμπορίου της κόστισε στη Βρετανία η έξοδος της από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η εικόνα προκύπτει από νέα μελέτη για το κόστος του Brexit, αυτή τη φορά από το βρετανικό περιοδικό The Economist.

Η Βρετανία αποχώρησε επίσημα από την Ε.Ε. τον Ιανουάριο του 2020, συνάπτοντας παράλληλα μια ασύμφορη εμπορική συμφωνία για τη μετά το Brexit εποχή. Οι αισιόδοξοι στη Βρετανία έμειναν με την ελπίδα ότι κάποια από τις κακές επιδόσεις της οικονομίας της οφειλόταν στην πανδημία και συνεπώς θα άλλαζε σταδιακά. Και ότι τα προβλήματα που έθεταν στο εμπόριο οι νέοι φραγμοί θα διαρκούσαν λίγο καθώς οι εμπορικές επιχειρήσεις θα συνήθιζαν στις νέες ρυθμίσεις. Είναι ακόμη πολύ νωρίς για να αξιολογηθούν οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις του Brexit. Όμως τα μέχρι στιγμής στοιχεία δείχνουν ότι έχει πλήξει τη βρετανική οικονομία.

Ο Τζον Σπρίνγκφορντ, του Κέντρου για την Ευρωπαϊκή Μεταρρύθμιση, προσπάθησε να εντοπίσει τον αντίκτυπο του Brexit επινοώντας μια χώρα-φάντασμα που παρακολουθούσε την απόδοση της Βρετανίας πριν από το αποτέλεσμα του δημοψηφίσματος του 2016. Χρησιμοποιώντας έναν αλγόριθμο παρουσίασε μια λογική περιγραφή της πορείας της Βρετανίας όπως θα ήταν αν δεν είχε αποφασίσει να αποχωρήσει από την Ε.Ε.

Εκτιμά έτσι ότι μέχρι το δεύτερο τρίμηνο του 2022, το Brexit είχε πλήξει το βρετανικό ΑΕΠ έως και 6% και είχε μειώσει τις επενδύσεις στη χώρα κατά 11%. Οι επιπτώσεις στο εμπόριο είναι λίγο πιο περίπλοκες. Τα τελευταία στοιχεία υποδηλώνουν ότι το Brexit δεν είχε μεγάλη επίδραση στο εμπόριο υπηρεσιών, αλλά είχε μειώσει το εμπόριο προϊόντων κατά 7% έως το δεύτερο τρίμηνο του 2022.

Οι επικριτές του μοντέλου του κ. Σπρίνγκφορντ λένε ότι η σύγκριση με ορισμένες χώρες είναι άδικη για τη Βρετανία: Η Αυστραλία και η Νέα Ζηλανδία μπόρεσαν περισσότερο να κλείσουν τα σύνορά τους κατά τη διάρκεια της πανδημίας και να αποφύγουν τις χειρότερες συνέπειες των lockdowns. Η Αμερική έγινε

Η Βρετανία αποχώρησε επίσημα από την Ε.Ε. τον Ιανουάριο του 2020, συνάπτοντας παράλληλα μια ασύμφορη εμπορική συμφωνία για τη μετά Brexit εποχή.

Το εμπόριο προϊόντων έχει υποχωρήσει κατά 7% έως το δεύτερο τρίμηνο του 2022.

εξαγωγέας ενέργειας το 2019. Επισημαίνουν επίσης ότι το πρόβλημα παραγωγικότητας της Βρετανίας προϋπήρχε του Brexit: Είχε ήδη τη μικρότερη απόδοση των επενδύσεων μεταξύ των χωρών του G7 κατά τη διάρκεια της δεκαετίας πριν από το δημοψήφισμα.

Ο κ. Σπρίνγκφορντ υποστήριξε με τη σειρά του ότι η προσέγγισή του είναι καλύτερη από την επιλογή χωρών με βάση εμπειρικούς κανόνες. Όποια και αν είναι η ακριβής κλίμακα των επιπτώσεων, το συνολικό μήνυμα είναι σαφές: Το Brexit έχει επιδεινώσει μια

κακή κατάσταση. Η αποχώρηση από την Ένωση ανέβασε επίσης το κόστος ζωής. Μια ξεχωριστή ομάδα ερευνητών από άλλη δεξαμενή σκέψης, το Center for Economic Performance, ανέλυσε προϊόντα διατροφής που ήταν λίγο πολύ πιθανό να προέρχονται από την Ε.Ε. Κατέληξε έτσι στο συμπέρασμα ότι το Brexit αύξησε τις μέσες τιμές των τροφίμων στη Βρετανία κατά περίπου 3% ετησίως το 2020 και το 2021. Αυτό συμβαίνει παρά το γεγονός ότι η βρετανική κυβέρνηση έχει εφαρμόσει μόνο ένα υποσύνολο των ελέγχων εισαγωγών που υποσχέθηκε και ανέβαλε επανειλημμένως τους υπόλοιπους. Εάν εφαρμόσει ποτέ την πλήρη σειρά ελέγχων με την τελευταία προθεσμία να είναι στο τέλος του 2023, αυτές οι επιπτώσεις είναι πιθανό να

επιδεινωθούν. Το Brexit έχει επηρεάσει τις ροές ανθρώπων καθώς και το εμπόριο. Οι πολίτες της Ε.Ε. που είχαν προηγουμένως τη δυνατότητα να εργαστούν ή να σπουδάσουν στη Βρετανία, πρέπει πρώτα να εξασφαλίσουν βίζα.

Αυτό είχε αναπάντεχα αποτελέσματα: Από τον Ιανουάριο έως τον Ιούνιο του 2022, οι πολίτες χωρών της Ε.Ε. αντιπροσώπευαν μόνο περίπου το ένα πέμπτο του συνόλου των ξένων εργαζομένων στη Βρετανία. Και πολλοί από αυτούς ήταν πρόσφυγες από την Ουκρανία. Το 2015, αντιθέτως, οι πολίτες της Ε.Ε. αποτελούσαν ίσως το 50% των ξένων εργαζομένων στη Βρετανία, αν και μια αλλαγή στη μεθοδολογία για τον υπολογισμό των αριθμητικών στοιχείων το 2020 καθιστά δύσκολες τις συγκρίσεις.

Μείωση προσωπικού κατά 10% δρομολογεί η Salesforce

Σε μείωση του προσωπικού της κατά 10% σχεδιάζει να προχωρήσει η εταιρεία τεχνολογίας Salesforce, ενώ παράλληλα δρομολογεί το κλείσιμο κάποιων από τα γραφεία που διατηρεί στο πλαίσιο περιορισμού του κόστους.

Η εταιρεία, κατά τη διάρκεια της πανδημίας και ως αποτέλεσμα της αύξησης των εσόδων της προχώρησε γρήγορα σε προσλήψεις, γεγονός που την άφησε με «πάρα πολλούς ανθρώπους» —όπως χαρακτηριστικά ανέφερε σε επιστολή του προς τους εργαζομένους ο συνδιευθύνων σύμβουλος της εταιρείας—, σε μια περίοδο οικονομικής επιβράδυνσης. Όπως αναφέρει το Reuters, η εταιρεία λογισμικού επισήμανε χτες πως αναμένεται να επιβαρυνθεί με 1,4 δισ. έως 2,1 δισ. δολ. λόγω των περικοπών, εκ των οποίων 800 εκατ. έως 1 δισ. δολ. θα αφορούν το τέταρτο τρίμηνο. Εταιρείες από τη Meta μέχρι

Τα προηγούμενα τέσσερα τρίμηνα η ανάπτυξη της εταιρείας επιβραδύνθηκε.

την Amazon μείωσαν κατά την περυσινή χρονιά τον αριθμό των εργαζομένων τους, καθώς

προετοιμάζονται για βαθιά ύφεση, σε μια περίοδο που οι κεντρικές τράπεζες προχωρούν

σε επιθετική αύξηση των επιτοκίων προκειμένου να τιθασεύσουν τα υψηλά επίπεδα του

Παράλληλα, σχεδιάζει το κλείσιμο κάποιων από τα γραφεία που διατηρεί, στο πλαίσιο περιορισμού του κόστους.

πληθωρισμού. Επιχειρήσεις που βασίστηκαν κατά τη διάρκεια της πανδημίας στις υπηρεσίες cloud, τώρα προσπαθούν να μειώσουν τα έξοδα περικόπτοντας τις θέσεις εργασίας ή καθυστερώντας κάποια νέα πρότζεκτ. Αυτό πλήττει εταιρείες όπως η Salesforce και η Microsoft.

«Το περιβάλλον είναι γεμάτο προκλήσεις και οι πελάτες μας είναι πιο επιφυλακτικοί ως προς τις αποφάσεις τους για τις αγορές που κάνουν», επισήμανε σε επιστολή του προς τους

εργαζομένους ο συνδιευθύνων σύμβουλος της εταιρείας Μαρκ Μπενιόφ. «Καθώς τα έσοδά μας αυξάνονται κατά τη διάρκεια της πανδημίας, προσλάβαμε πάρα πολλούς ανθρώπους, γεγονός που οδήγησε σε αυτή την οικονομική ύφεση που διανύουμε και αναλαμβάνω εγώ την ευθύνη γι' αυτό», πρόσθεσε. Η εταιρεία είχε 73.542 εργαζομένους μέχρι το τέλος Ιανουαρίου του προηγούμενου έτους. Πρόκειται για αύξηση 30% σε σύγκριση με το 2021.

Σύμφωνα με το Reuters, τα προηγούμενα τέσσερα τρίμηνα η ανάπτυξη της εταιρείας επιβραδύνθηκε, ενώ το τρίτο τρίμηνο η εταιρεία κατέγραψε την πιο μικρή αύξηση στα έσοδά της. Η Salesforce αναφέρει πως όσοι εργαζόμενοι στις ΗΠΑ χάσουν τη δουλειά τους θα λάβουν μισθούς 5 μηνών, ιατροφαρμακευτική κάλυψη, καθώς και επιπλέον προνόμια.

REUTERS

Εντονη κινητικότητα στα logistics με συγχωνεύσεις και νέα έργα

Πού δημιουργούνται νέες αποθήκες, ποια deals είναι στα σκαριά

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΔΕΛΕΒΕΓΚΟΥ

Μαγνήτης επενδύσεων αναμένεται να παραμείνει ο τομέας των ακινήτων αποθήκευσης και διανομής (logistics) και κατά τη φετινή χρονιά. Η βελτίωση των χρόνων παράδοσης στο «τελευταίο μίλι» (από το τελευταίο σημείο αποθήκευσης στον καταναλωτή) που εξασφαλίζει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις, καθιστά ελκυστικούς τους αποθηκευτικούς χώρους —ιδίως των υψηλών προδιαγραφών— για τα κεφάλαια. Ωστόσο, όπως εξηγούν παράγοντες της αγοράς, στις συγχωνεύσεις ελληνικών εταιρειών κυριαρχεί, ενίοτε, η προσωπικό-

Στα ανολοκλήρωτα σχέδια ανήκει αυτό της συένωσης της Foodlink με τρεις εταιρείες του ομίλου Δελατόλα.

τητα των επιχειρηματιών με αποτέλεσμα, σε αρκετές περιπτώσεις, αυτό του είδους οι συναλλαγές είτε να καθυστερούν να ολοκληρωθούν είτε να μην πραγματοποιούνται ποτέ. Σε αυτό το υπόβαθρο εντάσσεται η κινητικότητα στα logistics την οποία τροφοδοτούν οι εξαγορές ακινήτων από επενδυτικές εταιρείες και η έναρξη υλοποιήσεως όριμων έργων. Όπως και οι σχεδιαζόμενες εξαγορές και συγχωνεύσεις που προχωρούν με πιο αργούς ρυθμούς ή δεν ολοκληρώνονται.

Στα ανολοκλήρωτα σχέδια ανήκει αυτό για τη δημιουργία του μεγαλύτερου ελληνικού ομίλου παροχής υπηρεσιών logistics μέσω της συνένωσης της Foodlink με τρεις εταιρείες του ομίλου Δελατόλα (Δελατόλας Μεταφορών 3PL Υπηρεσιών, Δελατόλας Ταχυμεταφορική και Easy Transport). Τον Μάρτιο του 2022, η

Με γρήγορους ρυθμούς προχωράει η υλοποίηση νέων χώρων logistics στον Ασπρόπυργο, αλλά και εκτός Αττικής.

Foodlink επιβεβαίωσε ότι βρίσκεται σε συζητήσεις με την οικογένεια Δελατόλα, αλλά χθες ανακοίνωσε τη διακοπή των διαπραγματεύσεων που είχαν ως αντικείμενο, μεταξύ άλλων, την απόκτηση μονοψήφιου ποσοστού της Foodlink από την οικογένεια Δελατόλα. Υστερα και από την απόκτηση, πριν από περίπου δύο χρόνια, του 51% της μεταφορικής εταιρείας Αθηνναϊκή, η συναλλαγή θα δημιουργούσε τον μεγαλύτερο όμιλο logistics με αποθήκες 250.000 τετραγωνικών μέτρων σε όλη την Ελλάδα.

Ενα ακόμη φερόμενο ως κυοφορούμενο deal στο οποίο είναι στραμμένα τα βλέμματα της αγοράς περιλαμβάνει την απόκτηση του 20% της «Ορφεύς Βεϊνόγλου» από τη HIG Capital. Οι συνομιλίες μεταξύ των δύο πλευρών φέρεται ότι ξεκίνησαν λίγους μήνες πριν εκπνεύσει το 2021, με τη φημολογία να υποστηρίζει ότι η συ-

ναλλαγή θα ολοκληρωθεί σύντομα, κάτι που μένει να φανεί. Η HIG Capital, που δρομολογεί τη δημιουργία μεγάλου κέντρου αποθήκευσης και διανομής στις εγκαταστάσεις της πρώην Χαλυβουργίας Ελλάδος, έχει αποκτήσει τη Makios Logistics και τον τομέα ψυκτικών αποθηκευτικών χώρων της εταιρείας Olympias.

Σε αντίθεση με τις ζυμώσεις για τη δημιουργία συμμαχιών, τα επενδυτικά έργα που περιλαμβάνουν είτε την αγορά ακινήτων είτε την υλοποίηση νέων χώρων ιδίως στον Ασπρόπυργο, αλλά και εκτός Αττικής, προχωρούν με πολύ γρηγορότερους ρυθμούς. Ενδεικτικά, πρόσφατα εντάχθηκε στον αναπτυξιακό νόμο το νέο project της Sarmed για τη δημιουργία νέων αποθηκών ξηρού και ψυχρού φορτίου στον Ασπρόπυργο που είναι προϋπολογισμού της τάξεως των 7,1 εκατ. ευρώ και λαμβάνει επιδότηση χρηματοδο-

τικής μίσθωσης ύψους 1,5 εκατ. ευρώ. Η λίστα των επενδύσεων σε χώρους logistics είναι μακρά, περιλαμβάνοντας την Dimand που δρομολογεί στη Θεσσαλονίκη την κατασκευή, σε δύο φάσεις, συγκροτήματος logistics 120.000 τ.μ. σε ακίνητο 355,8 στρεμμάτων, το οποίο έχει αποκτήσει από τη Βαλκάν ακίνητα. Η Trastor, μέσω των νέων επενδύσεών της, φιλοδοξεί να αποτελέσει, σε χρονικό ορίζοντα ενάμιση έτους, τον μεγαλύτερο ιδιοκτήτη ακινήτων logistics στον Ασπρόπυργο με επιφάνεια άνω των 150.000 τ.μ. Νέα αποθήκη στην υφιστάμενη εγκατάσταση της στη θέση «Ημερος Τόπος» στον Ασπρόπυργο, σχεδιάζει και η Briq Properties η οποία, μετά την εξαγορά δύο νέων οικοπέδων, δημιουργεί ενιαία έκταση 114 στρεμμάτων. Οι χώροι logistics ανήκουν στο επενδυτικό μείγμα και της Prodea Investments.

Η τεχνολογία τονώνει την αγορά γραφείων

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Τα στρατηγία τους προετοιμάζουν στην Αττική αρκετές πολυεθνικές εταιρείες που εσχάτως εξαγόρασαν ελληνικές εταιρείες υψηλής τεχνολογίας και αναπτύσσουν κέντρα έρευνας και ανάπτυξης στη χώρα μας. Την ίδια στιγμή, πηγές της αγοράς ακινήτων επισημαίνουν πως παρατηρείται υψηλή ζήτηση για μεγάλους χώρους γραφείων άνω των 5.000 τ.μ. από μεγάλες εταιρείες λογισμικού —κάποιες εκ των οποίων απορρόφησαν ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται σε συναφή κλάδο— προκειμένου να καλύψουν τις νέες ανάγκες τους σε προσωπικό.

Ενδεικτικά, επτά μήνες μετά την ανακοίνωση της εξαγοράς της ελληνικής Myntex, που αναπτύσσει αυτοματοποιημένα ρομποτικά συστήματα, από τον βρετανικό όμιλο Ocado (πάροχος τεχνολογίας στον ευρύτερο κλάδο των logistics για λογαριασμό εταιρειών λιανεμπορίου), η ελληνική ομάδα έχει μετεγκατασταθεί σε κτίριο στην Κάτω Κηφισιά, στο 14ο χιλιόμετρο της εθνικής οδού Αθηνών - Λαμίας. Η Ocado μισθώνει από τον Σεπτέμβριο περίπου 4.500 τ.μ. και η ελληνική θυγατρική, υπό το καινούργιο brand Ocado Technology, προχωρεί σε ανακαίνιση των χώρων με σκοπό να υποδεχθεί τους μηχανικούς που θα εργαστούν πάνω στα project της Ocado. Σύμφωνα με πληροφορίες, η ελληνική ομάδα απασχολεί περίπου 30-40 μηχανικούς και προτίθεται να τους διπλοασήσει το επόμενο διάστημα. Η έτερη ελληνική εταιρεία υψηλής τεχνολογίας Robotics, που σχεδιάζει ελεγκτές ηλεκτροκινήτων οι οποίοι δίνουν κίνηση στους τροχούς των ρομπότ, εξαγοράστηκε πριν από περίπου τρία χρόνια από τον ιαπωνικό Nidec, εταιρεία αξίας 40 δισ. δολ., εισηγμένη στο χρηματιστήριο του Τόκιο. Η Robotics μεταφέρθηκε τον φετινό Οκτώβριο σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις στο Μαρόκοπολο έκτασης 2.500 τ.μ., χώρος με δυνατότητες να φιλοξενήσει πάνω από 100 εργαζόμενους. Όπως είχαν αναφέρει στην «Κ» εκπρόσωποι της εταιρείας, οι νέες εγκαταστάσεις στις οποίες

απασχολούνται περίπου 35 εργαζόμενοι περιλαμβάνουν χώρο εντός του οποίου θα κινούνται ρομπότ για να ελέγχουν τα προϊόντα της πριν φθάσουν στους πελάτες. Στα Πετράλωνα βρίσκονται προσωρινά τα γραφεία που ανοίγει στην Αθήνα η θυγατρική της Zepp Health, WhaleMicro, η οποία ειδικεύεται στον σχεδιασμό μικροτσιπ. Ο Νίκος Μοσχόπουλος, επικεφαλής του κέντρου έρευνας και ανάπτυξης της WhaleMicro στην Ελλάδα, μαζί με την ομάδα των περίπου εννέα μηχανικών νοικιάζουν από τον Νοέμβριο του 2022 και για διάστημα ενός έτους έτοιμα, πλήρως εξοπλισμένα γραφεία στα Πετράλωνα μέχρι να βρεθεί κατάλληλος χώρος για το κέντρο έρευνας και ανάπτυξης της

Μεγάλη ζήτηση από εταιρείες πληροφορικής για χώρους όπου θα αναπτύξουν κέντρα έρευνας.

WhaleMicro Hellas. Η ελληνική θυγατρική θα σχεδιάζει από την Αθήνα μικροτσιπ για τα έξυπνα ρολόγια της Zepp Health, ενώ υπάρχουν σχέδια αυτά να χρησιμοποιούνται και σε άλλες συσκευές των πελατών της. Στο μεταξύ, προσφάτως η ελληνική εταιρεία Dialectica ανακοίνωσε πως θα μισθώσει έξι από τους συνολικά 22 ορόφους του Πύργου του Πειραιά, διατηρώντας το δικαίωμα μίσθωσης για ακόμη τρεις ώστε να στεγάσει εκεί τους εργαζόμενούς της. Κύκλοι της αγοράς ακινήτων αναφέρουν στην «Κ» πως παρατηρείται υψηλή ζήτηση για μεγάλους χώρους γραφείων άνω των 5.000-6.000 τ.μ. κυρίως από software εταιρείες. Ενδεικτικά είναι η περίπτωση της Intrasoft που εξαγοράστηκε από τη δανέζικη εταιρεία πληροφορικής Netcompany και εγκαθίσταται σε ακίνητο στο Μαρούσι και σε νέα γραφεία στη Λεωφόρο Βασιλίσσης Αμαλίας, καθώς και γερμανικές εταιρείες λογισμικού που αναζητάει χώρους για να επεκτείνει τη θυγατρική της.

ΑΡΘΡΟ / Του ΑΝΔΡΕΑ Α. ΑΝΔΡΕΟΥ

Οι κτηματικές επιδόσεις του Δεκεμβρίου

Όπως αναλύσαμε και προβλέψαμε από αυτή εδώ την στήλη, το 2022 έκλεισε με πολύ θετικό τρόπο για την αγορά ακινήτων. Η μέση συνολική αξία των ακινήτων που αντάλλαξε επίσημα χέρια άγγιξε τα €4 δισ. ενώ αν προσθέσουμε και τα ακίνητα που πουλήθηκαν αλλά ακόμη δεν μεταβιβάστηκαν —είτε επειδή η διαδικασία βρίσκεται σε εξέλιξη, είτε επειδή ακόμη δεν υπάρχουν ξεχωριστοί τίτλοι για να μεταβιβαστούν, τότε η μέση αξία είναι πολύ μεγαλύτερη των €4 δισ. Φυσικά αυτή η πρόσθετη αξία θα εμφανιστεί σταδιακά στην πορεία του χρόνου όταν θα ολοκληρωθούν οι μεταβιβάσεις, όπως συμβαίνει πάντα σε τέτοιες περιπτώσεις. Εκείνο που έχει σημασία είναι πως το ποσό των €4 δισ. είναι το μεγαλύτερο ποσό που δαπανήθηκε σε αγοραπωλησίες ακινήτων από το 2007. Προεγγίστηκε μόνο σε δύο περιπτώσεις και πιο συγκεκριμένα το 2016 και το 2017, αλλά δεν το άγγιξε. Το ποσό των €4 δισ. αφορούσε 18.402 συναλλαγές παγκύπρια. Αυτός ο αριθμός επίσης αποτελεί ρεκόρ 15ετίας τον οποίο κανένας δεν μπορεί να παραβλέψει.

Θα προβούμε σε ανάλυση της δεκαετίας ή ενδεχομένως και της δεκαπενταετίας σύντομα σε άλλο άρθρο. Σήμερα θα αρκестούμε στις επιδόσεις του περασμένου Δεκεμβρίου — όπως κάναμε κάθε μήνα — έτσι ώστε να κλείσουμε την χρονιά που μας πέρασε. Θα δούμε πως παρόλο που γενικά ο Δεκέμβριος ήταν λίγο υποτονικός, επειδή Λευκωσία

Τον Δεκέμβριο του 2022 σημειώθηκαν συνολικά 1.887 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Με αυτό κατατάσσεται σαν ο καλύτερος μήνας της χρονιάς.

και Λεμεσός, που συναποτελούν το 60% περίπου της αγοράς, ήταν υποτονικές, Λάρνακα και Πάφος έσωσαν τον μήνα επειδή και οι δύο είχαν δυνατές θετικές επιδόσεις. Ως αποτέλεσμα, παρά την σχετική υποτονικότητα του Δεκεμβρίου, η χρονιά ήταν πολύ θετική. Πάμε να αναλύσουμε λοιπόν τα τελευταία στοιχεία. Τον Δεκέμβριο του 2022 σημειώθηκαν συνολικά 1.887 πωλήσεις (μεταβιβάσεις) ακινήτων. Με αυτό κατατάσσεται σαν ο καλύτερος μήνας της χρονιάς. Σε σχέση με τις 2.007 πωλήσεις του Δεκεμβρίου του 2021 είναι μειωμένες κατά 5,9%. Με τη συνεισφορά και του Δεκεμβρίου οι συνολικές πωλήσεις της χρονιάς έκλεισαν στις 16.235 μεταβιβάσεις.

Σε επίπεδο πωλητριών εγγράφων (μελλοντικές μεταβιβάσεις συναλλαγών που έγιναν), η παγκύπρια εικόνα για τον Δεκέμβριο είναι καλή αφού κατατέθηκαν συνολικά 1.335 πωλητήρια έγγραφα, γεγονός που συνιστά 4% αύξηση σε σχέση με τον περσινό Δεκέμβριο, ενώ η χρονιά

Οι συνολικές αξίες συναλλαγών τον Δεκέμβριο κυμάνθηκαν περίγ των €426,6 εκ. Συγκρινόμενες με τον Δεκέμβριο του 2021 όπου οι αξίες ήταν περίγ των €476,9 εκ., συνιστούν μια μείωση της τάξης του 10,5%.

έκλεισε 30% πιο πάνω από την περσινή ανεβάζοντας τον συνολικό αριθμό πωλητριών εγγράφων στις 13.409.

Οι συνολικές αξίες συναλλαγών τον Δεκέμβριο κυμάνθηκαν περίγ των €426,6 εκ. Συγκρινόμενες με τον Δεκέμβριο του 2021 όπου οι αξίες ήταν περίγ των €476,9 εκ., συνιστούν μια μείωση της τάξης του 10,5%. Αυτή η επίδοση κατατάσσει τον Δεκέμβριο σαν τον δεύτερο καλύτερο μήνα του 2022. Πώς διανέμεται αυτή η συνολική απόδοση του μήνα μεταξύ των επαρχιών;

Η Λευκωσία κατέγραψε 585 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίγ των €100,6 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 31% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 23,6% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρασε είχε καταγράψει 656 συναλλαγές συνο-

λικής αξίας περίγ των €136,8 εκ. Άρα η Λευκωσία φέτος κατέγραψε καθαρή μείωση σε σχέση με πέρσι. Με τη συνεισφορά του Δεκεμβρίου οι συνολικές πωλήσεις της χρονιάς ανήλθαν μέχρι τώρα στις 5.464 μεταβιβάσεις και αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας περίπου €924,3 εκ. Επιπλέον, η Λευκωσία κατέγραψε και 267 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 13% μειωμένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2021. Συνολικά, η Λευκωσία είναι σχεδόν αμετάβλητη σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο καταγράφοντας ελαφριά μείωση 2%.

Η Λεμεσός κατέγραψε 532 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίγ των €148,4 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 28,2% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 34,8% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρασε είχε

καταγράψει 539 συναλλαγές συνολικής αξίας περίγ των €194,3 εκ. Με τη συνεισφορά του Δεκεμβρίου οι συνολικές πωλήσεις της χρονιάς ανήλθαν στις 4.409 μεταβιβάσεις και αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας περίπου €1,07 δισ. Επιπλέον, η Λεμεσός κατέγραψε και 497 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 10% αυξημένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2021. Συνολικά η Λεμεσός παρουσιάζει αύξηση κατά 40% σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή περίοδο, γεγονός που συνιστά μια άριστη επίδοση κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Η Λάρνακα κατέγραψε 337 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίγ των €60 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 17,9% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 14,1% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρασε είχε καταγράψει 299 συναλλαγές συνολικής αξίας περίγ των €41,4 εκ. Με τη συνεισφορά του Δεκεμβρίου οι συνολικές πωλήσεις της χρονιάς ανήλθαν στις 3.327 μεταβιβάσεις και αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας περίπου €567,7 εκ. Επιπλέον, η Λάρνακα κατέγραψε και 230 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 16% αυξημένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2021. Συνολικά η Λάρνακα παρουσιάζει αύξηση κατά 43% σε σχέση με την περσινή χρονιά.

Η Πάφος κατέγραψε 315 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίγ των €101,3 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου

16,7% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 23,7% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρασε είχε καταγράψει 389 συναλλαγές συνολικής αξίας περίγ των €79,6 εκ. Με τη συνεισφορά του Δεκεμβρίου οι συνολικές πωλήσεις της χρονιάς ανήλθαν στις 3.371 μεταβιβάσεις και αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας περίπου €832,9 εκ. Επιπλέον, η Πάφος κατέγραψε και 262 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 7% αυξημένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2021. Συνολικά η Πάφος παρουσιάζει αύξηση κατά 58% σε σχέση με την περσινή χρονιά.

Η Αμμόχωστος κατέγραψε 118 πωλήσεις με συνολικό όγκο συναλλαγών περίγ των €16,6 εκ. Είχε μερίδιο στη συνολική αγορά του Δεκεμβρίου 6,3% επί του αριθμού πωλήσεων και μερίδιο 3,9% επί της αξίας συναλλαγών. Τον Δεκέμβριο πέρασε είχε καταγράψει 124 συναλλαγές συνολικής αξίας περίγ των €24,9 εκ. Με τη συνεισφορά του Δεκεμβρίου οι συνολικές πωλήσεις της χρονιάς ανήλθαν στις 1.083 μεταβιβάσεις και αντάλλαξαν χέρια ακίνητα αξίας περίπου €235,5 εκ. Επιπλέον η Αμμόχωστος κατέγραψε και 79 πωλητήρια έγγραφα που είναι κατά 1% μειωμένα σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2021. Συνολικά η Αμμόχωστος είναι αμετάβλητη σε σχέση με περσινή χρονιά.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2023

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Τέχνες & γράμματα

Αριστερά, η είσοδος στους βασιλικούς τάφους της Βεργίνας γίνεται από έναν κατφορικό διάδρομο, που οδηγεί μέσα στον τεχνητό τύμβο. Στο κέντρο, η χρυσή λάρνακα και το στεφάνι του Φιλίππου Β΄, από τα πιο εντυπωσιακά εκθέματα του μουσείου. Δεξιά, η πρόσοψη από τον «τάφο του πρίγκιπα», που αποδίδεται στον Αλέξανδρο Δ΄.

Κατάδυση στον κόσμο των νεκρών

Ο αρχιτέκτων Ιορδάνης Δημακόπουλος μιλάει για τον τύμβο που κλείνει μέσα του τους βασιλικούς τάφους της Βεργίνας

Του **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

«**Ένα ιδιότυπο** συνονθύλευμα από λαμαρίνες και πτυχωτά φύλλα τσιμεντοκονίας, κάτω από τα οποία έπρεπε κανείς, αλλού σκοντάφτοντας και αλλού σκοντάφτοντας πάνω σε ξύλινες δοκίδες και υποστυλώματα, να δει ελάχιστα πράγματα από τα μνημεία και μόνον αν ήταν παρών και ο Ανδρόνικος –με την παροιμιώδη προσήνηιά του– επέτρεπε να σηκώνεται η οθόνη που κάλυπτε την πρόσοψη του βασιλικού τάφου· μάλιστα ξεναγούσε ο ίδιος, όχι μόνο στον βασιλικό τάφο αλλά και στα υπόλοιπα μνημεία».

Έτσι περιγράφει την κατάσταση που επικρατούσε στον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας το φθινόπωρο του 1980, ο Ιορδάνης Ε. Δημακόπουλος, αρχιτέκτων και επικεφαλής επί σειράν ετών της Διεύθυνσης Αναστήλωσης Αρχαίων Μνημείων του υπουργείου Πολιτισμού, στο βιβλίο του «Κελύφη προστασίας εν είδει Τύμβου». Οι μακεδονικοί τάφοι της Βεργίνας, ανάμεσά τους και ο τά-

«**Επιδιώκαμε την αντίθεση. Διεσδύω στα έγκατα, υποβάλλομαι, περνάμε από τον κόσμο των ζωντανών και το φως, στο σκοτάδι».**

φος του βασιλιά Φιλίππου Β΄, πατέρα του Μεγάλου Αλεξάνδρου, είχαν αποκαλυφθεί μέσα σε τρία χρόνια από τον αρχαιολόγο Μανόλη Ανδρόνικο, ο οποίος κυριολεκτικά ισοπέδωσε έναν τεχνητό λόφο ύψους 12 μέτρων που κατασκευάστηκε στην αρχαιότητα. Οι υπηρεσίες του υπουργείου Πολιτισμού έψαχναν τότε να βρουν μια λύση για τη διατήρηση των μνημείων και την απόδοσή τους στο κοινό.

Με αυτή την εικόνα στον νου αφήνω πίσω μου το νέο και εντυπωσιακό κτίριο του Πολυκεντρικού Μουσείου Αιγών που άνοιξε πριν από λίγες ημέρες στη Βεργίνα της Ημαθίας και εισάγει τον επισκέπτη στις Αιγές και στη βασιλική μπτρόπολη των Μακεδόνων και κατευθύνονται στο κέντρο του μικρού χωριού για μια κατάδυση στον κόσμο των νεκρών. Εξωτερικά βλέπω κάτι παρόμοιο με αυτό που αντίκρισε και ο Ανδρόνικος πριν ξεκινήσει τις ανασκαφές. Έναν καταπράσινο γήλοφο, χαμηλότερο φυσικά από 12 μέτρα, φυτεμένο με θάμνους

Αεροφωτογραφία του αρχαιολογικού χώρου της Βεργίνας (1992), που δείχνει την κατασκευή των τεσσάρων εξαγωνικών αιθουσών και τις δύο κλειστές θολωτές αίθουσες των βασιλικών τάφων οι οποίες αργότερα καλύφθηκαν με χώμα.

και ένα διάδρομο που οδηγεί κάτω από τη γη.

Έχουν περάσει χρόνια από την τελευταία φορά που βρέθηκαν εδώ και είχα ξεχάσει πόσο υποβλητικό μπορεί να γίνει το Μουσείο των Βασιλικών Τάφων όταν σε τυλίγει το σκοτάδι. Τα μάτια μου δεν έχουν συνηθίσει ακόμη. Κάνω λίγα βήματα και σταματάω στις επιτύμβιες στήλες που βλέπω μπροστά μου πριν προχωρήσω και κατέβω κι άλλο μέσα στη γη για να φτάσω έξω από την πύλη του τάφου του Φιλίππου Β΄. Βλέπω αυτό που είδαν και οι αρχαιολόγοι πριν από τέσσερις δεκαετίες και ό,τι κατασκεύασαν οι αρχαίοι Μακεδόνες το 336 π.Χ. Χαζεύω τη μνημειακή πρόσοψη με τη ζωγραφική παράσταση του κυνηγιού αγρίων ζώων, το μπλε και το κόκκινο χρώμα του διάκοσμου που σώζονται σε εξαιρετική κατάσταση ύστερα από τόσους αιώνες. Παρατηρώ πιο καθαρά τώρα –τα μάτια μου συνήθισαν– τη χρυσή λάρνακα και το στεφάνι βελανιδιάς του Φιλίππου Β΄, τη χρυσοποίκιλτη πανοπλία, τα

όπλα και τα σκεύη που βρέθηκαν μέσα στον τύμβο πριν προχωρήσω στον τάφο του «Πρίγκιπα» και στα υπόλοιπα μνημεία.

«Επιδιώκαμε την αντίθεση μεταξύ του έξω και του μέσα. Διεσδύω μέσα στα έγκατα της γης, περιβάλλομαι από ένα μισοσκοτάδο, υποβάλλομαι, περνάμε από τον κόσμο των ζωντανών, τη ζέστη και το φως, στο σκοτάδι, στο

κρύο, στον κόσμο των νεκρών», μου λέει σήμερα ο 83χρονος Ιορδάνης Δημακόπουλος.

Στο σπίτι του στην Αθήνα, μια μονοκατοικία που έχτισε ο φιλόλογος πατέρας του στο Αιγάλεω –και κατά σύμπτωση δάσκαλος του Μανόλη Ανδρόνικου στη Θεσσαλονίκη–, ο κ. Δημακόπουλος περιγράφει τη συνάντησή του με τον επιφανή αρχαιολόγο και τη

Ο Ιορδάνης Ε. Δημακόπουλος στη Βεργίνα το 1977.

σύσκεψη του Σεπτεμβρίου του 1983 στη Βεργίνα με τις αρμόδιες υπηρεσίες του υπουργείου Πολιτισμού και τον Μανόλη Ανδρόνικο, που καθόρισε την ιδιαίτερη μορφή που πήρε τελικά το Μουσείο των Βασιλικών Τάφων. «Τους είπα τότε ότι έχουμε μια ιδιόζουσα περίπτωση. Έπρεπε κανείς να ξαναφέρει την προτέρα κατάσταση των πραγμάτων. Όχι με ακρίβεια την οποία και δεν τη γνωρίζαμε, αλλά να θυμίζει αυτό που ήταν και να αφήσει το εσωτερικό ως έναν ενιαίο χώρο, υπό τύπο κελύφους και το επικύρωσαν».

Η βασική ιδέα με την οποία συμφώνησε και ο Μανόλης Ανδρόνικος και ήταν να κατασκευαστεί ένα ενιαίο κέλυφος ή πολλά επιμέρους για την προστασία των μνημείων, εντός των οποίων θα μπορούσαν να κυκλοφορούν οι επισκέπτες. Κατόπιν τα κελύφη θα επικωμάτωνονταν ώστε εξωτερικά να δίνεται η εικόνα ενός χωμάτινου τύμβου.

«Με τη φυσική μόνωση των επιχώσεων, οι συνθήκες γύρω από τα μνημεία θα προσέγγιζαν

τις συνθήκες της αιώνιας διατήρησης των μνημείων που είχαν εξασφαλίσει οι επιχώσεις της Μεγάλης Τούμπας», εξηγεί ο κ. Δημακόπουλος στο βιβλίο του. Πράγματι, μέσα στον τεχνητό τύμβο η θερμοκρασία παραμένει σχεδόν πάντα σταθερή, μεταξύ 17 και 18 βαθμών Κελσίου και τα μνημεία που φωτίζονται με τεχνητό φως, «με ειδικές λάμπες νατρίου υψηλής πίεσης για την κατακράτηση της υπεριώδους ακτινοβολίας», όπως επισημαίνει ο κ. Δημακόπουλος, δεν φαίνεται να έχουν αλλοιωθεί από την έκθεσή τους στα μάτια των επισκεπτών.

Στο γραφείο του στο Αιγάλεω, ο αναστηλωτής μου μιλάει αρκετή ώρα για τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά των μακεδονικών τάφων, για τις υψηλές κατασκευαστικές αντοχές που προσδίδουν η τεράγωνα και θολωτή σχεδίασή τους, τις συγγένειες που παρατηρεί με τη διδασκαλία της γεωμετρίας από τον Πλάτωνα και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την κατασκευή αυτού του σύνθετου έργου. Οι μελέτες ξεκίνησαν το

«**Η όλη κατασκευή είναι πλήρως αναστρέψιμη, μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποξηλωθεί και να αφαιρεθεί εάν χρειαστεί».**

1983 αλλά εργολάβος μπήκε στο έργο το 1991 και τα εγκαίνια έγιναν το 1993, ένα χρόνο μετά τον θάνατο του Ανδρόνικου. «Η όλη κατασκευή είναι πλήρως αναστρέψιμη, μπορεί ανά πάσα στιγμή να αποξηλωθεί και να αφαιρεθεί εάν χρειαστεί», προσθέτει ο κ. Δημακόπουλος, «οι τοίχοι, τα δοκάρια, οι κολόνες κατασκευάστηκαν σε ένα εργοστάσιο στη Θήβα και μεταφέρθηκαν στη Βεργίνα· εκεί δεν έπεσε τσιμέντο».

Μέσα στον τύμβο προχωράω στον τάφο των «ελευθέρων κιόνων», όπως ονομάζεται, βλέπω τον τάφο της Περσεφόνης και το Ηρώων που βρίσκεται «ψηλότερα» σε σχέση με τα υπόλοιπα μνημεία, πριν αφήσω τους βασιλικούς τάφους και τα ευρήματά τους στην αιώνια σουχιά τους. Εξω στο φως γυρνάω ξανά προς τον χωμάτινο τύμβο που τώρα μου μοιάζει περισσότερο σαν μια χειρονομία ευγενείας, ένα αντίδωρο στους αρχαίους Μακεδόνες που μας επέτρεψαν να μάθουμε λίγο περισσότερα πράγματα για τη ζωή και τον θάνατο.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

8-14.1.23

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Αναδρομική έκθεση Γιώργου Κοτσώνη

Συνεχίζεται στο Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λεμεσού – Αποθήκες Παπαδάκη η αναδρομική έκθεση του Γιώργου Κοτσώνη, σε επιμέλεια της δρος Νάτιας Αναξαγόρου, προϊστάμενης των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Δήμου Λεμεσού. Όπως αναφέρει η δρ Αναξαγόρου στο κείμενό της ο Γιώργος Κοτσώνης αποτυπώνει ανθρώπινες φιγούρες, εικόνες του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος, με την αλόητη εκείνη αποστασιοποίηση, που τις μεταβάλλει σε ατοπικές και αχρονικές, σε μνημειακές, εν τέλει, συνθέσεις. Διάρκεια μέχρι το Σάββατο 4 Φεβρουαρίου 2023. Δημοτικό Κέντρο Τεχνών Λεμεσού – Αποθήκες Παπαδάκη. Ωράριο Λειτουργίας: Τρίτη – Παρασκευή 10:00 – 18:00. Σάββατο 10:00 -14:00. Τηλέφωνο 25367700.

ΕΚΘΕΣΗ

Μπάλα στο Κέντρο

Το Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας παρουσιάζει την πρωτότυπη έκθεση «Μπάλα στο Κέντρο: Ποδόσφαιρο-Ιστορία-Λευκωσία». Η νέα προσωρινή έκθεση έρχεται να αποκαλύψει την ιστορία του κυπριακού ποδοσφαίρου με πυρήνα το «Κέντρο», την πρωτεύουσα του νησιού, από τις αρχές της αποικιοκρατίας μέχρι και το 1960. Πρόκειται για μια ανοιχτή πρόσκληση-πρόκληση, η οποία μας παρακινεί να αντιληφθούμε το ποδόσφαιρο στον τόπο μας αλλιώς, μέσα από μια ματιά αντισυμβατική και διεισδυτική, ικανή να ανασύρει το κυπριακό ποδόσφαιρο από τον αυστηρό τοπικό προσδιορισμό του γηπέδου. Την έκθεση επιμελήθηκαν η Αντιγόνη Ηρακλείδου, ανώτερη συνεργάτιδα Έρευνας στο Κέντρο Αριστείας CYENS, η Μαρία Πατσαλοσαββή, έφορος του Λεβέντειου Δημοτικού Μουσείου Λευκωσίας, και ο Χρυσόστομος Σακαλλής, υπεύθυνος Αρχείου του Λεβέντειου Δημοτικού Μουσείου. Διάρκεια έκθεσης έως 30 Απριλίου 2023. Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείου Λευκωσίας, Ιπποκράτους 15-17, Λευκωσία.

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Hydor_is_Land

Η Κλίσσα Αντωνίου παρουσιάζει το έργο Hydor_is_Land στο Theatro Polis/Nimac στη Λευκωσία. Το έργο είναι μια συνεργασία με τους Dr José Rafael Garc a March/Επιστημονικό Σύμβουλο, Γιώργο Λάζογλου/Τεχνολογικό Σχεδιασμό, Ruben Solar Ru/Ηχητική Σύθεση, Κυριάκο Κουσουλίδη/Επιμέλεια Βίντεο και στηρίζεται από την Art Seen Gallery. Το Hydor_is_Land είναι μια ερευνητική εγκατάσταση που υπαινίσσεται τη θέση ενός παράκτιου ή θαλάσσιου τοπίου και αποκαλύπτει την απεραντοσύνη του υποθαλάσσιου χώρου ο οποίος χαρακτηρίζεται από εναλλασσόμενη διαφάνεια και υλική ένταση. Εγκαίνια 11 Ιανουαρίου 2023, ώρα 7:30 μ.μ. στο Θέατρο Πόλης/Nimac, Λευκωσία και η έκθεση Hydor_is_Land θα είναι προσβάσιμη στο κοινό για τις επόμενες τέσσερις ημέρες 12 έως 15 Ιανουαρίου 2023 και τις ώρες 11.00 - 14.00 και 17.00 - 20.00.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Οι παίκτες» στη Νέα Σκηνή του ΘΟΚ

Το πρώτο Σαββατοκύριακο του νέου χρόνου ο Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου σηκώνει αυλαία με νέες αλλά και υφιστάμενες παραγωγές. Στη Νέα Σκηνή ανεβαίνουν οι «Παίκτες» του Νικολάι Βασίλειβιτς Γκόγκολ, σε σκηνοθεσία της Μαρίας Βαρνακίδου, με τους Πέτρο Γιωρκάτζη, Αντώνη Κατσαρή, Κλείτο Κωμοδίκη, Μάριο Κωνσταντίνου, Γιάννη Μίνω, Γιώργο Χριστοφορίδη. Με ιδιαίτερα σκωπτική διάθεση, ο συγγραφέας ξεσκεπάζει τις σκοτεινές γωνιές και τα πάθη της ανθρώπινης ψυχής. Όλα είναι ένα φρενήρες παιχνίδι μεταμφιέσεων και προσωπειών, στο οποίο τα όρια ανάμεσα στο ψεύδος και την αλήθεια είναι θολά. Τακτικές Παραστάσεις θα πραγματοποιούνται στη Λευκωσία κάθε Παρασκευή, Σάββατο (20:30) και Κυριακή (18:00). Πληροφορίες / Εισιτήρια: Ηλεκτρονικά στη σελίδα www.thoc.org.cy. Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717 (Τρίτη-Κυριακή 10:00-13:30 & 16:00-18:00).

ΕΚΘΕΣΗ

Γεώργιος Πολ. Γεωργίου - Κύπρος η Παντοτινή

Παρουσιάζεται στη Λεβέντειο Πινακοθήκη η προσωρινή έκθεση Γεώργιος Πολ. Γεωργίου - Κύπρος η Παντοτινή. Η νέα έκθεση και ο τόμος που τη συνοδεύει προσφέρουν τη δυνατότητα στο κοινό να προσεγγίσει και να γνωρίσει μοναδικά έργα του μεγάλου αυτού δημιουργού, του Γεωργίου, τόσο από ιδιωτικές όσο και από δημόσιες συλλογές, και στους ερευνητές να ανακαλύψουν νέες όψεις της εικαστικής πορείας του ζωγράφου. Την έκθεση εμπλουτίζουν έργα που ανήκουν στην οικογένεια του καλλιτέχνη και τα οποία πρόσφατα επιστράφηκαν από την Αρμόνωστο με τη συμβολή της Δικονοτικής Τεχνικής Επιτροπής για τον Πολιτισμό. Επιπλέον, στο πλαίσιο της έρευνας για την προετοιμασία της έκθεσης οργανώθηκε μια παράλληλη, συμπληρωματική έκθεση που έχει ως στόχο να προσφέρει στους επισκέπτες την ευκαιρία να ζήσουν το δικό τους ταξίδι και να «συναντηθούν» με τον καλλιτέχνη Γεώργιο Πολ. Γεωργίου και τη δική του Κύπρο. Η παράλληλη έκθεση Κύπρος η Παντοτινή - Ο βίος βραχύς, η δε τέχνη μακρή παρουσιάζεται στην Αίθουσα Claude Monet στο Coco Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης της Λεβέντειου Πινακοθήκης. Διάρκεια έκθεσης: 23 Νοεμβρίου 2022 - 26 Φεβρουαρίου 2023.

ΧΟΡΟΣ

Ο dark, dark, dark

Μετά τις παραστάσεις σε Λευκωσία και Λεμεσό το νέο έργο του Φώτη Νικολάου επιστρέφει στο Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας για δύο ακόμα παραστάσεις. Η αρχιτεκτονική μιας σύγχρονης κόλασης ενός καθαρηπίου, μέσα από έναν ατελείωτο λαβύρινθο που όλο μεταβάλλεται, μεταπλάθεται και αλλάζει συνεχώς ονόματα και τίτλους, σαν ένα όνειρο μέσα στο όνειρο. Ένα σκοτεινό παιχνίδι του μυαλού που μας κρατά παγιδευμένους παρά με τους φόβους και τις αδυναμίες μας, μακριά από τη ζωή, μακριά από το φως και μας βυθίζουν στη μοναξιά και την αδράνεια. Σύλληψη - Χορογραφία: Φώτης Νικολάου. Ερμηνευτές: Ελίνα Καρακώστα, Ρεγγίνα Μαρκίδου, Άννα Νικολάου, Γιάννης Οικονομίδης, Bartosz Przybylski, Αυγουστίνη Τρίπου, Κατερίνα Τυλληρίδου, Τζούλη Χαρολαμπίδου. Τρίτη 10 Ιανουαρίου 2023 | Δημοτικό Θέατρο Λευκωσίας, με διπλή παράσταση: 18:00 & 21:00. Εισιτήρια: www.soldoutticketbox.com.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Λύσεις υπάρχουν, αρκεί να θέλουμε

Παρακολούθησα την περασμένη εβδομάδα την παράσταση «Κωδικός: Κομπάνια 4 X 4!», ένα μιούζικαλ τσέπης, όπως το χαρακτηρίζουν οι διοργανωτές, από τη Θεατρική Ομάδα Persona, σε σκηνοθεσία Λέας Μαλένη. Η παράσταση ήταν οπωσδήποτε πάρα πολύ ενδιαφέρουσα και αρκετά ευρηματική. Χρειάστηκε κόπος πούλς για όλα τα στοιχεία που συνθέταν το θεατρικό της σύμπαν, όπως τα σκηνικά, οι κούκλες, το μακιγιάζ, τα κοστούμια, οι διάλογοι, η μουσική, η κίνηση και όπως καταλαβαίνετε και χρέμα πολύ (από το Σχέδιο Θυμέλη η παράσταση έλαβε 30.000 ευρώ). Η ιστορία σχετικά απλή, μέσα στην περιπλοκότητά της... αλλά αρκούντως κατατοπιστική, τα νοήματά της είναι σημαντικά, η ζωοφιλία, η ανθρωπινή ματαιοδοξία, η διαφθορά και η προσφορά, είναι μόνο μερικά απ' όσα η παράσταση μπορεί να δώσει σε μικρούς και μεγάλους.

Πιστεύω ακράδαντα πως είναι κρίμα τόσος κόπος να περιοριστεί σε λίγες μόνο παραστάσεις, δέκα ή δεκαπέντε και θα μου πείτε και πώς θα γίνει να ανέβουν περισσότερες; Η απάντησή μου είναι ότι μπορεί η παράσταση να προταθεί και για παρακολούθηση από σχολεία (δημοτικά και Μέσος Εκπαίδευσης). Να πάει και η περιβόητη επιτροπή θεαμάτων του υπουργείου Παιδείας να τη δει, αφού πρέπει να υπάρχει και αυτού του

είδους η παλαιολιθική πρακτική και να αποφανθεί ότι είναι κατάλληλη, γιατί είναι! Φυσικά τα παραπάνω με δεδομένη τη διαθεσιμότητα των συντελεστών της, αν και η ιδέα η παράσταση να συνεχίσει να ανεβαίνει με άλλους ηθοποιούς που θα επιλέξει η σκηνοθέτρια και ίσως με κάποιες τροποποιήσεις, όπως στον χρόνο ή σε επί μέρους σκηνές, που χρειάζονται περισσότερη επεξήγηση για ένα σχολικό κοινό.

Επίσης, θα μπορούσε και ο Οργανισμός Νεολαίας να προαγοράσει κάποιες παραστάσεις, οι Δήμοι και οι Κοινότητες και να τις προσφέρουν στους δημότες τους, να καλέσουν τη θεατρική ομάδα Persona να συζητήσουν αν μπορεί η παράστασή τους να ταξιδέψει σε πόλεις και χωριά, όπως στην πολιτιστική άγνη Πάφο ή στις κωμοπόλεις της επίσης άνυδρης πολιτιστικά Ελεύθερης Επαρχίας Αμμοχώστου. Να επίσης μία καλή πρόταση που θα μπορούσε να κάνει στην Ομάδα και το νεοίδρυθέν Ίδρυμα Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους, αντί να συλλέγει ποιήματα για μία ακόμη ποιητική συλλογή. Να βολιδοσκοπήσει την Ομάδα αν αυτή η παράσταση μπορεί να πάει στις ορεινές κοινότητες που μόνο κατόι σκετσάκια βλέπουν ή αν πάει ο ΘΟΚ.

Ακόμα και αυτή η παράσταση να μην μπορεί να συνεχίσει με αυτή τη μέθοδο θα ήταν καλό να μελετήσουν οι αρμόδι-

οι και αυτή την οπτική, να αγοράζονται παραστάσεις από Δήμους, Κοινότητες, Οργανισμούς, κατά τη δυνατότητά τους, πάντα, να γίνονται συζητήσεις με τους θεατρικούς φορείς για τέτοιες δράσεις. Δίνονται χρήματα για λογής-λογής φεσιβάλ, άρα μπορούν να βρεθούν και χρήματα και για παρόμοιες κινήσεις. Θεατρική πολιτιστική αποκέντρωση, καλλιέργεια του θεάτρου στα σχολεία με τέτοιους τρόπους, και ας καθεί μιάμιση ώρα... το κέρδος είναι πολλαπλάσιο.

Επαναλαμβάνω τόσος κόπος από όλη την ομάδα, αυτή του 4X4, αλλά και από πολλές άλλες, είναι κρίμα να πηγαίνουν στο θεατρικό κωμουντήριο, όπως τόσες και τόσες άλλες, που πριν καταλάβουμε ότι ανέβηκαν, κατέβηκαν και... είτα... μετά δικαιών τον κόπο αυτών ανάπαυσαν... Θεωρώ πως με παρόμοιους τρόπους θα αναπτυχθεί κουλτούρα φιλοθεάμονος κοινού, και όχι με το να εκπιαρούμε χρήματα από το κράτος γιατί δεν κάνουν εισιτήρια, επειδή τάχατες είμαστε μικρή χώρα και δεν έχουμε εκείνη την κρίσιμη μάza ανθρώπων που θα γεμίζει τις αίθουσες. Καιρός λοιπόν όλοι μας, Πολιτεία, θεσμοί, μέσα, θέατρα και θεατράκια, συντεχνίες – και οι δύο – να ριχτούμε στη μάχη για να δούμε πώς θα αλλάξει η κατάσταση με τις παραστάσεις που ανεβοκατεβαίνουν τόσο γρήγορα που δεν ξέρεις αν την είδες, τι είδες και

γιατί την είδες... Φτάνει πια να δίνονται χρήματα και πηγαίνουν στο αέρα, φτάνει πια να καμωνόμαστε πως εμείς κάναμε τέχνη και όποιος θέλει ας την αγοράσει. Διότι, στο τέλος θα καταλήξουμε όσοι πηγαίνουμε στο θέατρο να φτιάξουμε ένα κλειστό κλαμπ για να ψυχοθεραπευόμαστε.

Κλείνοντας, αναζητήστε τις ημερομηνίες για το «Κωδικός: Κομπάνια 4 X 4!» και κρίντε εσείς.

Συντελεστές της παράστασης: Ομάδα Δραματογραφίας / Στίχοι Τραγουδιών: Λέα Μαλένη, Χριστίνα Κωνσταντίνου. Τελική Δραματογραφική Επεξεργασία / Σκηνοθεσία: Λέα Μαλένη. Πρωτότυπη Μουσική: Χριστίνα Αργύρη. Σκηνικά / Κοστούμια: Λάκης Γενηθλής. Σχεδιασμός Φωτισμού: Παναγιώτης Μανούσης. Κίνηση/Χορογραφία: Ήβη Χατζηβασιλείου, η σκηνοθέτις και οι ηθοποιοί της παράστασης. Βοηθός Σκηνοθέτη: Ελένη Αναστασίου. Ενορχήστρωση: Jean-Paul Sacy. Πρωταγωνιστούν: Βαλεντίνος Κόκκινος, Χριστίνα Κωνσταντίνου, Μαρίλη Μήλια, Ελένη Σιδερά, Μαρίλια Χαριδίου, Άγγελος Χατζημιχαήλ. Έκτακτη συμμετοχή: Λέα Μαλένη. Συμπληρωματικοί ρόλοι / χειρισμός κουκλών: Παναγιώτης Πέτρου, Μιχάλης Κολοκοτρώνης.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Λίβερπουλ by the sea

Σε κάθε στάση του τρένου, από το Λονδίνο στο Λίβερπουλ, αλλάζει και η σύνθεση των επιβατών. Όσο ταξιδεύαμε προς τον Βορρά, τόσο γίνονταν εμφανές ότι οι νεοεισερχόμενοι ήταν όλο και πιο στριμωγμένοι οικονομικά. Αλλάζει η προφορά, η αισθητική, η κίνηση του σώματος. Στο Crewe επιβιβάστηκε, εισέβαλε για την ακρίβεια, μια παρέα εφήβων, 18άρηδων το πολύ, που παρότι ήταν 12.30 το πρωί βρίσκονταν ήδη σε εορταστική ευθυμία, κρατώντας μπουκάλια μπίρας στα χέρια τους. Παραμονή Πρωτοχρονιάς.

Στο Λίβερπουλ, το πρώτο που σε υποδέχεται είναι το κρώξιμο των γλάρων. Υγρασία, κρύο και το χαρακτηριστικό κόκκινο τούβλο των κτιρίων. Σε κυκλώνει η ατμόσφαιρα του Peaky Blinders, αλλά και η μεγαλοχολική αχλύ του ντοκιμαντέρ του Τέρνερς Ντέιβις «Of time and the city» («Για τον χρόνο και την πόλη»). Με αυτόν τον σκηνοθέτη οδηγώ και σιγομουρμουρίζοντας το «Penny Lane» (όχι, δεν έκανα ταξίδι-σπονδή στους Μπιτλς), ξεκίνησα το σύντομο οδοιπορικό μου στην πόλη. Στο παρελθόν και στο παρόν της. Στη ναυτική ιστορία της, στο δουλεμπόριο, στις αποβάθρες, στις αποθήκες, στη μουσική παράδοση, στην αρχιτεκτονική, στο ποδόσφαιρο. Οι τοίχοι με τα γκράφιτι (από τα πιο δημοφιλή, εκτός από τα «Σκαθάρια», το πορτρέτο του Γιούργκεν Κλοπ – κανείς δεν φεύγει από την πόλη χωρίς να φωτογραφηθεί μαζί τους), το Royal Albert Dock, από τα ωραιότερα σημεία του Λίβερπουλ, με τα κτίρια των μουσείων. Στην Tate Liverpool αυτήν την περίοδο εκτίθενται, εκτός από τα έργα των τεσσάρων υποψηφίων για το βραβείο Τέρνερ 2022 (το απέσπασε η αμφιλεγόμενη εγκατάσταση της Βερόνικα Ράιαν), πίνακες του Ουίλιαμ (Τζόζεφ Μάλορντ) Τέρνερ, από τους μεγαλύτερους Αγγλούς τοπιογράφους του 19ου αιώνα, σε «συνεργασία» με τον σύγχρονο παραγωγό ηλεκτρονικής μουσικής Λαμίν Φοφανά, ο οποίος μεγάλωσε στη Σιέρα Λεόνε και στη Γουινέα πριν μετακομίσει στις ΗΠΑ. Τρεις ηχητικές εγκαταστάσεις του προσθέτουν στις αισθήσεις μια νέα εμπειρία. Η θάλασσα του Τέρνερ στις ποικίλες εκφάνσεις της «μεταφρασμένη» σε ήχους που μετεωρίζονται, αναβαπτίζονται και ανασυντίθενται. Πότε κυματισμός, πότε ελαφρώς ρυθμικός συριγγός, δύσκολο να πεις. Υπάρχει κάτι ανάλαφρο στον χώρο, μια έλλειψη βαρύτητας. Είναι η αίσθηση που έχεις πάντα με τα έργα του Τέρνερ: εκπέμπουν διαφάνεια. Πώς αλλιώς να περιγράψεις αυτή τη διάλυση της φόρμας σε χρώμα και φως, τη «μορφοποίηση» του τοπίου μέσα από τις ατμοσφαιρικές μεταβολές; Τα «Σκοτεινά νερά» της έκθεσης στην Τέιτ, πότε απειλητικά, πότε απλώς απέραντα, αναδίνουν φόβο, έκσταση, γαλήνη, αποδιόντας μοναδικά «that real sea feeling».

Αυτή τη φορά, όμως, περιπλανώμενη στα γνώριμα έργα –και πολλά σχέδια– του Τέρνερ, το βλέμμα δεν πειθαρχούσε. Το παράθυρο της Τέιτ που είναι «ανοιχτό» στην αποβάθρα, στη θάλασσα, στους γλάρους, καλεί στο δικό του ταξίδι. Συνέχεια των ανεξικνίαστων διαδρομών του Βρετανού ζωγράφου, συνέχεια της διαρκούς μετακίνησης/μεταστάσεων, που αφηγείται το ηχητικό τοπίο του Φοφανά, συνέχεια της χαμηλής «ηπίας» πάνω από τις στέγες και στους δρόμους του Λίβερπουλ, εκείνου του, μεγάλου, μέρους της πόλης που είναι στραμμένο προς τη θάλασσα. Σε αυτήν την ασυνήθιστη συμπίεση προσθέτει τη δική της οπτική η αρχιτέκτων Κατερίνα Αντωνοπούλου, που διδάσκει στο Πανεπιστήμιο του Λίβερπουλ. Μιλάει για τον «επαναπροσδιορισμό της σχέσης της πόλης με το νερό». Για τον τρόπο που κατευθύνει τους φοιτητές να «δουν» το παρελθόν, το παρόν με τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα («η βόρεια Αγγλία είναι μια φτωχή περιοχή με πολλές παθογένειες, μεγάλα ποσοστά ανθρώπων που ζουν με επιδόματα, συμφορίες εφήβων με παραβατική συμπεριφορά»), το μέλλον. Εκθέτει το «δικό της» Λίβερπουλ, εμπλέκοντας την ιστορία του, τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί (όχι πάντα προς το καλύτερο), τις ελκυστικές μεταμορφώσεις του, αλλά και τις καταστροφικές «αξιοποιήσεις».

Στο Λίβερπουλ ήταν σαν να επιβίβαστκα στο εορταστικό, φωταγωγημένο «κίτρινο υποβρύχιο», στην είσοδο των μουσείων για τους Μπιτλς. Ο μύθος βορσκοτόαν παντού ολόγυρα, αλλά η πραγματικότητα ήταν αυτή που καθόριζε τον ρυθμό και τους στίχους.

Η τέχνη κάνει καλό στην υγεία

Πρόγραμμα πρόληψης ξεκίνησε
στο Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης

Της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Ψυχικής Υγείας έχει εδώ και καιρό επισπ-
μάνει την ευεργετική επίδραση
της τέχνης στην υγεία του ανθρώ-
που. Οπως προκύπτει από 3.000
και πλέον μελέτες που πραγμα-
τοποιήθηκαν επί δύο δεκαετίες,
ο πολιτισμός διαδραματίζει ση-
μαντικό ρόλο στην πρόληψη της
κακής υγείας αλλά και στη θερα-
πεία της ασθένειας.

Ο Καναδάς έκανε το πρώτο
βήμα. Η Γαλλόφωνη Ένωση Ια-
τρών σε συνεργασία με το Μου-
σείο Καλών Τεχνών του Μόντρε-
αλ (MMFA) συνταγογραφεί ήδη
από το 2018 δωρεάν επισκέψεις
σε μουσεία και γκαλερί για άτομα
με προβλήματα ψυχικής υγείας,
αλλά και με διατροφικές διατα-
ραχές, καρκίνο, Αλτσχάιμερ κ.ά.
Πέρυσι ακολούθησαν οι συνάδελ-
φοί τους στις Βρυξέλλες, οι οποίοι
πιλοτικά ξεκίνησαν να συνταγο-
γραφούν επισκέψεις σε μουσεία,
ως μέρος ενός σχεδίου θεραπείας.

Στην Ελλάδα μνημόνιο συνε-
ργασίας για πολιτιστική συντα-
γογράφηση έχει υπογραφεί από
τον Σεπτέμβριο του 2021 από τον

υφυπουργό Πολιτισμού Νικόλα
Γιατρομανωλάκη και την υφυ-
πουργό Υγείας Ζωή Ράπτη. Ένα
πρόγραμμα που εντάχθηκε στο
Ταμείο Ανάκαμψης με προϋπο-
λογισμό 10,5 εκατ. ευρώ.

Οι πυλώνες δράσεων

Εν τω μεταξύ, στο Μουσείο
Κυκλαδικής Τέχνης ξεκίνησε εδώ
και μέρες το Πρόγραμμα Προσω-
πικής Ανάπτυξης «Από το ζην στο
συλλογικό ευ ζην» σε συνεργασία
με το Εθνικό Πανεπιστημιακό Ιν-
στιτούτο Ψυχικής Υγείας (ΕΠΙ-
ΨΥ) και υποστηρίζεται από το
Ιδρυμα Αθηνάς Ι. Μαρτίνου. Πε-
ριλαμβάνει τρεις πυλώνες δράσε-
ων που απευθύνονται σε συγκεκρι-
μένες ομάδες νέων αλλά και
στο ευρύ κοινό. Αναλυτικότερα,
τρεις κύκλους εργαστηρίων για
εφήβους, που με τη βοήθεια της
art therapist του μουσείου αλλά
και των επαγγελματιών ψυχικής
υγείας του ΕΠΙΨΥ, θα έχουν δι-
αφορετικές θεματικές οι οποίες
αγγίζουν θέματα ψυχικής υγείας.
Στόχος, η ευαισθητοποίηση των
εφήβων σε θέματα υγείας αλλά
και η καλλιέργεια ψυχικών δεξι-
οτήτων. Δεύτερος πυλώνας είναι οι

Οι περισσότεροι από τους νέους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα «Από το ζην στο συλλογικό ευ ζην» εστίασαν στα κυκλαδικά ειδώλια. «Σε κάποιους άρεσαν τα ακατέργαστα εκθέματα, αυτά που δεν έχουν πάρει μορφή. Σε άλλους άρε-
σαν συγκεκριμένες μορφές, γιατί τους θύμιζαν δικά τους πράγματα».

Τα τελευταία είκοσι
χρόνια 3.000 και πλέον
μελέτες απέδειξαν
ότι ο πολιτισμός
βοηθάει ακόμη
και στη θεραπεία
ασθενειών.

ειδικές ξεναγήσεις σε ευρύ κοινό,
οι οποίες υλοποιούνται μία φορά
τον μήνα στις μόνιμες συλλογές
του μουσείου και έχουν ως στόχο
την ευαισθητοποίηση στα θέμα-
τα ψυχικής υγείας χρησιμοποιώ-
ντας εκθέματά του ως αφετηρία.
Ο τρίτος πυλώνας είναι οι ομιλίες
όπου θα προσκαλούνται επαγγελ-
ματίες ψυχικής υγείας.

«Οι παρεμβάσεις αυτές απευ-
θύνονται στην κοινότητα και

καλύπτουν αποτελεσματικά τις
ανάγκες που αναδύονται από αυ-
τήν, μέσω γόνιμων συνεργασιών
και ενός ανοικτού, δημιουργικού
διεπιστημονικού διαλόγου», λέει
στην «Κ» η Μαρίνα Οικονόμου,
καθηγήτρια Ψυχιατρικής στο
ΕΚΠΑ και επιστημονικά υπεύ-
θυνη της Μονάδας Κοινωνικής
Ψυχιατρικής και Ψυχοκοινω-
νικής Φροντίδας, ΕΠΙΨΥ. Και
υπογραμμίζει ότι η πρωτοβου-
λία «Από το ζην στο συλλογικό
ευ ζην: πρόγραμμα προσωπικής
ανάπτυξης στο μουσείο» διέπε-
ται από αυτήν ακριβώς τη λο-
γική και αποτελεί σύζευξη της
επιστήμης, της τέχνης και της
πολιτιστικής κληρονομιάς. «Μέ-
σα από αυτό το πρίσμα, οι ομιλί-
ες, οι ειδικές ξεναγήσεις και τα
εργαστήρια θα προσπαθήσουν
να αναδείξουν τη συνάντηση
ανάμεσα στον ειδικό, στον καλ-

λίτην και στο γενικό κοινό και
θα αποπειραθούν να ρίξουν φως
στο μυστήριο του ανθρώπινου
ψυχισμού, να προβληματίσουν,
να εμπνεύσουν και εντέλει να
συν-κινήσουν».

Η Μαρίνα Οικονόμου επισπ-
μαίνει ότι η τέχνη αξιοποιείται
ως ένα εργαλείο με διττή κατεύ-
θυνση δράσης: «Από τη μια δίνει
τη δυνατότητα να στραφεί κανείς
στον εαυτό του, να στοχαστεί και
να αναστοχαστεί για τις σκέψεις
του και τα συναισθήματά του, και
από την άλλη να βρει συνδέσεις
με τους “άλλους”, με την κοινωνία
και το περιβάλλον. Ενδυναμώνο-
ντας τις αναστοχαστικές λειτουρ-
γίες του ατόμου, καθώς και τα
κοινωνικά και τα κοινοτικά του
δίκτυα, προάγεται η ατομική ευ-
ημερία, αλλά και η ευημερία της
κοινότητας στην οποία το άτομο
ζει και συνδιαλέγεται».

Σιωπηρή πανδημία

Στοιχεία του Παγκόσμιου Ορ-
γανισμού Υγείας και του ΟΟ-
ΣΑ δείχνουν ότι οι έφηβοι και
οι νέοι ενήλικες (18-21 ετών)
αποτελούν την πιο ευάλωτη
ομάδα για εμφάνιση ψυχικών
νόσων εν μέσω πανδημίας, με
κάποιους μελετητές να μιλούν
για μια «σιωπηρή πανδημία ψυ-
χικής υγείας».

Το πρόγραμμα «Από το ζην
στο συλλογικό ευ ζην» δεν απο-
τελεί θεραπεία αλλά πρόληψη,
λέει στην «Κ» η ψυχολόγος και
συντονίστρια του έργου Λίλη
Πέππου και εστιάζει στις πρώ-
τες συναντήσεις. «Τους αρέ-
σει πολύ και το έδειξαν γιατί
ξαναήρθαν. Σε αυτά τα προ-
γράμματα το θέμα είναι να πα-
ραμείνουν οι νέοι. Γι' αυτούς
έχει σημασία ότι βρίσκονται σε
έναν ουδέτερο χώρο, το μου-
σείο, και ότι μπορούν να μιλή-
σουν ελεύθερα. Δίνοντάς τους
ερεθίσματα τους βοηθάμε να
επεξεργαστούν τον εσωτερικό
τους κόσμο. Σε κάποιους εφή-
βους άρεσαν τα ακατέργαστα
εκθέματα, αυτά που δεν έχουν
πάρει μορφή. Αυτό είναι όταν
αρχίζουμε να διαμορφώνου-
με τον εσωτερικό κόσμο. Αλ-
λοι ήταν πιο ξεκάθαροι, τους
άρεσαν συγκεκριμένες μορφές
γιατί τους θύμιζαν δικά τους
πράγματα».

Σύμφωνα με μελέτες, την τε-
λευταία δεκαετία παρατηρεί-
ται αναστολή στην ψυχολογι-
κή ανάπτυξη των παιδιών και
εφήβων. Οι σημερινοί έφηβοι
βίωσαν δύο κρίσεις, την οικο-
νομική και την υγειονομική, σε
ευαίσθητη ηλικία. Είναι συνε-
πώς διπλά ευάλωτοι στην εκ-
δήλωση προβλημάτων ψυχι-
κής υγείας.

Εκρηξη χρωματικών κινήσεων και όγκων

Ο Μίνωας Ορφανός μιλάει για την
εικαστικό Έλλη Μουρέλου-Ορφανού

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Αυτό το διάστημα στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή είναι σε εξέλιξη η έκθεση ««Χαράσσοντας την ζωή: 1944 – 1966 | Λάμπρος Ορφανός – Έλλη Μουρέλου-Ορφανού», στην οποία εκτίθενται 32 χαρακτηριστικά του Λάμπρου Ορφανού, της περιόδου 1944-1966. Η έκθεση συμπληρώνεται με τρία χαρακτηριστικά των δύο εικαστικών, αγαπημένων προσώπων του καλλιτέχνη, της γυναίκας του Έλλης Μουρέλου και του δασκάλου του στο Παρίσι, Robert Cami. Η «Κ» και στο παρελθόν είχε μιλήσει με τον Μίνωα Ορφανό (γιο των Λάμπρου Ορφανού και Έλλης Μουρέλου-Ορφανού), αρχιτέκτονα και συν-επιμελητή της έκθεσης (μαζί με τη Helene Reeß – Τσαγγάρη) για το έργο του Λάμπρου Ορφανού. Σε αυτή τη συνέντευξη ο Μίνωας Ορφανός μιλάει για το έργο της μητέρας του, λέγοντας πως η Έλλη Μουρέλου-Ορφανού διέθετε μια γλώσσα γεμάτη ελευθερία, φως, χρώματα, διαύγεια και πλαστικότητα. «Η Έλλη Μουρέλου-Ορφανού δημιούργησε την καλλιτεχνική της γλώσσα μέσα από συμβολικά και ονειρικά τοπία, γεμάτα ιδιάζοντα χρώματα, εξαυλωμένες ανθρώπινες φιγούρες, μεταφυσικά κοσμικά περιβάλλοντα». Η Έλλη Μουρέλου-Ορφανού σπούδασε ζωγραφική στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας (1940-1947) και του Παρισιού (1952-1955), όπως και την τέχνη της ψηφιδογραφίας, στην École d'Art Italien στο εργαστήριο του Gino Severini. Παντρεύτηκε τον Λάμπρο Ορφανό το 1949. Το καλλιτεχνικό της έργο περιλαμβάνει ζωγραφικά

Η Έλλη Μουρέλου-Ορφανού δημιούργησε ένα αισθητικό ιδίωμα ανεξάρτητο από τις επιρροές που μπορούσε να αντλήσει από τον Marc Chagall, τον Καντίνσκι, τον Ρέμπραντ και τον Ελ Γκρέκο.

έργα, ψηφιδωτά, σχέδια, κολάζ, και ένα χαρακτηριστικό. Υπήρξε διευθύντρια του τμήματος εικαστικών στο Αμερικάνικο Κολλέγιο Θηλέων Αθηνών (Pierce College) όπου και διδάξε για 30 χρόνια. —Πώς θα χαρακτηρίζατε τη ζωγράφο Έλλη Μουρέλου - Ορφανού;

—Η Έλλη Μουρέλου Ορφανού ήταν ένας βαθιά δημοκρατικός άνθρωπος, εξαιρετικά καλλιερ-γημένη, όπως και ιδιαίτερα χαμη-

λών τόνων, ένας άνθρωπος του κόσμου που έκανε τέχνη την καθημερινότητά της, ποιώντας ήθος και στην καλλιτεχνική της υπόσταση, και στην ίδια της τη ζωή. Νομίζω πως ήταν μία αληθινή δημιουργός. —Παρατηρώντας τη δουλειά της βλέπω ένα ιδιαίτερο ενδι-αφέρον στο γυμνό σώμα... συν-νύθως χωρίς πρόσωπο... έχετε κάποια εξήγηση γι' αυτό;

—Το ανθρώπινο ιδίωμα και η θεματολογία της αυτή χαρακτη-ρίζει την αρχή της ώριμης καλ-λιτεχνικής της εκφραστικής δη-μιουργίας της Έλλης Μουρέλου Ορφανού, η οποία κινήθηκε προς την πλήρη αφαίρεση. Το γυμνό σώμα απεικονίζει την ίδια την αν-θρώπινη ύπαρξη απέναντι στον κύκλο της ζωής, με στοιχεία έντο-νου συμβολισμού, όπως το δέντρο της ζωής, η γυναικεία μπρόττιντα, η γέννηση και ο θάνατος, το φως και το σκοτάδι, κινείται στο άυλο και το ονειρικό περιβάλλον. Το γυ-μνό σώμα δεν έχει πρόσωπο μιας

και φέρει κάθε ανθρώπινη ύπαρ-ξη αντιμέτωπη με την προσωπική της μοίρα και κατ' επέκταση την πανανθρώπινα αιώνια πάλη προς τη γνώση, τις αξίες της ίδιας της ζωής και τη μοναχικότητα του ίδιου του θανάτου. —Μπορείτε να καθορίσετε την καλλιτεχνική και αισθητική γλώσσα της Έλλης Μουρέλου;

—Η Έλλη Μουρέλου Ορφανού δημιούργησε την καλλιτεχνική της γλώσσα μέσα από συμβολικά και ονειρικά τοπία, γεμάτα ιδιά-ζοντα χρώματα, εξαυλωμένες αν-θρώπινες φιγούρες, μεταφυσικά κοσμικά περιβάλλοντα. Μαθήτριά της Κωνσταντίνου Παρθένι για τέσσερα χρόνια, όπως και του πρωτοπόρου φουτουριστή Gino Severini, για άλλα τρία, ακολου-θισε την αφαιρετική απεικόνι-ση του θείου, μέσα από μία βα-θιά ανθρωπιστική θεματολογία της γυναικείας υπόστασής της. Η ήπια χρωματική σύνδεση των αστρικών όγκων του άυλου κο-σμικού σύμπαντος είναι απόρροια

«Η ήπια χρω-ματική σύνδε-ση των αστρι-κών όγκων του άυλου κοσμι-κού σύμπαντος είναι απόρ-ροια μιας βα-θιάς τρυφερής γλώσσας, γε-μάτη από εσω-τερικό φως, μαλακά χρω-ματικά κοντρά-στα, η οποία προσβλέπει στη μυστηριώ-δη διαφάνεια ενός ονειρικού ιδιώματος».

«Το γυμνό σώμα δεν έχει πρόσωπο μιας και φέρει κάθε ανθρώπινη ύπαρξη αντιμέτωπη με την προσωπική της μοίρα και κατ' επέκταση την αιώνια πάλη προς τη γνώση, τις αξίες της ζωής και τη μοναχικότητα του θανάτου».

μιας βαθιάς τρυφερής γλώσσας, γεμάτη από εσωτερικό φως, μα-λακά χρωματικά κοντράστα, η οποία προσβλέπει στη μυστηρι-ώδη διαφάνεια ενός ονειρικού ιδιώματος. Αργότερα εκφράζει την ιδιόνημη αφαίρεση που δια-τρέχει το έργο της με μια έκρηξη χρωματικών κινήσεων και όγκων, προσβλέποντας στη διαύγεια των αισθήσεων που μπορούσαν να προκαλέσει η γλώσσα της αυτή. Δημιούργησε ένα αισθητικό ιδί-ωμα ανεξάρτητο από τις επιρροές που μπορούσε να αντλήσει από τον Marc Chagall, τον Καντίνσκι, τον Ρέμπραντ και τον Ελ Γκρέκο. Διέθετε μια γλώσσα γεμάτη ελευ-θερία, φως, χρώματα, διαύγεια και πλαστικότητα. —Έντονα χρώματα, περισσό-τερη ελευθερία στις γραμμές απ' ό,τι ο Λάμπρος Ορφανός, έχει εν γένει μια άλλη οπτική, κοιτάνε ενίοτε την ίδια εικό-να, από άλλο πρίσμα... πώς συνομιλούσαν καλλιτεχνικά οι δυο τους;

—Η συνομιλία τους βασιζόταν στην αγάπη και στη βαθιά εκτί-μηση που είχε ο ένας στον άλλο, αλλά και στην εμπιστοσύνη που έφερε ο ένας για τον άλλο. Ήταν περήφανοι και σεβόταν ο ένας την ύπαρξη του άλλου και σε καλ-λιτεχνικό επίπεδο και σε προσω-πικό. Με βάση αυτά λοιπόν, μπο-ρούσαν να εκφράσουν τη γνώμη τους ο ένας στον άλλο. Η γνώμη αυτή δεν μείωνε το αποτέλεσμα του άλλου πάνω στην τέχνη τους, πλούτιζε και πολλές φορές μπο-ρούσε να βοηθήσει στην εξέλιξη του έργου τους. Είχαν πάντοτε μία αγαστή επικοινωνία, όπως και η σχέση τους, οπότε ήταν μεν διαφορετικοί κόσμοι, αλλά ταυτό-χρονα και συγκλινόντες. Το ίδιο πράγμα συνέβαινε και στις επι-λογές των φίλων τους, που ήταν βασισμένες στην εκτίμηση, στον σεβασμό της ανθρώπινης ύπαρ-ξης και στην υψηλή ποιότητα, δεν ήταν επιλογές βασισμένες σε πολιτικά, οικονομικά ή τεχνο-κρατικά κριτήρια.

Το έργο να μιλάει από μόνο του

—Η Έλλη Μουρέλου - Ορφα-νού ήταν μία χειραφετημένη καλλιτέχνης;

—Η Έλλη Μουρέλου γεννήθηκε σε ένα οικογενειακό περιβάλλον, το οποίο πρέσβευε τη γυναικεία υπόσταση, και εκείνη, όπως και η μεγαλύτερη αδελφή της Βάσση, άρχισε να εργάζεται πολύ νέα. Το 1935 η οικογένειά της μετακομίζει στο Λονδίνο, όπου εργάζεται σε ηλικία 15-16 ετών, με την κήρυ-ξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου επιστρέφουν εσπευσμένα οικογε-νειακά στην Ελλάδα, και η Έλ-λη εγγράφεται στη Σχολή Καλών Τεχνών των Αθηνών και μετά το τέλος των σπουδών της αρχίζει να εργάζεται ως καθηγήτρια ει-καστικών στο τέλος της δεκαετί-ας του 1940. Από τότε και για μία 35ετία περίπου διδάσκει καλλιτε-χνικά και διευθύνει το Τμήμα Ει-καστικών του Αμερικανικού Κολ-λεγίου Θήλεων στο Ελληνικό, το οποίο αργότερα μετονομάστηκε σε Pierce College στην Αγία Πα-ρασκευή. Σε όλη της τη ζωή λοι-πόν ήταν ανεξάρτητη, αυτόνομη και αυτάρκης και στην καλλιτε-χνική της πορεία, όπως και στην προσωπική της ζωή.

Σε όλη της τη ζωή ήταν ανεξάρτητη, αυτόνομη και αυτάρκης και στην καλλιτεχνική της πορεία, όπως και στην προσωπική της ζωή.

—Και η Έλλη Μουρέλου - Ορ-φανού, όπως και ο πατέρας σας και σύζυγος της, ο Λά-μπρος Ορφανός, καλλιτεχνικά ήταν εσωστρεφείς, γιατί νομίζετε ότι έκαναν αυτή τη επιλογή;

—Και οι δυο τους πίστευαν ότι το έργο μιλάει από μόνο του. Οφεί-λει να αγγίζει τον θεατή χωρίς λό-για. Άφηναν λοιπόν το έργο τους να υπάρχει μέσα στον χρόνο, σι-ωπηλά και χωρίς παρεμβάσεις για να πάρει τη διαχρονική του θέση απρόσκοπτα και ξεκάθαρα. Αμφώ-τεροι ποιούσαν καλλιτεχνικό ήθος, ελεύθεροι από την εμπορικότητα ενός έργου, εκεί όπου κυριαρχεί η μακρόχρονη πορεία ενός δημι-ουργού, στον πλήρη έλεγχο των εκφραστικών του μέσων, στη δό-

μηση της προσωπικότητάς του και στην ωρίμανση της καλλιτεχνικής του υπόστασης. Από φύσει και θέ-σει υπήρχε μια βαθιά σεμνότητα και στους δυο, πρόδηλη εξάλλου σε όσους κινούνται σοβαρά προς την αυτογνωσία. Χαρακτηριστικά την ίδια σεμνότητα έφεραν οι δυο μεγάλοι δάσκαλοι του πατέρα μου, Λάμπρου Ορφανού, ο Γιάννης Κε-φαλληνός, ο σπουδαίος χαρακτής και εξαιρετος δάσκαλος χαρακτι-κής στη Σχολή Καλών Τεχνών της Αθήνας και ο επίσης δάσκαλός του στη Χαρακτική Ρομπέρ Καμί, στην Ecole Nationale des Beaux-Arts στο Παρίσι, και οι δυο αυτοί δημιουργοί ήταν εσωστρεφείς, σε-μνοί και χαμηλών τόνων άνθρω-ποι και στη ζωή και στην καλλι-τεχνική τους υπόσταση. Κάτι που ακολούθησε πιστά και ο ίδιος ο πατέρας μου σε όλη του τη ζωή.

Πληροφορίες: Έκθεση χα-ρακτικής: «Λάμπρος Ορφανός - Έλλη Μουρέλου-Ορφανού: Χαράσ-σοντας την ζωή, 1944 - 1966». Δη-μοτικό Μουσείο Χαρακτική Χαμπή, Αμμοχώστου 55-59, Παλιά Πόλη, Λευκωσία. Διάρκεια έως 31 Μαΐου 2023.

Το 1935 η οικογένειά της Έλλης Μουρέλου - Ορφανού μετακομίζει στο Λονδίνο. Με την κή-ρυξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου επιστρέ-φουν στην Ελλάδα και η Έλλη εγγράφεται στη Σχολή Καλών Τεχνών των Αθηνών. Μετά το τέλος των σπουδών της αρχίζει να εργάζεται ως καθηγήτρια εικαστικών.

Αναζητώντας υπόσταση και έναν ώμο

Η σκηνοθέτρια Τώνια Μισιαλή και η ηθοποιός Νιόβη Χαραλάμπους μιλάνε στην «Κ» για τη βραβευμένη ταινία τους «Δάφνη»

Συνέντευξη στον

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Τώνια Μισιαλή και η Νιόβη Χαραλάμπους μιλάνε στην «Κ» για την ταινία «Δάφνη», μια ταινία που έχει αποσπάσει αρκετά βραβεία ήδη σε διεθνή αλλά και εγκώρια κινηματογραφικά φεστιβάλ. Τελευταία σημαντική εξέλιξη είναι η συμμετοχή της ταινίας στο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους του Clermont-Ferrand. Η «Δάφνη» της Μισιαλή, με την ερμηνεία της Νιόβης Χαραλάμπους, αλλά και των άλλων ηθοποιών και συντελεστών είναι η απόδειξη ότι με πείσμα, επιμέλεια και βήματα μετρημένα και ζυγισμένα στη χώρα έχουμε τη δυνατότητα για πολλά και σπουδαία.

Ξεκίνησα την κουβέντα μας με την Τώνια, ρωτώντας τι ήταν αυτό που την παρακίνησε να ξεκινήσει τη «Δάφνη»... «Η ανάγκη για καλλιτεχνική έκφραση κατά τη διάρκεια των lockdown με παρακίνησε να γράψω αυτή την ιστορία, μέσα από τη δική μου ανάγκη γι' ανθρώπινη σύνδεση και αγάπη, και θέλοντας ταυτόχρονα να εκφράσω το ένστικτο επιβίωσης της ανθρώπινης φύσης», μου απάντησε, και αυτή η ατμόσφαιρα των lockdown ήταν διάχυτη, μαζί με τα υπόλοιπα στοιχεία της Μισιαλή. Βλέποντας την ταινία στο Θέατρο Ριάλτο, στο Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους αφέθηκα στο να ακούσω τα σχόλια των γυναικών και των κοριτσιών που έβγαιναν από την αίθουσα... και ρώτησα τη Νιόβη Χαραλάμπους, η οποία βραβεύτη-

Η μεγαλύτερη αλήθεια που αποκαλύφθηκε από την ταινία, λέει η ηθοποιός Νιόβη Χαραλάμπους, είναι η απληστία: «πέραν του πόνου, της χαράς, της απόρριψης, της καλοσύνης, της θλίψης της απόγνωσης, η απληστία υπερικχύει».

«Είναι μια ταινία απλή, ωμή και ειλικρινής και αυτό πιστεύω είναι ένα από τα ατού της».

κε για την ερμηνεία της στο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους της Δράμας, αν αντιπροσωπεύει η Δάφνη τη σύγχρονη γυναίκα; «Ναι, φυσικά, αντιπροσωπεύει ένα κομμάτι της. Ένας γάμος που δεν πέτυχε ένα παιδί

που δεν έχει προφανώς ακόμα δεχθεί το γεγονός του χωρισμού των γονιών του, οπότε βλέπουμε ότι είναι κολλημένο σε ένα videogame μόνιμα, η απαξίωση απέναντι στη μάνα από τον γιο... η απαξίωση απέναντι στη γυναίκα από τους άντρες, η απαξίωση απέναντι στις γυναίκες γενικά! Τι να λέμε τώρα...» και συνεχίζει η Νιόβη: «Αυτό είναι το πάτερν της σύγχρονης εποχής σε μόνιμη βάση. Και αυτό είναι κάτι που δεν αλλάζει εύκολα, παρόλες τις αντιστάσεις που φέρουν πλέον

οι γυναίκες απέναντι στην πατριαρχία και το κατεστημένο. Αλλά γές υπάρχουν εννοείται. Και τις βλέπουμε να συμβαίνουν καθημερινά σε όλον το κόσμο! Αυτές οι μικρές νίκες εύχομαι να δώσουν μεγαλύτερη υπόσταση στη γυναικεία ύπαρξη».

Μιλώντας με τις δύο δημιουργούς σκέφτηκα την ταινία της Μισιαλή, με πρωταγωνίστρια τη Στέλα Φυρογέννη, την «Παύση», άραγε είναι η Δάφνη μία συνέχεια της πρωταγωνίστριας της «Παύσης»; «Δεν το σκέφτηκα πο-

τέ έτσι. Θα μπορούσε όμως, σίγουρα. Στην «Παύση» η Ελπίδα ήταν παγιδευμένη και έψαχνε την αγάπη και τη στοργή, όπως άλλωστε και η Δάφνη. Η Ελπίδα, στο τέλος της ταινίας, απελευθερώθηκε, αλλά δεν βρήκε την αγάπη. Η Δάφνη, ήδη απελευθερωμένη, ακόμα ψάχνει... Και οι δύο γυναίκες χάνουν κάπως τα λογικά τους μέσα από αυτή τους την απόγνωση. Αυτό δυστυχώς μας λέει πολλά για την εποχή που ζούμε...». Την Τώνια την απασχολεί έντονα η θέση της γυ-

ναίκας στον σύγχρονο κόσμο. Σε βοηθάει δημιουργικά ότι ολοένα και περισσότερο συζητιούνται τα ζητήματα φύλου, τη ρώτησα... «Ναι, με απασχολεί πολύ. Πάντα αντλώ έμπνευση από το τι συμβαίνει γύρω μου, και τα ζητήματα φύλου που συζητιούνται με ιντριγκάρουν πολύ» και μου τονίζει πως «αυτό δεν σημαίνει όμως ότι συμφωνώ με όλα όσα συζητιούνται». Είναι τελικά τόσο δύσκολο να βρεις ένας άνθρωπος στοργή στην εποχή μας; Είναι άραγε πιο δύσκολο για μια γυναίκα; ρωτώ τη Νιόβη: «Έχουμε αποστασιοποιηθεί από τα συναισθήματά μας γενικότερα, γιατί η εποχή, οι συνθήκες της ζωής, η καθημερινότητα, η πίεση, η καταπίεση, η αναισθητοποιημένη και απάνθρωπη κοινωνική μας ύπαρξη δεν μας «επιτρέπει» να το κάνουμε. Επίσης, με όλα αυτά, έχουμε συνηθίσει να μη λαμβάνουμε στοργή, για να μην επιτρέψουμε στον εαυτό μας να πληγωθεί. Άρα και δεν την προσφέρουμε αναλόγως» και προσθέτει: «Δεν είναι κανόνας εννοείται πως πάντα υπάρχουν εξαιρέσεις –ευτυχώς!– που σπάζουν τους κανόνες. Παρόλα αυτά δεν θεωρώ ότι είναι πιο δύσκολο για μια γυναίκα να βρει τη στοργή, γιατί θα έκανα έναν διαχωρισμό που δεν θεωρώ ότι ισχύει αναμεσα στα φύλα και ήδη έχουμε δει αρκετές τέτοιες υποθέσεις. Ο τρόπος όμως που ο καθένας έχει ανάγκη την αγάπη και τη στοργή είναι διαφορετικός. Και αναλόγως των συνθηκών εκτιμάται η στοργή ή όχι. Για μένα η σημαντικότερη μορφή στοργής προέρχεται από τους γονείς...».

Τα ζητήματα φύλου που συζητιούνται με ιντριγκάρουν πολύ. Αυτό δεν σημαίνει όμως ότι συμφωνώ με όλα όσα συζητιούνται, λέει η Τώνια Μισιαλή.

Εκουμε συνηθίσει να μη λαμβάνουμε στοργή, για να μην επιτρέψουμε στον εαυτό μας να πληγωθεί. Άρα και δεν την προσφέρουμε αναλόγως, λέει η Νιόβη Χαραλάμπους.

Να συνεχίζουμε να μαθαίνουμε

«Πόσο σημαντική είναι μια αγκαλιά, ένας καλός λόγος; Μπορεί να είναι φάρμακο ή ένα παροδικό παυσίπονο;» ρώτησα την Τώνια και τη Νιόβη, έχοντας κατά νου μία από τις σκηνές της ταινίας. Η Τώνια μου είπε: «Είμαι αθεράπευτα ρομαντική! Θέλω να πιστεύω πως η αγκαλιά είναι φάρμακο! Όταν έκανα την έρευνά μου για τη «Δάφνη», βρήκα το εξής σε μια ιστοσελίδα για ιατρικά θέματα: “Χρειαζόμαστε 4 αγκαλιές την ημέρα για να επιβιώσουμε. Χρειαζόμαστε 8 αγκαλιές την ημέρα για συντήρηση. Χρειαζόμαστε 12 αγκαλιές την ημέρα για να αναπτυχθούμε”. Αυτό τα λέει όλα!» και η Νιόβη: «Πάντα μια αγκαλιά και ένας καλός λόγος είναι μια ευγενική πράξη. Το αν είναι παροδικό παυσίπονο ή αν είναι φάρμακο αυτό εξαρτάται από αυτόν που τη δέχεται θα έλεγα παρά απ' αυτόν που τη δίνει. Έχει να κάνει μάλλον με την ανιδιοτέλεια και την καθαρότητα του κάθε ανθρώπου. Για κάποιους λειτουργεί για κάποιους άλλους όχι».

Πιστεύω πως η «Δάφνη» απέδειξε ότι ο εγκώριος κινηματογράφος έχει σπουδαία δυναμική, ρώτησα λοιπόν την Τώνια, εκτός από επιπλέον χρήματα, τι

«Πάντα μια αγκαλιά και ένας καλός λόγος είναι μια ευγενική πράξη. Το αν είναι παροδικό παυσίπονο ή αν είναι φάρμακο αυτό εξαρτάται από αυτόν που τη δέχεται παρά απ' αυτόν που τη δίνει».

άλλο χρειαζόμαστε για να προχωρήσουμε ακόμα καλύτερα; Η Τώνια απάντησε πως πρέπει να είμαστε ειλικρινείς μέσα από την τέχνη μας. «Να είμαστε ταπεινοί. Να συνεχίζουμε να μαθαίνουμε – από τα λάθη μας, από νέες και παλιές εμπειρίες αλλά πιο σημαντικό απ' όλους τους ανθρώπους γύρω μας». Όσο για το ποιο χαρακτηριστικό της ταινίας νομίζει πως την καταξίωσε στα μάτια θεατών και κριτικών η Τώνια απαντά: « Η “Δάφνη” είναι μια ταινία απλή, ωμή και ειλικρινής και αυτό πιστεύω είναι ένα από τα ατού της. Ταυτόχρονα, η κυνική διάθεση που

υιοθετώ για να προσεγγίσω την ταινία, “χαλαρώνει” τη σοβαρότητα των θεμάτων που θίγει. Και σίγουρα η παρουσία της θεικής αυτής ύπαρξης που ονομάζεται Νιόβη Χαραλάμπους είναι από τα μεγαλύτερα ατού της!». Παρατηρώντας τη βραβευμένη ερμηνεία της Νιόβης τη ρώτησα πόσο εύκολα ή δύσκολα χώρεσε στον χαρακτήρα της Δάφνης: «Έκανα απλώς σωστά νομίζω τη δουλειά μου. Προσπάθησα να ταυτιστώ όσο πιο πολύ μπορούσα και εννοείται πως η Τώνια ήταν η πυξίδα μου καθ' όλη τη διάρκεια. Το σημαντικότερο ήταν ποσό πολύ άνετα με έκαναν να νιώσω οι συνεργάτες και οι αγαπημένοι συνάδελφοι με τις “δυσκολες” σκηνές... απίστευτη ασφάλεια και έτσι κι εγώ αντίστοιχα μπορούσα να εκφραστώ άφοβα. Είναι δούνα και λαβείν... όχι μόνο το ένα ή το άλλο. Και τα δύο!». Όσο για το ποια είναι για εκείνη η μεγαλύτερη αλήθεια που αποκαλύφθηκε από αυτή την ταινία, μου λέει: «Η απληστία. Πέραν του πόνου της χαράς της απόρριψης, της καλοσύνης της ευγένειας της θλίψης της απόγνωσης κτλ. Είναι όλα παροδικά. Η απληστία υπερικχύει».

η
συνάντια
του
σεληνόφωτος
ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ

Μουσική Σύνθεση & Διεύθυνση Ορχήστρας
Θοδωρής Λεμπέσης

Διαβάζει η ηθοποιός
Παναγιώτα Βλαντί

Σολίστ
Δημήτρης Παπαγγελίδης
κλασική κιθάρα
Χρήστος Ζερμπίνος
ακκορντεόν

Σύνολο Δωματίου Λεμεσού

Γιώργος Χατζγεωργίου
Βασιλικά
Βασιλικά
Ανδρέας Κελλίρης
Βασιλικά

Μαριλίνα Παπαδοπούλη Παπαγγελίδη
Βασιλικά
Ερηνείος Κουλλουράς
κοντραμπάσο

ΕΥΡΩΠΑΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΣ
ΧΕΙΜΩΝΑΣ ΛΑΡΝΑΚΑΣ
2022 - 2023

13/01/2023
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΑΡΝΑΚΑΣ «Γ. ΛΥΚΟΥΡΓΟΣ»

14/01/2023
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ
ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ

ΚΟΡΗΘΕΣ ΕΠΗΧΟΡΩΝΙΑΣ
LOVE 100.7 FM
98.1 & 105.7

ΟΙ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ
ΑΡΧΙΖΟΥΝ ΣΤΙΣ 20.30

ΠΡΟΠΟΛΙΣΗ
Tickethour **7777 7040**
e-commerce company

DAVID SPA IN ANTISTRESS

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΕΔΙΜΒΟΥΡΓΟ

Τέρνερ, οι υδατογραφίες

Στην Εθνική Πινακοθήκη της Σκωτίας, η καθιερωμένη έκθεση κάθε Ιανουάριο εστιάζεται στη συλλογή υδατογραφιών του Τέρνερ που φυλάσσονται στο μουσείο. Η συλλογή κληροδοτήθηκε στην Εθνική Πινακοθήκη το 1900 από τον συλλέκτη Χένρι Βον και, ακολουθώντας τις οδηγίες του, τα έργα αυτά του Τέρνερ εκτίθενται μόνο τον Ιανουάριο, όταν οι συνθήκες φωτισμού είναι οι πλέον ενδεδειγμένες για να τονίζεται η υποβλητική ατμόσφαιρα του κόσμου του καλλιτέχνη.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

Τόνι Βακάρο, ετών 100

Θρύλος της φωτογραφίας του 20ού αιώνα, ο Αμερικανός φωτογράφος Τόνι Βακάρο απεβίωσε πριν από λίγες ημέρες προκαλώντας δημοσιεύματα για τη συμβολή του στην καταγραφή του περασμένου αιώνα. Γεννημένος το 1922 από Ιταλούς γονείς, ο Τόνι Βακάρο έγινε γνωστός για τις φωτογραφίες που έβγαλε στην Ευρώπη το 1944-45 και στη Γερμανία μετά τον πόλεμο. Αργότερα έγινε διάσημος ως φωτογράφος μόδας και λάιφσταϊλ για μεγάλα περιοδικά.

ΛΟΝΔΙΝΟ

Επίδειξη και ισχύς

Καθώς τα μουσεία έχουν ανακοινώσει το εκθεσιακό πρόγραμμά τους για το νέο έτος, στο Βρετανικό αναμένεται με μεγάλο ενδιαφέρον η έκθεση που εξετάζει ερμηνείες πλούτου και ισχύος στον αρχαίο κόσμο, από την Περσία έως την Ελλάδα. Η έκθεση θα εγκαινιαστεί στις 4 Μαΐου και εστιάζει στην αντιπαράθεση δύο κόσμων, στη διάρκεια των ελληνοπερσικών συγκρούσεων τον 5ο π.Χ. αιώνα, και επεκτείνεται σε μια συνολική θεώρηση όψιων χλιδής και εγκράτειας.

ΖΥΡΙΧΗ

Μουσεία που ξεχώρισαν

Η συμβολή της σύγχρονης αρχιτεκτονικής στην ανάδειξη της τέχνης και στην προβολή των μουσείων υπογραμμίζεται κάθε φορά που το αποτέλεσμα δικαιώνει την επιλογή. Παράδειγμα, το Μουσείο Τέχνης της Ζυρίχης (Kunsthaus), που απέκτησε νέα πτέρυγα με ιδιαίτερη υπεραξία καθώς φέρει την υπογραφή του αρχιτεκτονικού γραφείου του Ντέιβιντ Τσίπερφιλντ. Το μουσείο είναι ένα κολάζ κτιρίων από διάφορες περιόδους, όλα με υπογραφές μεγάλων αρχιτεκτόνων.

ΚΟΛΩΝΙΑ

Τέχνη και φυτά

Στο Μουσείο Λούντβιχ μια νέα έκθεση εξερευνά ένα πρωτότυπο θέμα: τα φυτά στην τέχνη των αρχών του 20ού αιώνα, στη ζωγραφική, στη γλυπτική και στη φωτογραφία με διάθεση φιλοσοφική, οικολογική, καλλιτεχνική. Η έκθεση με τίτλο «Πράσινος Μοντερνισμός» μας ξενάγει σε αντιλήψεις γύρω από τη βοτανική και την κοινωνία, βρίσκοντας νέους τρόπους ακτινογράφησης των μεγάλων ανακατατάξεων πριν από 100 και 120 χρόνια.

Η Μέριλ Στριπ φωτογραφημένη το 2006 από τον Μάρτιν Σόλερ για το Entertainment Weekly.

Χόλιγουντ, η προφορική ιστορία και η διαδρομή στον χρόνο

Το Χόλιγουντ, όπως υπήρξε τις περασμένες δεκαετίες παραγωγός καλών ταινιών που μένουν στην παγκόσμια ιστορία του θεάματος, ανήκει μάλλον στο παρελθόν μαζί με όλη τη μυθολογία του. Η περίοδος από τον βωβό κινηματογράφο έως περίπου το 1995-2000 κρίνεται πλέον ως μια μεγάλη ενότητα με πολλά, φυσικά, επιμέρους κεχρηματιστικά φαινόμενα στην ιστορία του θεάματος, που όσο περισσότερο ωθείται πίσω στον χρόνο τόσο μεγαλύτερο ενδιαφέρον και συγκίνηση προκαλεί. Ένα νέο βιβλίο 768 σελίδων κυκλοφόρησε πρόσφατα στην αγγλική γλώσσα με τίτλο «Χόλιγουντ: η προφορική ιστορία» από τον εκδοτικό οίκο Χάρπερ, καρπός ενός άθλου. Τον άθλο αυτό υπογράφουν δύο ερευνητές, ο συγγραφέας Σαμ Γουάσον και η ιστορικός του κινηματογράφου Ζανίν Μπάσιντζερ, τα βιβλία της οποίας έχουν ξαναγράψει την ιστορία του Χόλιγουντ με τρόπο συναρπαστικό. Το νέο αυτό βιβλίο έρχεται σε μια χρονική συγκυρία κατά την οποία η διεθνής κρίση του κινηματογράφου εμφανίζεται ως προϊόν νέων κοινωνικών συνθηκών διεθνώς

(οι πλατφόρμες, οι αίθουσες με λιγότερο κοινό, η έλλειψη μαγείας στην οθόνη...). Η κρίση αυτή γεννά στοχασμό αλλά και νοσταλγία όχι μόνο για το μακρινό Χόλιγουντ της χρυσής εποχής, αλλά και για τις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα, όταν αναδύθηκαν οι τελευταίοι πραγματικοί αστέρες, όπως η Μέριλ Στριπ, ο Ρόμπερτ ντε Νίρο, ο Αλ Πατσίνο κ.ά. Το βιβλίο «Χόλιγουντ: η προφορική ιστορία» εισχωρεί βαθιά στην κινηματογραφική βιομηχανία των ετών ανάμεσα στο 1915 και στο 1995, πάνω-κάτω, και επί της ουσίας ακτινογραφεί έναν πυκνό χάρτη αναμνήσεων μέσα από χιλιάδες ηχητικά τεκμήρια και πλήθος συνεντεύξεων. Ο άθλος των δύο ερευνητών είναι ότι συνέθεσαν μια μεγάλη αφήγηση αξιοποιώντας αυτό το σπάνιο υλικό ως ένα ντοκουμέντο για το τι σήμαινε να δουλεύεις στο Χόλιγουντ στη διάρκεια του 20ού αιώνα. Και οι συνεντεύξεις αυτές προέρχονται από όλο το φάσμα των δημιουργών και των εργαζομένων. Από σκηνοθέτες (Φρανκ Κάπρα, Στίβεν Σπίλμπεργκ, Άλφρεντ Χίτσκοκ κ.ά.) και πρωταγωνιστές (Χάρολντ Λόντν, Μπέτι Ντέιβις, Μέριλ Στριπ, Τζιμ Χανκς κ.ά.) έως σεναριογράφους, ενδυματολόγους, αισθητικούς, τεχνικούς και χίλιες δυο ακόμη ειδικότητες. Ένας κόσμος που ακόμη ερευνάται.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Δεν θυμάμαι να ταλαιπωρήθηκα»...

Παραμονή Πρωτοχρονιάς, κατευθυνόμενοι προς το σπίτι της Μαρίας στο Γουδί για το ρεβεγιόν, περνάμε έξω από το «Αγία Σοφία». Κοιτάμε την είσοδο: το δρομάκι που οδηγεί στην παιδογολογική κλινική «Ελπίδα-Μαριάννα Β. Βαρδινογιάννη».

Λίγες ημέρες πριν από τα Χριστούγεννα, όπως κάθε χρόνο, πήγαμε μελομακάρονα στο ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, αλλά και στους γονείς και στα παιδιά, του ΤΑΟ, της αιματολογικής - ογκολογικής κλινικής του «Αγία Σοφία». Του δεύτερου σπιτιού μας. Σε δεκαπέντε ημέρες θα τους ξαναδούμε στα εξωτερικά ιατρεία για τις καθιερωμένες εξετάσεις της μικρής, η οποία δεν έδωσε την παραμικρή σημασία στο ότι περάσαμε μπροστά απ' το «νοσοκομείο της». Είχε τον νου της που θα έβλεπε τον Θεόδωρο,

Ένα φαναράκι κι ένα γούρι για όλα τα παιδιά που θέλουν να πετάξουν ψηλά.

τον Μιχάλη μα και τη Δώρα, τη σκυλίτσα της Μαρίας.

Τα υπόλοιπα είναι για εμάς: μαμά, μπαμπά, γιαγιά. Ποιος από τους τρεις μας είπε «ποιοι να είναι τώρα μέσα»; Σκεφτόμαστε τον Φ. της Β. που συνεχίζει χημειοθεραπείες. Σκεφτόμαστε τη μικρή Λ., που τελειώνει την επανέφοδο. Τους άλλους γονείς με τους οποίους κάναμε ενάμιση χρόνο ομαδική ψυχοθεραπεία χάρη στο «Καρκινάκι». Το αγόρι που είδαμε το 2020 να κάνεταί...

Πάλι αυτή η οργή απέναντι στον εαυτό μου: η μικρή τελεί-

Την ώρα των πυροτεχνημάτων, από τη βεράντα της Μαρίας άναψα το φαναράκι που είχα φέρει μαζί μου και το αφήσαμε να πετάξει ολοφώνιστο στον νυχτερινό ουρανό.

ωσε τις θεραπείες τον Μάρτιο, οι εξετάσεις βγαίνουν καθαρές και, όμως, η θλίψη ήρθε μετά τον μαραθώνιο των 26 μηνών.

Αγώνας ανώμαλου δρόμου, στον οποίο έπρεπε κάθε τόσο να σπριντάρεις. Με το που έκοψες την κορδέλα του τερματισμού, γονάτισες. Και αυτό σε εκνευρίζει. Θα έπρεπε να είσαι χαρούμενος, ευτυχισμένος. Είσαι φυσικά. Αλλά αυτή είναι η μισή εικόνα. Η άλλη μισή είναι που σε ξυπνάει μέσα στη νύχτα. Κάποιος «παλιός» σε είχε βέβαια προειδοποιήσει: μετά, μετά έρχονται όλα. Μα θα φύγουν κι αυτά κάποτε.

Την ώρα των πυροτεχνημάτων, στη βεράντα της Μαρίας άναψα το φαναράκι που είχα φέρει μαζί μου. Το αφήσαμε όλοι μαζί να πετάξει στον νυχτερινό ουρανό. «Κάντε όλοι σας μια ευχή – από μέσα σας». Έκανα τη δι-

κή μου ευχή βλέποντάς το να πετάει ψηλά, ώσπου έγινε μια μικρή φλόγα στον σκοτεινό ουρανό.

Τη Δευτέρα, στο γραφείο, βρήκα να με περιμένει ένας φάκελος από την «Ελπίδα», τον Σύλλογο Φίλων Παιδιών με Καρκίνο. Είχε μέσα το γούρι του συλλόγου για το 2023, φιλοτεκνημένο από τη Μαρριάννα Λαιμού, αντιπρόεδρο της «Ελπίδας»: τα φτερά μιας πτήσης. Θυμήθηκα μια στιχομυθία με την Ερατώ το καλοκαίρι. «Θα πάθει και η Εύα (σ.σ. η μικρή της αδελφή) λευκαϊμία;» «Οχι, βέβαια». «Γιατί; Πώς έπαθα εγώ;». «Τι το μελετάς; Όες η αδελφή σου να ταλαιπωρηθεί όπως ταλαιπωρήθηκε εσύ;». Παύση. Επειτα, ξερά: «Δεν θυμάμαι να ταλαιπωρήθηκα»...

Καλή χρονιά σε όλα τα παιδιά και τους γονείς που δοκιμάζονται.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΜΜΗ

Της ΜΑΡΙΑΛΕΝΑΣ ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ένα εικοσιτετράωρο με τον συγγραφέα Γιώργο Στόγια

● **Διπλή ζωή.** Ίσως και τετραπλή. Ολων μας έτσι δεν είναι; Κοιμάτια που δύσκολα ενώνονται.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ

● **05.00-07.00**
Ξαναβλέπω σαν μισοξεχασμένη ταινία τα όνειρα της νύχτας. Κάνω κριτικές και βάζω βαθμολογίες σαν να είμαι το Rotten Tomatoes. Οι εφι-άλτες θα παίξουν στο τέλος της χρονιάς στη λίστα με τα καλύτερα θρίλερ. Μπορεί να κλέψω και καμιά εικόνα για να τη γράψω (το καλοκαίρι).

● **07.00-14.00**
Στο κενό μου στο σχολείο παίρνω το βιβλίο που διαβάζω και πηγαίνω να κάτσω στον ήλιο ακούγοντας μουσική από το ηχείάκι μου. Αν περάσει κάποιος μαθητής, δεν μου μιλάει, ξέρει ότι αυτή είναι η ώρα που είμαι με τον εαυτό μου. Τις υπόλοιπες είμαι απολύτως μαζί τους.

● **14.00-19.00**
Δρομολόγια για τις κόρες. Καθώς περιμένω, πολιτική επικαιρότητα και καμιά ανάρτη-ση. Το απόγευμα, τρέχοντας πέντε χιλιόμετρα στο δωμάτιό μου, φτιάχνω λίστες στο Spotify για να απασχολώ το μυαλό μου δημιουργικά. Σαν τον δάσκαλο στο «Ονειρόδρα-μα» του Στρίντμπεργκ διορθώ-νω σε αιώνια επανάληψη τα ίδια λάθη στα τετράδια, μέχρι να γίνω κι εγώ ξανά μαθητής πρώτης δημοτικού.

● **19.00-22.00**
Δύο φορές την εβδομάδα μπάσκετ. Τις υπόλοιπες νύχτες, μια ταινία. Θέατρο μόνο αν έχω προαίσθημα ότι θα είναι πολύ καλό (έχω δει τόσες «φώ-λες» που συνήθως πέφτω μέ-σα). Κοιμάμαι με τις κότες. Εδώ και 20 χρόνια η σύζυγος με κοροϊδεύει ότι έχω γερά-σει που δεν πολυβγαίνω. Έχω έτοιμες τις απαντήσεις, ότι βγήκα αρκετά στο πανεπι-στήμιο και ότι όσο λιγότερη ώρα είμαι έξω με ένα ποτό στο χέρι, τόσο λιγότερες είναι οι πιθανότητες να πω ανοη-σίες. Κοιμάμαι πάντα επτά ώρες ακριβώς – κάποτε είχα βάλει ξυπνητήρι σε μια ερπ-

● **«Κοιμάμαι** πάντα επτά ώρες ακριβώς – κάποτε είχα βάλει ξυπνητήρι σε μια ερμηκή παραλία και οι φίλοι μου αποφάσισαν ότι έχω σοβαρό πρό-βλημα. Μου αρέσουν οι επαναλαμβανόμενες συνήθειες. Στα έργα μου όμως γίνεται της κακομοίρας», λέει ο Γιώργος Στόγιας.

● **«Στο ντους, κάτω από το καυτό νερό των σωλή-νων που είναι εκτεθειμέ-νοι στον κυπριακό ήλιο, βλέπω τις επόμενες σκι-νές και προβάρω διαλόγους».**

● μική παραλία και οι φίλοι μου αποφάσισαν ότι έχω σοβαρό πρόβλημα. Μου αρέσουν οι επαναλαμβανόμενες συνή-θειες. Στα έργα μου όμως γί-νεται της κακομοίρας.

ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

● **Δύο** εβδομάδες μέσα στον Ιού-λιο, η Ρένα παίρνει τις κόρες μας στη θάλασσα ή στο Λι-άστημα. Μόνος στο σπιτί! Κοιμένες οι κοινωνικότητες (ενώ τον υπόλοιπο καιρό είμαι «party animal»). Χρήση Δια-

● δικτύου μόνο για επισκέψεις στο lexigram και στο slang.gr.

● **04.00-11.00**
Γράφω χωρίς να διαβάσω τα χθεσινά. Έχω εγκατασταθεί στο μεγάλο τραπέζι του καθι-στικού. Σηκώνομαι μόνο για να αλλάξω πλευρά στον δίσκο που παίζει στο πικάπ.

● **11.00-13.00**
Διάλειμμα για τρέξιμο. Στο ντους, κάτω από το καυτό νερό των σωλήνων που είναι εκτε-θειμένοι στον κυπριακό ήλιο, βλέπω τις επόμενες σκηνές και προβάρω διαλόγους. Πε-τάω κατεψυγμένα κανελόνια με σπανάκι στον φούρνο και επιστρέφω στον υπολογιστή.

● **13.00-17.00**
Αν λιποψυχήσω και πω να ξε-κουραστώ για λίγο στο μπαλ-κόνι, υπάρχει κίνδυνος να κλείσουν τα μάτια μου και η υπόλοιπη μέρα να πάει χαμένη

● γιατί δεν θα καταφέρω να ξα-ναβρώ την προηγούμενη ενάρ-γεια. Χτυπάω το πληκτρολόγιο με μεγαλύτερη δύναμη και ο ήχος μου ακούγεται σαν πο-λυρυθμική μουσική.

● **17.00-18.00**
Τρία χιλιόμετρα ακόμη στον δρόμο. Αλλά στο μυαλό μου χτυπάει ήδη το καμπανάκι για τον τελευταίο γύρο της κούρσας αντοχής του σημε-ρινού γραψίματος. Κάθομαι ξανά και επιταχύνω.

● **18.00-21.00**
Καθώς ξεπερνάω το ψυχολογι-κό όριο των 7.000 λέξεων, ζα-λίζομαι από το ύψος και απο-φεύγω να κοιτάξω προς τα κάτω. Σε τέτοιες φάσεις, πολύ παλιά, έσβηνα το ένα τσιγά-ρο και άναβα το επόμενο. Σε πιο πρόσφατους καιρούς κα-τέβαζα ολόκληρο ψυγείο μα-ζί με τα γειτονικά ντουλάπια. Τώρα πια πίνω αργά τέσσερα ποτήρια κόκκινο κρασί για να αντέξω να γράψω μερικές σε-λίδες ακόμη. Όταν το αποτέ-λεσμα με ικανοποιεί (σπάνια, αλλά είναι θεϊκό συναίσθημα), νομίζω ότι είναι έτοιμο να κα-τακτήσει άμεσα τον κόσμο.

ΕΝΔΙΑΜΕΣΕΣ ΕΠΟΧΕΣ

● **Το ξεπερνάω** μόλις το διαβάζω ξανά πιο ψυχραιμία έπειτα από λίγο καιρό. Βοηθά και η Πόπη, η εκδóτρια μου, με συνεχή συ-γκεκριμένα σχόλια για βελτιώ-ση, όπως επίσης και η Ρένα και οι στενοί φίλοι που διαβάζουν την αρχική μορφή. Έτσι, ενώ το πρώτο γράψιμο μου παίρνει συνολικά όχι παραπάνω από τέσσερις μήνες, μέχρι να φτά-σει το βιβλίο στο τυπογραφείο μπορεί να περάσουν δύο και τρία χρόνια. Παρότι λιγότερο ηρωική, η μακρά αυτή περίο-δος είναι ουσιαστικής σημα-σίας. Με την καθημερινότητά μου στις ράγες, κόβω, διορθώ-νω και ξαναγράφω ολόκληρα κεφάλαια. Κι αν τη μέρα που είχα γράψει «τέλος» η μεγα-λύτερη επιθυμία μου ήταν να το δω αμέσως τυπωμένο, όταν τελικά κυκλοφορεί και το πιά-νω στα χέρια μου είναι κάτι που δεν μου ανήκει, τουλά-χιστον όχι περισσότερο από ό, τι στους αναγνώστες του.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΤΖΟΥΒΑΛΗ

● **Ο Δημήτριος Τζουβάλης γεννήθη-κε στο Νεοχώρι Μεσολογγίου τον Μάρτιο του 1946. Βασική εκπαι-δευση στην Κατούνα, Γαλαξίδι, Αμφιλοχία, Αστακό και Αργίριο. Σπούδασε Μαθηματικά, Πληρο-φορική και Ρομποτική στην Ου-φάλα Σουηδίας. Ίδρυσε μαζί με άλλους τα λογοτεχνικά περιοδικά «Σύνθεση» και «Εμβόλιμον». Γρά-φει ποιήματα, διηγήματα, μυθι-στορήματα και θέατρο. Τελευταίο του βιβλίο το μυθιστόρημα «Soul Rebels» (εκδ. Αρμός).**

● **Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας;**
«Η Μαγεία του Μάν» του Γιώργη Παπανικολάου, «Το ταξίδι της ψυ-χής» της Ιωάννας Παπαμιχαήλ, «Το μαγικό ταξίδι του Νικόλα στην Αρ-χαία Αθήνα» της Άννας Γ. Νικολάου.

● **Ποιος ήρωας/ηρωίδα λογοτεχνί-ας θα θέλατε να είστε και γιατί;**
Ο Γιάννης Αγιάννης, ένα διαχρονικό πρότυπο.

● **Διοργανώνετε ένα δείπνο. Ποιους ποιητές ή συγγραφείς καλείτε, ζώ-ντες και τεθνεώτες;**

Καλών τον οξύνου Θανάση Λάλα, τη χαρισματική Ολγα Νικολαΐδου, την ονειροπλάστρα Εφρ Γεωργιάκη, τον πολυγραφότατο Μπάμπη Παπαλου-κά, τον μουσικοερευνητή Αντί-νη Κόντο, τον πολυτάλαντο Σπύρο Γουργιώτη, και την εύψυχη Ελένη Ζάχαρη. Οι τεθνεώτες, αυτόκλητοι πίνουν το κρασί που βάφει κόκκινο το άσπρο τραπεζομάντιλο.

● **Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοι-**

● **χείο που μάθατε πρόσφατα κάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου;**
Τη Χρυσή και Σιδερά διαθήκη του Πολύβιου Δημητρακόπουλου.

● **Ποιο κλασικό βιβλίο διαβάσατε πρόσφατα για πρώτη φορά;**
Κλασικά βιβλία διάβασα ως έφη-βος, ως ώριμος νέος, και ολοκλή-ρωσα τη σχέση ως άνδρας. Τώρα διαβάζω νέους συγγραφείς.

● **Και ποιο είναι το βιβλίο που έχετε διαβάσει τις περισσότερες φορές;**
Τη Χρυσή και Σιδερά διαθήκη του Πολύβιου Δημητρακόπουλου.

● **«Οι πτήσεις και οι πτώσεις έχουν την ίδια ρίζα». Σκολιάστε τη φράση.**
Ο φόβος του πετάγματος με μπα-νές που δεν είναι φτιαγμένες από το υλικό της ψυχής μας, απαστρά-πτουσες πλην ατελείς απομιμή-σεις πτηνών ή θαλασσίων σαρκο-βόρων, γεμίζει απογοήτευση την ψυχή, που δεν επιλέχτηκε ως μέ-σο πτήσης και λουφάζει. Ερμαιο το μυαλό, τρομαγμένο, ανίσχυρο να εκτελέσει αποστολές ορθής σκέψης, πλάθει απελπιστικές και επώδυνες πτώσεις.

● **Πόσο εύκολο είναι να κοιτάξει κα-νείς τον φόβο κατάματα;**
Κιότεύουν οι φόβοι όταν τους κοι-τάμε στα μάτια. Το μυαλό μας έχει πετάξει σε μέρη που ποτέ δεν θα δουν, μας έχουν απειλήσει κάτι που ποτέ δεν θα γνωρίσουν. Το χάος της ψυχής, το άπειρο της σκέψης το βάραθρο της κακίας. Είναι μηδε-νικά μπροστά τους οι φόβοι. Τους κοιτάμε κατάματα και χαμνλώνουν το βλέμμα.

● **Περιγράψτε μια ανθρώπινη «πη-ση» του νου.**
Ο Άνθρωπος, συνήθως πετάει στα σύννεφα. Πετάει με τις δι-κές του πτητικές μηχανές, χωρίς κανόνες ασφαλείας και δίχτυα να προστατεύουν την πτώση του. Ένα πέταγμα ανέμελο, με κινητή-ριο δύναμη την ψυχή και πιλότο τη φαντασία, χωρίς τον φόβο συνεπιβάτη του.

Εμπέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

από τη Read LIBRARY

ALEXIA P. SOLOMOU
The Child who Speaks to The Sea
σελ. 54

● **Η Αλεξία Π. Σολωμού** γεννήθη-κε στη Λεμεσό. Έζησε στο Λον-δίνο, στο Παρίσι, στη Νέα Υόρκη, στο Κέμπριτζ και στη Χάγη. Είναι δικηγόρος στο επάγγελμα, με ειδί-κευση στο δημόσιο διεθνές δίκαιο. Γράφει ποίηση από την παιδική της ηλικία. Το 2022 εξέδωσε την πρώτη της ποιητική συλλογή με τί-τλο «The Child Who Speaks to the Sea». Αντλεί έμπνευση από τη φύ-ση, τα βιώματά της, και τους μεγά-λους συγγραφείς της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Το έργο της χαρακτη-ρίζεται από μια ιδιαίτερη γραφή και μοναδική οπτική των πραγμά-των όπως και μια πολύ προσωπική έκφραση που άλλοτε αποδίδεται στην ελληνική ή άλλοτε στη αγγλι-κή γλώσσα όπως επίσης ενίοτε και στην κυπριακή διάλεκτο. Το ηλεκτρονικό βιβλίο μπορείε να το βρείτε στην εφαρμογή Read Library. Επισκεφθείτε τον ιστότοπο Read-library.com για πληροφορίες και περισσότερα βιβλία.

Ανδρονίκη Λασηθιωτάκη
lasithiotakisa@sppmedia.com

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Οι Έλληνες και το βιβλίο

● **ΝΙΚΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ**
Αναγνώσεις. Αναγνώστες και Ανα-γνώστριες. Το βιβλίο και το κοινό του στην Ελλάδα
εκδ. Gutenberg / ΟΣΔΕΛ, σελ. 254

● **Ε**ίναι μεγάλη η χαρά γιατί φθά-νει ξανά στα χέρια μας μια νέα έρευνα για την ελληνι-κή αναγνωστική συμπεριφορά. Η προηγούμενη είχε πραγματω-ποιηθεί πριν από έντεκα χρόνια από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (ΕΚΕΒΙ). Γίνεται διπλή η χαρά κα-θώς διαπιστώνουμε πως στο χρο-νικό διάστημα που μεσολάβησε οι δείκτες αναγνωστικής συμπε-ριφοράς του ελληνικού κοινού έχουν βελτιωθεί. Και η χαρά θα ολοκληρωθεί όταν ο Οργανισμός Συλλογικής Διαχείρισης Έργων του Λόγου (ΟΣΔΕΛ), που εκπό-νησε την παρούσα έρευνα, ή άλ-λος φορέας θα αρχίσουν να μας παρέχουν και πάλι συστηματι-κά δεδομένα για το μέγεθος της ελληνικής βιβλιοπαραγωγής και τη σύνθεσή της. [Αξίζει να ση-μειωθεί πως ασφαλής στατιστικά στοιχεία διαθέτουμε μόνον για την 25ετία 1987-2011, κάνοντας μνεία στην τιτάνια βιβλιογραφι-κή εργασία του αυτοχρηματο-δοτούμενου Κώστα Βουκελάτου (1946-2009) και του περιοδικού

του, «Ιχνευτής», για την περίο-δο 1987-2004. Επίσημο σύστημα παρακολούθησης των παραγόμε-νων τίτλων αποκτήσας μόνον στα τέλη της δεκαετίας του '90 μέσω των ηλεκτρονικών βάσεων ISBN και BIBΛIONET, αλλά από το 2013 που διαλύθηκε το ΕΚΕΒΙ δεν έχουμε ενημέρω-ση για την πορεία της εθνικής βιβλι-οπαραγωγής.] Η νέα έρευνα διεξή-χθη τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο του 2021 από τη Metron Analysis, η οποία είχε πραγματοποιήσει και την προηγού-μενη έρευνα ανα-γνωστικής συ-μπεριφοράς του ΕΚΕΒΙ το 2010. Και η εικόνα της προόδου που σημειώθηκε προκύ-πτει από τη σύγκριση των απο-τελεσμάτων ανάμεσα στις δύο έρευνες. Έτσι, στις μέρες μας το 80% του πληθυσμού γνωρίζει μια ξένη γλώσσα –κυρίως αγγλικά–, ενώ το 2010 το ποσοστό ήταν 53%. Επίσης, το 2021 το 86% του πληθυσμού είναι χρήστης του Διαδικτύου, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό του 2010 ήταν μόνον

42%. Το 2021 το 65% του πλη-θυσμού δήλωσε ότι διάβασε ένα βιβλίο μέσα στον τελευταίο χρό-νο, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά το 2010 ήταν 43% και το 2004, που έγινε η προηγούμενη έρευνα του ΕΚΕΒΙ, ήταν 34%. Το (διάμε-σο) πλήθος βιβλίων που υπάρχει σε κάθε νοικοκυ-ριό επίσης υπερ-διπλασιάστηκε – από 40 έγινε 90. Υπάρχει ακόμη μεγαλύτερη δι-άθεση για ανά-γνωση, καθώς η έλλειψη χρόνου για το ότι κά-ποιοι δεν διάβα-σε το 2021 ήταν 51%, ενώ το 2010 ήταν 39%, και η έλλειψη ενδιαφέ-ροντος έπεσε από 30% το 2010 στο 22% το 2021. Στις δύο πηγές ενημέρωσης σχετικά με τα βιβλία, που ήταν οι φίλοι - συγγενείς και τα βιβλιοπωλεία, τώρα προστέ-θηκε και το Διαδίκτυο. Τέλος, τα τρία είδη που διαβάζονται περισ-σότερο είναι η ελληνική λογο-τεχνία, η ξένη λογοτεχνία και η ιστορία. Την επιστημονική διεύ-θυνση της έρευνας είχε ο καθηγη-τής Κοινωνιολογίας στο ΕΚΠΑ Νί-

κος Παναγιωτόπουλος, μαθητής, συνεργάτης και μεταφραστής του Πιερ Μπουρντιέ (1930-2002) – του κοινωνιολόγου που έφερε επανά-σταση στον τρόπο που αντιλαμ-βανόμαστε το πώς οι κοινωνίες χειρίζονται τα πολιτισμικά αγα-θά της γνώσης και της τέχνης. Χρησιμοποιώντας τα εργαλεία του Γάλλου επιστήμονα, ο Ελλη-νας συγγραφέας των «Αναγνώσε-ων» καταλήγει στο συμπέρασμα πως παρά τη θετική εικόνα που μας προσφέρουν οι έρευνες για την πρόοδο που μεσολάβησε, το ζητούμενο δεν επιτεύχθηκε. Διό-τι δεν πραγματοποιήθηκε η δη-μοκρατική διάχυση του αγαθού της ανάγνωσης σε ολόκληρο το κοινωνικό φάσμα – και στις εξοι-κειωμένες με το βιβλίο από την καταγωγή τους ομάδες και στις μη εξοικειωμένες. Μόνον οι με-σαιές τάξεις επωφελήθηκαν. Γι' αυτό και η εφαρμοζόμενη πολι-τική θα πρέπει, σύμφωνα με τον Ν. Παναγιωτόπουλο, να πάψει να είναι ομοιογενώς οριζόντια, προκειμένου να αναπτύξει εξει-δικευμένες τακτικές που θα επι-διώκουν να αλλάξουν τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα αγαθά της ανάγνωσης και του βιβλίου όλα ανεξαιρέτως τα κοινωνικά στρώματα.

Ατίθασοι, ασεβείς και για πάντα νέοι

Η διεθνής έκθεση με τίτλο «Nouveau Réalisme» (Νέος Ρεαλισμός) έρχεται στο Ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή

Της ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Τους φαντάζεται κανείς άτακτους και ασεβείς, να σφύζουν από νεανικότητα καθώς μπαίνουν με φόρα στη γαλλική σκηνή της τέχνης. Ήταν 27 Οκτωβρίου 1960 όταν οκτώ καλλιτέχνες υπέγραψαν τη διακήρυξη που συνέταξε ο κριτικός τέχνης Πιέρ Ρεστανί. Ορίζει συνοπτικά τον Νέο Ρεαλισμό (Nouveau Réalisme) ως «νέες αντιληπτικές προσεγγίσεις του πραγματικού». Με επιρροές από το dada και την pop art, οι Νεορεαλιστές μοιράζονται τις ανησυχίες τους και παρόμοιες αισθητικές γλώσσες με αυτά τα δύο κινήματα. Αναζητούν και παίρνουν υλι-

κά από παντού –σκουπιδότοπους, αλάνες, μάντρες μεταχειρισμένων αυτοκινήτων, περιφράξεις, παλιό τζιδικά και άλλες υπαίθριες αγορές, και σούπερ μάρκετ–, γυρνούν την πλάτη στην αφαίρεση επανασυνδέοντας την τέχνη με την

Ένα κίνημα στο οποίο κυριαρχούν η χαρά του χρώματος, η περιπαικτική ματιά στην αστική κουλτούρα, η πρόκληση, η εμμονή με το εφήμερο.

καθημερινότητα, ενώ ταυτόχρονα κινούνται από το Παρίσι προς τη Νέα Υόρκη και αντίστροφα, μένοντας κάθε φορά σε κάποιο από τα δωμάτια του περίφημου Chelsea Hotel, φυτώριου της αμερικανικής καλλιτεχνικής, μουσικής, λογοτεχνικής και κινηματογραφικής πρωτοπορίας.

Ναι, ο Νέος Ρεαλισμός είναι αυτό: η χαρά του χρώματος, η περιπαικτική ματιά στην αστική κουλτούρα, η πρόκληση, η εμμονή με το εφήμερο, η άρνηση της δέσμευσης σε μανιφέστα, η απουσία σοβαροφάνειας. Αλλά επίσης είναι η «ανανεωτική, επίκαιρη και βαθιά συγκινητική πλευρά των έργων τους που νιώθουμε

την επιθυμία να οικειοποιηθούμε για να την κάνουμε ρεαλισμό του σήμερα», όπως λέει η υπεύθυνη της Συλλογής του Ίδρυματος Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή, Μαρία Κουτσομάλλη-Μορώ.

Η διεθνής έκθεση με τίτλο «Nouveau Réalisme» την οποία από την προσεχή εβδομάδα θα φιλοξενεί το Ίδρυμα Βασίλη και Ελίζας Γουλανδρή σε συνεπιμέλεια της κ. Κουτσομάλλη-Μορώ και της Μάριον Μέγιερ, προέδρου της Διεθνούς Ενωσης Man Ray, παρουσιάζει ένα από τα μείζονα καλλιτεχνικά κινήματα του 20ού αιώνα. Ο Νέος Ρεαλισμός αναπτύχθηκε σε μια μεταίχμιακή στιγμή για την τέχνη, όταν έπαψε να

χαρακτηρίζεται μοντέρνα για να ονομαστεί σύγχρονη. Μερικά από τα δεκατρία μέλη που συγκρότησαν το κίνημα συγκαταλέγονται σήμερα στους διασημότερους και πιο αναγνωρισμένους καλλιτέχνες του 20ού αιώνα: Σεν Φάλ, Ράις, Τίγκελι, Αρμάν, Σεζάρ, Κρίστο. Μερικοί δε και στους ακριβότερους, όπως ο Ιβ Κλάιν, μία από τις πιο σημαντικές προσωπικότητες της μεταπολεμικής ευρωπαϊκής τέχνης, που έφυγε από τη ζωή πολύ νέος, ο «μετεωρίτης» του Νέου Ρεαλισμού που κλόνισε θέσφατα της ζωγραφικής και της γλυπτικής.

Ήταν απόλυτος, παθιασμένος, αυθεντικός και έβλεπε την τέχνη

παντού. Και κυρίως στον ουρανό. Όταν βρισκόταν στην παραλία της Νίκαιας, νευρίαζε με τα πουλιά που πετούσαν, επειδή του χαλούσαν το μπλε», εξηγεί η κ. Μορώ. Στον καιρό του, είχε λίγους αλλά ένθερμους υποστηρικτές. Και πολλούς επικριτές. Οι «ιεροτελεστίες» που «σκινοθετούσε» για να δημιουργήσει τις «Ανθρωπομετρίες» του κλευάστηκαν. Η ευαίσθητη καρδιά του δεν άντεξε, πέθανε έπειτα από σειρά καρδιακών προσβολών στα 34 χρόνια του. Τώρα, περίπου έξι δεκαετίες αργότερα, ένα έργο από τη σειρά «Ανθρωπομετρίες» δημοπρατήθηκε από τον οίκο Christie's έναντι 34 εκατομμυρίων δολαρίων.

Αριστερά: Κρίστο, «Περιτυλιγμένο καροτσάκι», 1962. Estate of Christo V. Javacheff. Στο μέσον: Νίκι ντε Σεν Φάλ, «Το παγκάκι», 1989. Εφημερίδα ζωγραφισμένη στα ελληνικά από τη Μαρίνα Καρέλλα. Ιδιωτική συλλογή. Δεξιά: Ιβ Κλάιν, «Ανάγλυφο πορτραίτο του Arman», 1962 (πρωτότυπο), 1989 περίπου (πολλαπλή μεταθανάτια έκδοση). Ιδιωτική συλλογή.

Οι «αιώνιοι κατεργάρηδες» μας μεταφέρουν το αισιόδοξο μήνυμά τους

Η έκθεση «Nouveau Réalisme» συγκεντρώνει πάνω από 50 έργα των καλλιτεχνών του κινήματος: ένα μικρό μέρος προέρχεται από τη συλλογή Γουλανδρή, ενώ το μεγαλύτερο βασίζεται στη θετική ανταπόκριση εθνικών μουσείων, ιδρυμάτων και ιδιωτικών συλλογών.

«Συζητούσαμε την έκθεση εδώ και καιρό, και η οριστικοποίηση της ημερομηνίας συνέπεσε με την περίοδο του εγκλεισμού. Θεωρήσαμε λοιπόν ότι το αφιέρωμα στον Νέο Ρεαλισμό θα αποτελούσε μια πολύ δυνατή πρώτη διεθνής έκθεση του μουσείου μας στην Αθήνα, που με τον σύγχρονο χαρακτήρα και την παιχνιδιάρικη ψυχολογία της θα έκανε πολύ καλό σε όλους μας», εξηγεί η κ. Κουτσομάλλη-Μορώ.

Όσοι εργάστηκαν για την έκθεση –επιμελητές αλλά επίσης μεταφραστές και σκηνογράφοι– μοιράστηκαν την ευχαρίστηση από τη δουλειά αυτών των «αιώνιων κατεργάρηδων», που παραμένουν «στον καιρό τους», ακόμη κι αν έχουν περάσει 60 χρόνια από την εποχή που δημιουργούσαν. Το αισιόδοξο μήνυμά τους μεταφέρεται στον θεατή καθώς τα έργα τοποθετούνται το ένα δίπλα στο άλλο και ο χώρος γεμίζει με χρώμα. «Όσο όμως πε-

Από αριστερά προς τα δεξιά, η παρέα των νεορεαλιστών: Ολοφ Ούλτβεντ, Ρόμπερτ Ράουσσενμπεργκ, Μαρτιάλ Ράις, Ντανιέλ Σπερί, Ζαν Τίγκελι και Νίκι ντε Σεν Φάλ σε φωτογραφία του 1962. «Ήξεραν ότι ήταν προτιμότερο να κάνουν παιχνίδι με το πραγματικό, αν δεν ήθελαν να γίνουν εκείνοι παιχνίδι του».

«Συχνά ό,τι φαινομενικά μοιάζει με πρόκληση ή παιχνίδι, αποδεικνύεται στην πράξη βαθύτερο, πιο στοχαστικό και θαρραλέο».

ρισσότερο διαβάσει κανείς για εκείνους, τόσο περισσότερο επιθυμεί να τους γνωρίσει καλύτερα, επειδή πολύ συχνά ό,τι φαινομενικά μοιάζει με πρόκληση ή παιχνίδι, αποδεικνύεται στην πράξη βαθύτερο, πιο στοχαστικό και θαρραλέο», σχολιάζει η κ. Κουτσομάλλη-Μορώ. Ο Βασίλης και η Ελίζα Γουλανδρή τιμωσαν

ιδιαίτερα τον Νέο Ρεαλισμό αγοράζοντας για τη συλλογή τους πολλά έργα με τις υπογραφές της κρύβει τη σοβαρότητα, τη διαύγεια, την αποστασιοποίηση που χρειαζόμαστε επιτακτικά ακόμη και σήμερα. Ή όπως πολύ εύστοχα έγραψε η Κατρίν Μιγιέ: «Ήξεραν ότι ήταν προτιμότερο να κάνουν παιχνίδι με το

δηλαδή ψυχαγωγική και φτιαγμένη για όλους. «Η νεανική ικμάδα και η φαινομενική ευθυμία της κρύβει τη σοβαρότητα, τη διαύγεια, την αποστασιοποίηση που χρειαζόμαστε επιτακτικά ακόμη και σήμερα. Ή όπως πολύ εύστοχα έγραψε η Κατρίν Μιγιέ: “Ήξεραν ότι ήταν προτιμότερο να κάνουν παιχνίδι με το

πραγματικό, αν δεν ήθελαν να γίνουν εκείνοι παιχνίδι του”», αναφέρει η κ. Μορώ στο εισαγωγικό σημείωμά της για τη διήγηση έκδοση που θα συνοδεύσει την έκθεση.

Το αφιέρωμα δεν προσπαθεί σε καμία περίπτωση να ακολουθήσει μία αυστηρά ιστορική προσέγγιση. Αλλωστε κανείς δεν θα μπορούσε, ούτε θα ήθελε να στριμώξει σε έναν κλειστό χώρο τέτοια πληθώρα και ετερογένεια προσωπικοτήτων, υλικών και κινήτρων. Τα έργα που επιλέχθηκαν προβάλλουν την ατομικότητα κάθε καλλιτέχνη, αλλά και την κοινή γλώσσα που μπόρεσαν να μοιραστούν μεταξύ τους.

Παρατηρώντας την επιλογή τους και την ιστορία που αφηγούνται, ο νους μας αναπόφευκτα πηγαίνει στα λόγια του Κλάιν. «Θα ήθελα να κρατήσουμε τον αρχικό τίτλο: ρεαλισμός του σήμερα» γιατί το σήμερα είναι, τελικά, περισσότερο διαρκές παρά νέο», έλεγε εκείνος. «Το νέο γερνάει, γίνεται ξεπερασμένο και παρακωρεί τη θέση του στο νέο, εξίσου παροδικό με το προηγούμενο. Ενώ το σήμερα είναι αιώνιο, διαρκές και κυρίως άχρονο», σχολιάζει η κ. Μορώ, και ο Κλάιν θα συμφωνούσε.

Απαντήσεις στο τι, το γιατί και το πότε

Ψηλαφώντας τις πιθανότητες ύπαρξης
εξωγήινης ζωής στον αχανή κόσμο μας

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΝΙΑΡΧΟΣ
Συμπαντική μοναξιά:
Είμαστε μόνοι στο Σύμπαν;
εκδ. Ζήτη, 2022, σελ. 296

Του **ΚΑΝΑΡΗ ΤΣΙΓΚΑΝΟΥ***

Σήμερα αναζητούμε παρατηρησι-
ακά κάποια συγκλονιστική ανα-
κάλυψη που θα απαντούσε στο
προαιώνιο ερώτημα που πραγμα-
τεύεται το εξαιρετικό βιβλίο του
καθηγητή Π. Νιάρχου: «Είμαστε
μόνοι στο Σύμπαν;». Το πρώτο σχε-
τικό βήμα για την απάντηση αυ-
τού του θεμελιώδους ερωτήματος
έγινε το 1995 με την ανακάλυψη
ενός εξωπλανητικού πλανήτη να πε-
ριφέρεται γύρω από ένα άστρο
πλανητικού τύπου από τους Ελβετούς
αστρονόμους Mayor και Queloz,
οι οποίοι και τιμήθηκαν γι' αυτό
με το βραβείο Νομπέλ Φυσικής
(2019). Εκτοτε, έχουν ανακαλυφθεί
περισσότεροι από 5.200 εξωπλαν-
ήτες, αλλά κανένας δεν μοιάζει
εντελώς με τη Γη.

Στο Σύμπαν φαίνεται ότι υπάρ-
χουν περί το ένα τρισεκατομύ-
ριο γαλαξίες (10¹²), έκαστος των
οποίων, κατά μέσον όρο, περιέ-
χει περί το ένα τρισεκατομύριο

αστέρες (10¹²). Δηλαδή, στο Σύ-
μπαν φαίνεται ότι υπάρχουν τρι-
σεκατομύρια τρισεκατομμυρίων
(10¹²×10¹²=10²⁴) αστέρες με έναν
τουλάχιστον πλανήτη ο καθένας!
Κάποιοι εξ αυτών μπορούν να φι-
λοξενούν περισσότερο αναπτυγ-
μένους πολιτισμούς από τον δι-
κό μας και κάποιοι άλλοι λιγότερο
αναπτυγμένους πολιτισμούς.

Γιατί όμως δεν έχει ανακαλυ-
φθεί μέχρι σήμερα κανένα ίχνος
εξωγήινης ζωής στο πλανητικό μας
σύστημα ή κάπου αλλού στο
Σύμπαν; Αυτό το απλό ερώτημα
διετύπωσε ως παράδοξο ο διάση-
μος φυσικός Ενρίκο Φέρμι (1950):
δεδομένης της ηλικίας του Σύμπαν-
τος και του πλήθους των αστερών
και των πλανητών που υπάρχουν,
η εμφάνιση ζωής θα έπρεπε να
είναι ένα πολύ κοινό φαινόμενο
και ο γαλαξίας μας θα έπρεπε να
φιλοξενεί ένα μεγάλο αριθμό πολι-
τισμών! Μέχρι στιγμής παραμένει
αναπάντητο το βασικό ερώτημα
του Φέρμι για τη συμπαντική σι-
ωπή που μας περιβάλλει, παρότι
φαίνεται να υπάρχουν τόσες μυ-
ριάδες πλανητών. Περισσότερα
για αυτό το θέμα παρουσιάζονται
στο συμπληρωματικό βιβλίο του

Η πρόοδος της τεχνολογίας καθιστά δυνατή την ανίχνευση ζωής μέσω της παρουσίας ατμοσφαιρικών αερίων στην ατμόσφαιρα εξωπλανητών που δείχνουν βιολογική δραστηριότητα.

**Ανάμεσα στους χιλιάδες
πλανήτες που έχουν
μέχρι σήμερα ανακαλυ-
φθεί, μόνο 60 θεωρού-
νται κατοικήσιμοι.**

καθηγητή Π. Νιάρχου, «Αναζη-
τώντας μια άλλη Γη στο Σύμπαν.
Εξωπλανήτες και εξωγήινη ζωή»,
2018, εκδ. Δίαυλος, καθώς επίσης
και στα πρόσφατα βιβλία του υπο-
φαινόμενου «Ένα γαλάζιο πετράδι
στο Διάστημα», 2020 και «Το εκ-
πληκτικό Σύμπαν», εκδόσεις Ζήτη
(2020), με βάση τις συναρπαστικές
αστρονομικές ανακαλύψεις της τε-
λευταίας εκατονταετηρίδας.

Ομως, πολλά ερωτήματα πα-
ραμένουν σχετικά με τη διαδικα-
σία ανάπτυξης της ζωής στη Γη, η
οποία παρότι αρχικά φιλοξένησε
μερικά δισεκατομύρια διαφορε-
τικά είδη ζωής, το 99% των οποί-

ων έχει ήδη εξαφανισθεί, έχουν
απομείνει σήμερα μόνο μερικά
εκατομύρια και ένα είδος –ο άν-
θρωπος– που εκπροσωπεί την έξη-
πνη ζωή στη Γη. Επομένως, μήπως
έχουμε μία στο δισεκατομύριο
πιθανότητες να ανακαλύψουμε
έξυπνη ζωή αλλού στο Σύμπαν;

Ανάμεσα στους χιλιάδες πλαν-
ήτες που έχουν μέχρι σήμερα
ανακαλυφθεί, μόνο 60 θεωρού-
νται κατοικήσιμοι και μόνο 20 εξ
αυτών έχουν το μέγεθος της Γης.
Η πρόοδος της τεχνολογίας, με τις
προχωρημένες παρατηρησιακές
ικανότητες του νέου διαστημικού
τηλεσκοπίου James Webb, καθι-
στά δυνατή την ανίχνευση ζωής
μέσω της παρουσίας ατμοσφαι-
ρικών αερίων στην ατμόσφαιρα
εξωπλανητών που δείχνουν βι-
ολογική δραστηριότητα. As λάβου-
με ωστόσο σοβαρά υπόψη και την
πιθανότητα της «Συμπαντικής μας
μοναξιάς», μια πιθανή εξήγηση της
οποίας θα μπορούσε να είναι οι

ασύλληπτα τεράστιες αποστάσεις
προς άλλους αστέρες, που κάνουν
απαγορευτική την επικοινωνία με
άλλους κατοικημένους πλανήτες.

Στα δύο τελευταία κεφάλαια του
βιβλίου για την εξωγήινη ζωή και
την κοινωνία, ο συγγραφέας εί-
ναι αμερόληπτος, συζητώντας το
πώς η πιθανή ανακάλυψη εξωγή-
ινης ζωής θα επηρεάσει τους νό-
μους της κοινωνίας μας, τη σωστή
αποκρυπτογράφηση των βιβλικών
κειμένων της θρησκείας μας, τις
φιλοσοφίες μας, τις τέχνες και τις
επιστήμες μας, παραθέτοντας όλες
τις σχετικές απόψεις των χριστι-
ανικών ομολογιών, του Ιουδαϊσμού,
του Ισλάμ, του Ινδουισμού και του
Βουδισμού. Παρουσιάζονται η αισι-
όδοξη και απαισιόδοξη άποψη κα-
τά τις οποίες, είτε το Σύμπαν σφύ-
ζει από ζωή και υπάρχουν έξυπνες
μορφές ζωής αλλού στον γαλαξία,
είτε η εξωγήινη ζωή είναι εξαιρετι-
κά σπάνια και ίσως είμαστε μόνοι
σε ένα άψυχο Σύμπαν, αφήνοντας

Το βιβλίο συνοδεύεται από λεπτο-
μερέστατη βιβλιογραφία.

στον αναγνώστη που θα καταφέ-
ρει να φθάσει στις τελευταίες σε-
λίδες του βιβλίου, να αποφασίσει
ποια απάντηση και άποψη υιοθετεί
στο αρχικό ερώτημα του τίτλου!

Το βιβλίο συνοδεύεται από λε-
πτομερέστατη βιβλιογραφία, ενώ η
ευδόκιμη πολυετής διδακτική και
ερευνητική πείρα του συγγραφέα
του έχει επιτρέψει να τοποθετήσει
τον εαυτό του στη θέση αναγνώ-
στην διαφόρων ταχυτήτων. Η πα-
ρουσίαση των επιμέρους θεμάτων
γίνεται με βάση τις τελευταίες εξε-
λίξεις στα σχετικά επιστημονικά
πεδία, και σε αυτό έγκειται η πρω-
τοτυπία του βιβλίου. Είναι ένα βι-
βλίο που θα βοηθήσει τον αναγνώ-
στη να αναστοχαστεί και να «δει
με άλλο μάτι» τον κόσμο και τον
ρόλο του ανθρώπου μέσα σ' αυτόν.
Οπως γράφει στην αρχή του προ-
λόγου του ο ακαδημαϊκός Δημή-
τριος Θάνος, παραφράζοντας τον
συγγραφέα και ποιητή Κίπλινγκ:
«Είναι ένα βιβλίο που σε μαθαίνει
για το τι και το γιατί και το πότε,
για το πώς και πού και ποιος!»

* Ο κ. Κανάρης Τσίγκανος είναι ομότιμος
καθηγητής Αστροφυσικής στο Εθνικό και
Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Για τον άπληστο
και τον γοργισμένο

30 χρόνια

ΚΑΝΑΛΙ

106.00 | 98.6 | 107.00 | 106.9

ΕΞ

Στο Σύμπαν φαίνεται ότι υπάρ-
χουν περί το ένα τρισεκατομύ-
ριο γαλαξίες (10¹²), έκαστος των
οποίων, κατά μέσον όρο, περιέ-
χει περί το ένα τρισεκατομύριο

www.kanali6.com.cy info@kanali6.com.cy 25 820500

ΘΑΝΑΣΗΣ ΑΛΕΥΡΑΣ

40+

ΒΓΑΙΝΩ

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ:
ΦΩΚΑΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΝΟΣ

ΜΑΖΙ ΤΟΥ:
IDRA KAYNE
JEROME KALUTA

ΜΟΥΣΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΚΟΚΟΣ

Ριαλτο

ΣΑΒΒΑΤΟ 14
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΜΟΝΟ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ
ΣΤΗ ΛΕΜΕΣΟ

PRODUCTION - MANAGEMENT
PROSPERO
www.prospero.com.gr

ΠΡΑ ΕΝΑΡΞΗΣ: 20:30 | ΠΡΟΠΩΛΗΣΗ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ: www.rialto.com.cy | ΜΕΣΩ ΤΗΛΕΦΩΝΟΥ: 77 77 77 45 (Δευτέρα - Παρασκευή 10:00 - 15:00)

Μεγάλος Χορηγός: **INTERORIENT SHIPMANAGEMENT**

Χορηγοί Επικοινωνίας: **Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ**

Χορηγός Φιλοξενίας: **MEDITERRANEAN BEACH HOTEL**

LOVE 100.7 FM 98.1 & 105.7

PIK

ΚΑΝΑΛΙ

ΕΞ

Ευαίσθητος κόσμος πίσω από σκληρό περίβλημα

Η επιστροφή του Ντάρεν Αρονόφσκι

Η φάλαινα ★★★★★

ΔΡΑΜΑ (2022)

Σκηνοθεσία: Ντάρεν Αρονόφσκι
Ερμηνείες: Μπρένταν Φρέιζερ, Σαμάνθα Μόρτον, Σέιντι Σινκ

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Επειτα από μερικές λιγότερο επιτυχημένες μεγάλο βεληνικούς παραγωγές, ο Ντάρεν Αρονόφσκι επιστρέφει σε πιο μίνιμαλ μονοπάτια, αποδεικνύοντας γιατί θεωρείται ένας από τους σπουδαιότερους κινηματογραφιστές της γενιάς του. Εδώ υιοθετεί ένα σενάριο του Σάμιουελ Ντ. Χάντερ, βασισμένο στο ομώνυμο θεατρικό του ίδιου, το οποίο έχει για ήρωά

«Η “Φάλαινα” σε ωθεί να βρεις την ανθρωπιά σου σε χαρακτήρες που δεν είναι ούτε καλοί ούτε κακοί».

του τον Τσάρλι (Μπρένταν Φρέιζερ), έναν ακραία υπέρβαρο καθηγητή αγγλικών, ο οποίος ζει σαν ερμίτης. Η ραγδαία επιδείνωση της υγείας του, ωστόσο, θα τον ωθήσει να επανασυνδεθεί με την αποξενωμένη κόρη του σε μια τελευταία απόπειρα εξιλέωσης.

Σχεδόν τα πάντα ξεκινούν και τελειώνουν με τον πρωταγωνιστή Μπρένταν Φρέιζερ, ο οποίος παραδίδει μια απλά συγκλονιστική ερμηνεία, που θα τον οδηγήσει σίγουρα και στην τελετή των προσεχών Όσκαρ. Ο Αρονόφσκι από την πλευρά του «αγκαλιάζει» το γεγονός πως σχεδόν ολόκληρη η πλοκή του διαδραματίζεται μέσα

στους τέσσερις τοίχους του σπιτιού του Τσάρλι, σκηνοθετώντας αριστοτεχνικά και καταφέρνοντας να κάνει ενδιαφέρουσα μια κατά τα άλλα στρυφνή, αν όχι απολύτως σκληρή, εικονοποιία.

Ο Αμερικανός κινηματογραφιστής, προφανώς σε αρμονία με τον σεναριογράφο του, δεν χάνει καιρό με ωραιοποιήσεις: αντιθέτως παρουσιάζει τον ήρωα σε όλο το απωθητικό μεγαλείο του· μέσα του ωστόσο αυτός ο παχύσαρκος άνδρας κρύβει ένα κοφτερό μυαλό και (κυρίως) μια τρυφερή καρδιά, η οποία φέρει ένα βαθύ τραύμα από το παρελθόν. «Η “Φάλαινα” σε ωθεί να βρεις την ανθρωπιά σου σε χαρακτήρες που δεν είναι ούτε καλοί ούτε κακοί, που έχουν πλούσιο και περίπλοκο εσωτερικό κόσμο. Όλοι τους έχουν κάνει λάθη, αλλά μοιράζονται την επιθυμία να αγαπήσουν, ακόμη και όταν οι άλλοι μοιάζουν απωθητικοί. Είναι μια ιστορία που θέτει το συσαστικό ερώτημα: μπορούμε να σώσουμε ο ένας τον άλλον; Αυτό είναι σημαντικό σήμερα, ειδικά όταν οι άνθρωποι φαίνεται να στρέφονται μακριά από τον διπλανό τους».

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει πως εδώ υπάρχει μόνο δράμα και ασήκωτο ψυχικό βάρος για τον θεατή· αντίθετα, το (μαύρο) χιούμορ και ο αυτοσαρκασμός λειτουργούν ευεργετικά, μέχρι τουλάχιστον το καταληκτικό κομμάτι της ταινίας, όπου δύσκολα θα μείνουν πολλά μάτια αδάκρυστα. Αξιοσημειωτά, τέλος, είναι και η παρουσία της νεαρής Σέιντι Σινκ, την οποία γνωρίσαμε μέσα από το τηλεοπτικό «Stranger Things» και εδώ υποδύεται την κόρη του Τσάρλι.

Ο Μπρένταν Φρέιζερ στον ρόλο του Τσάρλι, ενός υπέρβαρου καθηγητή αγγλικών, ο οποίος προσπαθεί να επανασυνδεθεί με την αποξενωμένη κόρη του σε μια τελευταία απόπειρα εξιλέωσης, παραδίδει μια συγκλονιστική ερμηνεία, η οποία θα τον οδηγήσει σίγουρα και στην προσεχή τελετή των Όσκαρ.

HOME CINEMA

Διασκεδαστικός «Πουαρό» με φόντο ελληνικό νησί

Glass Onion: A Knives Out Mystery ★★ ★

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ (2022)

Σκηνοθεσία: Ράιαν Τζόνσον
Ερμηνείες: Ντάνιελ Κρεγκ, Εντουαρντ Νόρτον, Κέιτ Χάντσον

Το πολυαναμενόμενο, γυρισμένο στην Ελλάδα, σίκουελ του επιτυχημένου «Στα μαχαίρια» κατέχει εδώ και λίγο καιρό την πρώτη θέση στα δημοφιλέστερα προγράμματα του Netflix. Μια παρέα παλιών φίλων μαζεύεται σε ένα ελληνικό νησί, καλεσμένη στην έπαυλη ενός δισεκατομμυριούχου των νέων τεχνολογιών (Εντουαρντ Νόρτον). Μαζί τους θα βρεθεί, αν και απρόσκλητος, ο διάσημος ντετέκτιβ Μπενουά Μπλανκ (Ντάνιελ Κρεγκ), ο οποίος θα αναλάβει να λύσει άλλο ένα μυστήριο, όταν θα αρχίσουν οι αποκαλύψεις και οι υπόλοιποι συνδαιτυμόνες θα στραφούν ο ένας ενάντια στον άλλον.

Ο Ράιαν Τζόνσον στήνει άλλο ένα διασκεδαστικό μυστήριο, το οποίο δεν παίρνει τον εαυτό του πολύ στα σοβαρά και φυσικά βασιζεται έντονα στη λάμψη των

πολλών αστέρων του καστ του. Ο Ντάνιελ Κρεγκ είναι προφανώς ο πρώτος από αυτούς, ερμηνεύοντας απολαυστικά τον σύγχρονο Πουαρό, ευρισκόμενος σταθερά ένα βήμα μπροστά από τους υπολοίπους. Σε αυτούς περιλαμβάνονται μερικοί ακόμη ενδιαφέροντες χαρακτήρες, παρόλο που οι ιστορίες τους εξερευνώνται λιγότερο από όσο θα θέλαμε. Γενικότερα εδώ η υπόθεση διαθέτει λιγότερο βάθος και ανατροπές από όσο το πρώτο μέρος, συνθέτοντας τελικά απλώς ένα δίωρο ευχάριστος παρακολούθησης, δίχως παραπάνω απαιτήσεις.

Απόφαση φυγής ★★★★★½

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΟ ΘΡΙΛΕΡ (2022)

Σκηνοθεσία: Παρκ Τσαν-γουκ
Ερμηνείες: Παρκ Χάε-ιλ, Τανγκ Γουέι

Από την πλατφόρμα του Cinobo επιλέγουμε μία από τις καλύτερες ταινίες που μας έχει προσφέρει πρόσφατα το (πάντα) ενδιαφέρον κορεατικό σινεμά. Ο ιδιοφυής δημιουργός του «Old Boy», Παρκ Τσαν-γουκ, επιστρέφει με ένα υβριδικό αστυνομικό στόρι, το

οποίο εγκιβωτίζει μέσα του και ένα καθηλωτικό ερωτικό θρίλερ. Ένας ντετέκτιβ αναλαμβάνει να εξιχνιάσει την υπόθεση θανάτου ενός πλούσιου άνδρα, ο οποίος βρίσκεται νεκρός στη βάση μιας βουνοκορφής. Τα στοιχεία δείχνουν αυτοκτονία, ωστόσο ο επίμονος αστυνομικός σύντομα αρχίζει να υποψιάζεται τη σύζυγο του εκλιπτόντος. Το πρόβλημα είναι πως ταυτόχρονα νιώθει και μια ακατανίκητη ερωτική έλξη προς εκείνη. Ο Τσαν-γουκ οδηγεί τον θεατή μέσα από έναν σεναριακό λαβύρινθο, όχι με την έννοια του δυσνόητου ή του στρυφνού, αλλά με εκείνη των διαφορετικών επιπέδων, καθώς η χιτσκοκικής υψής πλοκή συναντάει λεπτές συναισθηματικές αποχρώσεις και μια αναπόδραστη τραγικότητα. Οι ήρωες εδώ προσπαθούν να ξεφύγουν από τη μοίρα τους, ωστόσο δυνάμεις πολύ ανώτερες από την ψυχρή λογική ορίζουν τις πράξεις τους. Σε επίπεδο εικόνας όλα αυτά μεταφράζονται σε ένα συνδυασμό κλειστών και ανοικτών πλάνων, με μερικά από τα τελευταία να είναι σπάνιας ποιητικής ομορφιάς και εκφραστικότητας.

PIK1

ΤΗΛ.: 22862000

- 21.30** Παραδοσιακή βραδιά
- 07.30** Θεία Λεπούργια
- 10.10** Σε προσκυνή γλώσσα - (Ε)
- 11.00** Σπίτι στη φύση
- Πολιτιστική εκπομπή.
- 11.30** Κύπρος, ένα προσκύνημα
- 12.00** Play List - (Ε)
- 13.30** Κοίτα με στα μάτια
- 14.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ
- 14.30** Αμύνεσθαι περί πάτρης
- 15.00** Μουσικό ραντεβού
- 15.30** Χρονογράφημα
- 16.00** Ενθρόνιση Νέου Αρχιεπισκόπου Γεωργίου Α'
- 18.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
- 18.30** Γευστικό ταξίδι στο χωριό
- Ταξιδιωτική εκπομπή μαγειρικής με τη Χρύσω Λέφου.
- 19.00** Ειρήνη Πάσι
- Κωμική σειρά εποχής.
- 19.30** Το σκουρί του σκαλοπατιού
- (Μέρος Β')
- 20.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ
- 21.00** Αθλητική εκπομπή
- 21.30** Παραδοσιακή βραδιά
- Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Αντρη Καραντώνη.
- 23.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ
- 23.05** Προσωπογραφίες - (Ε)
- 00.00** Εκείνη & Εκείνοι - (Ε)
- 01.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε)
- 01.45** Αθλητική εκπομπή
- 02.15** Αμύνεσθαι περί πάτρης - (Ε)
- 02.45** Επαν. προγραμμάτων

PIK2

ΤΗΛ.: 22862000

- 22.30** Logan Lucky
- 07.00** Ιστορίες του χωρκού - (Ε)
- Κυριακή κωμική σειρά.
- 08.00** Παιδική ζωή
- α. Mini Pet Pals
- β. Παιχνίδια στην άμμο
- γ. Όλι
- δ. Η Μπο ταξιδεύει
- ε. Τελετάμπος
- στ. Ο μπόμπιρας
- ζ. Η μικρή Λουλού
- η. Μομπι ο μάστορας
- θ. Τα στρουμμάκια
- ι. Αστυνομός Σαϊνς
- 12.40** Παιδική ζωή - (Ε)
- 13.30** Φλίπερ - (Flipper)
- Οικογενειακή σειρά εποχής.
- 16.20** Το μικρό σπίτι στο λιβάδι
- Οικογενειακή σειρά.
- 17.10** Στους δρόμους του νερού
- Σειρά ντοκιμαντέρ.
- 18.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
- 18.30** ΕΙΔΗΣΕΙΣ (αγγλική)
- 18.40** ΕΙΔΗΣΕΙΣ (τουρκική)
- 19.00** Verailles, Les Defis
- Du Soleil - (Ε)
- Ντοκιμαντέρ.
- 20.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
- 21.00** 1.000 to 1: The Cory Weissman Story
- Βιογραφικό δράμα, με τους Μπιο Μπριτζες, Ντέιβιντ Χένρι, κ.ά.
- 22.30** Logan Lucky
- Αστυνομική κωμωδία, με τους Τσάνινγκ Τέιτουμ, Άνταμ Ντράιβερ, κ.ά.
- 00.30** ΕΙΔΗΣΕΙΣ - (Ε)

ALPHA

ΤΗΛ.: 22212400

- 21.00** Η γη της ελιάς
- 06.00** Deal - (Ε)
- Τηλεπαιχνίδι.
- 07.00** My Greece - (Ε)
- Ταξιδιωτική εκπομπή με την Δέσποινα Βανδή.
- 08.00** Οικογενειακές ιστορίες - (Ε)
- 09.15** Επτά θανάσιμες πεθερές
- Ελληνική κωμική σειρά.
- 10.00** Σαββατοκύριακο
- με τον Μάνεσπ
- 13.00** The Chase - (Ε)
- Τηλεπαιχνίδι γνώσεων.
- 14.00** Αμφιβολίες - (Ε)
- 14.45** The Loups
- Night Show - (Ε)
- Ψυχαγωγική εκπομπή, με τον Λούη Πατσαλίδη.
- 17.00** Ταξίδι στην ελπίδα - (Ε)
- 17.40** Μην αρχίζεις τη μουρμούρα
- Κωμική σειρά.
- 18.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ (νοηματική)
- 18.10** Μην αρχίζεις τη μουρμούρα
- (Συνέχεια)
- 18.45** TET- A-TET στον Alpha
- Talk show, με τον Τάσο Τρύφωνος.
- 20.00** ΕΙΔΗΣΕΙΣ
- 21.00** Η γη της ελιάς
- Δραματική σειρά.
- 22.15** Ξένη ταινία
- 00.00** Night out
- Κάρμα - (Ε)
- 01.15** Κρατάς μυστικό - (Ε)
- 02.15** Οικογενειακές ιστορίες - (Ε)

ANT1

ΤΗΛ.: 22200200

- 00.00** Escape from Pretoria
- 06.20** Το πιο γλυκό μου ψέμα
- Κωμική σειρά.
- 07.10** Ο κόσμος να χαλάσει
- Κωμική σειρά.
- 08.15** Santa Γιολάντα
- Κωμική σειρά.
- 09.30** Πρώτη σταγόνα
- Κωμική σειρά.
- 11.10** Το σόι μου μέσα - (Ε)
- 12.00** Υγεία πάνω απ' όλα
- Εκπομπή για την υγεία.
- 12.50** Ο πόλεμος
- των άστρων - (Ε)
- 14.30** Casa De Mikel 4 - (Ε)
- 16.00** Family Game - (Ε)
- 17.30** Ποιος
- Παπαδόπουλος - (Ε)
- Κωμική σειρά.
- 18.00** Τα νέα του ANT1 σε 10'
- 18.15** Ποιος Παπαδόπουλος; (Συνέχεια)
- 18.30** Το πιο λαμπρό αστέρι
- Ελληνική ταινία, με τους Αλίκη Βουγιουκλάκη, Δημήτρη Παπαμαχαίρη.
- 20.15** Τα νέα του ANT1
- 21.15** Ποιος θέλει να γίνει εκατομμυριούχος;
- Τηλεπαιχνίδι με τον Γρηγόρη Αρναούτογλου.
- 22.10** Παγιδευμένοι - (Ε)
- Ελληνική σειρά.
- 00.00** Escape from Pretoria
- Θρίλερ, με τους Ντάνιελ Ράντκλιφ, Ντάνιελ Γουέμπερ, κ.ά.
- 01.40** Ταξίδι - (Ε)
- Κωμική σειρά.

OMEGA

ΤΗΛ.: 22477777

- 21.10** The Lord of the Rings
- 06.00** Τώρα μαζί
- Ενήμερωτική εκπομπή.
- 09.50** OPEN Weekend
- Ψυχαγωγική εκπομπή, με την Ελένη Τσολάκη.
- 13.00** Τροχός της τύχης - (Ε)
- Τηλεπαιχνίδι με τον Πέτρο Πολυχρονίδη.
- Επιπλοκομενιές
- Εκπομπή μαγειρικής, με τον Σταυρή Γεωργίου.
- 16.15** Cash Or Trash - (Ε)
- Ψυχαγωγική εκπομπή.
- 17.25** Ένα τραγούδι ακόμα - (Ε)
- Με τον Γιώργο Θεοφάνους.
- 18.00** OMEGA NEWS
- 18.10** Εικόνες - (Ε)
- Ταξιδιωτική εκπομπή με τον Τάσο Δουσό.
- 19.10** Τρία μίλια
- Κοινωνική σειρά.
- 20.10** OMEGA NEWS
- 21.10** Ο άρχοντας των δαχτυλιδιών: Η συντροφιά του δαχτυλιδιού (The Lord of the Rings: The Fellowship of the ring). Περιπέτεια φαντασίας με τους Ελάιζα Γουντ, Βίγκο Μόρτενσεν, κ.ά.
- 00.00** Ό,τι αγαπάω
- Μουσική εκπομπή, με τον Γιάννη Μπέζο.
- 02.00** OPEN Weekend - (Ε)
- Ψυχαγωγική εκπομπή.
- 05.00** Τρία μίλια - (Ε)

ΣΙΓΜΑ

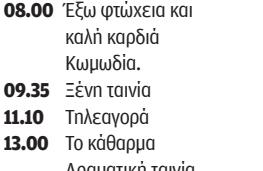
ΤΗΛ.: 22580100

- 21.00** Survivor All Star
- 07.00** Μόλις χθες - (Ε)
- Δραματική σειρά.
- 07.30** Θεία Λεπούργια
- 09.50** Όρα για φαγητό - (Ε)
- Εκπομπή μαγειρικής, με την Αργυρώ Μπαρμπαρίου.
- 10.20** Βουράτε γεπόντοι - (Ε)
- Κωμική σειρά.
- 11.20** Η πεθερά - (Ε)
- Κωμική σειρά.
- 12.30** Καλό μεσημεράκι (Best Of)
- Ψυχαγωγική εκπομπή με τον Νίκο Μουσιανό.
- 14.00** Στην υγεία μας
- ρε παιδιά! - (Ε)
- Ψυχαγωγική εκπομπή.
- 16.00** Τελετή Ενθρόνισης Νέου Αρχιεπισκόπου
- 17.20** Γεια σου
- Ψυχαγωγική εκπομπή με τη Μαρία Μπακοδήμου.
- 18.00** Τα γεγονότα σε συντομία
- 18.10** Γεια σου (Συνέχεια)
- 19.00** Γλυκάνισος
- Δραματική σειρά.
- 20.00** Τομές στα γεγονότα
- 21.00** Survivor All Star
- Ελλάς
- 00.30** Γεγονότα σε τίτλους
- 00.40** Γλυκάνισος - (Ε)
- Δραματική σειρά.
- 02.20** Ήρθε κι έδεσε - (Ε)
- Ψυχαγωγική εκπομπή.
- 04.00** Γεια σου - (Ε)
- Ψυχαγωγική εκπομπή.

CAPITAL

ΤΗΛ.: 25577577

- 08.00** Έξω φτώχεια και καλή καρδιά
- Κωμωδία.
- 09.35** Ξένη ταινία
- 11.10** Τηλεαγορά
- 13.00** Το κάθαρμα
- Δραματική ταινία.
- 19.05** Στην πόρτα του ουρανού
- Οικογενειακή ταινία.
- 21.00** Ξένη ταινία
- 23.00** Ξένη ταινία
- 01.00** Καζίνο
- Βιογραφική ταινία.
- PLUS** ΤΗΛ.: 22259000
- 07.55** Παιδικό παραμύθι
- 09.00** Έξι ημενες γεύσεις - (Ε)
- 13.30** Τα λέμε!
- 15.00** Πας μαγειρεύοντας - (Ε)
- 16.00** Τηλεαγορά
- 17.30** Αόρατος φακός
- 18.00** Quiz Fun
- 19.40** Τα καλύτερα της αγοράς
- 20.00** Ο καιρός
- 20.30** Fatsa Book
- 21.35** Το ταξίδι της ζωής
- 22.30** Ξένη ταινία
- 00.40** Ξένη ταινία
- EXTRA** ΤΗΛ.: 25715111
- 06.00** Παιδικό πρόγραμμα
- 08.00** ΕΛΛ. κινηματογράφος
- 14.00** Kismet - Δραματική σειρά
- 15.50** Κινημ/φικές επιτυχίες
- 16.25** ΕΛΛ. κινηματογράφος
- 18.00** Ειδήσεις (νοηματική)
- 18.05** ΕΛΛ. κινηματογράφος
- 19.45** EXTRA News
- 20.20** Κινημ/φικές επιτυχίες
- 21.00** Σουλείμάν ο μεγαλοπρεπής
- Δραματική σειρά.
- 22.30** The man with the Golden Gun - Ξένη ταινία.

MOVIES BEST

- 17.30** That Night
- 06.45** Never Too Late
- 08.30** Waiting For Anya
- 10.30** I Am Somebody's Child: The Regina Louise Story
- 12.15** You Can't Take My Daughter
- 14.00** Under Siege
- 15.50** Survive The Night
- 17.30** That Night
- 19.15** The Adventures Of Maid Marian
- 21.00** Critical Thinking
- 23.00** Hoodlum
- GREEK CINEMA**
- 21.25** Ένα κορίτσι για δύο
- 07.00** Με φόβο και πάθος
- 08.55** Μερικοί το προτιμούν
- κρύο
- 10.30** Μια τρελή... τρελή
- σαραντάρη
- 12.00** Ο θάνατος θα ξανάρθει
- 13.30** Ο θάνατος στη χώρα της σφαλιάρας
- 15.00** Ο τρομοκράτης
- 16.35** Ο τσαρλάνος
- 18.05** Η 7η Μέρα της Δημοκρατίας
- 20.00** Διακοπές στο Βιετνάμ
- 21.25** Ένα κορίτσι για δύο

Η φωτογράφος που έσωσε την Αμερική απ' τους Σάκλερ

Το πορτρέτο της ακτιβίστριας Ναν Γκόλντιν

Της ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

Στη φωτογραφία η γκαλερίστα Ρεβέκκα Καμχί είναι ξαπλωμένη μπρούμυτα, ακουμπάει νωχελικά στο χέρι της κι έχει ένα μελαγχολικό, σχεδόν τρομαγμένο ύφος. Μπροστά στον γυμνό, ροζ τοίχο, γεμάτο υγρασία, διακρίνεται μια πρίζα κι ένα αφαιρετικό φωτιστικό. Το σπίτι είναι του Αμερικανού καλλιτέχνη Μπράις Μάρντεν, έκθεση του οποίου είχε φιλοξενήσει πρόσφατα το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. Θα μπορούσε να είναι κάποιο από τα κορίτσια που ζωγράφιζαν προπολεμικά ο Εγκον Σίλε και ο Γκούσταβ Κλιμτ στη Βιέννη στη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Όταν η Ρεβέκκα γνωρίστηκε με την Αμερικανίδα φωτογράφο Ναν Γκόλντιν – πρώτα με το έργο της και μετά με την ίδια – ήταν 27 ετών. Πήγαινε άσκοπες βόλτες στη Νέα Υόρκη και κάπως έτσι βρέθηκε σε ένα art fair στο Gramercy Park. Κάθε γκαλερί είχε στη διάθεσή της ένα δωμάτιο ξενοδοχείου. «Μπαίνω σε ένα δωμάτιο και βλέπω ξαφνικά τις φωτογραφίες της. Και παθαίνω πλάκα. Αγόρασα όλα τα βιβλία και τα κουβάλησα σπίτι, παρόλο που δεν είχα αρκετά λεφτά. Τα κοιτάζα ένα ένα και νόμιζα ότι διάβαζα μυθιστόρημα, ενώ απλώς κοιτούσα φωτογραφίες», θυμάται η Ρεβέκκα Καμχί. «Αρχισα να στέλνω μανιωδώς φαξ στην γκαλερί που την εκπροσωπούσε αλλά δεν μου απαντούσε κανείς. Όταν σε ένα πάρτι, όπου οι οικοδεσπότες είχαν ντυθεί Τζον Λένον και Γιόκο Ονο κι είχαν περάσει όλο το βράδυ στο κρεβάτι, έπεσα πάνω στον Μάθιου Μαρς, τον γκαλερίστα που εκπροσωπούσε τη Ναν Γκόλντιν, μου είπε ότι δέχεται να φιλοξενήσω μια έκθεση στη νέα μου γκαλερί, στην οδό Σοφοκλέους, στην Αθήνα. Ήταν μόλις η τρίτη έκθεση που διοργάνωσα. Στο ίδιο ταξίδι τη γνώρισα, αρχίσαμε να κάνουμε βόλτες μαζί και γίναμε ζευγάρι».

Το ντοκιμαντέρ «All the beauty and the bloodshed» («Όλη η ομορφιά και η αιματοχυσία») της βραβευμένης με Οσκαρ Λόρα Πόιτρας που βασίζεται στην εκστρατεία της Ναν Γκόλντιν κατά της οικογένειας Σάκλερ, ιδιοκτήτριας της φαρμακευτικής εταιρείας Purdue Pharma, η οποία ανέπτυξε το οπιοειδές παυσίπονο OxyContin, υπεύθυνο για την επιδημία οπιοειδών στη χώρα, συμπεριελήφθη από τους New York Times στις δέκα καλύτερες ταινίες του 2022. Το σκληρό, αλλά και ταυτόχρονα αριστοτεχνικά γυρισμένο, πορτρέτο της φωτογράφου κέρδισε φέτος το Χρυσό Λιοντάρι στη Βενετία. Η ταινία ξεκινάει με την Γκόλντιν και άλλους ακτιβιστές στο Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης (MOMA) της Νέας Υόρκης, όπου συμμετέχουν σε καθιστική διαμαρτυρία. Η οργή τους στρέφεται εναντίον του μουσείου που έλαβε δωρεές από την οικογένεια Σάκλερ. Διεκδικούν αποκαθάλωση του ονόματος των χορηγών και επιστροφή της δωρεάς, την οποία αποκαλούν blood money (χρήμα βαμμένο με αίμα). Η Γκόλντιν εθίστηκε στα οπιοειδή έπειτα από μια επέμβαση. Ήταν μια περίοδος που η ίδια αποκαλεί «κοκατάδι της ψυχής». Πιστεύει ακράδαντα ότι οι Σάκλερ είπαν εσκεμμένα ψέματα για την ασφάλεια του OxyContin και δύσκολα θα λογοδοτήσουν γι' αυτό. «Είναι σοκαριστικό. Με πιά-

νει κατάθλιψη και με τρομοκρατεί ταυτόχρονα», δήλωσε πρόσφατα. Η Purdue Pharma γιγαντώθηκε πρώτα πουλώντας «Βάλιουμ» και στη συνέχεια κάνοντας επιθετικό μάρκετινγκ του επίμακου οπιοειδούς. Παράλληλα, η οικογένεια Σάκλερ αναδείχθηκε σε μακίνα της τέχνης. Τα ίδια μουσεία που αγόραζαν τις φωτογραφίες της Γκόλντιν, βάφτιζαν ολόκληρες πτέρυγες με το όνομα της οικογένειας Σάκλερ. Από το Μητροπολιτικό Μουσείο έως το Γκούγκενχάιμ και την γκαλερί Τέιτ, όλα τα μουσεία που ευεργετήθηκαν από τη φαρμακευτική εταιρεία επιχειρήσαν να υποβαθμίσουν το ζήτημα.

Το ζητούμενο

«Σ' έχουν βγάλει κι εσένα και μένα πολλές φωτογραφίες. Το ζητούμενο δεν είναι αυτός που σε βγάζει. Το θέμα είναι εσύ που κοιτάς ποιος σε βγάζει. Η Ναν όποιον φωτογραφίζει τον ξέρει πάρα πολύ καλά και είναι μπροστά της γυμνός. Αυτό είναι το ριζοσπαστικό στη δουλειά της. Φωτογράφοι και πορτρέτα υπάρχουν άπειροι και άπειρα. Εκείνη όμως πάντα βγάζει τον κόσμο της, τη ζωή. Σκέψου ότι εκείνη την εποχή δεν υπήρχε η αίσθηση πως διαρκούς έκθεσης της αγωνίας ποιος άλλος θα δει αυτήν τη φωτογραφία. Είναι σαν οικογενειακές φωτογραφί-

Η οικογένεια Σάκλερ ήταν ιδιοκτήτρια της φαρμακευτικής Purdue Pharma που ανέπτυξε το παυσίπονο OxyContin, υπεύθυνο για την επιδημία οπιοειδών στη χώρα.

ες. Οι άνθρωποι στις φωτογραφίες της δεν είχαν σκεφτεί ποτέ ότι θα τις δημοσιεύσει κάποιος άλλος. Δεν μου είχε περάσει ποτέ από το μυαλό π.χ. ότι η φωτογραφία μου θα μπει στο Whitney. Είναι λοιπόν αυτές οι στιγμές που αφήνεσαι. Δεν ποζάρεις», λέει η Ρεβέκκα Καμχί. Όταν κάποια χρόνια αργότερα έγινε η μεγάλη ατομική έκθεσή της στο Whitney η φωτογραφία της Ρεβέκκας πωλήθηκε ως καρτ ποστάλ στο κατάστημα του μουσείου. Η τότε σύντροφός της, Ντομινίκ Λεβί, γνωστή γκαλερίστα της Νέας Υόρκης, πήγε, αγόρασε όλες τις κάρτες και τις έσκισε. Της εκμυστηρεύτηκε τη σκηνή χρόνια αργότερα.

Η Ναν Γκόλντιν ήταν ανέκαθεν εξαρτημένη από ουσίες, είτε αυτό ήταν κάπια, πρέζα, αλκοόλ ή οπιοειδή. Εμπαινε συνέχεια σε κλινικές για αποτοξίνωση και μετά έβγαине. Της συνταγογραφούσε ένας γιατρός ένα σκεύασμα και μετά το συμπλήρωνε με μια άλλη συνταγή. Με τη Ρεβέκκα Καμχί είχαν πάει στη Γενεύη, στην Υδρα και στη Μύκονο. Εχει βγάλει τους. Εκείνη που της είχε βγάλει στην Ελβετία, στο κρεβάτι όσο περίμενε να ετοιμαστεί η Ναν, είναι τώρα στο σπίτι της μαμάς της. Πάντα χρησιμοποιεί αναλογική μη-

Περφόρμανς διαμαρτυρίας κατά της οικογένειας Σάκλερ στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης τον Μάρτιο του 2018.

Η φωτογράφος Ναν Γκόλντιν ανέκαθεν υπήρξε ακτιβίστρια, από την επιδημία του έιτζ έως την κρίση οπιοειδών. Δεξιά, η γκαλερίστα Ρεβέκκα Καμχί φωτογραφημένη από τη Ναν Γκόλντιν στην Υδρα.

χανή, συνήθως Leica. Την έχει πάντα μαζί της. «Την έχω βγάλει κι εγώ μερικές φορές με τη δική της μηχανή».

Όταν κάποια στιγμή έμεινε στην Αθήνα, στην γκαλερί στη Σοφοκλέους, έτρωγαν συχνά στο Δίπορτο. «Μια μέρα πήγε μόνη της στην Ακρόπολη. Ενα ζευγάρι τουρίστες της ζήτησε να τους βγάλει μια φωτογραφία. Και της έδιναν οδηγίες: "Οχι, όχι έτσι. Πιο πίσω". Από μέσα της γελούσε, γιατί σκεφτόταν ότι δύο ανυποψίαστοι τουρίστες έχουν φωτογραφία της Ναν

AP PHOTO / SEH WENG

Γκόλντιν στο φιλμ τους, χωρίς να το ξέρουν. Κι είμαι σίγουρη ότι ακόμη κι αυτή η φωτογραφία θα είναι αριστούργημα», διηγείται η Ρεβέκκα Καμχί. «Τον αυθορμητισμό στη φωτογραφία τον έχουν αντιγράψει σήμερα. Έχουμε δει στη συνέχεια πολλές τέτοιου είδους φωτογραφίες, τώρα έχουμε κορεστεί. Εχει σημασία όμως αυτό στην τέχνη: πώς αυτό που βλέπεις ένας καλλιτέχνης το έκανε για πρώτη φορά. Θαύμαζε βέβαια την Ντιάν Αρμπους και το έλεγε συνέχεια. Όπως και η Αρμπους ανακαλύπτει παντού την ομορφιά. Χρησιμοποιεί διαρκώς αυτήν τη λέξη. "Δεν είναι όμορφο; Δεν είναι υπέροχο;", ρωτάει και βλέπεις μια φωτογραφία της με ένα άτομο ΛΟΑΤΚΙ, με ένα χέρι μόνο και μουτζουρωμένο πρόσωπο. Όμως πράγματι αναγνωρίζει παντού την ομορφιά, το κάνει, δε, αυθόρμητα, αβίαστα. Όταν κάναμε ένα slide show στην ταράτσα της γκαλερί μου στη Σοφοκλέους με θέα τον Παρθενώνα, της λέει κάποιος, "είναι δύσκολο το θέμα με το οποίο καταπιάνεστε, ε;". Αναφερόταν στη σημαντικότερη δουλειά της, το «Ballad of sexual dependency» («Η μπαλάντα της

Συσκευασία... διαμαρτυρίας κατά του OxyContin, παυσίπονου το οποίο «κατηγορείται» για 800.000 θανάτους στις ΗΠΑ.

σεξουαλικής εξάρτησης»), που είχε άτομα ΛΟΑΤΚΙ, εξαρτημένα κ.λπ. Εκείνη δεν το έβλεπε έτσι: "Ναι, η ζωή", ήταν η απάντησή της. Αυτή είναι η αυθεντική καθημερινότητά της».

Το ντοκιμαντέρ της Πόιτρας δείχνει την Γκόλντιν να μεγαλώνει σε μια κακοποιητική οικογένεια και να ζει ως άστεγη στην Νέα Υόρκη.

Πάθος και αγωνία

«Είναι ένας άνθρωπος γεμάτος πάθος, παρορμητική, επιρρεπής στους εθισμούς. Ερωτεύεται, τσακώνεται, δεν μιλάει σε φίλους της για καιρό, μετά συμφιλιώνεται. Η αδελφή της αυτοκτόνησε όταν ήταν 18 ετών. Ξάπλωσε στις γραμμές του τρένου κοντά στο Σίλβερ Σπρινγκ του Μέριλαντ και περίμενε. Η Ναν ξεκίνησε λοιπόν να φωτογραφίζει για να μη χάσει την εικόνα, τη μνήμη κάποιου. Αυτή η αγωνία συνεχίστηκε με την επιδημία του έιτζ, όταν πάλι έχασε πολλούς φίλους της. Κι εκεί οι φωτογραφίες έγιναν πολύτιμες γιατί φωτογράφιζε ανθρώπους που φοβόταν ότι θα πεθάνουν ή ότι θα κολλήσουν έιτζ. Είναι σημαντικό να διευκρινίσουμε ότι δεν ήταν επιτηδευμένη η γοητεία που της ασκούσε το περιθώριο. Αυτοί ήταν οι φίλοι της, με αυτούς έκανε παρέα», τονίζει η Ρεβέκκα Καμχί. Δεν είναι δηλαδή η πρώτη φορά που η Γκόλντιν χρησιμοποιεί την αναγνω-

ρισιμότητά της για να αγωνιστεί με πάθος για έναν ιερό σκοπό. Το είχε κάνει και κατά τη δεκαετία του 1980 με την επιδημία του έιτζ. Με τις φωτογραφίες της έφερε πάνω από όλα ορατότητα στα θύματα του έιτζ: «Η ορατότητα καμιά φορά μπορεί να μη βοηθάει όσους φωτογραφίζει. Αλλά εκείνη δεν το σκέφτεται. Δεν κάνει κάτι ούτε για καλό ούτε για κακό. Η τέχνη της δεν είναι ακτιβιστική. Η τέχνη είναι τέχνη. Δεν έχει σκοπό. Όταν αρχίζει να γίνεται εργαλείο παύει να είναι τέχνη», καταλήγει η Ρεβέκκα Καμχί.

Η Purdue Pharma χρεοκόπησε, αν και μέλη της οικογένειας Σάκλερ δεν αντιμετωπίζουν κατηγορίες για την κρίση των οπιοειδών. Παρόλο που η εταιρεία καλείται να πληρώσει πολλά δισ. δολάρια στο πλαίσιο συμβιβασμού, η συνολική περιουσία της οικογένειας ανέρχεται σε 11 δισ. δολάρια.

Η αίσθηση τέχνης Ρεβέκκα Καμχί, που άνοιξε το 1995, βρίσκεται στην οδό Λεωνίδου 4 (Μεταξουργείο). Η ταινία «All the beauty and bloodshed» της Λόρα Πόιτρας βγαίνει στους ελληνικούς κινηματογράφους από την εταιρεία διανομής Strada, η οποία δεν έχει ανακοινώσει ημερομηνία προβολής. Η έκθεση της Ναν Γκόλντιν «This will not end well» συνεχίζεται έως τις 26 Φεβρουαρίου 2023 στο Moderna Museet της Στοκχόλμης.

GEORGE ETHERIDGE / THE NEW YORK TIMES

wizguide

ΑΥΤΑ ΕΙΝΑΙ ΤΑ 50 BEST RESTAURANTS ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Τράπεζα Κύπρου

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ ΜΑΖΙ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ